

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

CEMİLE SÜMEYRA'NIN EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

BUSE YILMAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN:
PROF. DR. ABDULLAH HARMANCI

KONYA-2024

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU.....	vi
BİLİMSEL ETİK SAYFASI	vii
ÖZET	viii
ABSTRACT.....	ix
ÖN SÖZ	x
KISALTMALAR.....	xiii
GİRİŞ.....	14

BİRİNCİ BÖLÜM CEMİLE SÜMEYRA'NIN HAYATI, ESERLERİ VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ

1.1. HAYATI.....	17
1.2. ESERLERİ.....	18
1.3. BİREYSEL VE EDEBÎ KİŞİLİĞİNİ BESLEYEN UNSURLAR	21
1.3.1. Ailesinin Etkisi.....	21
1.3.2. Tahsili	23
1.3.3. Öğretmenlik Deneyiminin Yazarlığına Etkisi.....	24
1.3.4. Okumalarının Etkisi	26
1.3.5. Yaşadığı Şehrin Etkisi.....	27
1.3.6. Kişiliği.....	28
1.3.6.1. Yalnızlığı.....	31
1.3.6.2. İçer Kapanıklığı	32
1.3.6.3. İnsanlara Yabancı Oluşu	32
1.3.6.4. Duygusal Yapısı	33
1.3.6.5. Uysallığı	34
1.3.6.6. Sakinliği	34
1.3.6.7. Çalışkanlığı	35
1.3.7. Dünya Görüşü	36
1.3.8. Kadın Yazar Olarak Karşılaştığı Zorluklar ve Bunların Eserlerine Etkisi.....	37
1.3.9. Edebiyat Dışındaki İlgi Alanları ve Bunların Yazarlığına Etkisi	39
1.3.10. Tanıştığı Sanatçıların ve Okumalarının Etkisi	40
1.3.11. Dini ve Felsefi Düşüncelerinin Eserlerine Yansıması	41
1.3.12. Eleştirmen Kimliği ve Edebiyat Eleştirisi Yaklaşımı	43
1.3.13. Okurlarıyla İlişkisi ve Etkileşimi	43
1.3.14. Hastalığının Etkisi.....	44

İKİNCİ BÖLÜM CEMİLE SÜMEYRA ÖYKÜCÜLÜĞÜ

2.1. DERİN DALIŞ	47
------------------------	----

2.1.1. Derin Dalış	47
2.1.2. Doğum ve Ölüm.....	48
2.1.3. Gelecek Sefer	49
2.1.4. Düello.....	50
2.1.5. Arayışlar.....	51
2.1.6. Ayna Olmak	52
2.1.7. İnsanın Mevsimi.....	53
2.1.8. Ben	54
2.1.9. Terapi	55
2.1.10. Güzel Evim	56
2.1.11. Yuva.....	57
2.1.12. Elma Gözrü Kız.....	58
2.1.13. Ela	58
2.1.14. Kuş Yuvası.....	59
2.1.15. Cıvcıv	60
2.1.16. Kanaat	61
2.1.17. Ok.....	62
2.1.18. Yeter.....	63
2.1.19. Kahramanlarım.....	63
2.1.20. Temmuz	64
2.1.21. Altınlar ve Kitaplar	65
2.1.22. Yazar Babam.....	66
2.1.23. Yazar Annem	66
2.1.24. İki Yazar, Ne Yazar	67
2.1.25. Okuma Saati.....	68
2.2. CEMİLE SÜMEYRA ÖYKÜLERİNE TOPLU BAKIŞ	68
2.2.1. KONU/ TEMA.....	69
2.2.1.1. Kendini Keşfetme ve Varoluşsal Sorgulama	70
2.2.1.2. Kimlik Arayışı, Kendini Gerçekleştirme ve Bireyselleşme	71
2.2.1.3. İç Çatışmalar	72
2.2.1.4. Zaman Algısı.....	72
2.2.1.5. Sanat ve Yaratıcılık	73
2.2.1.6. İlişkiler	74
2.2.1.7. Aile Bağları	74
2.2.1.8. Yabancılaşma, Kentleşme	75
2.2.1.9. Değişim ve Dönüşüm.....	75
2.2.1.10. Manevi Arayış ve Öz farkındalık.....	76
2.2.1.11. Cinsiyet Algısı.....	76
2.2.1.12. Çocukluk	76
2.2.2. OLAY ÖRGÜSÜ	77
2.2.3. ANLATICI BAKIŞ AÇISI	78
2.2.4. KİŞİLER	80
2.2.5. ZAMAN	82
2.2.6. MEKÂN.....	82
2.2.7. ANLATIM TEKNİKLERİ	83
2.2.8. DİL VE ÜSLUP	86

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
CEMİLE SÜMEYRA’NIN İNCELEME VE ELEŞTİRİ YAZILARI

3.1. KENDİ KALEMİNİ KIRANLAR.....	91
3.1.1. EDEBİYAT VE İNTİHAR.....	91
3.1.1.1. İntiharı Açıklamak	91
3.1.1.2. İntihar Nedenleri	92
3.1.1.3. İntiharı Belirleyen Etkenler	92
3.1.1.4. İntihar Yöntemleri.....	93
3.1.1.5. Edebiyatçı İntiharları.....	93
3.1.2. MÜNTEHİR EDEBİYATÇILAR VE İNTİHARLARI	94
3.1.2.1. Yedikuleli Fâizî.....	95
3.1.2.2. Emîr Çelebi	95
3.1.2.3. Beşir Fuad	96
3.1.2.4. Sadullah Râmi Paşa.....	96
3.1.2.5. Mehmed Gâlib Efendi	97
3.1.2.6. Ömer İhyâüddin Efendi:.....	97
3.1.2.7. Şâkir Efendi.....	98
3.1.2.8. Tokadizâde Şekib Efendi	98
3.1.2.9. Rüştü Onur	99
3.1.2.10. Halil Nihat Boztepe.....	99
3.1.2.11. Rabia Bayraktar.....	99
3.1.2.12. Güngör Rona	100
3.1.2.13. Can İren.....	100
3.1.2.14. Rasih Güran.....	101
3.1.2.15. Celâl Sılay	101
3.1.2.16. Yetik Ozan (Turgut Günay)	101
3.1.2.17. İlhami Çiçek	102
3.1.2.18. Kenan Özcan	102
3.1.2.19. Nilgün Marmara	103
3.1.2.20. Kaan İnce	103
3.1.2.21. Metin Akbaş	104
3.1.2.22. Soysal Ekinci.....	104
3.1.2.23. İlhan Şevket Aykut.....	105
3.1.2.24. Kemal Taştekin	105
3.1.2.25. Erbay Bulver	105
3.1.2.26. Hüseyin Alacatlı.....	106
3.1.2.27. Nazir Akalın	106
3.1.2.28. Zafer Ekin Karabay	107
3.1.2.29. Özge Dirik.....	107
3.1.3. KENDİ KALEMİNİ KIRANLAR’A TOPLU BAKIŞ.....	107
3.2. HAYATI KURGULAMAK	113
3.2.1. ÖYKÜ DÜNYALARI	113
3.2.1.1. Son Dönem Türk Öykücülüğünde İnsan ve Toplumsal Hayat ..	113
3.2.1.2. Kadın Öykücüler ve Toplumsal Hayat.....	114
3.2.1.3. Türk Öyküsünde Ölüm Olarak İntihar	115
3.2.1.4. Necati Mert’in Öykücülüğü	116
3.2.1.5. Zamansız	117

3.2.1.6. Vüs'at O. Bener Öyküsü	118
3.2.1.7. Bildiri Öyküleri:	118
3.2.1.8. Merhamet Dilercesine Gökyüzüne Bakmak	119
3.2.2. YILDIZLARI SAYMAK.....	120
3.2.2.1. Nuri Pakdil: Çelik Adam'ın Dervişlik Serüveni	120
3.2.2.2. Çöle İnen Nur	120
3.2.2.3. Zarif Masallar	121
3.2.2.4. Müşahadat: Bir Hayatın Tanıklığı.....	122
3.2.2.5. Bir Çözülüşün Romanı: Bir Düşün Gecesi.....	123
3.2.2.6. Frankfurt Seyahatnamesi.....	123
3.2.2.7. Müntehir Şairler	124
3.2.2.8. Hikâye ve Romanlarıyla Mehmet Rauf.....	125
3.2.2.9. Annem Belkıs.....	126
3.2.3. HAYATI KURGULAMAK'A TOPLU BAKIŞ	127
3.3. SEYAHAT VE EDEBİYAT	133
3.3.1. SEYAHAT NEDİR?	134
3.3.1.1. Seyahatin Genel Haritası.....	134
3.3.1.2. Seyahatin Kısa Tarihi	134
3.3.1.3. Seyahat İnsanları	135
3.3.1.4. Seyahat Mekânları.....	135
3.3.2. SEYAHATNAMELER VE GEZİ EDEBİYATI.....	136
3.3.2.1. Seyahatnameler	136
3.3.2.2. Gezi Edebiyatı.....	137
3.3.2.3. Dünya Edebiyatında Seyahat ve Gezi	138
3.3.2.4. Türk Edebiyatında Seyahat ve Gezi.....	138
3.3.2.5. Halk edebiyatı ve Seyahat.....	139
3.3.2.6. Divan edebiyatı ve Seyahat.....	140
3.3.2.7. Tasavvuf Edebiyatı ve Seyahat	141
3.3.2.8. Modern Türk Edebiyatı ve Seyahat.....	141
3.3.2.9. Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı ve Seyahat	142
3.3.3. SEYAHATNAME YAZARLARI VE ESERLERİ	143
3.3.3.1. Seydi Ali Reis (1498-1562) Mir'at'ül-Memâlik	143
3.3.3.2. Evliya Çelebi (1611-1682) Seyahatname.....	144
3.3.3.3. Şair Nabi (1641-1712) Hicaz Seyahatnamesi	144
3.3.3.4. Yirmi Sekiz Mehmet Çelebi (1667?-1732) Sefaretnâme.....	145
3.3.3.5. Ahmet Mithat Efendi (1844-1912) Avrupa'da Bir Cevelan	145
3.3.3.6. Ahmet Rasim (1865-1932) Romanya Mektupları.....	146
3.3.3.7. Cenap Şahabettin (1870-1934) Avrupa Mektupları, Hac Yolunda, Irak, Suriye Mektupları	146
3.3.3.8. Ahmet Haşim (1884-1933) Frankfurt Seyahatnamesi, Bir Seyahatin Notları.....	147
3.3.3.9. Halide Edip Adivar (1884-1964) Hindistan'a Dair.....	147
3.3.3.10. Reşat Nuri Güntekin (1889-1956) Anadolu Notları.....	148
3.3.3.11. Falih Rıfkı Atay (1894-1971) Gezerek Gördüklerim, Zeytindağı	148
3.3.3.12. Nahid Sırrı Örik (1895-1960) Bir Edirne Seyahatnamesi.....	149
3.3.3.13. Şükûfe Nihal (1896-1973) Domaniç Dağlarının Yolcusu	149

3.3.3.14. Necip Fazıl Kısakürek (1904-1983) Hac'dan Çizgiler, Renkler ve Sesler	149
3.3.3.15. Samiha Ayverdi (1905-1993) Yeryüzünde Birkaç Adım	150
3.3.3.16. Haldun Taner (1915-1986) Düşsem Yollara Yollara.....	150
3.3.3.17. Attila İlhan (1925-2005) Abbas Yolcu	151
3.3.3.18. Füzûzan (1932-2024) Balkan Yolcusu	151
3.3.3.19. Nuri Pakdil (1934-2019) Batı Notları	152
3.3.3.20. Gülten Dayıoğlu (1935 -) Meksika'ya Yolculuk, Okyanuslar Ötesine Yolculuk.....	153
3.3.3.21. Erdal Öz (1935-2006) Allı Turnam.....	153
3.3.3.22. Yavuz Bülent Bakiler (1936 -) Üsküp'ten Kosova'ya	154
3.3.3.23. Nedim Gürsel (1951-) Pasifik Kıyısında.....	154
3.3.3.24. Enis Batur (1952 -) İki Deniz Arası Siyah Topraklar: Bordeaux Seyahatnamesi	155
3.3.3.25. Beşir Ayvazoğlu (1953 -) Alataş'dan Şardağı'na.....	155
3.3.3.26. Rıdvan Canım (1955 -) Şehir ve İnsan, Mostar'dan Tiflis'e ..	156
3.3.3.27. Buket Uzuner (1955 -) Bir Siyah Saçlı Kadının Gezi Notları.	156
3.3.3.28. Yıldız Ramazanoğlu (1958 -) İçimden Geçen Şehirler, Şehrin Gizli Öznesi	157
3.3.3.29. Arif Dülger (1963 -) Günlerin İçinden.....	157
3.3.3.30. Atıf Bedir (1965 -) Yarasını Saklayan Şehirler.....	158
3.3.3.31. Mesut Doğan (1968 -) Can Kadar Yakın Şehirler	158
3.3.3.32. Mehmet Kurtuluş (1969 -) Ruhumu Kuşatan Şehirler, Eski Dünyaya Seyahat.....	159
3.3.3.33. Mehmet Harmancı (1973 -) Son Şam	159
3.3.3.34. Abdullah Harmancı (1974 -) Avrupa Yollarında	160
3.3.4. SEYAHAT VE EDEBİYAT'A TOPLU BAKIŞ.....	161
SONUÇ.....	166
KAYNAKÇA.....	179
EK-1.....	185
EK-2.....	192
EK-3.....	197
EK-4.....	199
EK-5.....	202

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	BUSE YILMAZ
	Numarası	20810701009
	Ana Bilim / Bilim Dalı	TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI / YENİ TÜRK EDEBİYATI
	Programı	YÜKSEK LİSANS
	Tez Danışmanı	PROF. DR. ABDULLAH HARMANCI
	Tezin Adı	CEMİLE SÜMEYRA'NIN EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Cemile Sümeyra'nın Edebî Kişiliği ve Eserleri başlıklı bu çalışma 24/09/2024 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1			
2			
3			

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	BUSE YILMAZ		
	Numarası	20810701009		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI / YENİ TÜRK EDEBİYATI		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	☒	
		Doktora	☐	
	Tezin Adı	CEMİLE SÜMEYRA'NIN EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ		

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

BUSE YILMAZ

Öğrencinin	Adı Soyadı	BUSE YILMAZ		
	Numarası	20810701009		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI / YENİ TÜRK EDEBİYATI		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	✓	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	ABDULLAH HARMANCI		
Tezin Adı	CEMİLE SÜMEYRA'NIN EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ			

ÖZET

Cemile Sümeýra öykü, eleştiri ve inceleme türlerinde çalışmalar yapmış bir yazardır. Yazılarında samimi ve içten bir üslup yakalayan Sümeýra okurla etkileşim halindedir. Eserlerinde güncel olaylar ve gelişmeler gözlemlenmektedir. İnsanın ruh hali, ölüm, intihar, metafiziksel ve dinî konuları ele alan yazarın yayımlanmış dört adet kitabı vardır. Tez çalışmamızda hayatını ve edebî kişiliğini incelediğimiz Cemile Sümeýra'nın yayımlanan kitapları şunlardır: *Kendi Kalemimi Kıranlar*, *Derin Dalış*, *Hayatı Kurgulamak*, *Seyahat ve Edebiyat*.

Bu çalışmadaki maksadımız, daha önce hakkında yüksek lisans ve doktora düzeyinde tez çalışması yapılmamış olan Cemile Sümeýra'nın hayatı, öykücülüğü, eleştirmenliği ve edebî kişiliğini araştırmaktır. Bu amaçla çalışmada Cemile Sümeýra'nın eserleri çeşitli yönleriyle incelenmiştir. Çağdaş Türk Edebiyatı'nın son dönem yazarlarından olan Cemile Sümeýra (1978-2017) bütün hayatını edebiyata ve ailesine adanmış bir sanatçıdır. Çocukluğunu öykücü babası Hüseyin Su'nun kütüphanesinde geçiren Sümeýra'nın edebiyata ilgisi o yıllarda oluşmaya başlamıştır. Lisans eğitimini de edebiyat alanında yapmasıyla bu alandaki ilgisini canlı tutarak her geçen gün bilgisini arttırmayı ve aktarmayı amaç edinmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yeni Türk Edebiyatı, Türk Öyküsü, Eleştiri, İnceleme, Cemile Sümeýra.

Öğrencinin	Adı Soyadı	BUSE YILMAZ		
	Numarası	20810701009		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI / YENİ TÜRK EDEBİYATI		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	✓	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	ABDULLAH HARMANCI		
Tezin Adı	Cemile Sümeyra's Literary Personality and Works			

ABSTRACT

Cemile Sümeyra is a prolific writer who has made significant contributions in the fields of short stories, criticism, and literary analysis. Her works are marked by a genuine and heartfelt style, fostering an interactive relationship with her readers. Sümeyra's writings often reflect contemporary events and developments, and she delves into themes such as the human psyche, death, suicide, metaphysical issues, and religious topics. She has published four books: *Kendi Kalemimi Kıranlar*, *Derin Dalış*, *Hayatı Kurgulamak* and *Seyahat ve Edebiyat*.

The objective of this thesis is to explore the life and literary persona of Cemile Sümeyra, as no previous master's or doctoral dissertations have been devoted to her. Consequently, this study examines Sümeyra's works from various perspectives. As a recent author in contemporary Turkish literature, Cemile Sümeyra (1978-2017) dedicated her entire life to literature and her family. Her passion for literature was kindled during her childhood, spent in the library of her father, the storyteller Hüseyin Su. Pursuing a degree in literature further fueled her interest, and she consistently aimed to expand and impart her knowledge in this field.

Key Words: New Turkish Literature, Turkish Story, Cemile Sümeyra.

ÖN SÖZ

Bu tez çalışması, Türk edebiyatının yeterince tanınmamış yazarlarından Cemile Sümeýra'nın (1978-2017) edebî kişiliğini, eserlerini ve düşünce dünyasını kapsamlı bir şekilde incelemeyi amaçlamaktadır. Kısa yaşamına rağmen öykü, inceleme ve eleştiri türlerinde eserler veren Cemile Sümeýra'nın Türk edebiyatındaki yeri ve önemi, bu çalışma aracılığıyla ortaya konulmaya çalışılacaktır. Bu tez çalışmasında, Cemile Sümeýra'nın edebî kişiliğini şekillendiren unsurlar, öykücülüğünün temel özellikleri ve inceleme yazılarındaki yaklaşımı ele alınacaktır. Yazarın eserlerinde öne çıkan temalar, kullandığı anlatım teknikleri ve üslup özellikleri detaylı bir şekilde incelenecektir. Ayrıca, C. Sümeýra'nın Türk edebiyatı tarihine, özellikle intihar eden yazarlar ve seyahat edebiyatı alanlarına yaptığı katkılar değerlendirilecektir. Yazarın öykülerindeki içtenlik ve duyarlılık, inceleme yazılarındaki derinlikli yaklaşım ve geniş kültürel birikim, onun edebiyat dünyasındaki özgün konumunu belirleyen unsurlardır.

Cemile Sümeýra, 1978 yılında Ankara'da günümüz edebiyatının merkezine doğmuş, çeşitli illerde öğretmenlik yapmış ve 2017 yılında henüz 39 yaşındayken vefat etmiştir. Yazar bir babanın (Hüseyin Su) kızı olarak edebiyat dünyasına erken yaşta adım atan Cemile, özellikle öykü ve inceleme yazılarıyla dikkat çekmiştir. Sanatın pek çok türüyle ilgilenmiş, lisans eğitimini de aldığı edebiyat alanında çalışmalar yapmıştır. Derin Dalış adlı öykü kitabı ile Kendi Kalemini Kıranlar, Hayatı Kurgulamak ve Seyahat ve Edebiyat başlıklı inceleme kitapları, yazarın başlıca eserleri arasındadır.

Tezin metodolojisi, Cemile Sümeýra'nın eserlerinin yakın okumasına, yazarın hayatı ve düşünce dünyası hakkındaki kaynakların incelenmesine ve çağdaş edebiyat kuramları ışığında yapılacak analizlere dayanmaktadır. Ayrıca, yazarın yakın çevresinden kişilerle yapılan görüşmeler ve yayımlanmış röportajları da çalışmanın kaynaklarını oluşturmaktadır. Tez çalışmasının başlıca amaçları; Cemile Sümeýra'nın Türk edebiyatındaki yerini belirlemek, eserlerini kapsamlı bir şekilde analiz etmek ve yazarın edebiyat dünyasına katkılarını değerlendirmektir. Aynı zamanda, çağdaş Türk öykücülüğü ve edebiyat eleştirisi alanlarında çalışan araştırmacılara da bu çalışmamızın katkı sağlaması hedeflenmektedir.

“Cemile Sümeyra’nın Edebî Kişiliği ve Eserleri” başlığını taşıyan bu incelemenin Birinci Bölüm’ünde, öncelikle yazarın hayatı, eserleri ve edebî kişiliğini belirlemeyi amaçladık. Bu bölümün ilk kısmında; C. Sümeyra’nın hayatını araştırırken öncelikli olarak merhum yazarın eserlerinden ve babası Hüseyin Su’nun onun hakkında yazdıklarından yoğun olarak yararlandık. İkinci kısımda; C. Sümeyra’nın eserleri hakkındaki temel bilgileri belirlemeye çalıştık. Eserleri ayrıntılarıyla ele almamıza karşın bu kısımda, C. Sümeyra’nın yazar kimliği hakkında genel bir çerçeve oluşturmayı amaçladık. Yazarın eserlerinde, otobiyografik unsurların sıklıkla yer aldığını tespit ettik. Çalışmamıza C. Sümeyra’nın yayımlanan tek öykü kitabı *Derin Dalış*’ı ve sayısı dörde ulaşmış eleştiri ve inceleme kitaplarını referans aldık. Birinci Bölüm’ün üçüncü kısmında; C. Sümeyra’nın bireysel ve edebî kişiliğini belirlemeyi amaçladık. Ailesinin, tahsil hayatının, okumalarının, çevresindeki yazarların; edebî kişilik ve tutumundaki etkilerini tespit ederken öncelikli olarak yazarın kendi çalışmalarından, kitaplarından faydalandık. Özellikle öyküleri otobiyografik unsurlar taşıması yönüyle yazarın hayatı ve edebî kişiliği hakkında önemli ipuçları barındırmaktadır. Hatice Ebrar Akbulut tarafından hazırlanan; arkadaşları, ailesi ve yakın çevresinden Cemile’yi tanıma imkânı veren *Yaşamışsın Sevaplar Gibi: Cemile Sümeyra Kitabı’ndan*; onu bizzat tanıyan insanlardan; onun hakkındaki anı, duygu ve düşüncelere ulaşma noktasında yararlandık. Günümüz yazarlarından olan Cemile Sümeyra’yı yakın çevresinden dinleme olanağı bulmamız ve hakkında hazırlanmış bir kitap olması araştırmalarımızı kolaylaştırdı.

“Cemile Sümeyra Öykücülüğü” başlığını taşıyan İkinci Bölüm’de C. Sümeyra’nın yayımlanmış yirmi beş öyküsünü, baskın özellikleri üzerinde durarak inceledik. Öykülerin ortak özelliklerini “Cemile Sümeyra Öykülerine Toplu Bakış” başlığı altında; konu, tema, olay örgüsü, anlatıcı bakış açısı, kişiler, anlatım teknikleri, zaman, mekân, dil ve üslup yönleriyle belirtmeyi ve C. Sümeyra Öykücülüğünün Türk öyküsündeki yerini belirlemeyi amaçladık.

“Cemile Sümeyra’nın İnceleme ve Eleştiri Yazıları” başlıklı “Üçüncü Bölüm”de onun eleştiri ve inceleme yazılarını, her kısımda ayrı bir kitap olmak üzere, üç ana başlıkta ele aldık. “Sonuç” kısmında çalışma boyunca elde edilen argümanların genel bir değerlendirmesini yapmaya ve Cemile Sümeyra’nın edebî kişiliğine dair ulaşılanları vermeye çalıştık. Tezin sonunda ise yararlanılan tüm kaynakları içeren bibliyografya ve yaptığımız röportajlar yer almaktadır.

Cemile Sümeyra farklı türlerde eser veren ve yazmayı amaç edinen bir yazar olmasına rağmen, samimiyetine inanmadığı yayın dünyasından mümkün olduğunca uzak durması ve erken yaşta vefat etmesi sebebiyle yeterince tanınan ve eserlerinin mahiyeti bilinen bir yazar değildir. Çağdaş Türk Edebiyatı'nın son dönem yazarlarından Cemile Sümeyra, özellikle anlatı sürecinde içtenliği ve samimi dil kullanımını esas aldığı yazıları, inceleme ve eleştiri çalışmalarıyla Türk edebiyatına katkılarda bulunmuştur.

Kısacası bu tez çalışması; Cemile Sümeyra'nın edebî kişiliğini ve eserlerini kapsamlı bir şekilde inceleyerek yazarın Türk edebiyatındaki yerini belirlemeye çalışmıştır. Çalışmanın, çağdaş Türk öykücülüğü ve edebiyat eleştirisi alanlarında çalışan araştırmacılara da katkı sağlaması hedeflenmektedir. Ayrıca, bu çalışmanın Cemile Sümeyra'nın eserlerine olan akademik ilgiyi artıracığı ve yazarın eserlerinin daha geniş bir okur kitlesine ulaşmasına vesile olacağı umulmaktadır.

Bu çalışma sürecinin ilk gününden bugününe değin sabrı ve hoşgörüsüyle yol gösteren, bilgilerini paylaşan ve tecrübesini esirgemeyen değerli danışman hocam Prof. Dr. Abdullah Harmancı'ya teşekkürü borç bilirim.

Çalışmanın verilerinin toplanmasına katkı sağlayan, desteğini her daim hissettiren Oğuzhan Ceylan'a; deneyimlerini benimle paylaşmayı görev edinen sevgili arkadaşım Fikret Nur Günşen'e ve Nermin Uğurlu Ayık'a; tez çalışmam boyunca maddi ve manevi hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan ve her noktada sabır ve anlayış gösteren aileme sonsuz sevgi ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Buse YILMAZ

Konya 2024

KISALTMALAR

Age.	Adı geçen eser
Agy.	Adı geçen yazı
Ans.	Ansiklopedi, Ansiklopedisi
Bk.	Bakınız
bs.	Baskı, basım
C.	Cilt
ev.	Çeviren, evirmen
Dr.	Doktor
Ed.	Editör
hzl.	Hazırlayan, hazırlayanlar
İHO	İmam Hatip Ortaokulu
İst.	İstanbul
Prof.	Profesör
s.	Sayfa
S.	Sayı
SBE	Sosyal Bilimler Enstitüsü
SDÜ	Süleyman Demirel Üniversitesi
TDK	Türk Dil Kurumu
TDV	Türkiye Diyanet Vakfı
vb.	Ve benzeri
vd.	Ve devamı
Yay.	Yayın, Yayınları, Yayınevi
YKY	Yapı Kredi Yayınları

GİRİŞ

Türk edebiyatı, zengin tarihi birikimi ve çeşitli edebî akımlarıyla, dünya edebiyatı içerisinde özgün bir konuma sahiptir. Bu geniş ve verimli edebiyat geleneği içerisinde, özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren, kadın yazarların varlığı ve etkinliği giderek artmış, bu durum Türk edebiyatına yeni bakış açıları ve anlatım biçimleri kazandırmıştır. İşte bu bağlamda, kısa yaşamına rağmen geride bıraktığı eserlerle çağdaş Türk edebiyatında yer edinmiştir. Bu tez çalışması, Cemile Sümeyra'nın edebî kişiliğini, eserlerini ve düşünce dünyasını kapsamlı ve derin bir şekilde incelemeyi, bu şekilde yazarın Türk edebiyatındaki yerini ve önemini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Cemile Sümeyra Alver (evlenmeden önceki soyadıyla söylersek Cemile Sümeyra Çelik) eserlerini; Cemile Sümeyra adıyla yayımlamış, soyadı kullanmamıştır. Bu sebeple çalışmamızda Cemile Sümeyra adıyla anmayı uygun gördük.

1978 – 2017 yılları arasında yaşayan, öykü, eleştiri, inceleme, deneme türlerinde yazan, uzun seneler boyunca Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ortaöğretim okullarında öğretmenlik görevinde bulunan merhum Cemile Sümeyra Alver (evlenmeden önceki soyadıyla söylersek Cemile Sümeyra Çelik) hakkındaki bilgiler sınırlıdır. Öykü anlayışı ve edebî görüşü ancak kitapları ışığında yorumlanabilmekte ve çocukluğu hakkındaki kimi bilgilere de babası Hüseyin Su'nun (İbrahim Çelik'in) *Takvim Yırtıkları* (2017), *Hayat Ağır, Ölüm Hafif* (2023) adlı eserlerinden hareketle ulaşılabilmektedir. Yazarın genç denebilecek yaşta ölmesi, kendisiyle yeteri kadar söyleşi yapılmaması, hakkında yazılanların sınırlılığı, edebiyat ortamlarında çok fazla görünür olmaması gibi sebepler Cemile Sümeyra hakkında yaptığımız bu araştırma ve inceleme çalışmasının gelişimini zorlaştırmıştır.

Cemile Sümeyra'nın çocukluk dönemi, duygu yüklü bir atmosfer içinde geçmiştir. Babası Hüseyin Su, onun bu dönemde gösterdiği duyarlılığı ve sevimliliği “dokunaklı” olarak ifade etmektedir. Bu hassas yapısının, ileriki yıllarda edebî üretimine de yansıdığı anlaşılmaktadır. O, çocuk yaşta edebiyatla tanışmış ve onu içselleştirmiştir. Henüz ilkokul dördüncü sınıfta Dostoyevski'nin *Suç ve Ceza* romanını okumuş olması, onun derin bir okuma deneyimine sahip olduğunu göstermektedir. Bu tür ağır metinlerin, çocuk zihni üzerinde bıraktığı izler, hem olumlu hem de olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. “Kaldı ki

Dostoyevski'nin romanları büyük insanlar için bile bir tür kıyma makinesinden geçirme işlevi görür."¹ Bu bağlamda, küçük yaşta edebî eserlerle tanışması iç dünyasını de şekillendirmiştir. Özellikle çocukluk yıllarındaki edebî çevresi, kişisel yetenekleri ve hızla gelişen yazma isteği, onun kısa sürede olgun bir yazar kimliğine bürünmesine yol açmıştır. Lise ve üniversite yıllarında yaptığı yazma denemeleri, onun bu alanda ciddi bir yol aldığını göstermektedir. Özellikle öğretmenlik döneminde yazmaya daha fazla zaman ayırdığı anlaşılmaktadır.

C. Sümeyra, çevresindeki insanların üzüntüsüyle üzülen, mutluluğuyla mutlu olan bir kişiliğe sahiptir. Gördüğü yanlışı uyaran, iyiliğe teşvik eden ve çevresindekilerin başarısıyla gururlanmış, hayata farkı yönleriyle kök salmıştır. Edebiyat öğretmeni, yazar bir anne olan Cemile Sümeyra hayatın tek bir yönüne odaklanmaktansa birçok alanda çalışmayı tercih etmiştir. Arkadaş oturmalarında edebî zevk ve anlayışı doğrultusunda sohbetler eden hem sosyalleşen hem bilgi birikimini yayan Cemile Sümeyra içindeki okuma aşkını çevresine de yaymış, onları da okuma ve yazmaya teşvik etmiştir.² Sanatın sadece edebî yönüyle ilgilenmeyen; dantel, nakış, ahşap boyama gibi el işleriyle de uğraşan C. Sümeyra hepsinin birbirini beslediğine inanmaktadır. Zihnini ve ellerini aktif tutan Cemile Sümeyra bu çok yönlülüğün kendisini yormadığını aksine rahatlamasını sağladığını düşünmektedir.

Vaktinin edebiyatla zenginleştiğini düşünmekte, tüm vaktini yazıya ve sanata ayırmayı arzulamaktadır. Buna rağmen hayatını tek taraflı yaşamamış elinin uzanabildiği tüm renklere dokunmayı amaçlamıştır. Arkadaşlarıyla sosyalleşmeyi beraber vakit geçirmeyi seven, kendini insanlardan soyutlamaktan kaçınan –ve bir o kadar da insanlardan uzak duran- Cemile Sümeyra için sevgi, saygı ve güven oldukça mühimdir. Arkadaşlarıyla bir araya geldiğinde sohbet konuları her ne kadar geniş olsa da özellikle kaçındığı bir konu vardır: dedikodu.³ İnsanları kırmamaya özen gösteren Cemile'nin odak noktası sanat, edebiyat, din ve çocuklarıdır. Başarılı bir sanatçı, kul ve anne olmayı kendine vazife edinmiştir.

C. Sümeyra'nın; edebiyatın merkezinde olmasına karşın sönük kalması, edebiyatın popülizmiyle arasına bilinçli bir duvar örmesinden kaynaklanmaktadır. Hem babası Hüseyin Su hem de eşi Köksal Alver edebiyatın içerisindeki isimlerdir. Popüler kültürün hegemonyasındaki yayın dünyasının vefasız, ikiyüzlü olduğunu düşünen ve kurduğu tüm ilişkilerinde samimiyeti arayan Cemile çıkarıcı ilişkiler üzerine kurulu olduğuna inandığı

¹ EK-1

² S. Akça, *Sunuş, Derin Dalış* içinde, 2018, s.7-11.

³ B. Uslu, *Ihlamur Koy Geliyorum, Yaşamışsın Sevaplar Gibi* içinde, s.57.

yayın dünyasından olabildiğince uzak durmuştur. Yayın dünyasından uzak durmak istemesinin yanı sıra yazmaya devam etmesinin en büyük sebebi, edebiyata duyduğu yoğun ve saf sevgidir.

Edebiyata ilgi duyan kadın okurlar kitaplarını çeyizleri olarak görmektedir. Onlar için evin olmazsa olmazı kitaplardır. Eserlerine kadın bakış açısı sirayet etmiş olan C. Sümeyra için de aynı durum geçerlidir. Kitaplarına çok kıymet veren Cemile, kitaplığını alanlarına göre tasniflemiştir. Çevresindeki insanlara yardım etmeyi, elinden geleni sonuna kadar yapmayı görev edinmesine rağmen vermekte en çok zorlandığı şey kitapları olmuştur. Onun eline geçen kitaplar diğer basımlarından ayrılmaktadır. Gerek altını çizdiği cümleler gerekse aldığı kısa notlarla kitap, yeni bir boyut kazanmaktadır. Altı çizilen her bir cümle insanın iç dünyasını yansıtan bir ayna gibidir ve bundandır ki insanların çoğu kitaplarını ödünç vermekten hoşlanmaz. Dolayısıyla C. Sümeyra'nın bu tavrı gayet olağandır.

1. BÖLÜM: CEMİLE SÜMEYRA'NIN HAYATI, ESERLERİ VE EDEBÎ

KİŞİLİĞİ

1.1 HAYATI

7 Ağustos 1978'de Ankara'nın Çubuk ilçesinde doğan Cemile Sümeýra, ilkokulu Kütahya'da okudu. Öğrenimine Sakarya'da devam etmiş ve liseyi Ankara'da tamamlamıştır. Ankara Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği bölümünden 2000 yılında *Türk Edebiyatında İntihar*⁴ adlı bitirme teziyle mezun olmuştur. C. Sümeýra'nın hayatı, eğitim ve yazı faaliyetleriyle şekillenmiştir. Üniversite yıllarından itibaren aktif bir şekilde okuma ve yazma faaliyetlerine yönelmiş, bu dönemde dergilerde yazılar yayımlamaya başlamıştır. Eğitimini tamamladıktan sonra edebiyat öğretmeni olarak çalışmış, bir yandan da akademik çalışmalarını sürdürmüştür. Öğretmenlik mesleğini uzun seneler boyunca Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ortaöğretim okullarında Afyonkarahisar ve Konya illerinde icra etti.

İnceleme ve eleştiri yazılarını *Heceöykü* ve *Mahalle Mektebi* dergilerinde yayımlayan Cemile, yazılarını *Hayatı Kurgulamak*, *Seyahat ve Edebiyat* adlı eserlerinde bir araya getirdi. Öykü kitabı *Derin Dalış* ile bitirme tezi *Kendi Kalemimi Kıranlar* adlı kitapları Arnavutçaya çevrildi.

Öğretmen ve yazar kimliğinin yanı sıra C. Sümeýra bir annedir. Köksal Alver ile evlenen Cemile'nin Aziz Taha ve Elif Neva adlı iki çocuğu vardır. Evliliği ve anne oluşu, onun hayatında önemli dönüm noktaları olmuştur. Eşi Köksal Alver ile evlendikten sonra Konya'ya yerleşmiş, burada hem öğretmenlik mesleğini icra etmiş hem de yazarlık faaliyetlerini sürdürmüştür. İki çocuk annesi olan Cemile, annelik sorumluluklarıyla birlikte edebî çalışmalarını da aksatmadan devam ettirmiştir. Diğer uğraşlarının anneliğinin önüne geçmesine izin vermeyen çocuklarıyla verimli zaman geçirmeye özen gösteren Cemile, onlarla birlikte kitap okur, oyun oynar ve resim çizerdi. Aile ilişkisine oldukça önem vermektedir. Babasına hayranlığıyla bilinmektedir. Babasıyla arasındaki ilişkisiyle gurur duymakta ve aynı yakınlığı çocuklarıyla da kurmayı amaçlamaktaydı.

Cemile'nin hayatının şekillenmesinde önemli kişilerden biri, babası Hüseyin Su (İbrahim Çelik)'dur. Büyük bir hayranlık beslediği babasının ünlü bir öykü yazarı olması,

⁴ Cemile Sümeýra tezini kitaplaştırarak 2018 yılında *Kendi Kalemimi Kıranlar* adlı başlıkla yayımlamıştır.

evlerinin kitaplarla dolu olması, Cemile'nin ilgi ve zevklerini şekillendirmiş ve sanatçı kimliği bu bağlamda oluşmuştur. Yazar bir babanın kızı olması, içinde bulunduğu edebî çevre, üniversitede edebiyat eğitimi alması ve çok yönlü okumalarının etkisiyle özgün eserler vermeyi başarmıştır. Eserlerinde edebiyat ile günlük hayat iç içedir. Özellikle öyküleri, kaynağını günlük yaşamdan almaktadır. Ele aldığı konuların gerçekçi, güncel ve olağan olması samimi bir üslup yakalamasına olanak sağlamıştır.

Sağlık sorunlarıyla mücadele ettiği son yıllarında dahi okuma, yazma ve araştırma tutkusundan vazgeçmemiştir. Bu dönemde önemli eserlerini tamamlamış ve yayına hazırlamıştır. Ne yazık ki, genç yaşta, 28 Nisan 2017 yılında 39 yaşında Konya'da vefat etmiştir. Vefatının ardından Afrika Benin'de adına bir su kuyusu açılmış ve Muhammed Hamdi Yazır İmam Hatip Ortaokulunda adına bir kütüphane yapılmıştır.

1.2 ESERLERİ

Öykü üzerine yazdığı kuramsal yazıları ve söyleşileri bulunan C. Sümeyra, öykü incelemelerinin yanı sıra öyküler yazmış ve seyahat edebiyatıyla da ilgilenmiştir. Cemile, yirmi beş öyküsünü *Derin Dalış* adlı kitapta bir araya getirmiş ve 2018 yılında yayımlamıştır. O, öykülerinde ölüm, benlik arayışı, aile düzeni, arkadaşlık ilişkileri, varoluşsal karmaşaları, dinî değerleri ve sanatsal konuları ele almakta ve kendini merkeze koyarak evrensel konulara ışık tutmuştur. Yazılarının bir kısmını *Mahalle Mektebi*, *Hece* ve *Heceöykü* dergilerinde yayımlayan Cemile'nin yayımlanmış dört kitabı bulunmaktadır: *Kendi Kalemimi Kıranlar: Türk Edebiyatında İntihar*, *Hayatı Kurgulamak*, *Seyahat ve Edebiyat* adlı eserleri inceleme; *Derin Dalış* adlı kitabı ise öykü türündedir. Ayrıca *Kendi Kalemimi Kıranlar* ve *Derin Dalış* kitapları Arnavutçaya çevrilmiştir. Bunların yanı sıra yarım kalan *Öykü Kahramanları* adlı bir inceleme çalışması bulunmaktadır. Hüseyin Su'nun tavsiyesi üzerine çeşitli öykülerin kahramanlarını incelemeyi hedefleyen Cemile, hızla çalışmalara koyulmuş çeşitli notlar çıkarmıştır. Fakat yaklaşık üç hafta sonra vefat etmesi sebebiyle çalışması yarım kalmıştır. Babası Hüseyin Su eseri tamamlayarak kitaplaştırmayı hedeflemektedir.⁵

Cemile'nin yazı hayatı, henüz üniversite yıllarında başlamıştır. Bu dönemde, edebiyat dergilerinde öykü ve deneme türünde yazılar yayımlamaya başlamıştır. Babasının edebî çevresinin de etkisiyle, genç yaşta edebiyat dünyasına adım atmıştır. Mezuniyetinden sonra, öğretmenlik mesleğini icra ederken bir yandan da yazarlık faaliyetlerini sürdürmüştür. Öykü,

---

⁵ EK-1

deneme ve inceleme türlerinde eserler vermiştir. Özellikle inceleme ve araştırma alanındaki çalışmalarıyla dikkat çekmiştir.

Cemile Sümeyra'nın en önemli eserlerinden biri, lisans bitirme tezi olarak hazırladığı *Kendi Kalemimi Kıranlar* adlı kitabıdır. Bu eser, intihar ve intihar eden yazarlar üzerine kapsamlı bir inceleme çalışmasıdır. Kitap, yazarın akademik birikimi ile edebî duyarlılığını birleştiren önemli bir çalışma olarak değerlendirilmektedir.

C. Sümeyra Hece ve Heceöykü dergilerinde inceleme, araştırma yazıları yazmış ve röportajlar yapmıştır. Yıllar içerisinde yaptığı bu çalışmaları öykü anlayışı ve düzenli okumalarıyla birleştirerek *Hayatı Kurgulamak* adlı kitabını oluşturmuştur. C. Sümeyra'nın edebî anlayışı, dönemine ilişkin düşünceleri, toplumsal olaylara bakışı, insanlara karşı tutumu eserine yansımaktadır. Bir diğer önemli eseri ise *Seyahat ve Edebiyat* adlı kitabıdır. Bu çalışmasında, edebiyat ve seyahat ilişkisini incelemiş, seyahatin edebiyata etkisini ve edebiyatın seyahat algısını nasıl şekillendirdiğini ele almıştır. Cemile Sümeyra'nın bütün öyküleri tek kitapta toplanmıştır. Ölümünden sonra yayımlanmış olan *Derin Dalış* (2018) adlı kitabında yirmi beş öykü bulunmaktadır.

Selvigül Kandoğmuş Şahin'e göre, Cemile'nin öykülerinde işlediği temalar, insan ruhunun derinliklerine inen ve bireysel dünyasına odaklanan konulardır. Cemile'nin öykü karakterleri, gerçek hayatta tanıdığı insanlarla benzerlik göstermekte ve özellikle onun ince ruhlu yapısını yansıtmaktadır. Şahin, bu karakterlerin onun gibi "özel, titiz ve nahif" olduğunu vurgular. Cemile'nin yazım süreci ise Şahin'e göre zor ama verimli bir süreçtir. Görüşmelerinde, yazı projelerinden ve yazı sancılarında bahseden Cemile Sümeyra, az ama derin eserler üretmiştir.⁶ Şahin, onun edebî mirasının gelecekte de önemli bir yere sahip olacağını öngörmekte ve onun eserlerinin, genç okuyuculara ilham verecek özgün ve samimi bir niteliğe sahip olduğunu dile getirmektedir. Şahin, Cemile'nin yazılarının genç nesillerin dünyasında yankı uyandıracak bir ilham kaynağı olduğunu düşünmektedir.

C. Sümeyra'nın yazı hayatında, akademik disiplin ile edebî duyarlılığın iç içe geçtiği görülmektedir. İnceleme ve araştırma yazılarında bile edebî bir üslup kullanmış, konularını derinlemesine ele almıştır. Yazı hayatı boyunca, edebiyatın farklı alanlarında kalem oynatmış, özellikle çağdaş Türk edebiyatı üzerine incelemeler yapmıştır. Yazı hayatı, onun kişisel yaşamından ve düşünce dünyasından izler taşımaktadır. Hassas ve duygusal yapısı, derin

---

⁶ EK-2

düşünme yeteneği ve gözlem gücü, eserlerine yansımıştır. Arkadaşları, onun yazarken kendini tamamen işine verdiğini, bazen günlerce eve kapanıp yazdığını belirtmektedir.⁷

Son olarak, Cemile Sümeyra'nın yazı hayatının henüz olgunlaşma dönemindeyken vefat etmesi Türk edebiyatı için bir kayıp olarak değerlendirilmektedir. Buna rağmen, geride bıraktığı eserler ve edebiyat dünyasına katkıları, onu çağdaş Türk edebiyatının önemli genç isimlerinden biri olarak konumlandırmaktadır. C. Sümeyra'nın öykü kitabını çalışmamızın ikinci ana bölümünde, eleştiri ve inceleme kitaplarını ise üçüncü ana bölümde ayrıntılarıyla ele alacağız.

---

⁷ H. E. Akbulut, *Yaşamışsın Sevaplar Gibi*.

1.3 BİREYSEL VE EDEBÎ KİŞİLİĞİNİ BESLEYEN UNSURLAR

1.3.1 Ailesinin Etkisi

Aile, bir bireyin ilk sosyalleşme ortamı ve kişilik gelişiminin temel taşı olarak kabul edilir. Bu bağlamda, C. Sümeyra'nın yetiştiği aile ortamı, onun entelektüel ve edebî kimliğinin şekillenmesinde kritik bir noktadır. Babası Hüseyin Su'nun edebiyat öğretmeni olması, çevrelerinde edebiyatla ilgilenen birçok kişinin bulunması ve bunların doğrultusunda evlerine her ay sayısız dergi/gazete girmesi ve edebiyat kitaplığının içinde doğup büyümesi, onun edebiyata yönelmesinde belirleyici olmuştur. Özellikle Sezai Karakoç, Nuri Pakdil, Rasim Özdenören gibi yazarların etkisi altında büyümüş olması, onun düşünce dünyasının şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır.⁸

C. Sümeyra'nın, babasına duyduğu hayranlığı onun yazdıklarına, edebî tarzına da yansımıştır. Onun yazılarında babasının kaleminin izi belli olmaktadır. Çocukluk dönemini zengin bir kütüphanede geçiren Cemile, kitaplara ve okumaya karşı erken yaşta bir ilgi geliştirmiştir. Babasının kitaplarına olan düşkünlüğü, her bir kitabın yerini ezbere bilmesi Cemile üzerinde derin bir etki bırakmıştır.⁹ Tipik bir baba-kız diyalogunun ötesine geçen bu ilişki, entelektüel bir boyut kazanmış ve kitaplar üzerinden şekillenmiştir. Cemile'nin okuma alışkanlığı, babasının rehberliğinde sürekli olarak beslenmiş ve gelişmiştir. Bu durum, erken yaşlardan itibaren nitelikli eserlerle tanışmasını ve okuma alışkanlığı kazanmasını sağlamıştır. Vygotsky'nin “yakınsak gelişim alanı”¹⁰ teorisi bağlamında düşünüldüğünde, babasının rehberliğinde gelişen bu okuma pratiği, Cemile Sümeyra'nın potansiyelinin üst sınırlarına ulaşmasına katkıda bulunmuştur. Yani babası Hüseyin Su (İbrahim Çelik) ile aralarında baba kız ilişkisinin yanı sıra usta çırak ilişkisi de bulunmaktadır. Cemile'nin babasına hayranlığı, hem babalık rolü hem de yazarlık kimliği açısından çok yönlüdür. Cemile, babasının edebî mirasını devam ettirme arzusu taşımış ve onun ideallerini benimsemiştir. Bu hayranlık ilişkisinin karşılıklı olduğu, zaman içinde daha belirgin hale gelmiştir.¹¹

Cemile'nin aile hayatı, eserlerindeki tematik yapıyı da etkilemiştir. Aile içi ilişkiler, kuşak çatışmaları, evlilik ve annelik gibi temalar, kendi aile deneyimlerinden beslenmiştir. Bu

⁸ EK-1

⁹ B. Ş. Öztürk, *Cemile Bir Ukdendir Bende, Yaşamışsın Sevaplar Gibi* içinde, s.31.

¹⁰ D. Ü. KAPANZADE, *Vygostky'nin Sosyo- Kültürel ve Bilişsel Gelişim Teorisi Bağlamında Türkçe Öğretiminin Değerlendirilmesi*, s.181 – 195.

¹¹ M. Şahin, *Cemileyi Nasıl Bilirdim, Yaşamışsın Sevaplar Gibi* içinde, s.24.

kişisel deneyimler, eserlerindeki aile temalı bölümlerin gerçekçiliğini ve duygusal derinliğini artırmıştır. Aile hayatının getirdiği sorumluluklar ve zaman kısıtlamaları, Cemile Sümeyra'nın yazma sürecini yoğunlaştırmış ve verimliliğini artırmıştır. Cemile'nin çocuklarıyla olan ilişkisi, eserlerindeki çocuk karakterlerin daha gerçekçi ve canlı bir şekilde yansıtılmasına katkıda bulunmuştur. Çocuklarının gelişimini gözlemlemesi, farklı yaş gruplarındaki çocuk karakterlerin psikolojik ve davranışsal özelliklerini başarılı bir şekilde yansıtmasını sağlamıştır.

Babasının öykücü kimliğinden olumlu yönde etkilenen Cemile, çocukluk yıllarında yazı çalışmalarını öncelikle babasına sunmuştur. Cemile, öykü yazmaya babasını referans alarak başlamasına rağmen tarzı yönüyle ondan ayrılmıştır. Babasının tercih ettiği olay öyküleri yerine durum öyküleri yazmıştır. Hatta henüz yazdıklarının durum öyküsü olduğunu dahi bilmediği çocukluk yıllarında kendi üslup ve yazı kimliğini oluşturmaya başlamıştır.¹²

Babası Hüseyin Su ile yaptığı edebî sohbetlerde yeni kitap konuları belirlemeleri ve hızla yazma sürecine girmesi, onun çalışkan bir yazar olduğunu ortaya koymaktadır. Yazdığı kitapların isimlerini babasının¹³ koymasına ve konuları birlikte belirlemeleri, aralarındaki baba-kız ilişkisinin edebî yönünü göstermektedir.

Selçuk Üniversitesi Sosyoloji bölümü öğretim üyesi sosyolog yazar Prof. Dr. Köksal Alver ile evli olan Cemile'nin Aziz Taha ve Elif Neva isimli iki çocuğu vardır. Aile dinamiklerinin bütüncül etkisi, C. Sümeyra'nın hem duygusal zekâsının hem de entelektüel kapasitesinin gelişmesinde rol oynamıştır. Cemile'nin kendi ailesini kurduktan sonra da, edebî çalışmalarını sürdürmesi ve annelik sorumluluklarıyla yazarlık faaliyetlerini dengeli bir şekilde yürütmesi, ailesinden aldığı rol modelinin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Kendi çocuklarına olan düşkünlüğü ve onların eğitimine verdiği önem, ailesinden aldığı değerlerin bir devamı niteliğindedir.

C. Sümeyra'nın bireysel ve edebî kişiliğinin oluşmasında ailesinin etkisi, çok boyutlu ve derin bir önem taşımaktadır. Babasının edebî kimliği, zengin kütüphanesi ve entelektüel çevresi, onun için benzersiz bir öğrenme ve gelişme ortamı sağlamıştır. Bu ortam, Cemile Sümeyra'nın sadece edebî yeteneğini değil, aynı zamanda düşünce derinliğini, empati yeteneğini ve kültürel duyarlılığını da beslemiştir. Ailesinin etkisi, onun eserlerine yansıyan

¹² C. Sümeyra, *Derin Dalış*, s.70.

¹³ EK-1

tematik zenginlikte, analitik yaklaşımında ve duyarlı bakış açısında açıkça görülmektedir. Bu etkinin, Cemile Sümeyra'nın kısa ama verimli yazarlık kariyeri boyunca, özgün sesini bulmasına ve Türk edebiyatına değerli katkılar sunmasına zemin hazırlamıştır.

1.3.2 Tahsili

C. Sümeyra'nın eğitim hayatı, onun edebî kişiliğinin şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Edebiyata olan ilgisi okuma deneyimiyle başlamış, ardından yazmaya yönelmiştir. Okuma deneyimi *Cin Ali* serisiyle başlayan Cemile'nin ilgisi kısa sürede klasik eserlere yönelmiştir. Henüz ilkokul dördüncü sınıftayken Türk ve dünya edebiyatının klâsiklerine ilgi duymaya başlamıştır.¹⁴ Babası Hüseyin Su'nun da belirttiği gibi, ailesinin içinde bulunduğu edebî atmosfer, onun okuma ve yazma isteğini tetiklemiştir. Hüseyin Su, kızıyla edebî anlamda yeterince ilgilenemediği için pişmanlık duymaktadır. Bu durum, birçok edebiyatçının da yaşadığı bir ikilem olan, aile içinde yoğun bir edebî ortamın bulunmasına rağmen çocukların bu süreçte yeterince yönlendirilip yönlendirilemediği ne dair bir tartışma alanı sunmaktadır.

İlkokulu Kütahya'da okumuş, öğrenimine Sakarya'da devam etmiş ve liseyi Ankara'da tamamlamıştır. Ankara Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği bölümünden 2000 yılında *Türk Edebiyatında İntihar*¹⁵ adlı lisans bitirme teziyle mezun olmuştur. Üniversite yılları, Cemile Sümeyra'nın edebî yönelimlerinin belirginleştiği, yazarlık yeteneğinin geliştiği bir dönem olmuştur. Bu dönemde, edebiyat dünyasıyla daha yakından temas kurmuş, dergilerde yazılar yayımlamaya başlamıştır. Lisans eğitimini tamamladıktan sonra akademik çalışmalarına devam etmiştir. Bu süreçte, edebiyat teorisi, eleştiri ve inceleme alanlarında derinleşmiştir.

Nesime Ceyhan Akça, Cemile ile 1995-1996 eğitim-öğretim yılında Gazi Üniversitesi'nde tanışmıştır. Tanışmaları, Keçiören'e giden dolmuşların durağında başlamış ve kısa sürede derin bir arkadaşlığa dönüşmüştür. Cemile Sümeyra'nın Türkçe Öğretmenliği bölümünde okuduğu dönemde Akça ile olan yakın ilişkisi, özellikle ikisinin de Yeni Türk Edebiyatı'na duyduğu ilgi sayesinde pekişmiştir. Yeni Türk Edebiyatı hocası Kayahan

¹⁴ EK-1

¹⁵ Cemile Sümeyra tezini kitaplaştırarak 2018 yılında *Kendi Kalemimi Kıranlar* adlı başlıkla yayımlamıştır.

Özgül'ün odasında gerçekleşen edebî sohbetler, ortak ilgi alanları iki yazarın hem akademik hem de edebî sohbetlerini zenginleşmesine katkı sağlamıştır.¹⁶

C. Sümeýra'nın eğitim hayatı boyunca, özellikle üniversite yıllarında, edebiyat ve düşünce dünyasının önemli isimleriyle tanışma fırsatı bulduğu anlaşılmaktadır. Bu tanışıklıklar ve etkileşimler, onun edebî kimliğinin oluşmasında önemli rol oynamıştır. Ayrıca, eğitiminin yanı sıra sürekli okuma ve araştırma alışkanlığı kendini geliştirmesinde ve entelektüel birikimini artırmasında etkili olmuştur. Arkadaşları, onun sürekli not alan, okuduğu kitapların altını çizen, düşüncelerini kaydeden bir okur olduğunu belirtmektedir.

1.3.3 Öğretmenlik Deneyiminin Yazarlığına Etkisi

Cemile Sümeýra'nın öğretmenlik deneyimi, onun edebî kişiliğini şekillendiren önemli faktörlerden biridir. Edebiyat öğretmeni olarak çalışması, hem edebî bilgi birikimini derinleştirmesine hem de farklı yaş gruplarından öğrencilerle etkileşim içinde olmasına olanak sağlamıştır. Öğretmenlik mesleği, Cemile'ye edebî metinleri analiz etme ve yorumlama konusunda geniş bir pratik alanı sunmuştur. Derslerde farklı edebî eserleri incelemesi ve öğrencileriyle tartışması, onun eleştirel bakış açısını geliştirmiş ve edebî değerlendirme yeteneğini keskinleştirmiştir. Bu deneyim, kendi eserlerini oluştururken kullandığı anlatım tekniklerini ve yapısal unsurları daha bilinçli bir şekilde seçmesine katkıda bulunmuştur.

Ayrıca, öğrencilerle olan etkileşimi, C. Sümeýra'nın farklı bakış açılarını ve yaşam deneyimlerini tanımasına olanak sağlamıştır. Bu durum, eserlerindeki karakter çeşitliliğini ve derinliğini artırmış, özellikle genç karakterlerin iç dünyalarını daha gerçekçi bir şekilde yansıtabilmesini sağlamıştır. Öğretmenlik mesleğinin getirdiği sorumluluk duygusu ve disiplin, Cemile Sümeýra'nın yazarlığına da yansımıştır. Düzenli olarak ders planlama alışkanlığı, onun yazma disiplinini güçlendirmiş ve eserlerini sistematik bir şekilde oluşturmasına katkıda bulunmuştur.

Cemile Sümeýra'nın öğretmenlik deneyimi, aynı zamanda eğitim sistemini ve gençlerin karşılaştığı zorlukları yakından gözlemlemesine olanak tanımıştır. Bu gözlemler, eserlerinde eğitim temasını, çocukları ve çocuk bakış açısını işlerken daha gerçekçi ve derinlikli bir yaklaşım sergilemesine olanak sağlamıştır.

---

¹⁶ EK-4

Cemile Sümeyra, meslektaşı Gupse Uzun ile ortaokulda öğretmenlik yaparken tanışmıştır. Uzun'un ifadesiyle, Cemile Sümeyra o dönemde meslekte ikinci yılını doldurmuşken, kendisi ise henüz ilk yılında olan genç ve idealist bir İngilizce öğretmendir. Bu tanışma, hem mesleki hem de insani bir yakınlığı beraberinde getirmiştir. İkisi de lisans eğitiminden henüz çıkmış, dünyayı değiştirme arzusuyla mesleğe atılmış iki öğretmen olarak, eğitim hayatındaki zorluklarla yüzleşmeye başlamışlardır. Cemile Sümeyra'nın azimli kişiliği, bu süreçte Gupse Uzun'a destek olmuş ve ona rehberlik etmiştir.

C.Sümeyra'nın öğretmenlikteki en dikkat çekici yönlerinden biri, disiplini ve öğrencilerle olan yakın ilişkileridir. Gupse Uzun'un anılarına göre, Cemile öğrencilerine karşı sevgi, hoşgörü ve merhamet dolu bir tutum sergilemiştir. Öğrencilerini yakından tanımak, onların bireysel gelişimlerine katkıda bulunmak için yoğun bir çaba sarf etmiş; öğrencilere hikâyeler, otobiyografiler yazdırmak gibi yazma faaliyetleriyle onların kendilerini ifade etmelerini sağlamış; okuma alışkanlıklarını pekiştirmek için düzenli kitap etkinlikleri düzenlemiştir. Derslerinde sadeleştirilmiş Mesnevi hikâyelerini okutmuş ve bu hikâyeler üzerinden öğrencileriyle anlamlı sohbetler yapmıştır. Bu yaklaşım, Cemile Sümeyra'nın eğitimde sadece bilginin değil, değerlerin de aktarılmasını önemseydiğini göstermektedir.¹⁷

Cemile Sümeyra'nın edebî kişiliği, Gupse Uzun üzerinde de derin etkiler bırakmıştır. Cemile'nin sürekli kitaplardan, yazarlardan bahsetmesi, onun edebiyatla olan güçlü bağına ortaya koymaktadır. Cemile öğrencilerinin yanı sıra arkadaşlarına da edebiyat sevgisini aşılamayı görev edinmiştir. Bu bağlamda, Gupse Uzun'un da Cemile Sümeyra'nın teşvikleriyle Hece Dergisi ile tanışması ve çeviri yapmaya başlaması dikkat çekicidir. Cemile, çevresindeki insanları yazma ve okuma konusunda sürekli yüreklendirmiş, onlara yeni ufuklar açmıştır. Bu yönüyle, sadece bir öğretmen değil, aynı zamanda bir edebî danışman olarak da rol almıştır. Cemile'nin edebiyatla olan yakın ilişkisi, onun yazın dünyasındaki disiplinini de yansıtır. Hem kendi yazınsal üretiminde hem de çevresindeki insanları edebî faaliyetlere teşvik etme noktasında kararlı ve tutkulu bir tavır sergilemiştir. Gupse Uzun'un ifadesiyle, Cemile kendinden emin, disiplini elden bırakmayan ve üretken bir yazar ve öğretmendir.¹⁸

Cemile Sümeyra'nın öğretmenlik deneyimi, onun yazarlık kariyerini besleyen, zenginleştiren ve derinleştiren önemli bir unsurdur. Bu deneyim, eserlerindeki tematik

---

¹⁷ EK-5

¹⁸ EK-5

çeşitliliği artırmış, karakter yaratımını güçlendirmiş ve edebî analizlerinin derinliğini artırmıştır.

1.3.4 Okumalarının Etkisi

Cemile Sümeyra'nın okuma alışkanlığı ve okuduğu eserler, onun edebî kişiliğinin oluşmasında ve gelişmesinde büyük rol oynamıştır. Arkadaşlarının anlatımlarından, onun geniş bir okuma yelpazesine sahip olduğu, klasik ve modern edebiyatı yakından takip ettiği anlaşılmaktadır. Özellikle babasının etkin kütüphanesinden faydalanarak erken yaşlardan itibaren nitelikli eserlerle tanışmış olması, edebî zevkinin ve bilgi birikiminin oluşmasında etkili olmuştur. Okuduğu eserleri derinlemesine analiz ettiği, not aldığı ve bu birikimi kendi yazılarına yansıttığı bilinmektedir.

Cemile Sümeyra'nın okumaları arasında Türk edebiyatının Sezai Karakoç, Nuri Pakdil, Cahit Zarifoğlu gibi önemli isimlerinin yanı sıra, dünya edebiyatından önemli yazarların da bulunduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca, tasavvufî eserlere, özellikle Mesnevi'ye olan ilgisi de dikkat çekicidir. Bu geniş okuma yelpazesi, onun eserlerindeki derinliği ve çok yönlülüğü açıklamaktadır.

C. Sümeyra, çağdaş Türk edebiyatının derinlikli ve özgün yazarlarından biri olarak, eserlerinde yaşadığı hayatın izlerini taşıyan temalara sıkça yer vermiş ve bireysel deneyimlerini estetik bir dille kaleme almıştır. Belviranlı, *Derin Dalış* kitabını okurken, Cemile Sümeyra'nın kendisiyle yaptığı sohbetlerde anlattıklarının bu eserde yankı bulduğunu ifade etmektedir.¹⁹ Bu durum, Cemile Sümeyra'nın yaşamı ile edebiyatı arasında derin bir bağ kurduğunu ve eserlerinde yaşanmışlıkların izlerini özenle işlediğini göstermektedir. Cemile Sümeyra'nın eserlerindeki karakterler ise, gerçek hayattan izler taşımakla birlikte yazarın süzgecinden geçerek oluşturulmuştur. Bu noktada, yazarın yaşamdan edindiği gözlemleri, edebî bir formda yeniden kurguladığı ve bu sürecin karakterlerine derinlik kazandırdığı anlaşılmaktadır. Cemile Sümeyra'nın karakterleri, onun iç dünyasını ve yaşamla olan ilişkisini yansıtmaktadır.

Onun yazılarında işlediği temaların başında hüznün gelmektedir. Bu hüznün, sadece hastalık sürecinde değil, hayatının genelinde yer eden bir tema olmuştur. Hüseyin Su, onun gülüşlerinde bile hüznün olduğunu ifade ederek, bu temanın edebî üslubunda ne denli etkili

---

¹⁹ EK-3

olduğunu vurgular.²⁰ Özellikle ölüm ve yaşam üzerine düşüncelerini derinlemesine ele aldığı *Derin Dalış, Kendi Kalemini Kıranlar* adlı eserlerinde bu izler açıkça görülmektedir.

Nesime Ceyhan Akça, Cemile Sümeýra ile yaptıkları edebî sohbetlerin yoğun ve anlamlı olduğunu dile getirmektedir. Batı klasiklerine duyduğu ilgi ve Türk yazarlar hakkında yaptığı değerlendirmeler, Cemile Sümeýra'nın geniş bir okuma yelpazesine sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca, Hece dergisi ile olan bağlantısı, edebî çevrelerdeki -kısmi- varlığına öncü olmuştur. Cemile Sümeýra, bu dergi sayesinde okur ve yazar kitlesiyle iletişim kurmuş, edebiyat dünyasında yer edinmiştir.²¹

Cemile Sümeýra'nın edebî kişiliği, onun okuma ve yazma tutkusuyla şekillenmiştir. Akça'nın belirttiği üzere, sık sık edebiyat üzerine sohbet etmeleri, yazdıkları metinleri birbirlerine okumaları; yazılarının incelendiği, eleştirildiği ve geliştirildiği bir ortam sunmuştur. Cemile Sümeýra, yazma sürecinde sabahın erken saatlerinde boş sınıflarda metinlerini okurken, arkadaşlarıyla eleştiriler yaparak yazdıklarını olgunlaştırmıştır. Akça, Cemile Sümeýra'nın yazma alışkanlıklarına dair doğrudan gözlemlerinin sınırlı olduğunu belirtse de, onun çok okuyan bir yazar olduğunu, bazen bir günde bir romanı bitirdiğini ifade etmektedir. Cemile Sümeýra, okuma ve yazma arasında sıkı bir denge kuran bir yazar olarak, özellikle Batı klasiklerini büyük bir hızla okuma sürecinden geçmiştir. Bu okuma alışkanlığı, onun yazılarındaki entelektüel derinliği ve felsefi arka planı da beslemiştir.²²

1.3.5 Yaşadığı Şehrin Etkisi

Cemile Sümeýra'nın yaşadığı şehirlerin, özellikle Ankara ve Konya'nın, kültürel atmosferinin onu etkilemiştir. Ankara, Türkiye'nin başkenti olarak, zengin bir kültürel ve edebî ortama sahiptir. Cemile Sümeýra'nın burada geçirdiği yıllar, özellikle üniversite dönemi, onun edebî çevrelerle tanışmasına ve kendini geliştirmesine olanak sağlamıştır. Ankara'nın sahip olduğu kütüphaneler, kültür merkezleri ve edebî etkinlikler, genç yazarın entelektüel gelişimine katkıda bulunmuştur.

Konya ise, Türk-İslam kültürünün önemli merkezlerinden biridir. Mevlana'nın şehri olarak bilinen Konya'nın manevi atmosferi ve köklü tarihi, Cemile Sümeýra'nın düşünce dünyasını etkilemiştir. Ayrıca arkadaşlarının anlattıklarından, onun Mesnevi okumaları

²⁰ EK-1

²¹ EK-4

²² EK-4

yaptığı ve tasavvufi düşünceye ilgi duyduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca, Konya'nın görece daha sakin ve geleneksel yapısı, Cemile Sümeyra'nın içe dönük ve düşünsel yönünü beslemiş; şehrin sunduğu huzurlu ortam, onun yazma ve araştırma faaliyetlerine odaklanmasına katkı sağlamıştır.

1.3.6 Kişiliği

Sanatın doğası gereği sanatçı kendi yaşantısından, deneyimlerinden yararlanmaktadır. Ve yine sanattın özelliğidir ki ele alınan gerçek sanatçının zihin dünyasında yeniden şekillenir, biçimlenir. Yazar konu seçiminde yaşantılarından yola çıkar. Kimi zaman bu yaşantılardan olabildiğince uzaklaşır kimi zamansa salt kendi yaşadıklarını anlatır.²³ Cemile Sümeyra, yazılarında sıklıkla kendine yer vermektedir. Özellikle öykülerinin büyük bir çoğunluğu kendi hayatından kesitlerdir.

Hassas ve içli bir kişiliğe sahip olan Sümeyra için 'Ölüm' önemli bir konudur. Ölüm hakkında çok düşünmüş ve yazmıştır. Yakınlarını kaybeden insanlara destek olmayı kendisine görev edinmiştir. İşte bu ilgisini sanatına da yansıtmıştır. İntihar eden yazarları incelediği tez çalışmasını *Kendi Kalemini Kıranlar* başlığıyla kitaplaştırmıştır. Herkesin derdini dert bilen Sümeyra kendinden uzun uzun bahsetmeyi sevmemektedir. Hastalığını dahi olabildiğince çevresine yansıtmamayı başarmıştır. Cemile Sümeyra'nın tabiatının en belirgin özelliklerinden biri, derin bir duygusallık ve hassasiyettir. Arkadaşlarının ve yakın çevresinin tanıklıklarından anlaşıldığı üzere, Cemile Sümeyra başkalarının acısını ve sevincini derinden hisseden, çevresindeki insanların dertleriyle yakından ilgilenen bir yapıya sahipti. Bu duygusal derinlik, onun eserlerine de yansımış, karakterlerini ve olayları işlerken derin bir empati ve anlayışla yaklaşmasını sağlamıştır. Özellikle *Kendi Kalemini Kıranlar* kitabında intihar gibi hassas bir konuyu ele alırken, bu duygusal yapısının etkisi açıkça görülmektedir. İntihar eden yazarların iç dünyalarını anlamaya ve yansıtmaya çalışırken, kendi duygusal zenginliğinden ve derinliğinden beslendiği düşünülebilir. Güzele ve inceliğe olan düşkünlüğü, eserlerindeki dil kullanımına ve betimlemelere yansımıştır. Bu estetik duyarlılık, onun sadece içerik açısından değil, biçimsel olarak da nitelikli eserler ortaya koymasını sağlamıştır.

Cemile Sümeyra'nın akranlarıyla, büyüklerle ve çocuklarla kurduğu ilişkilerde gösterdiği uyum kabiliyeti, onun sosyal zekâsının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Sümeyra'nın kişilerarası ilişkilerdeki yoğun duygusal katılımı, onun karakterinin dikkat çekici

²³ M. Tekin, *Roman Sanatı 1*, s.259.

bir özelliğidir. Komşusunun yaşadığı evlat kaybı karşısında sergilediği derin üzüntü ve duygusal tepki, Sümeysra'nın empati yeteneğinin boyutlarını gözler önüne sermektedir.²⁴ Bu olay, onun başkalarının acılarını kendi deneyimleri gibi içselleştirebildiğini göstermektedir.

Hızlı adımları, nefes nefese konuşması, yaşama karşı heyecanı Cemile'nin dinamik ve enerjik yapısının bir göstergesidir.²⁵ Merak ettiği konuları sabırla araştırması, onun entelektüel merakını ve azimli karakterini ortaya koymaktadır. Onurlu duruşu ve karşılaştığı zorluklara karşı sergilediği metanet onun iç gücünü yansıtmaktadır. Başkalarının arkasından konuşmaktan kaçınması, etik değerlere bağlılığını göstermektedir.

Cemile, ahlaki değerleri ve asil duruşuyla öne çıkan bir karakter sergilemektedir. Onun iffetli yaşam tarzı ve soylu tavrı, etrafındakilerce prenses benzetmesiyle ifade edilmektedir. İletişim tarzı, sessiz ve vakur olarak nitelendirilmekte, bu da onun ölçülü ve ağırbaşlı kişiliğini yansıtmaktadır. Cemile'nin dünyevi meselelere karşı ilgisizliği, onun manevi yönelimini vurgulamakta; varlığı ve davranışları, insanlara ilahi olanı hatırlatmaktadır.²⁶ Cemile'nin az konuşması ve kelimelerini israf etmemesi, her sözünün özenle seçildiğini ve bir amaca yönelik kullanıldığını göstermektedir. Bu özellik, onun düşünceli ve etkili iletişim tarzını ortaya koymaktadır.

Cemile Sümeysra'nın tabiatında göze çarpan bir diğer özellik, olağanüstü çalışkanlığı ve disiplinidir. Sürekli okuduğu, araştırdığı ve yazdığı, çevresindeki kişiler tarafından sıkça vurgulanmaktadır. Öğretmenlik mesleğini icra ederken gösterdiği özen, aynı zamanda akademik çalışmalarını ve yazarlık faaliyetlerini aksatmadan sürdürmesi, onun disiplinli çalışma alışkanlığının bir göstergesidir. Bu çalışkanlık, eserlerinin niteliğine ve derinliğine doğrudan yansımıştır. Sürekli yeni şeyler öğrenme arzusu, onun geniş bir bilgi birikimine sahip olmasını sağlamıştır. Bu merak duygusu, eserlerindeki tematik çeşitliliğe yansımıştır. Özellikle *Seyahat ve Edebiyat* gibi farklı disiplinleri bir araya getiren çalışması, bu özelliğinin bir ürünü olarak görülebilir. Sümeysra'yı yakından tanıyan dostlarının görüşlerine göre o; dışa dönük, devamlı çalışan, elinin altında kitap taşıyan birisidir.²⁷

Yaptığı araştırmalar doğrultusunda edindiği bilgilerle gözlemci yönünü geliştiren Sümeysra hayata farklı bir pencereden bakmayı başarmıştır. Cemile Sümeysra'nın arkadaşı

²⁴ B. Ş. Öztürk, *Cemile Bir Ukdedir Bende, Yaşamışsın Sevaplar Gibi* içinde, s.30.

²⁵ N. C. Akça, *Ziyaret, Yaşamışsın Sevaplar Gibi* içinde, s.28.

²⁶ M. Şahin, *Cemileyi Nasıl Bilirdim, Yaşamışsın Sevaplar Gibi* içinde, s.23.

²⁷ K. Ayaz, *Cemile Sümeysra'ya Dair İki Sahne, Yaşamışsın Sevaplar Gibi* içinde, s.49.

Şerife Akın onun sayesinde hayata, insanlara özellikle de oğluna bakış açısının değiştiğini ifade etmektedir.²⁸

Cemile Sümeyra'nın bir diğer önemli özelliği, sakin ve uysal mizacıdır. Çevresindeki kişilerin anlatımlarına göre, olaylara tepkisini kırıncı olmayan bir şekilde veren, çatışmalardan kaçınan bir yapıya sahiptir. Bu özelliği, onun çevresiyle uyumlu ilişkiler kurmasını sağlamış, aynı zamanda edebî çalışmalarında da dengeli ve objektif bir bakış açısı geliştirmesine yardımcı olmuştur. Sakin yapısı, karmaşık konuları ele alırken bile soğukkanlılığını korumasına ve konuları derinlemesine incelemesine olanak tanımıştır. Bu durum, özellikle inceleme ve araştırma türündeki eserlerinde kendini göstermektedir. Sümeyra ayrıca içe dönük ve zaman zaman yalnızlığı tercih etme eğilimidir. Bu içe dönüklük, onun derinlikli düşünme ve yaratıcı süreçlerini besleyen bir unsur olarak değerlendirilebilir. Arkadaşlarının anlatımlarından, Cemile'nin özellikle yazı yazarken kendini dünyadan soyutladığı anlaşılmaktadır. Cemile Sümeyra'nın zaman zaman tercih ettiği yalnızlık, tam da bu yaratıcı alanı oluşturma çabası olarak yorumlanabilir.

Bununla birlikte, Cemile Sümeyra'nın içe dönüklüğü, sosyal ilişkilerden tamamen kopuk bir yaşam sürdüğü anlamına gelmemektedir. Arkadaşlarının ve meslektaşlarının anlatımlarından, onun seçici ama anlamlı sosyal ilişkiler kurduğu anlaşılmaktadır. Sümeyra arkadaş oturumlarında kitaplar hakkında konuşmaktan fazlasıyla zevk almaktadır. Okuduklarını, araştırdıklarını arkadaşlarıyla paylaşan Sümeyra onların da fikirlerini aynı ilgi ve heyecanla dinlemektedir. Yazacağı kitapları ayrıntısıyla konuşmamayı tercih eden gerektiği takdirde küçük ipuçları veren Cemile çevresindekilerin düşüncelerini önemseyen istişareye önem veren eleştiriye açık biridir. İnsanların görüş ve düşünce farklılıklarına saygı duymakta ve başkalarının bakış açılarını anlamaya özen göstermektedir.²⁹

Okuma zevkini yaymayı amaç edinmiş Cemile sadece arkadaşlarını değil, çocukları da bu halkaya katmayı amaçlamıştır. Edebiyat öğretmeni olan Cemile'nin yoğun iş temposuna rağmen sosyal sorumluluklarına ve kişisel ilişkilerine büyük önem verdiği anlaşılmaktadır. Cemile'nin çocuklara yönelik düzenlediği hafta sonu okuma saatleri, onun eğitime ve kültürel gelişime verdiği önemi vurgulamaktadır. Bu faaliyetler, kitap okuma alışkanlığını teşvik etme ve çocuklarda edebiyata ilgi uyandırma amacını taşımaktadır. Okul ortamında şiir, edebiyat ve tiyatro etkinlikleri düzenlemesi, Cemile'nin sanatsal ve kültürel faaliyetlere olan bağlılığını

²⁸ Ş. Akın, *Cemile Demek, Yaşamışsın Sevaplar Gibi* içinde, s.59.

²⁹ Ş. Akın, *Cemile Demek, Yaşamışsın Sevaplar Gibi* içinde, s.59.

göstermektedir. Bu etkinliklerin hazırlık sürecini üstlenmesi, onun organizasyon becerilerini ve sorumluluk alma eğilimini ortaya koymaktadır.³⁰

Kısacası, C. Sümeyra'nın tabiatı, onun edebî kişiliğini şekillendiren ve eserlerine yön veren temel unsurlardan biridir. Duygusal derinliği, sakin mizacı, içe dönüklüğü, çalışkanlığı, merak duygusu, sorumluluk anlayışı ve estetik duyarlılığı gibi özellikleri, onun özgün edebî sesini oluşturmasında ve Türk edebiyatına değerli katkılar sunmasında belirleyici rol oynamıştır. Bu özelliklerin bir araya gelmesi, Cemile'nin hem duygu yüklü hem de analitik, hem içe dönük hem de empatik; hem estetik kaygı güden hem de toplumsal meselelere duyarlı bir yazar olarak ortaya çıkmasını sağlamıştır. Onun tabiatının bu çok yönlü yapısı, eserlerindeki derinliği ve çeşitliliği açıklamakta ve Cemile Sümeyra'yı çağdaş Türk edebiyatının özgün seslerinden biri haline getirmektedir.

1.3.6.1 Yalnızlığı

C. Sümeyra'nın tabiatında, belirli bir içe dönüklük ve yalnızlığı tercih etme eğilimi gözlemlenmektedir. Yalnızlığı, onun edebî kişiliğinin ve yaratıcı sürecinin önemli bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yalnızlık, toplumdan tamamen kopuk değil, daha çok bilinçli bir tercih ve yaratıcı sürecin bir gerekliliği olarak anlaşılmalıdır. Arkadaşlarının anlatımlarından, Cemile'nin zaman zaman yalnızlığı tercih ettiği, özellikle yazı yazarken kendini dünyadan soyutladığı anlaşılmaktadır. Bu yalnızlık tercihi, onun derinlikli düşünme ve yaratıcı süreçlerini besleyen bir unsur olarak değerlendirilebilir.

Yalnızlık, Cemile için aynı zamanda derinlemesine düşünme ve içsel yolculuk yapma fırsatı sunmaktadır. Bu yalnızlık anları, onun eserlerinde gözlemlenen derin iç gözlem ve analiz yeteneğinin gelişmesine katkıda bulunmuş olabilir. Özellikle "*Kendi Kalemimi Kıranlar*" gibi psikolojik derinliği olan bir eserde, bu yalnızlık dönemlerinin izlerini görmek mümkündür. Bununla birlikte, Cemile'nin yalnızlığı, onun hassas ve kırılğan yapısıyla da ilişkilendirilebilir. Dış dünyanın zorluklarına karşı kendini koruma içgüdüyle zaman zaman yalnızlığı tercih ettiği düşünülebilir. Bu durum, bir yandan yaratıcı sürecini beslerken, diğer yandan duygusal yoğunluğunu ve hassasiyetini de yansıtmaktadır.

³⁰ N. Kestane, *Tanısanız Anneliğine Hayran Olurdunuz, Yaşamışsın Sevaplar Gibi* içinde, s.64.

1.3.6.2 İçe Kapanıklığı

C. Sümeyra'nın içe kapanıklığı, onun kişiliğinin ve edebî kimliğinin önemli bir boyutudur. Bu özellik, onun dış dünyayı algılayış ve yorumlayış biçimini derinden etkilemiş, eserlerine de yansımıştır. İçe kapanıklık, Cemile'nin durumunda, dış dünyadan tamamen kopuk bir varoluş tarzı olarak değil, daha çok içsel süreçlere odaklanma eğilimi olarak kendini göstermektedir. İçe dönük kişiler enerjilerini iç dünyalarından alırlar ve dışsal uyarlardan çok içsel deneyimlere odaklanırlar. Onun içe kapanıklığı da bu bağlamda değerlendirilebilir. Bu içe kapanıklık, onun eserlerinde gözlemlenen derin iç gözlem ve analiz yeteneğinin temelini oluşturmaktadır. Özellikle karakterlerinin iç dünyalarını tasvir ederken ve psikolojik tahliller yaparken bu içe dönük yapının avantajlarından faydalandığı düşünülebilir. Aynı zamanda bu durum onun okuma alışkanlığını ve entelektüel birikimini de etkilemiştir. İçe dönük yapısı, onu daha çok okumaya, düşünmeye ve araştırmaya yöneltmiş, bu da eserlerindeki tematik zenginliğin ve derinliğin temelini oluşturmuştur.

1.3.6.3 İnsanlara Yabancı Oluşu

Cemile'nin insanlara yabancı oluşu, onun kişiliğinin ve edebî kimliğinin anlaşılması gereken önemli bir yönüdür. Ancak bu yabancılık, insanlardan tamamen kopuk veya onlara karşı ilgisiz olduğu anlamına gelmemektedir. Daha ziyade, bu durum onun dünyayı ve insanları algılayış biçimindeki farklılığı yansıtmaktadır. C. Sümeyra'nın insanlara yabancı oluşu, onun derin düşünme yeteneği ve iç dünyasının zenginliği ile ilişkilendirilebilir. Çoğu zaman, etrafındaki insanların gündelik kaygıları ve yüzeysel ilişkileri ona yabancı gelmektedir. Bu durum, onun daha derin ve anlamlı ilişkiler arayışının bir yansıması olarak görülebilir.

Yabancılık hissi, Cemile'nin eserlerine de yansımaktadır. Karakterlerinin çoğu zaman toplumla uyumsuzluk yaşayan, kendini yabancı hisseden bireyler olduğu gözlemlenmektedir. Bu, yazarın kendi iç dünyasını ve deneyimlerini edebî bir forma dönüştürmesi olarak yorumlanabilir. Bu durum; onun insan doğasını daha iyi anlamasına ve analiz etmesine olanak sağlamıştır. Dışarıdan bir gözlemci gibi insanları ve toplumu inceleyebilme yeteneği, eserlerindeki karakter analizlerinin derinliğine katkıda bulunmuştur.

Gupse Uzun'un gözlemlerine göre, Cemile, karmaşık ve çatışmalı durumlar karşısında sakin ve olgun bir duruş sergilemektedir. Basit tartışmalara ve polemiklere pek itibar etmeyen

Cemile, ya sessiz kalmayı tercih etmekte ya da odadan çıkarak tartışmalardan uzak durmaktadır. Ancak gerektiğinde, açık ve net ifadelerle karşısındakini susturabilen, doğru yerde doğru kelimeleri kullanarak etkileyici bir üslup sergileyen bir karaktere sahip olan Cemile'nin bu duruşu, onun hem insan ilişkilerinde hem de mesleki hayatında kararlı ve olgun bir tutum sergilediğini göstermektedir. Merhametli, sevgi dolu ve hassas bir yapıya sahip olması, onun aynı zamanda güçlü ve dik duruşuyla birleşmiştir. Bu nitelikler, onun çevresindeki insanlar üzerinde derin bir etki bırakmasına olanak sağlamıştır.³¹

C. Sümeyra'nın insanlara yabancı oluşu, onun dünyayı algılayış biçiminin bir parçası olarak görülmelidir. Bu yabancılık hissi, bir yandan onun eserlerindeki derinliği ve özgünlüğü beslerken, diğer yandan da insan doğasını ve toplumu daha objektif bir şekilde gözlemlemesine ve analiz etmesine olanak sağlamıştır.

1.3.6.4 Duygusal Yapısı

Cemile Sümeyra'nın en belirgin özelliklerinden biri son derece duygusal bir yapıya sahip olmasıdır. Arkadaşları ve yakın çevresi, onun başkalarının acısını ve sevincini derinden hissettiğini, çevresindeki insanların dertleriyle yakından ilgilendiğini belirtmektedir. Bu duygusal derinlik, eserlerine de yansımış, karakterleri ve olayları işlerken derin bir empati ve anlayışla yaklaşmasını sağlamıştır. Özellikle *Kendi Kalemimi Kıranlar* kitabındaki intihar olgusu gibi hassas bir konuyu ele alırken bu duygusal yapının etkisi açıkça görülmektedir. İntihar eden yazarların iç dünyalarını anlamaya ve yansıtmaya çalışırken, kendi duygusal zenginliğinden ve derinliğinden beslendiği düşünülebilir.

Bu duygusal derinlik, onun edebî kişiliğinin ve eserlerinin temel bir bileşeni olarak karşımıza çıkmaktadır. Arkadaşları ve yakın çevresi, Cemile'nin başkalarının acısını ve sevincini derinden hissettiğini, çevresindeki insanların dertleriyle yakından ilgilendiğini belirtmektedir. Cemile Sümeyra'nın duygusal yapısı, onun sosyal ilişkilerini de şekillendirmiştir. Arkadaşlarının anlatımlarından, onun çevresindeki insanlarla duygusal bağlar kurmaya önem verdiği anlaşılmaktadır. Bu durum, eserlerindeki insan ilişkilerinin derinliğine ve gerçekçiliğine de yansımıştır.

Bu durum zaman zaman onu kırılgan ve hassas bir konuma da getirmiştir. Arkadaşları, onun dış dünyanın zorluklarına karşı kendini koruma içgüdüleriyle zaman zaman içe

---

³¹ EK-5

kapandığını belirtmektedir. Bu şekilde, bir yandan yaratıcı sürecini beslerken diğer yandan da eserlerindeki duygusal yoğunluğu artırmıştır.

1.3.6.5 Uysallığı

Cemile Sümeyra'nın kişiliğinin önemli bir yönü de yumuşak başlı, iyi huylu ve kolayca uyum sağlayabilmesidir. Bu yönü, onun hem sosyal ilişkilerinde hem de edebî üretiminde kendini göstermektedir. Arkadaşları ve meslektaşları, Cemile'nin genellikle uyumlu, çatışmadan kaçınan ve başkalarının fikirlerine açık bir kişi olduğunu belirtmektedir. Bu uysallık, C. Sümeyra'nın eserlerine de yansımıştır. Karakterlerini ve olayları işlerken, genellikle yargılayıcı olmaktan kaçınan, farklı bakış açılarını anlamaya çalışan bir yaklaşım sergilediği görülmektedir. Bu durum, eserlerindeki çok sesli yapının ve karakter çeşitliliğinin temelini oluşturmaktadır.

Onun uysallığı, kendi fikirlerinden ve değerlerinden vazgeçtiği anlamına gelmemektedir. Aksine, bu uysal yapı içerisinde kendi özgün sesini ve düşüncelerini korumayı başarmıştır. Bu denge, onun eserlerindeki özgünlüğün ve derinliğin temelini oluşturmaktadır.

1.3.6.6 Sakinliği

C. Sümeyra'nın belirgin özelliklerinden biri de sakinliğidir. Bu sakinlik, onun hem kişiliğinin hem de edebî üslubunun temel bir unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Arkadaşları ve meslektaşları, Cemile'nin genellikle sakin, telaşsız ve dengeli bir yapıya sahip olduğunu belirtmektedir. Cemile'nin sakinliği, aynı zamanda onun düşünme ve yaratma sürecini de etkilemiştir. Yazılarında genellikle ölçülü ve dengeli bir üslup kullandığı, olayları ve karakterleri telaşsız bir şekilde işlediği görülmektedir. Arkadaşlarının anlatımlarından, onun karmaşık konuları ele alırken bile soğukkanlılığını koruduğu, konuları derinlemesine ve çok yönlü bir şekilde incelediği anlaşılmaktadır.

Bununla birlikte, Cemile'nin sakinliği, duygusal derinliğinden ve hassasiyetinden ödün vermediği anlamına gelmemektedir. Aksine, bu sakin yapı içerisinde derin duygusal yaşantıları ve düşünceleri barındırmayı başarmıştır. Arkadaşları, onun genellikle sakin bir tavır sergilediğini, bu özelliğiyle çevresine güven ve huzur verdiğini belirtmektedir. Bu sakinlik, eserlerindeki atmosferin ve karakter ilişkilerinin derinliğine de yansımıştır.

C. Sümeyra'nın sakinliği, onun hem kişisel yaşamında hem de edebî üretiminde belirleyici bir rol oynamıştır. Bu özellik, onun karmaşık konuları ele alabilme becerisini, analitik düşünme yeteneğini ve duygusal derinliğini dengeli bir şekilde bir araya getirmesini sağlamıştır.

1.3.6.7 Çalışkanlığı

C. Sümeyra'nın en belirgin özelliklerinden biri, olağanüstü çalışkanlığıdır. Bu özellik, onun hem akademik kariyerinde hem de edebî üretiminde belirleyici bir rol oynamıştır. Arkadaşları ve meslektaşları, Cemile'nin sürekli okuduğunu, araştırdığını ve yazdığını vurgulamaktadır. Cemile'nin çalışkanlığı, öncelikle okuma alışkanlığında kendini göstermiştir. O, geniş bir okuma yelpazesine sahip olmakta ve bu yoğun okuma, eserlerindeki tematik zenginliğin ve derinliğin temelini oluşturmaktadır. Bununla birlikte, Cemile'nin çalışkanlığı sadece okumakla sınırlı kalmamış, aynı zamanda sürekli not alma ve analiz etme alışkanlığı ile de kendini göstermiştir. Okuduğu eserleri derinlemesine analiz etmekte, not almakta ve bu birikimi kendi yazılarına yansıtmaktadır. Bu disiplinli çalışma yöntemi, eserlerindeki derinliği açıklamaktadır.

Cemile Sümeyra'nın çalışkanlığı ve mesleki disiplini Gupse Uzun tarafından övgüyle dile getirilmektedir. Zamanın boşa harcanmasından hoşlanmayan Cemile, her anını verimli geçirmek için çabalamıştır. Bu durum, onun öğretmenlik mesleğine olan adanmışlığını ve işine olan saygısını gözler önüne sermektedir. Disiplinli çalışma prensipleri, hem mesleki hem de edebî faaliyetlerinde etkili olmuştur.³²

Çalışkanlığı, aynı zamanda onun çok yönlü kişiliğinde de kendini göstermektedir. Öğretmenlik mesleğini icra ederken bir yandan da akademik çalışmalarını ve yazarlık faaliyetlerini aksatmadan sürdürmesi, bu çalışkanlığın bir göstergesidir. Bu çok yönlü çalışma disiplini, eserlerindeki perspektif zenginliğini de beslemektedir. Ancak, Cemile'nin çalışkanlığı sadece niceliksel bir üretkenlik olarak değerlendirilmemelidir. Arkadaşlarının anlatımlarından, onun her işini titizlikle ve özenle yaptığı anlaşılmaktadır. Bu niteliksel yaklaşım, eserlerinin derinliğini ve özgünlüğünü artırmıştır. Çalışkanlığı, aynı zamanda onun sürekli kendini geliştirme arzusuyla da ilişkilidir.

---

³² EK-5

1.3.7 Dünya Görüşü

Dini değerlere önem veren ibadetlerini Rabbine borç bilen Cemile bir kul olarak sorumluluklarını yerine yetirmeye özen göstermektedir. Dinî değerlere gösterdiği hassasiyet eserlerine de yansımaktadır. *“İslâmî bir bakış açısıyla edebiyata bakış, Allah’ın ilâhî nurundan meydana geldiği gibi ve İslâm çerçevesi içinde öğrenme ve bilginin tüm branşlarına bakmak becerisinin parçasıdır.”*³³ Cemile hem hayatını hem de sanat anlayışını dinî değerlere göre şekillendirmektedir. Gerek hayata bakışı gerekse sanata bakışı dinî anlayışıyla harmanlanmıştır. Çocuklarını da bu doğrultuda yetiştirmeye özen gösteren Cemile; güne, çocuklarına Kur’an-ı Kerim okuyarak, okutturarak başlamayı tercih etmektedir. *“Cemile’yi okul açısından tek rahatsız eden şey, başını açmaya zorlanmasıydı. Kaygısı Allah rızası idi. Çocuklarım olsun, onları Rabbimin rızası üzere yetiştireceğim, derdi.”*³⁴

Cemile sadece kendi çocuklarına değil çevresindeki her çocuğa değer vermektedir. Mahallesindeki çocuklara da anne sıcaklığıyla yaklaşan Cemile’nin kapısı çocuklara her daim açıktır. Özellikle Ramazan ayında yalnızca çocuklara özel iftar yemekleri düzenlemesiyle herkesin gönlünde yer edinmiş ve mahallesinde çocuk iftarlarının bir gelenek halini almasına vesile olmuştur.

Sosyal ilişkilere verdiği önem, Cemile’nin karakterinin önemli bir yönünü oluşturmaktadır. Apartman oturmalarına katılması, onun toplumsal bağlarını koruma ve gündelik yaşamın sosyal boyutlarına değer verme eğilimini göstermektedir. Bu sosyalleşme biçimini, entelektüel faaliyetlerle dengeleme çabası, onun çok yönlü kişiliğini vurgulamaktadır. Cemile’nin hayatında derin iz bırakan üç olaydan bahsetmesi, onun manevî ve entelektüel yönelimlerini açığa çıkarmaktadır. Babasının Kur’an okuyuşu, arkadaşı Betül Şimşek’in namaz kılışının onu etkilemesi, dinî pratiklerin onun üzerindeki duygusal ve ruhani etkisini göstermektedir. Nuri Pakdil’le ilgili bir anının da bu listede yer alması, Cemile’nin edebî ve düşünsel figürlere olan ilgisini ve bu figürlerin onun düşünce dünyası üzerindeki etkisini yansıtmaktadır.³⁵

Selvigül Kandoğmuş Şahin, Cemile ile gerçekleştirdiği edebî sohbetler hakkında bir anısını paylaşırken, onunla ile Hece Dergisi’nin Paris ziyaretinden sonra İstanbul’da buluştukları anı hatırlatır. Bu buluşma, Şahin için özel bir anlam taşımaktadır ve bu anı,

³³ A. Çalışkan, “İslami Bir Bakış Açısı ile Edebiyat Okuma”, s.217.

³⁴ H. Kula, *Onu İçimden Hiç Uğurlamadım, Yaşamışsın Sevaplar Gibi* içinde, s.46.

³⁵ B.Ş. Öztürk, *Cemile Bir Ukdedir Bende, Yaşamışsın Sevaplar Gibi* içinde, s.31.

Şahin'in *Yaşamışsın Sevaplar Gibi* kitabındaki yazısında da yer almıştır. Şahin, Cemile'nin yanında geçirdiği zamanların her daim verimli ve anlamlı olduğunu belirtirken, onunla olan sohbetlerinin ruhunu derinden etkilediğini ifade eder. Bu buluşmalar, sadece edebiyat değil, aynı zamanda hayatın çeşitli alanlarına dair derin bir dostluk ve kardeşlik bağının tezahürü olarak şekillenmiştir. C. Sümeyra ile aynı okulda çalıştıkları dönemde tanışan ve kısa sürede derin sohbetler gerçekleştiren Afra Belviranlı, Cemile ile Elif Şafak hakkındaki tartıştıkları bir anıyı paylaşarak, yazarların edebî özgürlüğü üzerine farklı düşüncelerini dile getirmiştir. Cemile, bazı temaların edebiyat içinde işlenmemesi gerektiğine inanırken, Belviranlı yazarın özgür olması gerektiği görüşünü savunmaktadır.³⁶

1.3.8 Kadın Yazar Olarak Karşılaştığı Zorluklar ve Bunların Eserlerine Etkisi

C. Sümeyra'nın kadın yazar olarak karşılaştığı zorluklar, hem yaşamını hem de edebî üretimini etkilemiştir. Türkiye'de kadın yazarların karşılaştığı genel sorunların yanı sıra, muhafazakâr bir çevreden gelen bir yazar olarak kendine özgü zorlukları da deneyimlemiştir.

Öncelikle, kadın yazar olarak edebiyat dünyasında kabul görme ve sesini duyurma konusunda zorluklar yaşadığı düşünülebilir. Türk edebiyat çevrelerinde hâlâ var olan eril egemen yapı, kadın yazarların eserlerinin değerlendirilmesinde ve tanıtılmasında çeşitli önyargılara neden olabilmektedir. Bununla birlikte, muhafazakâr bir çevreden gelen bir kadın yazar olarak, hem geleneksel değerlerle modern edebiyat anlayışı arasında bir denge kurma, hem de kendi özgün sesini bulma konusunda zorluklar yaşamış olabilir. Bu durum, eserlerindeki tema seçimlerini ve karakterlerin iç çatışmalarını etkilemiş olabilir.

Cemile'nin aynı zamanda bir anne ve eş olarak, yazarlık kariyerini sürdürme konusunda zaman yönetimi ve sorumluluk paylaşımı gibi zorluklarla karşılaşmış olması muhtemeldir. Bu durum, eserlerindeki kadın karakterlerin iş aile dengesi ve toplumsal roller konusundaki iç çatışmalarına yansımış olabilir. Kadın yazar olarak karşılaştığı zorluklar, C. Sümeyra'nın eserlerinde kadın karakterlerin daha güçlü ve derinlikli bir şekilde işlenmesine neden olmuştur. Kadınların iç dünyalarını, hayallerini, hayal kırıklıklarını ve mücadelelerini gerçekçi bir şekilde yansıtabilmiştir.

Cemile Sümeyra'nın eserlerinde toplumsal cinsiyet rolleri, kadınların eğitimi ve kamusal alandaki varlığı gibi temaları işleme; kendi deneyimlerinden ve gözlemlerinden

---

³⁶ EK-3

kaynaklanmış olabilir. C. Sümeyra'nın kadın yazar olarak karşılaştığı zorluklar, aynı zamanda onun daha mücadeleci ve azimli bir yazar olmasını sağlamıştır. Bu durum, eserlerindeki karakterlerin zorluklar karşısındaki direnç ve azim temalarına yansımıştır.

Cemile ile Selvigül Kandoğmuş Şahin tanışmadan önce eşlerinin arkadaş olması nedeniyle dolaylı bir bağlantıya sahiptirler. Aynı zamanda edebiyat çevrelerinde, özellikle Yedi İklim Dergisi'nde yazdıkları dönemde, yollarının kesişmiş olması onları birbirine yakınlaştırmıştır. Edebiyat tutkuları ve benzer sosyal sorumlulukları, onları birbirine bağlayan önemli bir unsurlardandır. İkisi de evlilik ve çocuk büyütmenin getirdiği sorumluluklarıyla birlikte yazmaya devam eden iki kadındır. Bu bağlamda Şahin, onların dostluğunu coşkun ve dolu geçen zaman dilimleri olarak tarif etmektedir. Cemile ile görüşme anlarının nadir ve kısa olmasına rağmen, bu zaman dilimleri dolu dolu yaşanmış, birçok konuda derin sohbetler gerçekleştirilmiştir.

Şahin, Cemile ile ilk tanışma anını tam olarak hatırlamadığını, ancak edebiyata olan tutkunun ve yazma azminin onları birbirine bağladığını vurgulamaktadır. Şahin'in bu noktada belirttiği önemli bir husus, ikisinin de geleneksel aile yapılarında yetişmiş, entelektüel birikimlerini yazıya dökme gayretinde olan kadınlar olmalarıdır. Bu ortak yön, onların dostluğunun temelini oluşturmuştur.³⁷ Şahin'in, Cemile'nin edebî kişiliğine dair ilk izlenimleri, Hüseyin Su'nun kızı olmasının ötesinde, onun derinlikli okumalar yapan, entelektüel bir duyarlılığa sahip kadın bir yazar olduğudur. Edebiyat, onların dostluğunun en güçlü yanıdır. Şahin, Cemile'nin edebî dünyasını "nahif, derin ve günlük tadında" olarak tanımlar ve onun öykülerindeki gizli kurguların, insanoglunun ruhuna derinlemesine bir yolculuk sunduğunu belirtir. Eserlerinin az ama öz olduğuna vurgu yaparak, C. Sümeyra'nın Türk edebiyatında önemli bir yer edindiğini ifade eder. Şahin, onun yaşamış olması durumunda, yazdığı öykülere yenilerini ekleyerek çok daha büyük bir yazın mirası bırakacağını düşündüğünü dile getirmektedir.

C. Sümeyra'nın edebî kişiliği, yazdığı eserlerdeki hassasiyet ve titizlikle de kendini göstermektedir. Şahin, Sümeyra'nın eserlerinde karakterlerin titizlikle işlendiğini ve her bir karakterin, onun ince ruhunu yansıttığını belirtmektedir. Özellikle *Kendi Kalemini Kıranlar* kitabında müntehir yazarların yaşamlarına duyduğu merak ve empati, Sümeyra'nın ne denli derin bir ruhsal dünyaya sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu eserin etkisinde kalan Şahin

---

³⁷ EK-2

Sümeýra'nın bu ince ruhluluğu ile edebiyat dünyasında silinmez bir iz bıraktığını düşünmektedir.³⁸

Sonuç olarak, Cemile Sümeýra'nın kadın yazar olarak karşılaştığı zorluklar, eserlerinin tematik yapısını, karakter derinliğini ve toplumsal meselelere yaklaşımını etkilemiştir. Bu zorluklar, bir yandan onun edebî üretimini zorlaştırmış olsa da, diğer yandan eserlerine özgün bir bakış açısı ve derinlik katmıştır. Cemile Sümeýra'nın bu zorluklara rağmen yazması ve özgün eserler ortaya koyması, onun Türk edebiyatındaki önemini artırmaktadır.

1.3.9 Edebiyat Dışındaki İlgi Alanları ve Bunların Yazarlığına Etkisi

Cemile Sümeýra'nın edebiyat dışındaki ilgi alanları, onun edebî kişiliğini ve eserlerini zenginleştiren önemli faktörlerdendir. Sümeýra el sanatlarına ilgi duymaktadır. Dantel, nakış ve ahşap boyama gibi el işleriyle olan uğraştığı öykülerine de yansımıştır. Ayrıca, el sanatlarıyla uğraşmanın verdiği sabır ve titizlik yazar kimliğine de yansımıştır.

Cemile Sümeýra'nın yabancı sinema ve dillere olan ilgisi de dikkat çekicidir. Yabancı filmleri izleyerek dil becerisini geliştirmeye çalıştığı belirtilmektedir. Bu ilgi, eserlerindeki kültürlerarası perspektifi ve evrensel temaları işleme becerisini artırmıştır. Ayrıca, farklı kültürlerin sinema diliyle anlatım tekniklerini gözlemlemesi, kendi edebî anlatımını zenginleştirmiştir.

Cemile'nin sosyoloji ve psikoloji alanlarına olan ilgisi, eserlerindeki karakter analizlerinin derinliğini ve toplumsal meseleleri ele alış biçimini etkilemiştir. Özellikle *Kendi Kalemini Kıranlar* gibi psikolojik derinliği olan bir eserin ortaya çıkışında, bu ilgi alanlarının etkisi görülmektedir.

Seyahat etmeye olan merakı, *Seyahat ve Edebiyat* adlı eserinin ortaya çıkmasına vesile olmuştur. Bu ilgi alanı, eserlerindeki mekân tasvirlerini zenginleştirmiş ve farklı kültürleri anlama ve yansıtma becerisini geliştirmiştir.

Kısacası, Cemile Sümeýra'nın edebiyat dışındaki ilgi alanları, onun eserlerinin tematik zenginliğini artırmış, anlatım tekniklerini çeşitlendirmiş ve bir yaklaşım geliştirmesine katkıda bulunmuştur. Bu çok yönlü ilgi alanları, Cemile Sümeýra'nın özgün bir yazar olarak gelişmesinde önemli rol oynamıştır.

---

³⁸ EK-2

1.3.10 Tanıştığı Sanatçıların ve Okumalarının Etkisi

Babasının edebiyat çevresiyle olan yakın ilişkileri sayesinde, genç yaşlardan itibaren dönemin önemli edebiyatçılarıyla tanışma fırsatı bulmuştur. Dil üslubunu beğendiği yazarlardan bazıları: Ali Ural, Alev Erkilet, Cihan Aktaş, Yıldız Ramazanoğlu, Sibel Erarslan, Samiha Ayverdi, Ahmet Hamdi Tanpınar, Sezai Karakoç, Nuri Pakdil'dir. Özellikle Nuri Pakdil'le iyi bir diyalog içerisindeydi. Nuri Pakdil ile olan yakın ilişkisi, Cemile Sümeyra'nın düşünce dünyasının şekillenmesinde etkili olmuştur. Pakdil'in edebî ve düşünsel yaklaşımı, Sümeyra'nın kendi tarzını oluşturmasında yol gösterici olmuştur.

Evlerinde geniş bir kütüphane bulunan Sümeyra, çocukluk yıllarını sayısız kitapla iç içe geçirmiştir. Ağır ve anlaşılması zor eserleri erken yaşta okumaya başlamıştır. Hüseyin Su'nun söylemine göre kızı Cemile; henüz ilkokuldayken *Suç ve Ceza* gibi derin bir kitabı okumuştur.³⁹ Sümeyra'nın otuz dokuz yıllık ömrüne, biri yayımlanmayı bekleyen, beş kitap bırakması erken yaşta başladığı okumalar doğrultusunda mümkün olmuştur.

Derin düşüncelere ve geniş bir okuma kültürüne sahip Cemile; konuşmalarını edebî cümleler ve şiirlerle süsleyerek İsmet Özel, Sezai Karakoç ve Nuri Pakdil gibi edebiyatçılar hakkında konuşmayı, çevresindekilere bilgilerini paylaşmayı sevmektedir. Divan edebiyatı üzerine sıkça sohbetlerde bulunan Sümeyra'nın bu konudaki birikimi oldukça fazladır. Fuzuli, Feridüddin Attar ve Yunus Emre'den alıntılar yaparak sohbetlerine derinlik katmaktadır.⁴⁰

“Cemile'yle daha çok kitap, edebiyat, çocuk ve din eksenli sohbetlerimiz olurdu. Edebiyatçı kimliği olsa bile her alanda okumalar yapmaya özen gösterirdi. Zaten yaşamında da çok yönlü bir insandı. 2016 yılının Ramazan ayında, Safvetu't-Tefasir'i bitirmişti. Bir araya geldiğimizde, bu tefsirde nerde kalmışsa oradan konuşuyorduk. Her Perşembe yalnızca ikimiz tefsir dersleri yapıyorduk. Yusuf suresinden başlamıştık ilk derse. İlahiyatçı olan bendim ama Cemile de benden geri kalmaz, derinlemesine, felsefi ve sosyolojik noktalara değinirdi... Lisedeyken öğrencilerine okuttuğu 'Derviş ve Ölüm' kitabını, birlikte tekrar okumuştuk. Alt tarafı, bir arkadaşımın kitap üzerinde konuşacağız dememiş, 'Derviş ve Ölüm' üzerine bir metin yazmıştı. Müzakeremizi, bu metin üzerinden yapmıştık. Bu kitaptaki her

³⁹ A, Işık, Sayılı Gündü Geçti Hüseyin Su'yla Nehir Söyleşi Şule Yay. İstanbul.

⁴⁰ F. Kotan, *Ölüm Gelir Her Şey Susar, Yaşamışsın Sevaplar Gibi içinde*, s.50.

karakteri, tek tek değerlendirmişti: Molla Yusuf, gençliğin ve güzelliğin simgesi; Yusuf karakterinde evlilik ve çocukla imtihan olma hali var gibi.”⁴¹

Araştırma, inceleme, eleştiri gibi birçok alanla ilgilenen Sümeyra edebî kişiliğini geliştirirken anne, arkadaş, evlat, eş olan Cemile’yi de ihmal etmemiş çok yönlü bir karakter olmayı başarmıştır. Arkadaş oturmalarında sosyalleşmeyi seven Sümeyra, kendi zevklerini bu sohbetlerin konusu yapmış ve bilgi, gözlem ve okumalarını arkadaşlarıyla paylaşarak iki zevkini birleştirmiştir. Ve yaptığı edebî sohbetlerle arkadaşlarına da okuma arzusunu aşlamıştır.⁴²

Hem öğretmen olması hem de bilgilerini yaymayı seven bir kişiliğe sahip olması sayesinde Sümeyra sayısız kişiye okuma aşkı aşlamış ve okuma yapmanın püf noktalarını öğretmiştir. Hasan Hüseyin Çağırın çocukluk yıllarında tanıştığı öğretmen Cemile’nin kendisine kattıklarını şu cümlelerle özetlemektedir: *“O gün bana Hece’nin Sezai Karakoç ve Cahit Zarifoğlu özel sayılarını vermişti. Sezai Karakoç üzerindeki vurgusu beni etkilemiş olmalı ki okuldan çıkar çıkmaz ilk fırsatta babamla birlikte Gün Doğmadan’ı almıştık kitapçıdan.”⁴³* Ayrıca, üniversite yıllarında ve sonrasında tanıştığı diğer yazarlar ve akademisyenler de onun edebî kimliğinin gelişmesine katkıda bulunmuştur. Bu etkileşimler, Cemile Sümeyra’nın edebiyat dünyasında kendi özgün sesini bulmasına yardımcı olmuştur.

1.3.11 Dini ve Felsefi Düşüncelerinin Eserlerine Yansıması

Cemile Sümeyra’nın dinî ve felsefi düşünceleri, eserlerinin tematik yapısını ve karakterlerin iç dünyalarını şekillendiren önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Arkadaşlarının anlatımlarından, onun İslami düşünce ve tasavvufi felsefe ile yakından ilgilendiği anlaşılmaktadır. Özellikle Mesnevi okumaları yaptığı ve tasavvufi düşünceye ilgi duyduğu belirtilmektedir. Bu ilgi, eserlerindeki varoluşsal sorgulamalara ve manevi arayışlara derinlik katmıştır.

Cemile Sümeyra’nın dinî düşüncesi, eserlerindeki etik ve ahlaki sorgulamalarda da kendini göstermektedir. Karakterlerin ahlaki ikilemelerini ve vicdani muhasebeleri işlerken, İslami ahlak anlayışının izlerini görmek mümkündür. Bu durum, eserlerine manevi bir derinlik ve etik bir boyut katmıştır. Bununla birlikte, Cemile Sümeyra’nın felsefi

⁴¹ B. Ş. Öztürk, *Cemile Bir Ukdendir Bende, Yaşamışsın Sevaplar Gibi* içinde, s.32.

⁴² Ş. Akın, *Cemile Demek, Yaşamışsın Sevaplar Gibi* içinde, s.59.

⁴³ H. H. Çağırın, *Cemile Hoca’yla Hasbihal, Yaşamışsın Sevaplar Gibi* içinde, s.66-67.

düşüncelerinin sadece İslami gelenekle sınırlı kalmadığı, Batı felsefesinden de beslendiği anlaşılmaktadır. Özellikle varoluşçu felsefenin izlerini, karakterlerin hayatın anlamını sorgulama biçimlerinde ve özgürlük-sorumluluk ikilemleri üzerindeki düşüncelerinde görmek mümkündür.

Cemile Sümeýra'nın öyküleri, bireysel bir iç yolculuğun yansımalarını taşır.⁴⁴ Cemile Sümeýra'nın yazılarında kendini anlamaya çalışan bir kadının derin içsel mücadelesini ön plana çıkarmaktadır. Yazarın basit görünen üslubu, aslında derin felsefi ve varoluşsal meseleleri ele alan sehl-i mümteni⁴⁵ tarzında yazılmıştır. Aile, eş, çocuklar, varoluş kaygısı, Tanrı'ya teslimiyet gibi temalar, onun eserlerinde sıklıkla işlediği başlıklardır. Cemile Sümeýra, hayatın sıradan olayları üzerinden derin anlamlar çıkaran bir yazar olarak, okurlarını düşündürmeye sevk eder.

Kendi Kalemimi Kıranlar adlı eseri, Cemile Sümeýra'nın dinî ve felsefi düşüncelerinin eserlerine yansımasının en belirgin örneği olarak değerlendirilebilir. İntihar gibi hem dinî hem de felsefi açıdan tartışmalı bir konuyu ele alırken, farklı inanç sistemlerinin ve felsefi yaklaşımların bakış açılarını sentezlediği görülmektedir. Sümeýra'nın dinî ve felsefi düşünceleri, eserlerindeki zaman ve mekân algısını da etkilemiştir. Özellikle tasavvufi düşüncenin zaman ve mekân ötesi anlayışı, bazı eserlerinde kronolojik olmayan bir zaman akışı ve sembolik mekân kullanımı olarak kendini göstermektedir.

Nesime Ceyhan Akça, Cemile Sümeýra'nın yazma eylemini bir varoluş meselesi olarak gördüğünü ve gençlerin de bu eserler aracılığıyla kendi varoluşlarını sorgulama imkânı bulacaklarına inanmaktadır. Akça'ya göre; Cemile Sümeýra'nın eserleri, yazının insan yaşamındaki derin anlamını keşfetmek isteyen her okuyucuya yeni kapılar açacak bir anahtar, özellikle genç okuyucular için önemli bir ilham kaynağı niteliğindedir.⁴⁶

Cemile Sümeýra'nın dinî ve felsefi düşünceleri, eserlerine tematik derinlik, etik bir boyut ve manevi bir arayış olarak yansımıştır. Bu düşünceler, karakterlerin iç dünyalarını şekillendirmiş, olayların yorumlanmasına felsefi bir boyut katmış ve eserlerinin çok katmanlı bir yapıya sahip olmasını sağlamıştır.

---

⁴⁴ EK-4

⁴⁵ Bir edebî terim olarak kolayca söylenmiş gibi görünen, ancak benzerinin söylenmesi çok güç olan özlü söz ve ifadeyi belirtir.

⁴⁶ EK-4

1.3.12 Eleştirmen Kimliği ve Edebiyat Eleştirisi Yaklaşımı

Cemile Sümeýra'nın eleştirmen kimliği ve edebiyat eleştirisi yaklaşımı, onun çok yönlü edebî kişiliğinin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Sümeýra'nın eleştirmen kimliği, öncelikle akademik birikimi ve disiplinli çalışma alışkanlığı ile şekillenmiştir. Edebiyat öğretmenliği ve lisansüstü eğitimi, ona sistematik bir metin analizi yöntemi kazandırmıştır. Bu akademik arka plan, eleştirilerinde metodolojik bir yaklaşım sergilemesini sağlamıştır.

Cemile'nin geniş okuma yelpazesi ve farklı disiplinlere olan ilgisi, eleştiri yaklaşımının çok boyutlu bir nitelik taşımasına katkıda bulunmuştur. Özellikle psikoloji ve sosyoloji alanlarındaki bilgisi; edebî eserleri toplumsal ve psikolojik bağlarıyla birlikte değerlendirmesini sağlamıştır. Cemile Sümeýra'nın eleştiri yaklaşımında, etik ve estetik değerlerin bir sentezini görmek mümkündür. Dinî ve felsefi düşüncelerinin etkisiyle, edebî eserleri sadece estetik açıdan değil, aynı zamanda etik ve felsefi boyutlarıyla da değerlendirmiştir.

Bununla birlikte, Cemile Sümeýra'nın eleştiri anlayışı yapıcı ve teşvik edici bir nitelik taşımaktadır. Arkadaşlarının anlatımlarından, onun insanları desteklemeye ve potansiyellerini ortaya çıkarmaya önem verdiği anlaşılmaktadır. Sümeýra'nın kadın yazar kimliği, eleştiri yaklaşımında feminist bir perspektifin de var olabileceğini düşündürmektedir. Edebî eserlerdeki kadın karakterleri ve kadın yazarların eserlerini değerlendirirken, toplumsal cinsiyet meselelerine duyarlı bir bakış açısı sergilemiştir.

Cemile Sümeýra'nın eleştirmen kimliği ve edebiyat eleştirisi yaklaşımı, akademik disiplin ile yaratıcı duyarlılığın, etik kaygılar ile estetik değerlendirmelerin, geleneksel yaklaşımlar ile çağdaş perspektiflerin bir sentezi niteliğindedir. Bu çok boyutlu ve derinlikli eleştiri anlayışı, Türk edebiyat eleştirisine özgün bir katkı sunmuştur.

1.3.13 Okurlarıyla İlişkisi ve Etkileşimi

Cemile Sümeýra'nın okurlarıyla ilişkisi ve etkileşimi, onun yazarlık kariyerinin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Cemile Sümeýra'nın samimi ve içten kişiliği, okurlarıyla kurduğu ilişkiye de yansımıştır. Arkadaşlarının anlatımlarından, onun insanlarla iletişim kurarken açık ve dürüst bir yaklaşım sergilediği anlaşılmaktadır. Bu özelliği, okurlarıyla da samimi ve doğrudan bir iletişim kurmasını sağlamıştır. Öğretmenlik deneyimi, Cemile Sümeýra'nın farklı yaş gruplarından insanlarla iletişim kurma becerisini geliştirmiştir. Bu

deneyim, okur kitlesinin farklı kesimlerine hitap etmesine fayda sağlamıştır. Özellikle genç okurlarla kurduğu ilişkide, öğretmenlik tecrübesinin izleri görülür.

Cemile Sümeýra'nın eserlerindeki derin psikolojik tahliller ve insani durumları ele alış biçimi, okurlarıyla duygusal bir bağ kurmasını sağlamıştır. Okurlar, onun eserlerinde kendi yaşamlarından izler bulabilmiş ve kendilerini karakterlerle özdeşleştirebilmiştir. Cemile'nin sosyal sorumluluk bilinci ve toplumsal meselelere olan duyarlılığı, okurlarıyla ortak bir değer zemini oluşturmasını sağlamıştır. Bu ortak zemin, okurlarıyla daha derin ve anlamlı bir etkileşim kurmasına olanak tanımıştır.

Kıscası, Cemile Sümeýra'nın okurlarıyla ilişkisi; samimi, derinlikli ve düşündürücü bir nitelik taşımıştır. Bu ilişki, onun eserlerinin geniş bir okur kitlesi tarafından benimsenmesine ve anlaşılmasına katkıda bulunmuştur.

1.3.14 Hastalığının Etkisi

Cemile Sümeýra yazılarını yazarken mümkün olduğunca yalnızlığı tercih etmiş ve birkaç günlüğüne eve kapanmıştır. Yazılarında açık ve sade üslubu tercih etmiştir. Anlaşılır olmaya özen göstermiştir. Bu tutumu duyguların açık ve net iletilmesi amacını beslemektedir. Vefatından birkaç gün önce arkadaşı Betül Şimşek Öztürk ile sohbeti sırasında Cemile hastalığını dile getirirken dahi kelimelerini titizlikle seçmiştir. Kendindeki değişimleri yaşadığı sıkıntıları ve farklılıkları şu kelimelerle dile getirmiştir: “*Hiç özüm kalmadı benim*”⁴⁷

“... *Hiç bakmıyorsun telefonlarına, diyorum. Rahatsızlanıyorum, diyorsun. Uzun uykulardan söz ediyorsun. Ama şimdi çok iyiyim, ekleniyor sonuna konuşmanın, pür neşesin. Neyin var, diyemiyorum. Hastalık kısmını hep atlıyoruz görüşmelerde, bu yaz iyiyim diyorsun...*”⁴⁸

Arkadaşlarının anlatımlarından, onun hastalık sürecinde bile okuma, yazma ve araştırma tutkusundan vazgeçmediği anlaşılmaktadır. Bu durum, onun edebî üretimine olan bağlılığını ve tutkusunu göstermektedir. Hiçbir anı boş geçirmek istemeyen, hayatını çeşitli uğraşlarla dolduran Cemile hastalığının en üst seviyeye ulaştığı hayatının son günlerinde dahi vaktini değerlendirmiştir. Temizlik imandan gelir anlayışıyla evini temizlemeye devam etmiş ve hayatının yapıtaşını oluşturan kitaplarıyla vakit geçirmiştir: “*Son günlerde, tuz değerleri*

⁴⁷ B. Ş. Öztürk, *Cemile Bir Ukdedir Bende, Yaşamışsın Sevaplar Gibi* içinde, s.32-33.

⁴⁸ N. C. Akça, *Ziyaret, Yaşamışsın Sevaplar Gibi* içinde, s.28.

düşüyordu. Dinlenmesini söylüyordum. Israrla çalışıyordu. Evini baştan aşağı temizlemiş, yenilemiş, kitaplık yaptırmıştı.”⁴⁹

Cemile Sümeyra'nın hastalığı, onun yaşama ve üretime olan bağlılığını güçlendirmiştir. Arkadaşları, onun hastalığına rağmen hayata ve geleceğe dair umudunu kaybetmediğini, aksine daha da azimle çalıştığını vurgulamaktadır. Hastalığını ve rahatsızlıklarını çevresine sezdirmemeyi amaçlayan Cemile, hastalığının hayat zevkleri ve görevlerinin önüne geçmesine mümkün olduğunca izin vermemiştir. *“Rahatsızlandığı zamanlarda, yardıma çağırırdı. Rahatsız bir insanın yüzü, davranışları nasıl olur bilirsiniz. Cemile böyleyken bile sevgi yumağı olmayı becerebiliyordu. Üzerine çalıştığı kitaplar vardı, bunları bir an önce bitirmek istiyordu. Sanki gideceğini sezmiş gibi kızına çeyizler bile yapıyordu.”⁵⁰*

C. Sümeyra'nın yazarlık süreci, ne yazık ki hastalığı nedeniyle yarıda kalmıştır. “Öykü Kahramanları” adlı eserini tamamlayamadan vefat etmiştir. Bu kitap, babası Hüseyin Su tarafından tamamlanacak ve yayımlanacaktır. Hüseyin Su; eserin kapağında Cemile Sümeyra'nın adının yanında kendi adının da yer almasını istemektedir, bu da baba-kız ilişkisinin edebî bir miras olarak sürdürdüğünün göstergesidir. *“Bitirip bana getirdiği dosyası Seyahat ve Edebiyat'tı. Okumam için getirmişti. Çalışmak için yeni bir konu istedi benden. Ben de Öykü Kahramanları başlıklı bir kitap çalışmasını önerdim. Çok heyecanlandı bu kitap başlığını duyar duymaz. Bu başlığı hemen defterinin ilk sayfasına yazdı, kalktı kitaplıktaki öykü kitaplarının çoğunu indirdi ve otuz kadar öykü adı yazdı. Bu öykülerinin kahramanları üzerine çalışacaktı. İki gün sonra gitti. Yirmi gün sonra da bizden bütünüyle ayrıldı. Hepsisiyle ilgili notlar almıştı. Tamamlanacak bu notlar inşallah ve bir kitaba dönüşecek.”⁵¹*

Nesime Ceyhan Akça, Cemile Sümeyra'nın genç yaşta edebiyat dünyasına veda etmesine rağmen, eserlerinin kalıcı bir miras olarak nesiller boyu etkisini sürdüreceğine; onun deneme, hikâye ve inceleme türlerindeki eserlerinin sadece günümüz okurlarına değil, gelecekteki araştırmacılara da önemli bir kaynak teşkil edeceğine inanmaktadır.⁵² Onun eserleri, bir yazarın dünyayı anlama ve ifade etme çabasının somut birer yansımasıdır.

Cemile Sümeyra'nın yayımlanamayan çalışmalarının, arkadaşları ve ailesinin desteğiyle zaman içerisinde okurlarıyla buluşacağı umulmaktadır. *“Okul dergisinde bir öyküsü*

⁴⁹ B. Ş. Öztürk, *Cemile Bir Ukdedir Bende, Yaşamışsın Sevaplar Gibi* içinde, s.32-33.

⁵⁰ Ş. Dik, *Cemile Gerçekten Anlattığımız Gibi, Yaşamışsın Sevaplar Gibi* içinde, s.68.

⁵¹ EK-1

⁵² EK-4

yayımlanmıştı, birinci veya ikinci sınıftayken. O da biz de sevinmiş ve çok mutlu olmuştuk. Ne var ki bu öyküyü unuttuğumuz için çoğu yarım kalan öykü çalışmalarının dosyasını Derin Dalış adıyla yayıma hazırlarken bu öyküyü koymayı imal etmişiz. Sınıf arkadaşı Aliye Uslu fark etmiş ve bulup getirdi. İnşallah Derin Dalış'ın ikinci baskısına ekleyeceğiz.”⁵³

---

⁵³ EK-1

2. BÖLÜM: CEMİLE SÜMEYRA ÖYKÜCÜLÜĞÜ

C. Sümeýra'nın bütün öyküleri tek kitapta toplanmıştır. Ölümünden sonra yayımlanmış olan *Derin Dalış* (2018) adlı kitabında yirmi beş öykü bulunmaktadır. Çalışmanın bu kısmında Cemile Sümeýra'nın öyküleri konu/tema, olay örgüsü, anlatıcı/ bakış açısı, kişi, zaman, mekân, dil/üslup ve anlatım teknikleri incelenecektir. Bilindiği gibi, bu alt başlıklar bütün dünyada özellikle de kurmaca eser incelemelerinde kullanılan “anlatıbilim” yöntemine aittir. Ancak C. Sümeýra'nın çoğu öyküsü anlatıbilim yönteminin bütün alt başlıklarını kullanmaya izin vermez. Bu sebeple, incelediğimiz öyküler hangi alt başlıkları ön plana çıkarmışsa biz de bu alt başlığı temel alarak söz konusu öyküyü incelemeyi amaçladık. Bu sebeple burada incelenen her öykü için anlatıbilimin bütün imkânlarından yararlanma olanağımız olmamıştır.

C. Sümeýra'nın öyküleri hakkında akademisyen Nesime Ceyhan bu şunları söylemiştir: *“Dünyada acelesi olan bir genç kadının son yolculuk öncesi keşiflerini barındırıyor. Yaşarken hiç fark etmediğimiz basit, ancak çok önemli hayat tecrübeleri, hayat notları diyebiliriz bu samimi metinlere.”*⁵⁴ Cemile'nin karakterleri, büyük ölçüde gerçek hayattan esinlenmiş, ancak edebî bir süzgeçten geçirilerek kurgulanmıştır. Aile bireyleri, öykülerinde sıkça yer bulurken, hayatın içindeki sıradan insanlar da onun eserlerinde varlık göstermiştir. Akça'ya göre, onun yazılarında hayali olaylara rastlanmaz; metinleri hayatın gerçekliğini yansıtan doğal bir akış içerisindedir. Bu gerçekçi anlatım, okurda hem samimi hem de düşündürücü bir etki bırakmaktadır.⁵⁵

2.1 DERİN DALIŞ

2.1.1 Derin Dalış

İlahi bakış açısıyla yazılan bu eserde yazar, kendi iç dünyasını ve sorgulamasını üçüncü ağızdan kaleme almıştır.⁵⁶ Cemile, huzur arayışını, korkularını ve huzur kavramının kendisinde çağrıştırdığı kavramları dile getirmektedir. Ayrıca güçlü bir kişiliğe sahip olma arzusu ile karamsar ruh halini denizde kaybolmaya benzetererek yansıtmıştır. Yazar; sade bir dil

⁵⁴ N. C. Akça, *Sunuş, Derin Dalış* içinde, s. 7-11.

⁵⁵ EK-1

⁵⁶ C. Sümeýra, *Derin Dalış*, s.15-16.

seçmesinin yanı sıra ele aldığı konuyu benzetmeler yoluyla ve içsel monologlarla üstü kapalı olarak aktarmıştır. Cemile; bu öğeleri bir araya toplayarak karakterin içsel huzuru bulma çabasını ve denizin sembolizmini vurgulayan derin ve duygusal bir öykü oluşturmuştur. Öykünün adından da anlaşılacağı gibi, yazar, burada, belirsiz bir biçimde intiharı ima etmiştir. Karakter, içsel bir yolculuğa çıkarak deniz kenarında yürüyüş yaparken zaman zaman ölüm ve intihar düşünceleriyle karşı karşıya kalması okura sezdirilmektedir. Özellikle, karakterin denizin derinliklerine doğru gitme isteği ve kendini denizin sularına bırakma arzusu, intihar temasını öne çıkarmaktadır. Bu nedenle, öyküde ölüm ve intihar temaları önemli bir yer tutmakta ve karakterin içsel yolculuğunu şekillendirmektedir.

Öykünün ana teması, kendini keşfetme ve varoluşsal sorgulamadır. Bu bağlamda, öykü bireyin kendi benliğiyle yüzleşmesi, toplumsal beklentiler ile içsel arzular arasındaki çatışma ve gerçeklik algısının sorgulanması gibi alt temaları işlemektedir. Öykünün olay örgüsü, klasik bir giriş-gelişme-sonuç yapısından ziyade, karakterin zihinsel ve duygusal yolculuğunu yansıtan bir akış şeklinde ilerlemektedir. Anlatı, karakterin iç dünyasına dalışı ile başlar ve bu dalışın derinleşmesiyle devam eder. Olay örgüsü, kronolojik bir sıra izlemek yerine, karakterin çağrışımları ve düşünce akışı doğrultusunda ilerler. Öykü, karakterin bu içsel yolculukta karşılaştığı zorluklar ve farkındalıklarla gelişir ve karakterin bu deneyimden çıkardığı sonuçlarla noktalanır. Öykünün merkezinde yer alan ana karakter, aynı zamanda anlatıcıdır. Bu karakter, kendi iç dünyasını keşfetmeye çalışan, varoluşsal sorgulamalar içinde olan bir birey olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.1.2 Doğum ve Ölüm

C. Sümeyra'nın ölüm temasına olan ilgi ve hassasiyetinin etkisinin yansıdığı bu öyküsünde, orta yaşlarda olmanın getirdiği bunalım ve karmaşa ele alınmıştır. Rüya ile yakaza hali iç içe geçmiş ve hikâye iç monologlarla güçlendirilmiştir. Kahraman bakış açısıyla yazılan eserde sade ve açık bir dil kullanılmıştır. Doğum ile ölümü kıyaslayan ve ölümü daha önemli bulan Cemile'nin hayatının son dönemlerinde yaşadığı hastalığın etkisiyle aklına takılan soruların cevabı niteliğinde yazdığı bir durum öyküsüdür. Kıyameti ölüme benzetmekte ve nasıl öleceğini sorgulamaktadır.⁵⁷ Alt temalar arasında aile ilişkileri, nesiller arası bağlar, yaşamın anlamı ve ölümlü yüzleşme yer almaktadır. Öykünün olay örgüsü, anlatıcının kırkıncı yaş gününde uyanmasıyla başlar ve geçmişe dönüşlerle ilerler. Anlatıcının

⁵⁷ C. Sümeyra, *Derin Dalış*, s.15-16.

doğum ve ölüm deneyimleri, anıları ve düşünceleri etrafında şekillenen olay örgüsü, kronolojik bir sıra izlemekten ziyade, çağrışımsal bir yapı sergiler. Öykü, karakterin bu deneyimler üzerine düşünceleriyle ve yaşamın döngüsellğine dair farkındalığıyla sonlanır.

Birinci tekil şahıs anlatıcı kullanılarak anlatılan öyküde; karakterin iç dünyası, düşünceleri ve duyguları doğrudan aktarılmıştır. Anlatıcının kendi yaşam deneyimlerine dair öznel bakış açısı, okuyucuya karakterin varoluşsal sorgulamalarına yakından tanık olma fırsatı vermektedir. Öykünün ana mekânı, karakterin evidir. Ancak mekân, fiziksel bir alan olmaktan çok, karakterin düşüncelerinin ve anılarının bir yansıması olarak işlev görmektedir. Ev, doğum ve ölüm gibi yaşamın önemli anlarının gerçekleştiği bir alan olarak sembolik bir anlam taşımaktadır.

2.1.3 Gelecek Sefer

İlahi bakış açısıyla yazılan bu öyküde yazar, kendi duygu ve düşüncelerini üçüncü ağızdan kaleme almaktadır. Cevap beklemezsizin sorduğu sorularla okuyucuyu metne çekmektedir. Vermek istediği yorgunluk ve yalnızlık duygularını okuyucuya başarıyla aktarmaktadır. Diğer öykülerin olduğu gibi geçip giden zamana karşısında kendini topluma ve gerçeklere sırt çeviren, kulak tıkayan Ashâb-ı Kehf'e benzetmiştir. Atasözleri ve deyimlerle güçlendirdiği metinde sade bir dil kullanmasına karşın oluşturduğu karamsar ve sorgulayıcı atmosferde anlam kapalılığı görülmektedir. C. Sümeıra'nın yazılarında sıklıkla rastlanılan ölüm teması yine karşımıza çıkmaktadır. Ölüm anını ele alırken insanın aklından geçenleri, bilinç akışı tekniğinden yararlanarak aktarmıştır.⁵⁸

Öykü, bireyin kendini gerçekleştirme arzusu ve bu arzunun sürekli ertelenmesi konusunu ele almaktadır. Ana tema, modern insanın varoluşsal krizi ve gelecek beklentisidir. Alt temalar arasında yabancılaşma, toplumsal beklentiler, zaman algısı ve kişisel gelişim yer almaktadır. Öykünün olay örgüsü, karakterin sürekli olarak ertelediği eylemleri ve bu ertelemenin yarattığı iç çatışma etrafında şekillenmektedir. Kronolojik bir sıra izlemekten ziyade, karakterin düşünceleri ve iç dünyası üzerinden ilerleyen bir yapı sergilemektedir. Öykü, karakterin bu erteleme döngüsünü fark etmesi ve bu döngüden çıkma arzusuyla sonlanmaktadır. Öykü, üçüncü tekil şahıs anlatıcı tarafından aktarılmaktadır. Ancak bu anlatıcı, karakterin düşüncelerine ve duygularına erişimi olan sınırlı bir bakış açısına sahiptir. Bu yaklaşım, karakterin iç dünyasını yansıtırken aynı zamanda dışarıdan bir gözlem imkanı

⁵⁸ Age., s.17-19.

da sunmaktadır. Ana karakter, sürekli olarak gelecekteki bir zamana ertelediği hayalleri ve planları olan bir birey olarak karşımıza çıkmaktadır. Karakterin ismi veya fiziksel özellikleri hakkında detaylı bilgi verilmemesi, onun modern insanın genel durumunu temsil ettiği izlenimini güçlendirmektedir. Öyküde başka belirgin karakterler yer almamakta, anlatı tamamen ana karakterin iç dünyasına ve deneyimlerine odaklanmaktadır. Öykünün dili, karakterin düşünce akışını yansıtacak şekilde akıcıdır. Cümle yapıları, karakterin zihinsel durumuna göre değişkenlik göstermektedir. “Gelecek sefer” ifadesinin tekrarı, öykünün ritmik yapısını oluşturmaktadır. Zaman kavramıyla ilgili metaforlar ve imgeler yoğun olarak kullanılmıştır.

2.1.4 Düello

Yazar; üçüncü kişi ağzından yazdığı, ilahi bakış açısını kullandığı, iç sıkıntılarını, içinde yaşadığı karmaşa ve çatışmayı yansıttığı bu yazısında insan ilişkilerine olan tutumunu yansıtmaktadır. Yaşanan bu iç çatışmaya ayna olarak düello başlığını seçmesi metin hakkında fikir yürütmeyi kolaylaştırmaktadır. Hayatına aldığı insanları seçme konusunda hatalar yapan karakterin insan ilişkilerine verdiği değer karşısında dostlarına duyduğu kırgınlığı bilinç akışı tekniğinden yararlanarak dile getirmektedir. Karakterin duygu ve düşüncelerini hâkim anlatıcının bakış açısıyla aktarması da iç çözümleme tekniğinin varlığının ispatıdır. İnsanın iç dünyasını yansıtırken ele aldığı tek konu arkadaşlık değildir. Ayrıca içinde yaşadığı dönemin sorunlarına, toplumsal, siyasal ve edebî karmaşalara da değinmiştir. Değindiği konulardan hareketle çok yönlü ve araştırmacı bir kişiliğe sahip olduğu gözlemlenebilmektedir. “*Ben Sana Mecburum*” adlı şiirden bir kesit alması ilgi duyduğu şairler arasında Atilla İlhan’ın da olduğunu göstermektedir.

Durum öyküsü niteliğindeki bu eserinde sade bir dil kullanmakla birlikte deyim, atasözü ve tıbbî terimlerden yararlanmaktadır. Kullandığı terimlerden yola çıkarak bilgi birikimlerinin ve ilgi alanının geniş olduğu anlaşılmaktadır. Kullandığı terimler öyküye yeni çatışmaların da eklenmesini sağlamıştır. Örneğin; “ödipal” terimi; çocukların karşı cins ebeveynlerine duyduğu arzu ve hayranlığı; hemcins ebeveynlerine duyduğu kıskançlık ve korkuyu ifade etmektedir. Bu terimi kullanması karakterin ebeveynleri arasındaki

dinamiklerini yansıtmaktadır. Cemile Sümeyra'nın kendi gibi yazar olan babasına karşı olan hayranlığı göz önüne alınarak bu öykünün otobiyografik kurgu olduğu söylenebilir.⁵⁹

2.1.5 Arayışlar

Yazar bu öyküsünde; insanların sürekli olarak aradıkları, ulaşmayı amaçladıkları dünya zevklerinin geçiciliğini ve asıl kalıcı, etkili olan arayışın ne olduğunu ele almıştır. Aşk, coşku, heyecan gibi duyguların alışkanlık kazandırdığını ve zaman içerisinde bıkkınlığa yol açtığını belirtmektedir. Cemile'ye göre asıl huzur insanın kendisinde saklıdır ve asıl insan kendini aramalıdır. Yazar, izlenimsel betimleme tekniğinden yararlandığı bu öyküsünde insanın arayışları ve nefislerine değinirken gerçek arayışın ne olması gerektiğini anlatmaktadır. Birinci ağızdan yazması ve cevap almayı beklemeksizin sorduğu sorularla sohbet türünün havasını yakalamakta ve okuyucuyu metne çekmektedir. İnsanların doğru yol ve tercihlerden uzaklaşmasını bir çocuk oyunu olan “sıcak-soğuk” oyunuyla ilişkilendirerek anlatması ele aldığı konunun somutlaşmasını sağlamış ve anlaşılabilirliğini artırmıştır. Yazarın sade bir dil kullanması, bir fikri, düşüncüyü aşılması ve okuru bilgilendirmesi yönüyle açıklayıcı anlatım tekniğinden de yararlandığını göstermektedir.⁶⁰

Öykünün olay örgüsü, klasik bir başlangıç-gelişme-sonuç yapısından ziyade, karakterin iç dünyasındaki gelgitler ve düşünce akışı etrafında şekillenmektedir. Anlatı, karakterin günlük yaşamındaki sıradan anlardan yola çıkarak derinleşen bir iç yolculuğu betimlemektedir. Olaylar, kronolojik bir sıra izlemekten çok, çağrışımsal bir düzende ilerlemekte, karakterin düşünceleri ve gözlemleri arasındaki geçişlerle örülmektedir. Öykü, karakterin kendini arama sürecindeki farklı aşamaları yansıtırken, bu sürecin döngüsel doğasını da vurgulamaktadır. Net bir çözümden ziyade, arayışın kendisinin bir yaşam biçimi olduğu farkındalığıyla noktalanmaktadır. Bu anlatım tarzı, karakterin iç dünyasına, düşüncelerine ve duygularına doğrudan erişim sağlamaktadır. Anlatıcının bakış açısı, olayları ve çevresini algılayışı oldukça öznel ve içsel bir nitelik taşımaktadır. Anlatıcının kendi üzerine düşünme ve öz eleştiri yapma eğilimi, öykünün derinliğini artırmakta ve okuyucuyu da benzer bir iç gözlem sürecine davet etmektedir.

Öyküde zaman kavramı, geleneksel kronolojik yapıdan uzak, daha çok karakterin zihinsel süreçlerini yansıtan bir yapıda ele alınmaktadır. Anlatı, belirli bir zaman diliminde

⁵⁹ Age., s.21-22.

⁶⁰ Age., s.23-24.

geçiyor gibi görünse de, karakterin düşünceleri geçmiş, şimdi ve geleceği iç içe geçirmektedir. Aynı zamanda, modern yaşamın hızlı temposu ile içsel zamanın yavaşlığı arasındaki çatışma da öyküde yer almaktadır. Öyküde mekan, fiziksel bir alandan ziyade zihinsel bir alandır. Karakter, çeşitli mekânlarda bulunuyor olsa da, asıl odak noktası onun iç dünyasıdır. Bununla birlikte, modern kent yaşamının mekânları, karakterin gözlemleri ve düşünceleri üzerinden betimlenmektedir. Bu mekânlar, çoğu zaman yabancılaşma ve aidiyet arayışı temalarını vurgulamak için kullanılmaktadır.

2.1.6 Ayna Olmak

Yazar bu eserinde bir fotoğraf sanatçısını ana karakter olarak seçmiştir. İlahi bakış açısının kullanıldığı bu öyküde karakterin estetik anlayışı, görecelik ön plana çıkan temalardır. Günlük hayatında dahi kelimeleri israf etmeden konuşmaya özen gösteren Cemile'nin bu öyküsündeki karakterde aynı düşünceye sahiptir. Çok fotoğraf çekmektense az çekip anı yakalamayı amaçlar. İnce eleyen sık dokuyan karakter, konuyu kendi üzerinde değerlendirir çevresindekiler eserlerinin hepsini beğenmesine rağmen sanatçı tatmin olmamakta ve daha seçici davranmaktadır. Yazarın, azın çoğaldığı anlayışı esere yön vermektedir. Ana karakterin bahsi geçen özelliklerinin ışığında öykünün otobiyografik kurgu olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca eserden hareketle yazarın edebî tarzına, sanat anlayışına da ulaşılabilmektedir. Yazar, bahsi geçen öyküsünü kaleme alırken de çatışmamış, ele aldığı kısa ve öz sanat anlayışını yine kısa ve öz şekilde öyküleştirmiştir.⁶¹

Öykü, sanatsal yaratım süreci ve sanatçının kimlik arayışı üzerine odaklanmaktadır. Ana tema, sanatın gerçekliği yansıtmaya ve dönüştürme gücü ile sanatçının bu süreçteki rolüdür. Aynı zamanda, modern toplumda bireyin kendini ifade etme ve anlamlı bir varoluş oluşturma arayışı da önemli bir alt tema olarak karşımıza çıkmaktadır. Öykü, sanatın hem bir ayna hem de bir pencere olabileceği fikrini vurgularken, sanatçının kendi içsel yolculuğu ile dış dünyayı algılayışı arasındaki karmaşık ilişkiyi de gözler önüne sermektedir. Anlatı, kronolojik bir sıra izlemekten ziyade, karakterin zihnindeki çağrışımlar ve düşünce akışı doğrultusunda ilerlemektedir. Olaylar, fotoğrafçının çektiği fotoğraflar, bu fotoğrafların sergilenmesi ve bunlar üzerine yaptığı içsel yolculuk üzerinden aktarılmaktadır. Öykü, karakterin fotoğrafçılık kariyerindeki dönüm noktalarını, başarılarını ve iç çatışmalarını yansıtırken, aynı zamanda onun sanat anlayışının gelişimini de göstermektedir. Öyküde zaman kavramı, doğrusal bir

---

⁶¹ Age., s.25-26.

akıştan ziyade, karakterin zihinsel süreçlerini ve sanatsal gelişimini yansıtan bir yapıda ele alınmaktadır. Bu yaklaşım, sanatsal yaratım sürecinin zamansız doğasını vurgulamakta ve fotoğrafın zamanı dondurma özelliğini vurgulamaktadır. Öyküde mekân, hem fiziksel hem de zihinsel bir boyut taşımaktadır. Ancak asıl odak noktası, fotoğrafçının zihnindeki yaratıcı alandır.

2.1.7 İnsanın Mevsimi

Yazar, Kahraman bakış açısıyla yazdığı bu eserinde birinci ağızdan zaman konusunu ele almaktadır. İnsanlar tarafından zamanın bölümlere ayrılmasını ince bir sitemle eleştiren ve kendi zaman algısını oluşturan anlatıcı için iki mevsim bulunmaktadır: ilkbahar ve sonbahar.

Bestesi ve güftesi Zeki Müren'e ait "Elveda" adlı şarkıdan aldığı dizelere yer vermesi öykünün hüznü atmosferine derinlik kazandırmaktadır. Yazarın verdiği örneklerde eksilteli cümleler kullanması okur tarafından örneklerin çoğaltılmasına olanak sağlamaktadır. Cevap beklemezsin sorduğu sorularla ve birinci tekil anlatıcı seçmesiyle öyküsüne sohbet havası katmakta ve okuru metne bağlamaktadır. Anlatıcının iki mevsime böldüğü hayat algısına geçmiş yön vermektedir. Geçmişin yükünü atamayan, atmak istemeyen anlatıcının üzerinden Cemile, geçmişin değerini, eşyalara yüklenen derin anlamların da yalnızlıktan kaynaklandığını dile getirmektedir. Anlatıcı geçmişe olan takıntısını saat metaforu üzerinden anlatmakta ve geçmişe odaklanmadın bugünü ve yarını kaçırmak olduğunu belirtmektedir. Yazar, kullandığı örneklerle ve ikilemelerle metnini güçlendirmekte ve amaçladığı anlaşılır olma ilkesine sadık kalmaktadır.⁶²

Ana tema, bireyin kişisel zaman algısı ile doğanın döngüsel ritmi arasındaki ilişkidir. Öykü, mevsimlerin değişimi üzerinden, insan hayatının farklı evrelerini, duygusal dalgalanmaları ve varoluşsal sorgulamaları işlemektedir. Öykü, bireyin kendi iç mevsimlerini keşfetme sürecini ve bu süreçte doğa ile kurulan derin bağı gözler önüne sermektedir. Öykünün olay örgüsü, klasik bir kronolojik yapıdan ziyade, mevsimlerin döngüsel ritmine paralel bir yapı sergilemektedir. Anlatı, karakterin bir yıl boyunca yaşadığı içsel ve dışsal değişimleri, mevsimsel geçişler üzerinden aktarmaktadır. Her mevsim, karakterin hayatında farklı bir dönemi veya ruh halini temsil etmektedir. Öykü, ilkbaharın uyanışından başlayarak, yazın coşkusu, sonbaharın hüznü ve kışın içe dönüklüğü üzerinden ilerlemekte ve tekrar ilkbahara dönüşle tamamlanmaktadır. Bu döngüsel yapı, hayatın ve zamanın doğrusal

⁶² Age., s.27-28.

olmayan doğasını vurgulamaktadır. Öykünün merkezinde, ismi verilmeyen, doğa ile derin bir bağ kuran ve kendi iç mevsimlerini keşfetmeye çalışan bir karakter bulunmaktadır. Bu karakter, modern yaşamın hızlı temposu içinde kendi doğal ritmini bulmaya çalışan, içsel yolculuğunda mevsimlerle özdeşleşen bir bireyi temsil etmektedir. Diğer karakterler, anlatıcının gözlemleri ve düşünceleri üzerinden dolaylı olarak var olmaktadır. Bu yan karakterler, toplumun farklı kesimlerini temsil eden, anlatıcının kendini karşılaştırdığı veya etkileşime girdiği figürler olarak işlev görmektedir. Karakterlerin derinlemesine işlenmemesi, öykünün odak noktasının anlatıcının iç dünyası ve doğa ile olan ilişkisi olduğunu göstermektedir.

2.1.8 Ben

Yazarın şiirsel bir üslubu tercih ettiği bu eserinde içsel sorgulama, kişinin kendini arayışı ve keşfetme arzusu öne çıkmaktadır. Birinci ağızdan kaleme alınan eserde ana karakter yani anlatıcı gerçek benliğini bulmak için derin bir içsel yolculuğa çıkmayı amaçlamaktadır. Ve anca bu şekilde kendiyile barışa bileceğine inanmaktadır. Anlatıcının kendini anlamlandırma ve anlama çabası; belirsizlikler, içsel çatışmalar ve kuşkuyla engellenmektedir. Yazar, eserinde zıtlıklardan güç bulmakta ve okuru düşündürmektedir. “Bende olmayan bir ben”⁶³ ifadesine yer verdiği yazısına “Ey ben!” nidasıyla başlamaktadır. Seçtiği bu yöntemle anlatıcının kendi benliğine dışardan bakmasına, kendini sorgulamasına ve kendiyile çatışmasına olanak sağlamaktadır. Yazarın tek sorguladığı kendi benliği değildir. Evrensel ve dinî bilgileri anlamlandırma çabası da anlatıcıyı ikileme düşürmektedir.

Kendini tanımak için yaratıcıyı tanımının mahiyetini belirten Cemile, önce Rabbini tanımayı amaçlar. Yazarın tevekküle yerdiği değer, kendini bulma dileğini Tanrı’dan değil, kendi benliğine seslenerek kendisinden dilemesiyle ortaya çıkmaktadır. Yazarın sıklıkla işlediği ölüm teması bu öyküsünde de yer bulmaktadır. Ölüm ve ölüm sonrasında kavuşacağına inandığı huzur arayışı C. Sümeyra’nın bu öyküsünde de yer almaktadır.

Tekrarladığı sözcüklerle ve seslerle eserine şiirsel ve ritmik bir akış kazandırmıştır. Duygularını ve düşüncelerini daha güçlü aktarabilmek için her cümlesinde çeşitli noktalama işaretlerinden yararlanmışır. Kendine seslediği nidalarda ünlem işaretini, tecahül-i arif sanatından yararlandığında ve aklını karıştıran soruları dile getirdiğinde soru işaretine ve

---

⁶³ Age., s.29.

eksilteli cümleler kurup okura tamamlama ve düşünme olanağı cümlelerde de üç nokta kullanılmaktadır. İçsel monolog tekniğinden yararlanılması okura, karakterin duygu dolu zihinsel dünyasının karmaşasına tanık olma imkânı sunmakta ve okurla duygusal bir bağ kurmayı sağlamaktadır.

2.1.9 Terapi

Yazar ilahi bakış açısıyla yazdığı durum öyküsünde anlatıcı olarak üçüncü kişiyi kullanmıştır. Öykünün merkezinde bir çift bulunmaktadır. Bu çift, yaşamın zorluklarıyla baş etmeye çalışan, iletişim sorunları yaşayan ve ilişkilerini iyileştirmek için terapiye başvuran bireyleri temsil etmektedir. Karakterler genellikle isimleriyle anılmamakta, bu da onların temsil ettikleri durumun evrenselliğini vurgulamaktadır.

Hikâye toplam birkaç dakikalık bir süreyi içermektedir. Bir kış günü, gece yarısı, toplu terapiden dönen ana karakterin eve girişiyle başlayan öykü, çocuklarını kontrol etmesiyle devam eder ve yatakta kocasıyla yaptığı kısa sohbetle sona erer. Bir uzman eşliğinde gerçekleşen terapide, insanların sırasıyla dertlerini anlatarak ağlayıp rahatlaması amaçlanmaktadır. Ana karakter, haftaya sıranın kendisinde olduğunu belirterek en çok kendisinin ağlatacağını ironi yoluyla kocasına söylese de kocası onun dertlerini umursamaz ve sorunun ne olduğunu sormaz. Karakterin hayatından bir kesit alınan bu öyküde karakterin gülümsemesinin altına gizlenmiş mutsuzluk ve tatminsizlik hissedilmektedir.

Anlama, anlamlandırma kavramını sıklıkla işleyen C. Sümeyra bu kez anlaşılammayı ele almaktadır. Ana karakter evliliğinde ve hayatındaki sorunları tek başına omuzlamış ve düzeltmeyi amaçlamaktadır. İnce düşünmekten yoksun kocası, eşinin ruhsal durumuna ilgisiz kalmaktadır. Yazarın; kısa cümleler kurduğu, atasözleri ve deyimlerden yararlandığı yazısında, eşin arkasını dönüp yatması ve ana karakterin gülümseyerek eşine sarılıp yatması öykünün son sahnesini oluşturmaktadır. Cemile çizdiği bu betimlemeyle öykünün gidişatını da resmetmektedir.⁶⁴

Ana tema, bireylerin içsel çatışmalarıyla yüzleşme ve bu çatışmaları çözmeye çabasıdır. Öykü, terapi sürecinin bireylerin hayatındaki dönüştürücü etkisini, ilişkilerdeki iletişim sorunlarını ve kendini ifade etmenin önemini işlemektedir. Aynı zamanda, toplumsal beklentiler ile bireysel ihtiyaçlar arasındaki gerilim, duygusallık kırılabilirlik ve evliliğin

---

⁶⁴ Age., s.31-33.

dinamikleri de önemli alt temalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Öykü, terapinin hem bireysel hem de ilişkisel düzeyde yarattığı değişimleri ve farkındalıkları gözler önüne sererken, iyileşme sürecinin karmaşıklığını ve zorluklarını da yansıtmaktadır. Öyküde çeşitli anlatım teknikleri ustaca harmanlanmıştır. Kahramanın, evli ve çocuklu bir kadın olması yönüyle öykü otobiyografik bir boyut kazanmıştır. Diyalog tekniği, terapi seanslarını ve çiftin evdeki konuşmalarını aktarmak için kullanılmaktadır. İç monolog ve bilinç akışı teknikleri, karakterlerin düşünce süreçlerini ve duygusal tepkilerini yansıtmak için kullanılmaktadır. Geriye dönüş tekniği, karakterlerin geçmiş deneyimlerini aktarmak için kullanılmaktadır. Betimleme tekniği, terapi odasının atmosferini ve karakterlerin beden dilini aktarmak için öne çıkmaktadır. Cümle yapıları, karakterlerin duygusal durumuna ve düşünce akışına göre değişkenlik göstermektedir; terapist daha uzun ve açıklayıcı cümleler kullanırken, çift daha kısa ve duygusal tepkiler içeren cümleler kullanabilmektedir. Psikoloji terminolojisi ile gündelik dil arasında bir denge kurulmuş, bu da terapinin teknik yönü ile insani yönü arasındaki dengeyi yansıtmaktadır.

2.1.10 Güzel Evim

Bir kış günü evinde oturup karın yağışının verdiği huzuru hamile bir kadının ağzından aktaran yazar, başarılı bir şekilde atmosfer oluşturmaktadır. Kar tanelerinin yumuşaklığının hissedildiği öyküde dışarıdaki soğuk havaya rağmen ev sıcak, güvenli ve huzurludur. Cemile yazılarında huzur kavramına sıklıkla yer vermektedir. Hamile bir kadının hayatından bir kesit alınan durum öyküsünde dışarıdaki soğuğa karşın evin sıcaklığı ve güvenliği kontrast oluşturmaktadır. Yazar, içsel huzurun konu aldığı yazısında Olay örgüsü oluşturmaktan ziyade içsel deneyimleri ve süreçleri ele almıştır. Yazar öyküsünü birinci şahıs açısıyla anlatmakta ve kahramanın düşünce ve duygularını aktarırken şimdiki zamanı kullanmakta ve bu sayede okura anlık ulaşmaktadır. Cemile, kısa cümleler kullanmakta, betimlemelerden yararlanmakta ve içsel monologlarla öyküsünü derinleştirmektedir.⁶⁵

Öykü, bireyin iç dünyası ile dış dünya arasındaki ilişkiyi, ev ve aidiyet duygusu üzerinden ele almaktadır. Ana tema, güvenli alan arayışı ve içsel huzurun keşfidir. Öykü, hamilelik deneyimi, doğa ile insan ilişkisi, yalnızlık ve kendini gerçekleştirme arzusu gibi alt temaları işlemektedir. Aynı zamanda, modern yaşamın getirdiği yabancılaşma hissi karşısında evin sağladığı güvenlik ve huzur duygusu da önemli bir tema olarak öne çıkmaktadır. Öykü,

---

⁶⁵Age., s.35-36.

bireyin kendi iç dünyasında bulduğu huzur ve güvenlik hissini, dış dünyadaki zorluklarla baş etme gücü verdiğini göstermektedir.

Öykünün olay örgüsü, hamile bir kadının kar yağışını izlerken yaşadığı iç yolculuk etrafında şekillenmektedir. Klasik bir giriş-gelişme-sonuç yapısından ziyade, karakterin gözlemleri, düşünceleri ve duyguları üzerinden ilerleyen bir akış sergilemektedir. Anlatı, karakterin pencereden kar manzarasını seyretmesiyle başlar, bu seyir sırasında yaşadığı düşünce ve duygu değişimleriyle devam eder ve iç dünyası ile dış dünya arasında kurduğu bağın farkına varmasıyla sonlanır. Bu yapı, içsel keşif sürecinin anlık ve yoğun doğasını yansıtmaktadır.

2.1.11 Yuva

Aile üyelerinin tipik bir özelliği ele alınan öyküde aile kavramıyla yuva kavramının eşdeğerde olduğu görülmektedir. Tema olarak aile içi sevgi, saygı ve birlik duygusudur. Belirgin bir olay örgüsü bulunmayan öyküde evin küçük kızının gözünden aile üyeleri aktarılmıştır. Birinci tekil kişinin kullanıldığı kahraman bakış açısıyla yazılan metinde evin en küçük üyesinin iç dünyası gözlemlenmektedir. Kızın ailesine olan tutumu, verdiği değer ve anlam üzerinden aile kavramının önemi vurgulanmaktadır. Bir çocuğun gözlemlerinden ve duygularından hareketle şekillenen metinde aile üyeleriyle özdeşen kavramlar tekrarlanarak verilmektedir. Bahsi geçen anne, baba, ağabeyin aile içindeki rolleri ve fiziksel özellikleri betimlenmektedir.

“Annemin tombiş elleri.

Babamın kirli sakalları.

Ağabeyimin tel tel sarı saçları.

Benim dumanlı bakışlarım.

Benim dumanlı bakışlarımda evimiz.”⁶⁶

Zaman belirli bir zaman dilimine bağlı değildir ve genel olarak ailenin günlük yaşamında geçen zamanı kapsar. Mekân açıkça belirtilmemiştir ancak ailenin birlikte yaşadığı- aile üyelerinin birbirine verdiği değerle yuvaya dönüşen- evin içinde geçen olaylardan bahsedilir. Bir çocuğun gözünden yazılan öykünün dili de bir çocuğun

---

⁶⁶ Age., s.37-38.

kullanabileceği kelimeleri barındırmaktadır. Ağır ve zor telaffuzlu sözcüklerden kaçınılmıştır. Yazar; kelimeleri ve cümleleri sık sık tekrarlayarak, eksilteli cümleler kurarak şiirsel bir üslup yakalamıştır. Yazar, yakaladığı ritimle ele aldığı duyguları okura başarıyla aktarmaktadır. Duyguların ve düşüncelerin ağırlıklı olduğu öykü, metaforlar ve benzetmelerle zenginleştirilmiştir.

2.1.12 Elma Gözlü Kız

Yazar bu durum öyküsünü kahraman bakış açısıyla birinci ağızdan yazmıştır. Anlatıcı olarak seçilen çocuğun gözünden bahçede geçen bir sabah ve ailesiyle olan ilişkisi içten bir şekilde anlatılmaktadır. Çocuğun bahçeye çıkmasıyla başlayan olaylar, çevresindeki doğa ve ailesiyle geçirdiği zamanın güzelliğini yansıtmaktadır. Yazar bu noktada betimleme tekniğinden başarıyla yararlanmaktadır. Tema, masumiyet ve aile bağları üzerine kurulmuştur; çocuğun dünyasında keşfettiği her detay, çocukluk döneminin saflığını ve aile ilişkilerinin değerini vurgular. Anlatıcı, birinci tekil kişi olarak çocuğun iç sesiyle olayları anlatır ve bu da okuyucuya çocuğun duygularını ve düşüncelerini daha derinlemesine hissettirir. Karakterler arasındaki sıcak ilişkiler, ailenin samimi bağlarını ve birlikte geçirdikleri zamanın değerini vurgular. Anne karakteri otoriterdir. Annesinden korkan kız babasına karşı büyük sevgi beslemektedir. Zaman, sabahın erken saatleri olarak belirtilirken, mekânın bahçe olmasıyla doğanın canlılığı ve huzuru hissedilir.

Sade bir dille çocuğun iç dünyasının yansıtıldığı metinde, betimlemeler ve tekrarlar aracılığıyla duygusal derinlik kazanılmıştır. Kullanılan iç monolog ve betimleme anlatım teknikleri okuyucuyu çocuğun dünyasına çekmekte ve onunla duygusal bir bağ kurmasını sağlamaktadır. Bu yönleriyle, metin etkileyici ve içten bir anlatıma sahiptir, okuyucuyu çocuğun masumiyet dolu dünyasına davet eder. Öykünün anlatıcısı olan küçük kız babasına hayrandır ve kendini babasının elma gözlü kızı olarak nitelemektedir. Anlatıcı ve babasının ilişkisi göz önüne alındığında babasına düşkünlüğü aşikâr olan Sümeyra'yı yansıttığını söylemek mümkündür. Öykü bu yönüyle otobiyografik bir boyut kazanmaktadır.⁶⁷

2.1.13 Ela

Yazar, bir genç kızın iç dünyasına dair derinlemesine bir portre çizdiği durum öyküsünde olay örgüsünden ziyade kızın iç ve dış özelliklerini ele almaktadır. Yazarın

---

⁶⁷ Age., s.39-40.

kahraman bakış açısıyla yazdığı öyküsünde birinci tekil kişi olarak kızın iç sesini kullanır ve bu, okuyucuyu kızın düşüncelerine ve hislerine yakınlaştırır. Anlatıcı, fiziksel özelliklerini ele alırken dış uyaranlara göre tavır almaktadır. Yani dış görünümünden bahsederken aslında kendisinin dışındaki algıları ve iç dünyasını da ele alır. Gözlerinin büyüklüğü ve çerçeveli gözlükleri, kendi fark edilmeme hikâyesini ve içindeki hassasiyetin dışarı yansımaları simgeler. Kendini sanata yakın, duran bir sanatçı ruhu olarak tanımlar, duygusal ve incinebilir yapısını açıklar. Kimliği ve kendi özgünlüğünü bulma arayışı üzerine bir kavşakta olduğunu hissederek, ancak bu yolu belirsizliklerle doludur.

“Çünkü ben kendimi bildim bileli hassas bir kız olmuştumdur hep. Sanata yakın duran, sanatçı ruhlu, eli kalem tutan, ince ve derin düşünen biri. Sanatçıların ruhu gibi çabuk incinen, kırılan, hatta marazi bir ruhum var. Düşünceli ve duyarlı... Yüreğim çok çabuk örselenir bu yüzden. Olmadık hayallerim olur ama hayallerim beni bir bir terk eder sonra.”⁶⁸

Anlatıcının içsel çatışmaları, duygusal çıkmazları metni zenginleştiren temel unsurlardır. Anlatıcının kendini tanıttığı özellikler ile C. Sümeyra'nın özellikleri ve ruhani yönü örtüşmektedir. Buradan hareketle öykünün otobiyografik kurgu olduğu anlaşılmaktadır. Kişiler arasında sadece kız yer alır ve öyküde onun iç dünyasının keşfi üzerine odaklanılır. Belirli bir zaman diliminin veya mekânın işaret edilmediği öyküde; kızın içsel yolculuğu, fiziksel mekânın ötesinde gerçekleşir. Yazar; duygusal derinlik ve lirik bir ifadeyle kızın duygusal karmaşalarını ve iç çatışmalarını aktarır. Metinde, iç monologlar, betimlemeler ve tekrarlar gibi anlatım teknikleri kullanılarak kızın iç dünyası etkili bir şekilde yansıtılır. Bu sayede, okuyucu derinlemesine bir iç yolculuğa çıkarılır ve kızın kimlik arayışı üzerine düşünmeye teşvik edilir.

2.1.14 Kuş Yuvası

Yazar bu öyküsünde aile temasını ele alırken iki farklı aileyi gözlemlemektedir. Evlerinin önündeki çınar ağacını yuva belleyen kuş ailesinin üzerinden ana karakterin aile ilişkileri ele alınmıştır. Anlatıcının üçüncü tekil kişi olarak ailenin yaşantısını objektif bir gözlemci olarak aktardığı ilahi bakış açısıyla yazılan eserde anlatıcı ana karakterlerin iç dünyasına değinmektedir. Yazarın doğadan ilham alarak yazdığı bu öyküde bir anne ve çocuğunun arasındaki ilişki ve endişelerin gözlemledikleri kuş yuvası aracılığıyla ortaya çıkmaktadır. Evlerinin önündeki çınar ağacına yuva kuran kuşların yavrusuna olan tutumu,

⁶⁸ Age., s.41-42.

ilgisi ve ilgisizliği, onları heyecanla gözlemleyen oğlanın onlara duyduğu sevgi ve merhamet doğrultusunda çocuğun i dünyasındaki kaygı ve endişeler gün yüzüne çıkmaktadır.

Aile ilişkilerinin ele alındığı öyküde özellikle anne ve oğul arasındaki bağa odaklanılır. Öykü de baba da bulunmaktadır fakat hakkında detay verilmemektedir. Net bir zaman belirtilmeyen öyküde günlük yaşamın akışına bağlı olarak ilerlenmekte ve mekân olarak ev kullanılmaktadır. Yazar dil ve üslup yönüyle sıcak ve içten bir tonla aile bağlarını ve doğa ile olan ilişkileri yansıtırken sade ve anlaşılır bir dil kullanılmaktadır. Ayrıca çocuğun seslendirildiği bölümlerde çocuksu dil kullanılmakta ve devrik cümleler kurulmaktadır. Yazar basit, doğal ve çocuksu bir dil kullanarak karakterin profilini ve düşünsel durumunu daha etkili bir şekilde iletebilmektedir.

*“Anne, kuşlağın yavđulađı üşümez mi bu havada? Rüzgağ, üşütmez mi onlağı, düşüğüp öldüğmez mi bebeklerini anneleri işe gidince?”*⁶⁹

Çocuğun bu cümlelerinden etkilenen anne kendisiyle hesaplaşmakta ve çocuğuyla yeteri derecede ilgilenemediğini düşünmektedir. Anlatım teknikleri arasında betimleme, iç monolog ve diyaloglar bulunur. Yararlanılan bu teknikler okuyucunun, ailenin yaşantısına derinlemesine dalmasına olanak sağlar. Bu metin, ailenin küçük detaylarda gizlenmiş duygusal bağlarını ve doğa ile olan sıkı ilişkisini etkileyici bir şekilde aktarıırken, okuyucuya düşündürücü bir deneyim sunmaktadır.

2.1.15 Cıvcıv

Ana karakterin çocukluğunun geçtiği sokaklara girmesiyle başlayan öykü, geçmişte yaşanılanların hatırlanması ve anıların hissettirdikleri, sebep olduğu içsel dönüşüm üzerinde ilerlemektedir. Geçmişin bugünün yaşantısına olan etkisi ve insanın kişisel gelişimi üzerindeki izlerinin konu alındığı öyküde, sıcak bir gün sokaklarda dolaşan karakter aniden çocukluk anılarına dair canlı hatıralarla karşılaşır. Gördüğu nesnelere anılarını çağırır ve bu hatıraların onda uyandırdığı duygusal etkiler ele alınır. Kahraman bakış açısıyla yazılan öyküde anlatıcı zaman zaman değişmektedir öykünün düğüm bölümünde ilahi bakış açısından yararlanılmıştır. Anlatıcı, içsel monologlar ve anlatımlarla duygularını ve düşüncelerini okuyucuya aktarmakta ve bu sayede karakterin iç dünyasına pencere açmaktadır. Öyküde yer

⁶⁹ Age., 2018, s.43-46.

alan kişiler çocukluk anılarına dair karakterlerle çeşitlenmektedir. Kişiler arasında ana karakterin arkadaşları ve halaları da bulunmaktadır.

Öykü, sıcak bir yaz gününü ele almaktadır. Yazar, sıcaklığın ve nemin verdiği bunaltı hissini, oluşturduğu atmosferle okura hissettirmektedir. Sokakların betimlenmesi ve çocukluğun geçtiği ev gibi detaylarla mekân zenginleşmekte ve hikâyenin atmosferi güçlenmektedir. Olayların anlatımı için zaman zaman kullanılan “ana dönüş” tekniğiyle geçmişle bugün arasındaki bağı güçlenmektedir. Yazar dil ve üslup yönüyle duygusal ve betimleyici bir yaklaşım benimseyerek okuyucuyu hikâyenin içine çekmekte ve karakterin iç dünyasını derinlemesine keşfetme fırsatı sunmaktadır. Yazarın yararlandığı anlatım teknikleri, betimlemeler, içsel monologlar ve çocukluk anılarıyla bugün arasında paralellikler kurması hikâyenin derinliğini artırmakta ve okuyucunun duygusal bağ kurmasını sağlamaktadır.⁷⁰

Cemile'nin arkadaşı Betül Şimşek Öztürk Cıvciv adlı öykünün ortaya çıkma sürecini şu şekilde anlatmaktadır: *“Aşina'nın (arkadaşı) çocukluk hikâyelerinden etkilenmişti. Cıvcivle alakalı bir öyküsü var Cemile'nin. İşte bu öykü Aşina'nın çocukluğunu anlatıyor. Aşina cıvcive annelik yaptığından bahsetmişti. Buradan yola çıkarak bir öykü yazmış ve bize okumuştum. Cemile, böyle hassa ve duyarlı bir insandı.”*⁷¹

2.1.16 Kanaat

Yazar bu çalışmasında, tema olarak, değişimin ve modernleşmenin getirdiği etkilerle geleneksel yaşam tarzı arasındaki çatışmayı ele almaktadır. Ana karakterin düşüncelerine ve gözlemlerine odaklanılan yazıda kahraman bakış açısı kullanılmakta, görüş ve düşünceler birinci ağızdan aktarılmaktadır. Ana karakterin bakış açısından mahalle gözlemlenmekte; değişen, gelişen ve yozlaşan dünyaya tepkisi yansıtılmaktadır. Öyküde yer alan tek kişi ana karakterdir. Ve onun dış dünyayla olan etkileşimini ve içsel düşüncelerini şekillendiren çevresindeki insanlar ve yaşam tarzları aracılığıyla kişiler çeşitlense de bunlar yüzeysel karakterlerdir. Ana karakterin balkondan dışarıya bakarak çevresindeki mahalleyi gözlemlemesi ve mahallenin değişen dinamiklerini düşünmesi üzerine odaklanan öykü, çevresindeki değişimi fark etmesi ve bu değişime içsel bir tepki vermesi etrafında şekillenmektedir. Zaman, şu an ile geçmiş arasındaki karşılaştırmalar sebebiyle çeşitlenmektedir. Mekân olarak evin balkonundan gözlemlediği mahalle ve mahalledeki

⁷⁰ Açı., s.47-51.

⁷¹ B. Ş. Öztürk, *Cemile Bir Ukdedir Bende, Yaşamışsın Sevaplar Gibi* içinde, s.31.

yaşam tarzı ele alınmış olsa yazar bu şekilde bir yansıtma yapmıştır. Yaptığı metaforda bahsi geçen mahalle olsa da anlatmaya çalıştığı tüm ülkenin değişimidir. İç monolog, gözlem ve karşılaştırmalar aracılığıyla içsel düşünce süreci ve çevredeki değişim vurgulanmaktadır. Yazar, yaptığı betimlemeler ve örneklendirmelerle hikâyenin atmosferini güçlendirmektedir. Yazar, sade anlaşılır bir dil kullanmaktadır. Yazar, üslup yönüyle duygusal ve düşünsel bir yaklaşım benimseyerek okuyucuyu, ana karakterin iç dünyasına çekmektedir.⁷²

2.1.17 Ok

Yazar “Ok” adlı durum öyküsünde çocuğu olmayan bir kadının hayatından kısa bir kesit ele almaktadır. Patavatsız ve art niyetli komşu kendi çocuklarından bahsetmekte ve çocuksuz olmanın eksikliğini pervasızca dile getirmektedir. Karakterlerin adının belirtilmediği eser, ana karakter ile komşusunun konuşmasıyla şekillenmektedir. İlahi bakış açısıyla yazılan eserde anlatıcı karakterin içsel konuşmalarını da iletmektedir. Olay örgüsü oldukça sade ve doğal bir şekilde ilerler. Kadının iç dünyasına ve komşusuyla olan etkileşimlerine odaklanırken, zaman mekânsal olarak sınırlıdır ve olaylar kısa bir zaman diliminde gerçekleşir. Bir kahve pişirip içilecek kadar kısa bir süreyi ele alan öyküde mekân evdir. Ve dışarıda kar yağması da kış aylarında yaşandığı izlenimi vermektedir. Olaylar genellikle kadının gözünden aktarılırken, kadının duyguları, düşünceleri ve tepkileriyle derinleştirilir. Öykünün başlığı olarak da kullanılan ok metafor olarak kullanılmaktadır. Komşunun acı veren sözleri oka benzeterek duygular somutlaştırılmaktadır. Öyküde resmedilen umutsuz ve karamsar atmosfer son paragrafta kaybolmaktadır. İlahi bir ses okların yerini bulamayacağını, içinde bir canın hayat bulacağını müjdelir.

Ana karakterin hamile olduğu fikri bile şükretmesine yetmektedir. Buradan hareketle ana karakterin dinine bağlı bir profile sahip olduğunu söylemek mümkündür. Kişiler arasındaki etkileşimler, kadının komşusuyla yaşadığı karşılaşma üzerinden incelenirken, anlatının dilinde sade bir üslup tercih edilir. İletişim kopuklukları ve anlaşmazlıklar, dil ve üslup aracılığıyla vurgulanırken, iç monologlar ve diyaloglar metnin akışını güçlendirir. Yazar betimleme tekniğini ustaca kullanması yönüyle de okuyucuya, karakterlerin iç-dış dünyalarını ve duygusal durumlarını derinlemesine anlama olanağı sağlar.⁷³

---

⁷² Age., s.53-54.

⁷³ Age., s.55-57.

2.1.18 Yeter

C. Sümeyra, bu durum öyküsünde bir kadının içerisinde yaşadığı içsel ve dışsal deneyimleri ele alırken samimi bir üslup yakalamıştır. İçerisinde bulunduğu koşturmaca ve karmaşanın ana karakter üzerindeki ağırlığı tasvir ve betimlemelerle etkili bir şekilde aktarmasında başlık seçimi de önemli bir yere sahiptir. Bezmişliği ve bıkkınlığı ifade edecek açık ve net bir başlık seçiminde bulunmuştur. Anlatıcı olarak birinci bakış açısının tercih edildiği metinde olay örgüsü bulunmamakta, karakterin zihinsel yolculuğuna odaklanılmaktadır. Buradan yola çıkarak metnin durum öyküsü özelliği taşıdığını belirtebiliriz. Yazarın öykülerinde ağırlıklı olarak tercih ettiği gibi bu metnin odak noktası da kadındır. Kadının günlük rutini ve içsel monologları metnin akışını yönlendirirken, mekân ev, zamanda günümüzdür. Ana karakter sadece kişisel sorunlarıyla boğuşmamaktadır. Yaşadığı toplumun güncel sorunlarını da kendine dert edinen duyarlı ve hassas bir karakterdir.

Dil ve üslup olarak, metin içindeki anlatım oldukça içsel ve kişisel bir tona sahiptir. Kadının iç monologları ve düşünceleri, dilin derinliklerine nüfuz ederken, üslup sade ve doğal bir şekilde kadının duygusal deneyimlerini aktarır. Anlatım teknikleri arasında iç monologlar, betimlemeler ve diyaloglar öne çıkar; bu teknikler, kadının iç dünyasını okuyucuya derinlemesine aktarmak için kullanılmıştır. Bir kadının hayat uğraşlarından yola çıkan yazar; kişisel sorunlar, iletişim zorlukları ve yaşamın rutini gibi evrensel temaları ele alırken, kadının iç dünyasını anlamak ve onunla empati kurmak için derinlemesine bir bakış sunmayı başarmıştır.⁷⁴

2.1.19 Kahramanlarım

İnsanın kendini bulma ve tanıma sürecini derinlemesine ele alan öykü içsel bir yolculuğu anlatmaktır. Birinci şahıs bakış açısıyla anlatılan öykü, karakterin iç dünyasına odaklanır ve onun yaşadığı duygusal ve zihinsel gelişimi takip eder. Olay örgüsü belirli bir zaman çizgisi yerine, karakterlerin iç dünyasındaki zamanın akışına uyum sağlar. Fiziksel bir mekân yerine, daha çok karakterlerin iç dünyalarıyla sınırlı bir mekan algısı sunar. Dil ve üslup yönüyle derin duyguları ve düşünceleri ifade etmek için metaforlar ve imgeler kullanılmıştır. Anlatım teknikleri arasında; iç monologlar ve içsel çatışmalar öne çıkmaktadır. Sık sık eksilteli cümleler kullanılması da bilinçakışı tekniğini güçlendirmektedir. Okuyucuya karakterlerin duygusal ve zihinsel durumunu aktaran öykü, insanın içsel yolculuğunu ve

---

⁷⁴ Age., s.59-60.

kendini bulma sürecini derinlemesine işleyen bir yapıya sahiptir. Karakterin içsel çatışmaları ve keşifleri üzerine odaklanarak, derin bir düşünsel deneyim sunar.

Yazarın kendi yazı teknikleri hakkında birinci ağızda bilgiler vermesi öykünün en önemli noktasıdır. *“Ben olma çabası... Kendini bulma uğraşı... Demlenme süreci... Memnunlaşma süreci mi deseydim acaba?”* Bu cümlelerden yazarın sancılı yazı süreci hakkında fikir sahibi olmaktayız. Cemile öykülerinde kahraman olarak ağırlıklı olarak kendini ele almaktadır. Ve bu durumu Kahramanlarım adlı öyküsünde dile getirmektedir: *“Kahramanların benmişim meğer. Adım adım aradığım, öykü kahramanlarıma arattığım ben! “Gece yarısından sonra yaşama dönen kahramanlarım, gece yarılarında yazılara açılan kendim.”*⁷⁵

2.1.20 Temmuz

Öyküde, küçük bir kızın Heidi adlı çizgi filmi izlerken yaşadığı içsel yolculuk ve dış dünyayla ilişkisi anlatılıyor. Kız, Heidi'nin masumiyetini ve sevimliliğini hayranlıkla izlerken, beklenmedik bir anda ekranında gördüğü şiddet içerikli görüntülerle sarsılır. Annesiyle bu görüntüler hakkında konuşurken yaşadığı endişe ve öfke, annesinin sakinliği ve güven verici sözleriyle hafifler. Kız, kendi iç dünyasında güvenli bir mekân oluştururken, annesiyle olan bağını güçlendirir. Öykü, çocuğun masumiyetini koruma arzusunu ve güvenli bir dünya kurma çabasını vurgulamaktadır. Bir çocuğun anlamlandırılmayacağı sosyal krizlerin çocuğun zihninde yeniden şekillenmesi ve çocuğun masumiyetiyle harmanlanarak darbe olayı ele alınmıştır. Türkiye tarihinde çeşitli darbeler bulunsa da yazarın başlık olarak Temmuz'u seçmesi ve hikâyenin yazılma tarihinden yola çıkarak 15 Temmuz Darbesinin ele alındığı anlaşılmaktadır. Yazar bu kritik konuyu ele alırken farklı bir tutum sergilemekte ve alışılmışın dışında bir pencereden olayı ele almaktadır.

İlahi bakış açısının kullanıldığı öyküde yazar üçüncü ağızdan karakterin içinde dışsal ve içsel süreçleri aktarmaktadır. Anlatıcı, küçük kızın düşüncelerine ve duygularına yakın bir tavır takınmaktadır. Bu da okuyucunun küçük kızın iç dünyasına derinlemesine nüfuz etme imkânı sağlamaktadır. Öyküdeki karakterler küçük kız ve annesi olmak üzere sınırlı sayıdadır. Küçük kızın iç dünyasındaki çatışması ve annesiyle olan ilişkisini merkeze alınmaktadır. Annenin sakinliği ve güven verici tavrı, kızın duygusal dengeyi yeniden bulmasına yardımcı olmaktadır. Zaman, öykünün olayları üzerinde anlık ve içsel bir hızla ilerler, küçük kızın

---

⁷⁵ Age., s.61.

duygusal iniş çıkışlarına uygun bir tempo yakalanmıştır. Öykü, genellikle küçük kızın evi ve iç dünyasında geçer. Televizyon odası ve çocuğun oyuncaklarıyla dolu oda gibi mekânsal unsurlar, kızın içsel düşüncelerini ve çatışmalarını yansıtır. Dil, çocuğun bakış açısını ve düşüncelerini yansıtmak için basit ve duygusal bir üslupla kullanılır. Anlatımda çocuğun duygusal iniş çıkışlarına uygun tonlar yakalanmıştır. Metaforlar ve imgeler, çocuğun duygusal dünyasını aktarmak için kullanılmaktadır. İç monolog, diyalog ve simgesel imgelerin kullanıldığı öykü küçük kızın iç dünyasının derinliklerine inmeyi ve onun duygusal yolculuğunu aktarmayı amaçlar. Yazar, çocuğun içsel çatışmalarını ve duygusal gelişimini başarıyla vurgulamaktadır.⁷⁶

2.1.21 Altınlar ve Kitaplar

Yazar bu öyküsünde bir çift arasındaki ilişki gerilimi ve güç mücadelesini ele alırken, ana karakterlerin içsel çatışmalarını ve duygusal karmaşıklıklarını detaylı bir şekilde aktarmaktadır. Kitap ile altın arasında değer kıyaslamasının ışığında çiftin hobi, anlayış ve zevk zıtlıkları vurgulanmaktadır. Anlatıcı karı ve koca arasında yer yer değişmektedir. Olay hem erkeğin hem de kadının gözünden aktarılmaktadır. Bu yolla yazar, okura karakterlerin iç dünyasına girme imkânı sağlamaktadır. Birinci şahıs bakış açısını kullanarak ana karakterin iç dünyasına derinlemesine bir bakış sunmakta ve okuyucuyu onun duygusal deneyimlerine yakınlaştırmaktadır. Ana karakterlerin diyalogları ve iç monologları aracılığıyla çiftin arasındaki gerilim ve anlaşmazlık adım adım işlenirken, ilişkilerinin altında yatan çeşitli dinamikler ve duygusal bağlar da incelenir.

Zaman, çiftin arasındaki çatışmanın derinleşmesi ve sonrasında yaşanan uzlaşma çabalarını takip ederken, karakterlerin geçmişten getirdikleri duygusal yükler de önemli bir rol oynar. Öykü, çiftin evinde geçer ve mekân, karakterlerin duygusal durumlarını ve ilişkilerini yansıtan bir arka plan görevi görmektedir. Dil, karakterlerin içsel düşüncelerini ve duygularını aktarmak için sade ve içten bir üslupla kullanılmakta, iç monolog ve diyalog anlatım teknikleri karakterlerin duygusal iniş çıkışlarını ve ilişki dinamikleri yansıtmaktadır.⁷⁷

---

⁷⁶ Age., s.63-65.

⁷⁷ Age., s.67-68.

2.1.22 Yazar Babam

Tema olarak yazarlık ve edebî üretim sürecinde karşılaşılan zorluklar, öğrenme süreci ve baba-kız ilişkisindeki anlayış ve öğretinin önemi ele alınmaktadır. Cemile'nin bu öyküsü otobiyografik özellikler taşımaktadır. Babasıyla yaşadığı anılardan hareketle hikâyesini oluşturmaktadır. Tanınmış bir hikâye yazarı olan Hüseyin Su'nun, kızının yazarlık kariyerindeki yeri ve önemi bu hikâyeden hareketle gözler önüne serilmektedir. Yazar, babasının yazarlık ve hikâye anlayışı ile kendisinin yazma serüvenini merkeze almaktadır. Öykü, Cemile'nin çabalarıyla başlayarak babasıyla olan etkileşimlerini ve edebiyat eğitimi sürecini içerir. Yazdığı öyküleri babasına göstermesiyle başlayan olaylar, babanın öğretici tavrı ve kızın kendi yazma deneyimiyle devam eder. Ana karakter, babasının öykü tarzını anlaması ve kendi yazdığı öyküyle babası arasındaki sanatsal farklılığı kavramasıyla çocukluk yıllarındaki öykülerin değerini de kavramaktadır.

Anlatıcı, birinci şahıs bakış açısının kullanıldığı öykü; yazar, anlatıcı ve ana karakterin aynı olması sebebiyle anı özelliği taşımaktadır. Öyküdeki ana karakterler baba ve kızdır. Baba, tanınmış bir yazardır ve kızının yazma sürecinde ona rehberlik ederken, kız da yazmaya kararlı bir genç kadındır. İkisinin ilişkisinin ele alındığı hikâyede, öğretici ve anlayışlı bir baba ile onun yazma tutkusunu takip eden kızı arasındaki etkileşimler ön plandadır. Öykü, ana karakterin geçmişten günümüze uzanan anılarını ele almaktadır. Çocukluktan yetişkinliğe uzanan yazma serüveni ve babasıyla olan ilişkisinin zaman içindeki evrimi ele alınmaktadır. Mekân olarak seçilen ev, yazma sürecinin ve öğrenme deneyiminin merkezi olarak kullanılır. Kitaplık, baba-kız ilişkisinin ve edebî üretimin sembolik bir arka planını oluşturur. Yazar sade bir dil tercih etmiştir. Ele alınan konunun edebiyat olmaması sebebiyle zaman zaman edebî terimler öyküye dâhil olmaktadır. Karakterler arasındaki iletişim, öğretici ve anlayışlı bir atmosferde gerçekleşmekte ve öykünün ilerleyişini şekillendirmektedir.⁷⁸

2.1.23 Yazar Annem

Anne ile oğlu arasındaki olayların çocuğun gözünden aktarıldığı bu öykü, bir annenin bilgisayar başında yazma eylemiyle geçirdiği zamanı merkeze almaktadır.⁷⁹ Cemile, yazar bir anne olmanın yüklediği sorumlulukları farklı bir pencereden ele almaktadır. Konu içeriği

⁷⁸ Age., s.69-70.

⁷⁹ Age., s.71.

sebebiyle otobiyografik özellikler taşımaktadır. Ayrıca metnin girişinde hikâyenin oğlu Aziz Taha'nın dilinden olduğunu belirtmektedir.

Anne, bilgisayar başında sürekli yazı yazmayla meşgulken, çocuk ise annesinin yazma motivasyonunu anlamaya çalışmaktadır. Öykü, anne ile oğlu arasındaki etkileşimlerle şekillenir ve çocuk annesinin yazma eylemiyle ilgili içsel bir yolculuğa çıkar. Hikâye çocuğun ağzından kahraman bakış açısıyla ele alınmaktadır. Çocuk, annesinin yazı yazmasını izlerken, annenin iç dünyasına tam olarak giremez. Belirli bir zaman diliminde geçmeyen öykü de çocuğun gözlemi ve içsel keşif süreci ele alınmaktadır. Dil, sade ve gözlemci odaklı bir üslupla kullanılır. Anlatım, gözlemcinin annenin davranışlarını ve yazma eylemini izlemesiyle ilerlerken, anne ve gözlemci arasındaki etkileşimler anlatıcı tarafından aktarılmaktadır. Annesini gözlemleyen çocuğun annesi ve onun yaptıklarını anlamlandırma çabası kahramanın zihninden aktarılmakta ve bu sırada iç monolog tekniği kullanılmaktadır.

2.1.24 İki Yazar, Ne Yazar

Hikâye, bir kadın yazarın aile hayatıyla yazarlık kariyeri arasındaki dengeyi sağlama çabasını konu alır.⁸⁰ Ana tema, kadın yazarın yaşadığı zorluklar ve bu zorluklarla başa çıkma sürecidir. Hikâye, bu tema etrafında şekillenirken, kadının içsel düşünceleri ve çelişkileri üzerinde odaklanılmaktadır. Hikâye yazar çiftin aile hayatını ele almaktadır. Cemile Sümeyra ve Eşi Köksal Alver'in yazar olması yönüyle öykü otobiyografik özellikler taşımaktadır.

Kadın yazarın bir seminerde konuşma yapacağı günü konu alan öykü kadının planladığı konuşmaya zıt yaşadıklarıyla şekillenmektedir. Kadın yazar, seminerde kendi deneyimlerinden yola çıkarak yazarlık kariyerinin zorluklarına dair düşüncelerini paylaşmaktadır. Seminer sırasında kocasının beklenmedik katılımıyla ana karakter şaşırılmaktadır. Kadın yazar, kocasının bu beklenmedik hareketiyle şaşkına döner ve içsel bir çatışma yaşar. Olaylar, kadının aile hayatı ve yazarlık kariyeri arasındaki dengeyi sorgulamasıyla derinleşmektedir. Anlatıcı, üçüncü şahıs bakış açısını kullanır ve olayları kadının içsel durumu çerçevesinde değerlendirmesi yönüyle ilahi bakış açısı kullanılmaktadır. Kadının iç konuşmaları anlatıcı tarafından detaylı bir şekilde aktarılır. Bakış açısı, kadının içsel çatışmalarını ve dışsal etkileşimlerini okuyucuya sunarak derinlik kazanmaktadır. Kadının iç düşünceleri ve seminer sırasındaki etkileşimleri, anlatıcı tarafından aktarılmakta ve okuyucuya kadının duygusal durumunu ve içsel çatışmalarını daha iyi anlama fırsatı

---

⁸⁰ Age., s.73-75.

sunmaktadır. Öykünün ana karakteri kadın yazardır. Diğer önemli karakter ise kadının kocasıdır. Kadın yazar, seminerde kendi deneyimlerini paylaşırken, kocası beklenmedik bir şekilde seminere katılır ve kadının iç dünyasında çeşitli duygular uyandırır. Kadının kocasını gördüğü sırada aklında geçen bağlantısız ve çeşitli düşünceler öyküye bilinç akışı tekniğini de dâhil etmektedir. Cemile öykülerinde görmeye alışılan tek mekân özelliği bu öykü de ikiye çıkmaktadır. Olaylar evde başlar ve seminer salonunda devam etmektedir. Dil, açık ve betimleyici bir üslupla kullanılır. Anlatım, kadının iç düşüncelerini ve dışsal etkileşimlerini detaylı bir şekilde aktarırken, duygusal derinlik ve gerilimi vurgular. Üslup, okuyucuya kadının iç dünyasını ve yaşadığı çatışmaları daha etkili bir şekilde iletmek için kullanılır.

2.1.25 Okuma Saati

Öykü, doğanın mevsim değişimi ile öğretmenin içsel düşünceleri arasındaki ilişkiyi ele almaktadır.⁸¹ Tema, zamanın akışı ve yaşamın döngüsü üzerine odaklanırken, öğretmenin kendi iç dünyasındaki sakin ama derin düşüncelerle paralellik gösterir. Olay örgüsü, yağmurun şiddetlenmesiyle birlikte öğretmenin içsel monoloğu etrafında ilerler. Derste öğrencileri kitap okurken düşüncelere dalan öğretmenin etkinliği sorular soran öğrencilerle kesintiye uğramaktadır. Anlatıcı olarak, üçüncü şahıs bakış açısını kullanan yazar, öğretmenin düşüncelerine erişme gücü olan ilahi bakış açısını kullanmaktadır. Öykünün ana karakteri öğretmendir ve diğer karakterler arasında belirgin bir şekilde öne çıkar. Zaman, kısa bir süre içinde, yağmurun yağdığı bir anı kapsar ve mekân olarak sınıf ortamını seçilmiştir.

Hikâyenin yazarı C. Sümeyra'nın da öğretmen olması sebebiyle metin otobiyografik bir yön kazanmaktadır. Hikâye, betimleyici ve içsel bir tonla yazılmış, doğanın imgeleriyle öğretmenin içsel düşünceleri arasında bir bağ kurulmuştur. Anlatım teknikleri arasında iç monolog ve dışsal gözlemler yer almaktadır. Bu da öğretmenin içsel çatışmalarını ve dış dünyayla olan etkileşimini okuyucuya aktarma noktasında yarar sağlamaktadır. Yazar hikâyesinde mevsim değişikliği ile insanın iç dünyasındaki dönüşüm arasında hassas bir bağ kurmaktadır.

2.2 CEMİLE SÜMEYRA ÖYKÜLERİNE TOPLU BAKIŞ

Ömrünün son zamanlarında hastalıkla mücadele eden Cemile'nin ruh halinin ve sağlık durumunun izleri öykülerine yansımaktadır. Öykülerinde realizmin tarafsız ve net tutumu ağır

---

⁸¹ Age., s.77-78.

basamakla beraber, ruhunun ve bilinçaltının yansıdığı öyküleri de mevcuttur. Öyküleri durum öyküsü özelliği taşımaktadır. Anlaşılır yazmayı amaç edinen Cemile bunu başarmış, sade, duru ve abartısız bir dil kullanmıştır. Kelime israfından kaçınmış dile getirmek istediklerini doğrudan anlatmıştır. Anlatıcı olarak farklı bedenlere ve farklı ruh hallerine bürünmüştür. Yeri geldiğinde genç bir kız veya oğlan, yaşlı biri ya da yıllar önceki anısını anlatmayı seçtiğinde küçük bir kızın bakış açısından yazmayı tercih etmiştir. Yazdığı durum öyküleri bir sorunun cevabı niteliğindedir. C. Sümeyra'nın *Derin Dalış* adlı öykü kitabındaki yirmi beş öyküsü hakkında anlatıbilim yöntemleri doğrultusunda; konu, tema, olay örgüsü, anlatıcı bakış açısı, kişiler, anlatım teknikleri, zaman, mekân dil ve üslup yönleriyle kimi genel kanılara varmak mümkündür.

2.2.1 KONU/ TEMA

C. Sümeyra'nın *Derin Dalış* adlı öykü kitabı, kadın ve Müslüman duyarlığını sanat, çocukluk, aile, hayat, ölüm gibi evrensel temalarla birleştirmektedir. Kitapta yer alan yirmi beş öykü konu ve izlekleri açısından incelendiğinde; insanın varoluş gayesi ve kulluk bilinci gibi derin konuları ele alırken, aynı zamanda merhamet, kanaat, tevekkül gibi önemli değerlere vurgu yapmaktadır. Bunun yanı sıra, politik güncel konular da öykülerde kendine yer bulmaktadır, örneğin; 15 Temmuz gibi tarihi olaylar, insanın iç dünyasını ve toplumsal dinamikleri etkileyen unsurlar olarak öykülerde yer almaktadır. Cemile, günlük yaşamda karşılaşılabilecek basit ve yüzeysel görünen bir anı dahi hikâyesine konu etmeyi başarmaktadır. Bu da olaylara farklı bir bakış açısıyla baktığını göstermektedir. “...*Sanat hep yeni şeyler görmek değildir; daha çok, hep gördüklerimizi her defasında yeni bir açıdan görebilmektir; ya da, daha önce belli koşullar altında görmüş olduklarımızın o koşullar değiştiğinde farklı görünüşler alabilecekler olasılığını daha en baştan hesaba katmak ve böylece bir sonuca hazır olmak demektir. Özetlersek eğer, eleştirel düşünebilmenin temel koşulu, bir konuyu o zamana kadar alışageldiğimizden farklı bir açıdan da görmeye hazır olmaktır.*”⁸²

Bu kitap, insan deneyiminin çeşitli yönlerini kapsayan zengin bir çeşitlilik sunmaktadır. Öykülerde işlenen konular ve temalar, bireysel varoluştan toplumsal meselelere, gündelik yaşamın sıradanlığından varoluşsal sorgulamalara kadar geniş bir yelpazede yer almaktadır.

⁸² A. Cemal, *Sanat Üzerine Denemeler*, s.20.

2.2.1.1 Kendini Keşfetme ve Varoluşsal Sorgulama

Kendini keşfetme ve varoluşsal sorgulama öykülerin merkezinde yer almakta ve karakterlerin iç dünyalarına yaptıkları yolculuğu, varoluşlarının anlamını sorgulamalarını ve kendilerini keşfetme süreçlerini kapsamaktadır. Bu süreç, bireyin kimliğini, hayattaki amacını ve evrendeki yerini anlamaya çalışma çabasını yansıtmaktadır. Kendini keşfetme süreci, öykülerde genellikle karakterlerin iç dünyalarına yönelik metaforik yolculuklar şeklinde sunulmaktadır. Örneğin, “Derin Dalış” öyküsünde, karakterin denizin derinliklerine dalması, aslında kendi benliğinin derinliklerine inmesini sembolize etmektedir. Bu yolculuk, karakterin bilinçaltını keşfetmesini, bastırılmış duygularıyla yüzleşmesini ve kendini daha bütüncül bir şekilde anlamasını sağlar.

“Doğum ve Ölüm” öyküsü, bu temanın en belirgin örneklerinden biridir. Karakterin kırkıncı yaşına girmesiyle birlikte yaşadığı varoluşsal kriz, yaşamın anlamını ve kendi ölümlülüğünü sorgulamasına neden olur. Bu sorgulama süreci, karakterin geçmişini, şimdiki zamanını ve geleceğini yeniden değerlendirmesine ve yaşamın geçiciliği karşısında kendi varoluşunun anlamını aramasına yol açar.

“Arayışlar” öyküsündeki karakterin iç yolculuğu da bu temayı yansıtır. Karakter, kendi özünü ve varoluşunun anlamını ararken, aslında yaşamın temel sorularıyla yüzleşmektedir. Bu arayış, bireyin kendini ve dünyayı anlamlandırma çabasını temsil eder ve varoluşsal sorgulamaların insan yaşamındaki merkezi rolünü vurgular. Varoluşsal kaygı teması, aynı zamanda bireyin ölüm gerçeğiyle nasıl başa çıktığını da inceler. Karakterler, kendi sonluluklarının farkına vardıkça, yaşamlarına nasıl anlam katacaklarını ve geride nasıl bir iz bırakacaklarını sorgularlar. Bu, yaşamın kısalığı ve değeri üzerine derin düşüncelere yol açar ve karakterlerin yaşamlarını daha anlamlı kılma çabalarını tetikler.

Türkiye’de varoluşçuluk düşüncesinin yankı bulması, bireyin belirmesi ve kendini yeni değerlerle tanımlaması ile ilişkilidir. Türkiye’de varoluşçuluk üzerine yayınlar ve yoğun tartışmalar 1950 sonrasında ortaya çıkmaktadır.⁸³ Varoluşsal sorgulama, karakterlerin yaşamın temel sorularıyla yüzleşmelerini içerir. “Neden varım?”, “Yaşamımın amacı nedir?”, “Ölüm karşısında yaşamın anlamı nedir?” gibi sorular, karakterlerin düşünce dünyalarını şekillendirir. Bu süreçler; aynı zamanda karakterlerin geçmişleriyle yüzleşmelerini, şimdiki

⁸³ Z. Direk, *Türkiye’de Varoluşçuluk*, s.445.

zamanlarını sorgulamalarını ve gelecek hakkında düşünmelerini de kapsar. Bu süreç, karakterlerin kişisel tarihlerini yeniden yorumlamalarına, mevcut durumlarını eleştirel bir gözle değerlendirmelerine ve gelecekleri için yeni hedefler belirlemelerine olanak tanır. Cemile Sümeyra bu konuyla birlikte; psikolojik ve felsefi boyutları bir araya getirerek, insan deneyiminin karmaşıklığını ve derinliğini ortaya koyar. Karakterlerin iç dünyalarındaki keşif yolculukları, okuyucuya insan doğasının çok yönlülüğünü ve bireyin kendini anlama çabasının evrenselliğini gösterir.

2.2.1.2 Kimlik Arayışı, Kendini Gerçekleştirme ve Bireyselleşme

Bu tema, öykülerin genelinde karşımıza çıkan temel bir unsurdur. Karakterlerin kendini keşfetme, özgün kimliklerini oluşturma ve toplumsal beklentilerle kendi arzuları arasında denge kurma çabaları bu temanın farklı yönlerini oluşturur. “Derin Dalış” öyküsündeki karakterin iç dünyasına yaptığı yolculuk, bu kendini gerçekleştirme sürecinin metaforik bir temsilidir. Karakter, denizin derinliklerine daldıkça, aslında kendi benliğinin derinliklerine inmekte ve kendini daha iyi anlamaya çalışmaktadır. Bu süreç, bireyin kendi sınırlarını zorlamasını, korkularıyla yüzleşmesini ve sonuç olarak daha bütünleşmiş bir benlik oluşturmasını içerir.

“Ayna Olmak” öyküsündeki fotoğrafçı karakterin sanatıyla olan ilişkisi de bu temayı yansıtır. Karakter, sanatı aracılığıyla kendini ifade etmeye ve gerçekleştirmeye çalışırken, aynı zamanda kendi sınırlarını ve potansiyelini de keşfetmektedir. Bu süreç, sanatçının kendi özgün sesini bulma ve bu sesi dünyaya duyurma çabasını temsil eder. Bireyselleşme süreci, aynı zamanda toplumsal beklentilerle kişisel arzular arasında bir denge kurma çabasını da içerir. Karakterler, bir yandan kendi özgün kimliklerini oluştururken, diğer yandan da toplumun norm ve beklentileriyle nasıl başa çıkacaklarını öğrenirler. Bu, bireyin hem kendi iç sesine sadık kalma hem de toplumun bir parçası olma arasındaki hassas dengeyi yansıtır.

“Ben” ve “Ela” gibi öykülerde, bireyin kendini tanıma ve kabul etme süreci derinlemesine işlenmektedir. Bu konu, varoluşçu felsefenin temel sorularıyla ve modern psikolojinin benlik kavramı üzerine yaptığı çalışmalarla yakından ilişkilidir. “Kahramanlarım” öyküsü, yazarın kendi yarattığı karakterler üzerinden kendini keşfetme sürecini anlatmaktadır.

2.2.1.3 İç Çatışmalar

C. Sümeyra sıklıkla karakterlerin iç dünyalarında yaşadıkları çatışmaları, çelişkileri ve psikolojik mücadeleleri ele almaktadır. Öykülerde, bireylerin kendi içlerindeki farklı dürtüler, arzular, korkular ve değerler arasındaki gerilim ve bu gerilimle baş etme çabaları detaylı bir şekilde incelemektedir. Karakterlerin korkuları, travmaları veya içselleştirilmiş inançlarıyla yüzleşmelerini içeren psikolojik mücadeleler, karakterlerin kişisel gelişimlerinin önündeki engelleri aşma çabalarını yansıtır. Örneğin, “Düello” öyküsünde, karakterin iç dünyasında yaşanan çatışma bir düello metaforu üzerinden anlatılmıştır. Bu iç düello, karakterin farklı yönleri arasındaki mücadeleyi temsil etmekte ve karakterin kendi içindeki çelişkilerle nasıl baş ettiğini göstermektedir.

İç çatışmalar ve psikolojik mücadeleler, karakterlerin kimlik oluşumunu ve kişisel dönüşümlerini de etkilemektedir. Bu konu aynı zamanda, bireyin toplumsal beklentiler ile kişisel arzuları arasındaki gerilimi de kapsar. Karakterlerin, toplumun değerleriyle kendi içsel dürtüleri arasında sıkışıp kalabilmesi onları kendi değerlerini sorgulamaya ve bazen de toplumsal beklentilere karşı çıkmaya itmektir.

“Ayna Olmak” öyküsündeki fotoğrafçı karakterin kendi eserleriyle olan çelişkili ilişkisi de bu temayı yansıtır. Karakterin kendi eserlerini beğenmemesi, ancak başkalarının bu eserleri takdir etmesi, iç algı ile dış gerçeklik arasındaki farklılığı gösterir. Bu durum, bireyin kendini algılayışı ile başkalarının onu algılayışı arasındaki farkı ve bu farkın yarattığı iç çatışmaları ortaya koyar. Bu tema aynı zamanda, bireyin iç dünyasındaki zenginlik ve karmaşıklık ile dış dünyanın sınırları ve kısıtlamaları arasındaki gerilimi de inceler.

2.2.1.4 Zaman Algısı

Bu konu, insanın zamanla olan ilişkisini, geçmiş, şimdi ve gelecek arasındaki bağlantıları ve yaşamın farklı evrelerini nasıl deneyimlediğini kapsamaktadır. Öykülerde, karakterlerin zaman algısı ve bu algının yaşamlarını nasıl şekillendirdiği detaylı bir şekilde incelenmektedir. Zaman algısı, karakterlerin yaşam deneyimlerini anlamlandırma ve yorumlama biçimlerini etkilemektedir. Örneğin, “İnsanın Mevsimi” öyküsünde, karakterin sadece ilkbahar ve sonbaharı yaşamının önemli dönemleri olarak görmesi ve diğer zamanları adeta yok sayması, zamanın öznel ve seçici doğasını vurgulamaktadır. Bu seçici algı, karakterin yaşamı nasıl deneyimlediğini ve anlamlandırıldığını göstermektedir. Yaşamın

döngüsellığı, doğum, büyüme, olgunlaşma ve ölüm gibi evrensel süreçleri kapsar. “Doğum ve Ölüm” öyküsünde, bu döngüsellik açıkça ele alınmaktadır. Karakterin kırkıncı yaşına girmesiyle birlikte, yaşamın bu iki uç noktası arasındaki ilişkiyi ve kendi yaşam yolculuğundaki konumunu sorgulaması, insan yaşamının döngüsel doğasını yansıtmaktadır.

Edebî eserlerde zaman kronolojik ilerlemek zorunda değildir. Yazarlar sık sık zaman sıçramaları, ana dönüş ve geriye dönüş tekniklerinden faydalanmaktadırlar. Edebî eserlerde zamanın böyle iç içe kullanılması, insanın karmaşık dünyasının yansıtılmasına olanak sağlamaktadır.⁸⁴

Zaman algısı aynı zamanda, karakterlerin geçmişle olan ilişkilerini, şimdiki zamanı nasıl yaşadıklarını ve geleceğe dair beklentilerini de şekillendirmektedir. Bazı karakterler geçmişe takılı kalabilir, nostaljik duygularla yaşayabilir veya geçmiş travmalarıyla mücadele edebilir. Farklı zaman yönelimleri, karakterlerin dünya görüşlerini ve davranışlarını etkilemektedir.

2.2.1.5 Sanat ve Yaratıcılık

Bu konu, sanatçının iç dünyası, yaratıcılık süreci ve sanatın bireyin kendini ifade etme aracı olarak rolünü barındırır. Özellikle “Ayna Olmak” öyküsünde ön plana çıkan bu konu, sanatın insan deneyimindeki yerini ve önemini çok yönlü bir şekilde ele alır. Sanatsal yaratım süreci, öykülerde karakterlerin iç dünyalarını dışa vurma ve kendilerini keşfetme aracı olarak işlev görür. Örneğin; fotoğrafçı karakterin kendi eserleriyle olan karmaşık ilişkisi, sanatın öznel doğasını ve sanatçının mükemmeliyetçilik ile kendini ifade etme arzusu arasındaki gerilimi yansıtır. Bu süreç, sanatçının kendi duygularını, düşüncelerini ve deneyimlerini somutlaştırma çabasıdır.

Sanat, karakterlerin kendilerini ve dünyayı anlamlandırma süreçlerinde önemli bir rol oynar. Sanat anlayışı, karakterlerin iç dünyalarını keşfetmelerine, duygularını işlemelerine ve yaşam deneyimlerini yorumlamalarına olanak tanır. Yaratıcılık süreci, öykülerde genellikle zorlu ve karmaşık bir süreç olarak tasvir edilir. Karakterler, ilham eksikliği, özeleştirme, mükemmeliyetçilik gibi engellerle karşılaşır. Bu zorluklar, sanatçının kendi sınırlarını zorlamasına, yeni teknikler ve ifade biçimleri keşfetmesine ve nihayetinde kişisel ve sanatsal olarak büyümesine yol açar.

⁸⁴ M. Tekin, *Roman Sanatı 1*, s.130.

“Yazar Babam” ve “Yazar Annem” gibi öykülerde, yazarlık ve sanatsal üretim süreci konu edilmektedir. Bu öyküler, sanatçı kimliğinin oluşumu, yaratıcılığın doğası ve sanatın gündelik yaşamla olan ilişkisi üzerine düşündürmektedir. “Ayna Olmak” öyküsü, fotoğrafçılık üzerinden sanatsal bakış ve gerçekliğin temsili konularını ele almaktadır.

2.2.1.6 İlişkiler

Karakterlerin diğer insanlarla olan ilişkilerini, bağlanma süreçlerini ve bu ilişkilerin bireyin iç dünyasına olan etkileri Cemile'nin öykülerinde sıklıkla yer alır. İnsanın sosyal bir varlık olarak diğerleriyle kurduğu ilişkilerin karmaşıklığı ve bu ilişkilerin bireyin kimlik oluşumundaki rolü, öykülerde detaylı bir şekilde ele alınır. İlişkiler, karakterlerin kimliklerini şekillendiren ve dünya görüşlerini etkileyen temel unsurlardan biri olarak işlenir. Aile ilişkileri, romantik ilişkiler, arkadaşlıklar ve toplumsal etkileşimler, karakterlerin kendilerini ve çevrelerini algılama biçimlerini derinden etkiler. Örneğin, “Yuva” öyküsünde aile ilişkileri ve ev kavramı üzerinden bağlanma ve aidiyet duyguları işlenir. Bu ilişkiler, karakterlerin güvenlik, sevgi, kabul görme gibi temel duygusal ihtiyaçlarının karşılanmasında kritik bir rol oynar.

Öykülerde, ilişkilerin dönüştürücü gücü sıkça vurgulanır. Karakterler, anlamlı ilişkiler aracılığıyla kendi sınırlarını aşar, yeni perspektifler kazanır ve kişisel dönüşüm yaşarlar. Bu dönüşüm süreci, bazen acı verici olabilir, ancak genellikle karakterin daha derin bir öz-farkındalık ve olgunluk kazanmasıyla sonuçlanır. İlişkilerde bağımsızlık ve bağımlılık dengesi, öykülerde sıkça işlenen bir konudur. Karakterler, bir yandan yakın ilişkiler kurma ve ait olma ihtiyacı hissederken, diğer yandan bireyselliklerini ve özerkliklerini koruma çabası içindedirler. Bu denge arayışı, karakterlerin iç çatışmalarının ve kişisel mücadelelerinin önemli bir parçasını oluşturur.

2.2.1.7 Aile Bağları

Birçok öyküde aile ilişkileri merkezi bir rol oynamaktadır. Bu tema, ailenin toplumsal yapının temel taşı olduğu düşüncesinden hareketle, modern toplumda aile kurumunun geçirdiği dönüşümleri ve karşılaştığı zorlukları yansıtmaktadır.

Örneğin, “Civciv” öyküsünde, çocukluk anıları üzerinden aile bağları ve nesiller arası ilişkiler işlenmektedir. Burada, halaların yeğenlerine olan şefkati ve korumacı tavırları, geleneksel Türk aile yapısındaki geniş aile kavramını ve bu yapı içindeki sevgi bağlarını

yansıtmaktadır. Bu öykü aracılığıyla yazar, modern çekirdek aile yapısının yaygınlaşmasıyla birlikte kaybolan geniş aile ilişkilerine bir bakış sunmaktadır. “Terapi” öyküsünde ise, karı-koca ilişkisi üzerinden modern aile yapısındaki iletişim sorunları ve anlayış farklılıkları ele alınmaktadır. Bu öykü, günümüz evliliklerinde sıkça karşılaşılan sorunları, özellikle de eşler arasındaki anlayış eksikliğini ve farklı beklentileri yansıtmaktadır. Cemile; burada, modern yaşamın getirdiği stres ve baskıların aile içi ilişkilere nasıl yansıdığını göstermektedir. “Yazar Babam” ve “Yazar Annem” öyküleri ise, ebeveyn çocuk ilişkisini sanat ve yazarlık bağlamında ele almaktadır. Bu öyküler, aile içindeki rol modellerinin çocuklar üzerindeki etkisini ve nesiller arası bilgi ve deneyim aktarımını irdelemektedir. Aynı zamanda, sanatçı kimliğinin aile içindeki yansımalarını ve bunun çocuklar üzerindeki etkilerini de göstermektedir.

2.2.1.8 Yabancılaşma, Kentleşme

Bazı öykülerde, modern yaşamın getirdiği yabancılaşma ve iletişimsizlik temaları işlenmektedir. “Kanaat” öyküsünde, değişen mahalle yapısı ve komşuluk ilişkileri üzerinden modernleşmenin getirdiği yabancılaşma eleştirel bir bakış açısıyla ele alınmaktadır. “Arayışlar” öyküsü, modern kent yaşamında insanın kendini arayış sürecini ele almaktadır.

2.2.1.9 Değişim ve Dönüşüm

Bu tema, karakterlerin geçirdiği içsel değişim ve dönüşüm süreçlerini ele alır. Öykülerde karakterler, yaşam deneyimleri sonucunda nasıl değiştiklerini, yeni bakış açıları kazandıklarını ve bu değişimlerin kimliklerini nasıl şekillendirdiğini keşfederler. Değişim ve dönüşüm teması, karakterlerin karşılaştıkları zorluklar, yaşadıkları deneyimler ve yaptıkları içsel yolculuklar sonucunda nasıl evrildiğini gösterir. Bu süreç genellikle zorlu ve bazen acı verici olabilir ancak sonuç olarak karakterin kişisel gelişimine ve olgunlaşmasına katkıda bulunur.

Örneğin, “Derin Dalış” öyküsündeki karakterin iç dünyasına yaptığı yolculuk, bir değişim ve dönüşüm sürecini temsil eder. Karakter, bu yolculuk sonucunda kendini daha iyi anlar ve yeni bir perspektif kazanır. Benzer şekilde, “Doğum ve Ölüm” öyküsündeki karakterin kırkıncı yaşına girmesiyle yaşadığı varoluşsal kriz, bir dönüşüm sürecinin başlangıcını temsil eder.

2.2.1.10 Manevi Arayış ve Öz farkındalık

Bu konu, karakterlerin iç dünyalarında yaşadıkları manevi arayışı ve öz farkındalık süreçlerini barındırır. Özellikle “Ben” öyküsünde belirgin olan bu tema, bireyin kendini tanıma sürecinin manevi boyutunu inceler ve kendini bilmenin daha büyük bir gerçekliği anlamaya giden yol olduğu düşüncesini vurgular. Manevi arayış, öykülerde genellikle karakterlerin varoluşsal sorgulamalarının bir parçası olarak ortaya çıkar. Bu süreçte karakterler, sadece kim olduklarını değil, aynı zamanda evrendeki yerlerini, yaşamlarının daha büyük bir bağlamdaki anlamını ve varoluşun temel sorularını da sorgularlar. Bu sorgulama, bireyin kendini aşan bir gerçeklikle bağlantı kurma arzusunu yansıtır ve genellikle derin bir anlam arayışıyla ilişkilidir.

Bireyin iç dünyası ile dış dünya arasındaki ilişki, manevi bir perspektiften ele alınır. Karakterler, kendi iç seslerini dinleyerek ve bu sesi daha büyük bir manevi gerçeklikle ilişkilendirerek, yaşamlarına daha derin bir anlam katmaya çalışırlar. Bu süreç, içsel ve dışsal gerçeklik arasında bir köprü kurma çabasını yansıtır.

2.2.1.11 Cinsiyet Algısı

Öykülerde sıkça işlenen bir diğer konu, kadın olmanın zorluklarıdır. “İki Yazar, Ne Yazar” öyküsünde, bir kadın yazarın karşılaştığı zorluklar ve toplumsal beklentiler üzerinden toplumsal cinsiyet rolleri eleştirel bir bakış açısıyla ele alınmaktadır. Öyküde, kadının hem ev içi sorumluluklarını yerine getirmesi hem de profesyonel hayatta var olma çabası arasındaki gerilim işlenmektedir. “Altınlar ve Kitaplar” öyküsü, evlilik içindeki güç dengelerini ve kadınların ekonomik bağımsızlığı meselesini ele almaktadır. Burada, geleneksel toplumda kadının ekonomik güvence olarak gördüğü altın biriktirme alışkanlığı ile entelektüel birikimi temsil eden kitaplar arasındaki çatışma, aslında kadının toplumsal konumu ve özgürleşmesi üzerine derin bir tartışmayı barındırmaktadır. “Ela” öyküsünde, bir kadının kendi bedenine ve görünüşüne dair algıları üzerinden, toplumun kadın bedeni üzerindeki baskısı ve kadınların öz imajı konuları işlenmektedir.

2.2.1.12 Çocukluk

Birçok öyküde çocukluk anıları ve çocuk karakterler ön plandadır. “Elma Gözlü Kız” öyküsündeki gibi, çocukluk anıları üzerinden yetişkinliğe ve geçmişe duyulan özlem

işlenmektedir. “Temmuz” öyküsünde, bir çocuğun gözünden toplumsal olayların algılanışı anlatılmaktadır.

2.2.2 OLAY ÖRGÜSÜ

Olay örgüsü, anlatının özel olarak, özenle ve belirli bir amaca göre biçimlendirilmesidir.⁸⁵ C. Sümeyra'nın öykü kitabındaki metinler, günlük yaşamın içinden alınan kesitlerle yoğrulmakta ve edebî bir incelikte sunulmaktadır. Geleneksel hikâye yapısında bulunan serim, düğüm ve çözüm gibi belirgin bölümler bulunmamakla birlikte, her öyküde belirli bir tema üzerinde yoğunlaşmaktadır. Cemile, “Anton Çehov tarzı” olarak da bilinen durum öykü tarzını benimsemiştir. Bu bağlamda C. Sümeyra'nın eserlerinde olay örgüsü zayıf kalmıştır.

Cemile'nin öykülerin amacı, okuyucunun heyecanını ve merakını harekete geçirmek değil, derin duygusal ve düşünsel kavramlar üzerinde yoğunlaşmaktır. Kahramanların özellikleri, mekân ve zaman dilimlerini doğrudan ve açık bir şekilde belirtmek yerine okuyucuya dolaylı yoldan sunmaktadır. Öykülerinde yer aralan unsurlardan yola çıkarak karakter, zaman ve mekân analizi yapmak okura düşmektedir. Bu sayede okur hikâyeye dâhil etmekte ve kendi yorumunu da geliştirme imkânı bulmaktadır.

Durum öyküleri ve anlık kesitler; birçok öyküde, belirgin bir olay akışı yerine, karakterlerin iç dünyalarına odaklanan anlık kesitler sunulmaktadır. Örneğin, “Elma Gözlü Kız” öyküsünde, kronolojik bir olay akışı yerine, çocukluk anlarına dair parçalı sahneler betimlenmektedir. “Kanaat” öyküsünde de benzer bir yaklaşım görülmektedir. Öyküde, bir mahallenin değişimi üzerine gözlemler ve düşünceler aktarılmakta ancak belirgin bir olay örgüsü bulunmamaktadır.

Sembolik ve alegorik anlatılar; kimi öykülerde, gerçekçi olay örgüsünden ziyade sembolik ve alegorik anlatılar kullanılmıştır. “Ok” öyküsünde, karakterler arasındaki iletişim ve çatışma, ok metaforu üzerinden anlatılmaktadır. “Kuş Yuvası” öyküsünde de, insan-doğa ilişkisi ve anne-çocuk bağı, kuş yuvası metaforu üzerinden işlenmektedir.

Döngüsel ve açık uçlu yapılar; birçok öyküde, net bir sonuca varmayan, döngüsel veya açık uçlu yapılar kullanılmıştır. “Arayışlar” öyküsünde, karakterin kendini arama yolculuğu

⁸⁵ M. Tekin, *Roman Sanatı 1*, s.71.

net bir sonuca ulaşmadan, sürekli devam eden bir süreç olarak sunulmaktadır. “İnsanın Mevsimi” öyküsünde de, mevsimlerin döngüsü üzerinden insan yaşamının döngüsel doğası vurgulanmaktadır.

Minimal olay örgüleri; Bazı öykülerde, minimal olay örgüleri kullanılmıştır. “Okuma Saati” öyküsünde, bir öğretmenin sınıfta geçirdiği kısa bir zaman dilimi anlatılmaktadır. “Yeter” öyküsünde de, karakterin günlük rutini üzerinden minimal bir olay örgüsü oluşturulmuştur

Sonuç olarak, bu öykü kitabındaki olay örgüleri, çoğunlukla modern ve postmodern öykücülük tekniklerini yansıtmaktadır. Klasik anlatı yapısından ziyade, durum öyküleri, bilinç akışı, sembolik anlatılar, minimal olay örgüleri ve çoklu perspektifler gibi teknikler kullanılmıştır. Bu yaklaşım, okuyucuya karakterlerin iç dünyalarına derinlemesine bir bakış sunmakta ve gündelik yaşamın sıradan görünen anlarının altında yatan derin anlamları ortaya çıkarmaktadır. Aynı zamanda, bu yapı okuyucuyu daha aktif bir rol almaya ve öykülerin anlamını kendi deneyimleri ve yorumlarıyla tamamlamaya fırsat sunmaktadır.

2.2.3 ANLATICI BAKIŞ AÇISI

C. Sümevra öykülerinde farklı bakış açılarını kullanmaya özen göstermektedir. Kimi öykülerini *kahraman bakış açısı*yla birinci ağızdan aktarmayı tercih ederken kimi öykülerini de *ilahi bakış açısı*yla üçüncü ağızdan aktarmaktadır. Yazar, okurla dertleşmeyi tercih ettiği öykülerinde kahraman bakış açısını tercih etmektedir. Karakterlerin duygusal durumunu yansıtmayı amaçladığı öykülerinde ise ilahi bakış açısını kullanmaktadır. Cemile'nin öykülerinde sıklıkla kullandığı *Tanrısal Bakış Açısı* tekniğinde anlatıcı her şeyi bilmekte ve bu bilgileri direkt olarak okura sunmaktadır. Bu teknikte anlatıcı; geçmiş, geleceği, karakterlerin duygu ve düşüncelerini bilen bir İlah gibidir. Mehmet Tekin anlatıcı bakış açısının sınırsız güçlerini şu cümlelerle ifade etmektedir: “ *O, Tanrısal konumu itibariyle hem anlatı dünyasındaki karakterleri, hem de anlatının dışında kalan okuyucuyu yönlendirebilir. İsterse kahramanların zihinlerine, iç dünyalarına girer, gizli kalmış duygu ve düşünceleri dışa vurabilir.*”⁸⁶

Yazarın kullandığı bir diğer anlatım tekniği ise tekil bakış açısıdır. Tekil bakış açısı tekniğinin kullanıldığı metinlerde; bilinç akışı, iç monolog gibi modern anlatım teknikleri de

⁸⁶ M. Tekin, *Roman Sanatı 1*, s.54-55.

kullanılmaktadır. Yazar bu tekniği otobiyografik unsurların baskın olduğu öykülerinde tercih etmektedir. Bu tekniğin kullanıldığı metinlerde anlatıcı ile ana karakter iç içe geçmektedir ve bu sebeple kahraman bakış açısı olarak da adlandırılmaktadır. Tarafsızlıktan uzak olan bu teknikte olaylar ana karakterin gözünden, onun bilinç süzgecinden geçerek ele alınmaktadır. İlahi bakış açısından farklı olarak tekil bakış açısında anlatıcı ana karakter dışındakilerin iç dünyasına giremez gelecek hakkında hüküm veremez, gücü bir karakterle sınırlıdır. Bu ve benzeri dezavantajları olsa da tekil akış açısı çok önemli bir avantaja sahiptir. Birinci ağızdan yazılması sebebiyle okura doğrudan ulaşmakta ve onunla iletişime geçmektedir. Bu da öyküye inandırıcı ve samimi bir boyut kazandırmaktadır.⁸⁷

Birinci tekil şahıs anlatıcı ve öznel gerçeklik: Öykülerin çoğunda kullanılan birinci tekil şahıs anlatıcı, postmodern edebiyatın önemli temalarından biri olan öznel gerçeklik kavramını ön plana çıkarmaktadır. “Ben” öyküsünde kullanılan birinci tekil şahıs anlatıcı, karakterin öz-farkındalık sürecini ve varoluşsal sorgulamalarını doğrudan aktararak, okuyucuyu karakterin zihinsel süreçlerine tanık olmaya davet etmektedir. “Ela” öyküsünde de birinci tekil şahıs anlatıcı kullanımı, kadın deneyiminin öznel anlatımını mümkün kılmaktadır. Anlatıcının kendi bedenine ve görünüşüne dair algıları, toplumsal cinsiyet normlarının içselleştirilmesi ve bunlarla mücadele sürecini yansıtmaktadır.

Üçüncü tekil şahıs anlatıcı: Kimi öykülerde kullanılan üçüncü tekil şahıs anlatıcı, olayları ve karakterleri dışarıdan gözlemleyen bir bakış açısı sunarak, nesnel bir gerçeklik yaratmaktadır. “Terapi” öyküsünde kullanılan üçüncü tekil şahıs anlatıcı, anlatıcının varlığını minimize ederek, olayları ve karakterleri sanki bir kamera objektifinden gösteriyormuş gibi aktarmayı amaçlar.

Otobiyografik imalar: Bazı öykülerdeki otobiyografik imalar, kurgu ile gerçeklik arasındaki sınırları bulanıklaştırarak, metnin kendi yaratım sürecine dikkat çekmektedir. “Yazar Annem” ve “Yazar Babam” öykülerindeki otobiyografik imalar, yazma eyleminin kendisini konu edinmekte ve edebiyatın gerçeklikle olan karmaşık ilişkisini sorgulamaktadır.

“Kendi içinde bir dünya barındırmayan, yani yaşadıkları dünyayı düşüncelerinin süzgecinin yardımıyla içselleştirip onu kendilerine göre yeniden üretmemiş olanların, sanatçı

---

⁸⁷ Age., s.57-59.

duyarlılığını anlayamayacaklarını benimsediğimiz takdirde, aynı kişilerin sanattan anlamalarını beklemenin de boşuna olduğunu söylememiz gerekiyor.”⁸⁸

Bu öykü derlemesinde kullanılan anlatıcı tipleri ve bakış açıları, çağdaş anlatıbilim ve edebiyat teorilerinin zengin bir uygulamasını sunmaktadır. Anlatıcı ve bakış açısı kullanımındaki bu çeşitlilik ve karmaşıklık, okuyucuya çok katmanlı bir okuma deneyimi sunmakta, metinleri farklı açılardan yorumlama imkânı vermektedir.

2.2.4 KİŞİLER

C. Sümeyra öykülerinde kahraman olarak ağırlıklı kendini ele almaktadır. Ve bu durumu “Kahramanlarım” adlı öyküsünde şu cümlelerle dile getirmektedir: “*Kahramanların benmişim meğer. Adım adım aradığım, öykü kahramanlarıma arattığım ben! “Gece yarısından sonra yaşama dönen kahramanlarım, gece yarılarında yazılara açılan kendim.”⁸⁹* Öykü yazımında Çehov tarzını benimseyen Cemile’nin kişi kadrosu oldukça sınırlıdır. Yazar, yakın çevresini ele almayı tercih etmektedir. Her öyküsünde bir ya da iki karakter bulunmaktadır ve bu karakterlerin fiziksel görünümü hakkında detay vermemektedir. Cemile, karakterlerinin psikolojik durumlarını, olaylara karşı tutum ve davranışlarını ele almaktadır. Yazar, ele aldığı karakterlerin insani ve İslami özelliklerine değer biçmektedir. Ağırlıklı olarak kendini merkeze alan yazarın eserinde kadınsı bir hava hâkimdir.

Kitaptaki karakterler, çağdaş Türk toplumunun çeşitli kesimlerini temsil eden, derinlikli ve çok boyutlu bireyler olarak karşımıza çıkmaktadır. Karakterlerin oluşturulmasında, modern psikoloji ve sosyolojinin izleri görülmekte, aynı zamanda varoluşçu felsefenin insan doğasına dair sorgulamaları da yansıtılmaktadır.

Öykülerdeki karakterler genellikle gündelik hayatın içinden seçilmiş, sıradan insanlardır. Ancak bu sıradanlık içinde, her biri kendi varoluşsal mücadelelerini vermekte ve kimlik oluşum süreçlerini yaşamaktadır. “Ela” öyküsündeki ana karakter, kendi fiziksel özelliklerini ve toplumun ona biçtiği rolleri sorgulayan genç bir kadındır. Ela’nın iç çatışmaları ve kendini kabul etme süreci, modern kadının kimlik oluşumundaki zorluklarını göstermektedir. “Ben” öyküsündeki ana karakter ise, varoluşsal bir kimlik krizi yaşayan bir bireyi temsil etmektedir.

⁸⁸ A. Cemal, *Sanat Üzerine Denemeler*, s.62.

⁸⁹ C. Sümeyra, *Derin Dalış*, s.61.

Karakterler, aile içindeki rolleri ve bu rollerin getirdiği çatışmalar bağlamında ele alınmaktadır. “Cıvcıv” öyküsündeki hala karakterleri, geleneksel Türk aile yapısındaki geniş aile kavramını temsil etmektedir. “Terapi” öyküsündeki karı-koca karakterleri, modern evliliğin zorluklarını ve iletişim problemlerini temsil etmektedir.

Birçok öyküde, yazar veya sanatçı karakterler yer almaktadır. Bu karakterler üzerinden, sanatsal yaratım süreci ve sanatçının toplumsal rolü sorgulanmaktadır. “Yazar Babam” ve “Yazar Annem” öykülerindeki karakterler, sanatçı kimliğinin aile içindeki yansımalarıdır. “Ayna Olmak” öyküsündeki fotoğrafçı karakter, sanatçının gerçeklikle olan ilişkisini ve sanatsal sorununu yansıtmaktadır.

Öykülerde, toplumsal cinsiyet rolleri ve feminizm temaları sıkça işlenmekte, bu bağlamda güçlü kadın karakterler ön plana çıkmaktadır. “İki Yazar, Ne Yazar” öyküsündeki ana karakter, kadın yazarların karşılaştığı zorlukları ve toplumsal beklentilerle mücadelesini temsil etmektedir. “Altınlar ve Kitaplar” öyküsündeki kadın karakter, geleneksel ve modern değerler arasında sıkışmış bir kadını temsil etmektedir.

Birçok öyküde çocuk karakterler yer almakta, bu karakterler üzerinden masumiyet işlenmektedir. “Elma Gözlü Kız” öyküsündeki karakter, çocukluğun algı ve düşünce dünyasını yansıtmaktadır. Bu karakter, yetişkin dünyasını anlamaya çalışan ve kendi kimliğini oluşturmaya başlayan bir çocuğu temsil etmektedir. “Temmuz” öyküsündeki çocuk karakter, toplumsal olayları çocuk gözüyle algılayan ve yorumlayan bir bireyi temsil etmektedir.

Bazı öykülerde yaşlı karakterler yer almakta, bu karakterler üzerinden yaşlanma süreci ve kuşaklar arası ilişkiler ele alınmaktadır. Bu karakterler, geçmişe dönük bir değerlendirme yaparak, yaşamlarının anlamını sorgulayan bireyleri temsil etmektedir.

Kısacası, kitaptaki karakterler, çağdaş Türk toplumunun çeşitli kesimlerini temsil eden, psikolojik derinliğe sahip ve çok boyutlu bireyler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu karakterler aracılığıyla yazar, modern insanın kimlik oluşumu, varoluşsal sorgulamaları, toplumsal roller ve beklentilerle olan mücadelesi gibi evrensel temaları işlemektedir. Aynı zamanda, Türk toplumunun geçirdiği sosyal ve kültürel dönüşümleri de bu karakterler üzerinden yansıtmaktadır. Karakterlerin oluşturulmasında, çağdaş psikoloji, sosyoloji ve felsefe teorilerinin izleri görülmekte, bu da öykülere insan ve toplum analizi katmaktadır.

2.2.5 ZAMAN

C. Sümeyra'nın hikâyelerinde zaman genellikle günümüzü ele alırken *zamana geri dönüş tekniğinin* etkin kullanımıyla birlikte ele alınan süre genişlemektedir. *Durum Hikâye* tarzını benimseyen C. Sümeyra'nın öykülerinde zaman ve mekân sınırlı sayıda ve detaydan uzak bir tutumla yer bulmaktadır. El aldığı konunun olay örgüsünden ziyade zihinsel sürecine yoğunlaşan Cemile, öykülerinde zaman ve mekânın üzerine yoğunlaşmamakta onu sade bir unsur olarak hikâyelerine iliştiirmektedir. “Doğum ve Ölüm” öyküsünde ise, doğum ve ölüm anları, yaşam ile ölüm arasındaki eşiği temsil eden zamanlar olarak kullanılmaktadır.

Öykülerde, farklı zaman dilimlerinin bir arada var olduğu, “Derin Dalış” öyküsünde, karakterin zihninde geçmiş, şimdi ve gelecek iç içe geçmektedir. Bu kullanım, insan bilincinin doğrusal olmayan, çok katmanlı zaman algısını yansıtmaktadır. “Gelecek Sefer” öyküsünde ise, karakterin hayal ettiği gelecek ile yaşadığı şimdiki zaman arasında bir geçiş vardır. “İnsanın Mevsimi” öyküsünde, mevsimlerin döngüsü ve doğanın ritmi, insan yaşamının zamansal yapısıyla ilişkilendirilmektedir. Bu yaklaşım, insanın doğadan kopuşunu ve zaman algısını sorgulamaktadır.

2.2.6 MEKÂN

Yazar, mekân konusunda yaratıcı olmayı tercih etmemektedir. Günlük hayatta zaman geçirdiği yerleri hikâyelerine mekân olarak aktarmaktadır. Seçilen yerler genellikle: ev, okul ve mahalledir. “Yazar Annem” öyküsünde, bilgisayar ekranı ve yazma eylemi, bir tür sanal mekân olarak kabul görülebilir. “Kanaat” öyküsünde, değişen mahalle yapısı, farklı tarihsel katmanların üst üste bindiği bir mekân olarak sunulmaktadır. Eski ve yeni yapıların, geleneksel ve modern yaşam tarzlarının bir arada var olduğu bu mekân, Türkiye'nin modernleşme sürecinin fiziksel bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Kuş Yuvası” öyküsünde, yuva motifi; güvenlik, beslenme ve büyüme temalarını içermekte, evrensel bir sembol olarak kullanılmaktadır. “Arayışlar” öyküsünde ise, karakterin kendini arama yolculuğu, mekân-zaman yapısı içinde gerçekleşmektedir. “Temmuz” öyküsünde, darbe girişiminin yaşandığı mekânlar sadece fiziksel alanlar değil, aynı zamanda toplumsal belleğin ve travmanın taşıyıcıları olarak işlev görmektedir. “Doğum ve Ölüm” öyküsünde ise, hastane odası; bireysel ve ailevi travmaların yaşandığı bir mekân olarak kullanılmaktadır. Bu yaklaşım, tıbbi mekânların psikolojik ve duygusal boyutlarını vurgulamaktadır.

Kısacası; zaman ve mekân kullanımı, felsefe ve sosyal bilimlerle ilişkili çok katmanlı bir yapı sergilemektedir. Öykülerde zaman ve mekân, sadece olayların geçtiği arka plan olmanın ötesinde, karakterlerin iç dünyalarını, toplumsal değişimleri, varoluşsal sorgulamaları ve kültürlerini yansıtan birer faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kullanım, okuyucuya zengin bir yorum alanı sunmakta, metinleri farklı açılardan okuma ve anlamlandırma imkânı vermektedir. Aynı zamanda, Türk toplumunun modernleşme sürecini, kültürel değişimlerini ve güncel sorunlarını, zaman ve mekân boyutları üzerinden eleştirel bir şekilde ele almaktadır. Bu yaklaşım, öyküleri sadece edebî metinler olmaktan çıkarıp, toplumsal ve kültürel analiz araçlarına da dönüştürmektedir.

2.2.7 ANLATIM TEKNİKLERİ

Durum hikâye tarzını benimseyen Cemile Sümeyra olaydan ziyade durumla ilgilendiği için psikolojik analiz onun hikâyelerinde önemli bir yere sahiptir. Metinlerinde sıklıkla merhamet, kanaat, tevekkül gibi soyut değerlere vurgu yapmakta ve bu değerler üzerinden karakterin iç dünyasını incelemektedir. İmgeler, psikolojik tasvirler ve duygusal betimlemeler, okuyucunun hikâyenin içine girmesine de olanak sağlamaktadır. Olaydan çok gözlemlere, diyalogdan çok iç monologa yer vermektedir. Diyalog yöntemi öyküyü güçlendirmekte ve zenginleştirmektedir. Diyalogun en temel işlevlerinden biri, anlatmak istediğini direkt olarak vermesidir. Anlatıcının aradan çekilir ve karakterler baş başa kalır. C. Sümeyra zaman zaman diyalog tekniğinden yararlanmış olsa da daha çok iç monolog tekniğini tercih etmiştir. Karakterleri birbiriyle konuşturmadan ziyade Ana karakteri kendisiyle konuşturmuştur. Bu konuşturmalar iç diyalog tekniğiyle karıştırılmamalıdır. İç diyalog tekniğinde karakter biriyle konuşmuşçasına kendisiyle konuşmaktadır. İç monolog tekniğinde ise amaç karakterin duygu ve düşüncelerini seslendirmektir. Bu teknik sayesinde anlatıcı aradan çekilmekte ve okur, kahramanın iç dünyasıyla baş başa kalmaktadır. Sümeyra dışsal sohbetten çok içsel sohbeti önemsemekte ve kişinin kendi içindeki benliğiyle ilgilenmektedir. Karakterin ruh haline göre şekillenen bu konuşmalar karakterin duygularına göre ritim kazanmaktadır. Yazarın sıklıkla kullandığı iç monolog tekniği; kahramanların psikolojik durumunu açıkça göstermektedir. Bu teknikte dil, zihinden geçenlerin kısıtlanmadan verilmesi sebebiyle günlük kullanıma yakındır.

“Ey ben!

Benimle ne zaman barışacaksın?

Bende olmayan bir ben...

Her nerede ise onu bulmalı ve onunla konuşmalıyım.

Ben benim farkında değil. Olacak şey mi bu peki?

Yüreğimde köreliyor bir kuşku! Körelen ben miyim peki?

Oysa bilinir ki, kendini bilen Rabbini bilir!

Öyleyse nasıl ben, benimle barışmaz, nasıl onun farkına varamaz?

Ey ben!

Bu kuşkunun örtüsünü kaldır. Beni oraya aldır. Beni bana buldur.”⁹⁰

Duygu ve arzulara yer veren C. Sümeyra, toplumunun özellikle de hitap ettiği kadın okurların ortak sorunlarına değinmektedir. Bu sayede okura ayna tutmaktadır. Yazar “Kahramanlarım” adlı hikâyesinde kendi yazı teknikleri hakkında birinci ağızdan bilgiler vermektedir. “*Ben olma çabası... Kendini bulma uğraşı... Demlenme süreci... Memnunlaşma süreci mi deseydim acaba?*”⁹¹ Bu cümlelerden yazarın sancılı yazı süreci hakkında fikir sahibi olmak mümkündür.

Yazar; kişilerin, çevrenin, olayların tasvirinde yüzeysel bir tavır takınmakta, ayrıntıya girmemektedir. Fiziksel betimlemeden çok, ruhsal ve sanatsal betimlemeleri ön plana almaktadır. Karakterlerin fiziksel halleri değil daha çok psikolojik hallerini tasvir etmektedir. Bunu yaparken de *bilinç akışı* tekniğinden sıklıkla yararlanmaktadır.

“Ben” öyküsünde, karakterin iç dünyası ve düşünce akışı, kesintisiz bir iç monolog şeklinde sunulmaktadır. Öyküde, mantıksal bağlantılar ve dil bilgisel kurallar zaman zaman askıya alınarak, düşüncelerin ham ve işlenmemiş hâliyle aktarılması sağlanmıştır.

“Derin Dalış” öyküsünde ise, bilinç akışı tekniği daha ileri bir boyuta taşınmıştır. Burada, karakterin zihnindeki çağrışımlar, anılar ve düşünceler, kronolojik sıralamaya ve mantıksal bağlantılara bağlı kalmaksızın aktarılmaktadır. Bu tekniklerin kullanımı, okuyucuya karakterlerin zihinsel süreçlerine doğrudan erişim sağlamakta, böylece geleneksel anlatı tekniklerinin sınırlarını aşarak daha derin bir karakter analizi sunmaktadır.

Öykülerde zaman kavramının doğrusal olmayan bir şekilde ele alınması, geriye dönüş ve ileriye sıçrama tekniklerinin sıkça kullanılmasına yol açmıştır. “*Civciv*” öyküsünde, anlatıcının şimdiki zaman gözlemleri ile çocukluk anıları arasında sürekli geçişler

⁹⁰ Age., s.29.

⁹¹ Age., s.61.

yapılmaktadır. Bu geriye dönüşler, sadece geçmişi anlatmakla kalmayıp, aynı zamanda karakterin şimdiki zamandaki duygusal durumunu ve dünya görüşünü şekillendiren deneyimleri de aydınlatmaktadır. “Gelecek Sefer” öyküsünde ise, karakterin geleceğe dair hayalleri ve beklentileri, ileriye sıçrama tekniğiyle aktarılmaktadır. Bu tekniklerin kullanımı, öykülerde zamanın çizgisel akışını kırarak, geçmiş, şimdi ve geleceğin iç içe geçtiği bir anlatı yapısı oluşturmaktadır.

“Ok” öyküsünde, ok motifi sürekli tekrarlanarak bir leitmotif oluşturmaktadır. Bu motif, iletişim, çatışma ve yaralanma temalarını sembolik bir düzlemde işlemekte, böylece öykünün anlam katmanlarını zenginleştirmektedir. “Kuş Yuvası” öyküsünde ise, yuva motifi güçlü bir sembol olarak kullanılmaktadır. Yuva, sadece kuşların barınağı olmanın ötesinde, aile, güvenlik, beslenme ve büyüme temalarını içeren çok boyutlu bir sembol olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Temmuz” öyküsünde ise, tarihsel olaylara ve medya metinlerine yapılan göndermeler, öyküyü daha geniş bir toplumsal ve kültürel bağlama yerleştirmektedir. Bu tekniklerin kullanımı, öyküleri tek bir yazarın sesinden öte, farklı metinlerin, seslerin diyalogu hâline getirmektedir.

“İki Yazar, Ne Yazar” öyküsünde, yazarlık mesleği ve yazma süreci üzerine düşünceler, *üstkurmaca* tekniğinin bir örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu öyküde, yazma eyleminin kendisi bir anlatı konusu hâline gelmekte, böylece edebiyatın kendi doğası üzerine bir sorgulama yapılmaktadır.

Eserde, *diyalog* ve *iç diyalog* teknikleri ustaca kullanılmaktadır. Bu teknikler, karakterlerin iç dünyalarını ve aralarındaki ilişkileri derinlemesine yansıtmayı amaçlamaktadır. “İki Yazar, Ne Yazar” öyküsünde, karı-koca arasındaki diyaloglar, toplumsal cinsiyet rolleri ve sanatçı kimliği üzerine bir tartışma alanı oluşturmaktadır. Bu diyaloglar, farklı bakış açılarını yan yana getirerek, konuların çok boyutlu bir şekilde ele alınmasını sağlamaktadır. “Ben” öyküsünde ise, karakterin kendiyle olan iç diyalogu, kimlik ve varoluş sorgulamalarını yansıtmaktadır. Bu iç diyalog, karakterin zihnindeki çelişkileri ve çatışmaları ortaya koymaktadır.

“Güzel Evim” öyküsünde, kar yağışının ve kış manzarasının detaylı betimlemeleri, okuyucunun zihninde canlı bir görsel imge oluşturmaktadır. Bu betimlemeler, aynı zamanda karakterin duygusal durumunu yansıtan bir ayna işlevi görmektedir. “Civciv” öyküsünde ise,

çocukluk anılarının duysal betimlemeleri, okuyucunun geçmişe dair canlı bir deneyim yaşamasını sağlamaktadır. “Derin Dalış” öyküsünde, denize dalma metaforu, karakterin kendi iç dünyasına yolculuğunu temsil etmektedir. Bu metafor, kendini keşfetme sürecinin zorluklarını ve derinliklerini yansıtmaktadır.

“Arayışlar” öyküsünde ise, hayat bir yolculuğa benzetilmektedir. Bu benzetme, kimlik arayışı ve varoluşsal sorgulamalar temalarını somutlaştırmaktadır. Bu tekniklerin kullanımı, soyut kavramları ve karmaşık duyguları daha anlaşılır ve etkileyici bir şekilde ifade etmeyi sağlamaktadır. Aynı zamanda, metaforlar ve benzetmeler aracılığıyla, öykülerin evrensel temalarla bağlantısı kurulmaktadır.

Kısacası; bu kitaptaki anlatım teknikleri, çağdaş edebiyat teorileri ve postmodern anlatı stratejileriyle yakından ilişkili, zengin ve çok katmanlı bir yapı sergilemektedir. Bu teknikler, karakterlerin iç dünyalarını, toplumsal gerçeklikleri ve varoluşsal sorgulamaları etkili bir şekilde aktarmak için stratejik olarak seçilmiş ve uygulanmıştır. Anlatım tekniklerindeki bu çeşitlilik ve yenilikçilik, okuyucuya zengin bir okuma deneyimi sunmakta ve metinleri farklı düzeylerde yorumlama imkânı vermektedir. Aynı zamanda, bu teknikler Türk öykücülüğünün çağdaş eğilimlerini yansıtmakta ve küresel edebiyat akımlarıyla diyalog içinde bir anlatı evreni yaratmaktadır.

2.2.8 DİL VE ÜSLUP

Cemile Sümeýra yazılarında sade, açık, süsten uzak, vermek istediğini doğrudan ver bir tutum sergilemektedir. “ Üslup, dilin renk ve hareketlilik, bir kelimeyle canlılık kazanmasıdır. Aslında anlatmak ‘stilize’ etmek demektir. Gündelik hayatımızda bir olayı veya olguyu anlatırken, onu değiştirerek, bir bağlamda stilize ederek karşı tarafa aktarır, anlatırız.”⁹² Yazar ele aldığı konuyu kendi anlayış süzgecinden geçirerek zevk anlayışıyla harmanlayarak okuyucuya sunmaktadır. Olayların bir sıra işleme sokulduğu bu süreçte yazarın mizacı, felsefesi, dünya görüşü önemli rol oynamaktadır. Ve bütün bunlar metnin üslubunu oluşturan faktörlerdir. Günlük hayatında dahi kelimeleri tasarruflu kullanan Sümeýra’nın öykülerinde de aynı durum söz konusudur. Yazar genellikle kısa cümleler kurmakta anlatmak istediğini dolandırmadan en sade ve anlaşılır şekilde okura sunmaktadır. Bu sadeliği yakalayan yazar, öykününün sanatsal dilini yitirmemeyi de ustalıkla başarmıştır.

⁹² M. Tekin, *Roman Sanatı 1*, s.183.

Bütün öykülerde, yazarın zaman zaman deneme üslubuna yaklaştığı söylenebilir. Kimi zaman okurla dertleşme havasına bürünmesi sebebiyle bazı öyküleri sohbet ve günlük havasındadır. Kimi öykülerini de hayatından alıp düşünce dünyasında harmanlayarak okura sunmaktadır. Bu bağlamda kimi öyküleri anı özelliği göstermektedir. “...*sanatçı, kendince yeni, yani olması gereken bir dünyanın arayışına çıkarken, çıkış noktası olarak elbette ki var olan, içinde yaşadığı dünyayı alacaktır. Çünkü – en geniş anlamla- o dünya ile bir meselesi, bir sorunu vardır. Dolayısıyla, kendi sanatının düzleminde ya o soruna ilişkin çözüm önerilerinde bulunur ya da yine sanatının diliyle, sorunu başkaları için de belirgin, algılanabilir kılar.*”⁹³

Gereksiz sözcük kullanımından kaçınan yazar, gerek başlık seçiminde gerekse kurduğu cümlelerde az kelime kullanmaktadır. Seçtiği başlıklar öyküleriyle doğrudan ilişkilidir. Kimi öykülerindeyse başlık öykünün yapıtaşını oluşturmaktadır. Yazar özellikle *bilin açısı* tekniğini kullandığı veya *diyalog* kurduğu kısımlarda eksilteli cümlelerden sıklıkla yararlanmaktadır.

Öykülerde kullanılan dil ve üslup özellikleri, karakterlerin iç dünyalarını, toplumsal gerçeklikleri ve varoluşsal sorgulamaları etkili bir şekilde aktarmak için özenle seçilmiş ve uygulanmıştır. Öykülerde dilsel çeşitlilik görülmektedir. Bu yaklaşım, tek bir otoriter dilin yerine, farklı sosyal grupların, mesleklerin ve kuşakların dillerini bir arada kullanmayı içermektedir. “Terapi” öyküsünde, gündelik konuşma dili ile psikoloji jargonunun bir arada kullanılması, bu dilsel çeşitliliğe bir örnektir. “İki Yazar, Ne Yazar” öyküsünde ise, edebî dil ile gündelik konuşma dilinin iç içe geçmesi, yazarlık mesleğinin iç yüzünü yansıtmaktadır.

Öykülerde zaman zaman düzyazı ile şiirsel dil bir arada kullanılmıştır. “Güzel Evim” öyküsünde, kar yağışının betimlendiği kısımlar şiirsel bir dil kullanımına örnek teşkil etmektedir “Derin Dalış” öyküsünde ise, karakterin iç dünyasını betimlemek için kullanılan imgesel dil, ruhsal durumun derinliklerini keşfetmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca “Ben” adlı öykü baştan sona şiirsel bir tonda kaleme alınmıştır. Şiirsel anlatımın bu şekilde kullanılması, öykülere lirik bir boyut katmakta ve duyguların daha yoğun bir şekilde ifade edilmesini sağlamaktadır.⁹⁴

⁹³ A. Cemal, *Sanat Üzerine Denemeler*, s.86.

⁹⁴ M. Tekin, *Roman Sanatı 1*, s.165.

Öykülerde, Türk dilinin zengin deyim ve atasözü hazinesinden yararlanılmakta, aynı zamanda yerel ifadeler ve söyleyişler kullanılmaktadır. Bu kullanım, anlatıya kültürel bir derinlik katmakta ve karakterlerin sosyal ve kültürel arka planlarını yansıtmaktadır. “Civciv” öyküsünde, çocukluk anılarının anlatıldığı bölümlerde yerel ifadeler ve deyimlere sıkça rastlanmaktadır. “Kanaat” öyküsünde ise, mahalle yaşamını betimlerken kullanılan deyimler ve yerel ifadeler, toplumsal değişimi yansıtmaktadır. Deyimler, atasözleri ve yerel ifadelerin bu şekilde kullanılması Türk dilinin zenginliğini yansıtmaktadır.

Öykülerde, cümle yapılarında ve sözdiziminde bilinçli bir çeşitlilik kullanılmaktadır. Bu teknik, karakterlerin *düşünce akışını* ve ruh hâllerini yansıtmayı amaçlamaktadır. “Ben” öyküsünde, karakterin iç monologlarında kısa ve kesik cümleler kullanılarak, düşüncelerin hızlı akışı ve zihinsel karmaşa yansıtılmaktadır. “İnsanın Mevsimi” öyküsünde ise, daha uzun ve akıcı cümleler kullanılarak, mevsimlerin döngüsü ve zamanın akışı yansıtılmaktadır.

Öykülerde, karakterlerin sosyal ve kültürel arka planlarını yansıtan yerel ağız ve lehçe kullanımları görülmektedir. Bu teknik, karakterlerin doğallığını artırmayı amaçlamaktadır. “Civciv” öyküsünde, hala karakterlerinin konuşmalarında Ege bölgesine özgü ifadeler ve söyleyişler kullanılmaktadır. “Temmuz” öyküsünde ise, çocuk karakterin konuşmalarında çocuksu bir şive kullanılmaktadır. Bu kullanım, çocuk karakterin saflığını dil düzeyinde yansıtmaktadır.

Sonuç olarak, bu öykü derlemesindeki dil ve üslup kullanımı, çağdaş Türk edebiyatının dilsel zenginliğini ve çeşitliliğini yansıtan, aynı zamanda evrensel edebî akımlarla diyalog içinde olan çok katmanlı bir yapı sergilemektedir. Öykülerde kullanılan dil ve üslup özellikleri, karakterlerin iç dünyalarını, toplumsal gerçeklikleri ve varoluşsal sorgulamaları etkili bir şekilde aktarmak için özenle seçilmiş ve uygulanmıştır. Bu yaklaşım, öykülere hem yerel hem de evrensel bir derinlik katmakta, aynı zamanda Türkçenin edebî potansiyelini ortaya çıkarmaktadır. Dil ve üslup kullanımındaki bu çeşitlilik ve yenilikçilik, okuyucuya zengin bir okuma deneyimi sunmakta ve metinleri farklı düzeylerde yorumlama imkânı sunmaktadır.

3. BÖLÜM: CEMİLE SÜMEYRA’NIN İNCELEME VE ELEŞTİRİ YAZILARI

Türk edebiyatının çeşitli dönem ve türlerini kapsayan Cemile Sümeýra’nın inceleme ve eleştiri yazıları, *Kendi Kalemimi Kıranlar*, *Hayatı Kurgulamak* ve *Seyahat ve Edebiyat* başlıkları altında toplanmıştır.

Kendi Kalemimi Kıranlar başlığı altında, Türk edebiyatında intihar olgusu derinlemesine inceleyen Sümeýra, intiharın Türk toplumuna Batı kültürünün etkisiyle girdiğini ve zamanla yaygınlaştığını belirtmektedir. 1950 sonrasında; Samuel Beckett, Albert Camus, William Faulkner, Franz Kafka çevirilerinin etkisiyle hiçlik, intihar, saldırganlık gibi varoluşçu zihniyet Türk öyküsüne dâhil olmuştur.⁹⁵

Çalışmada, Tanzimat döneminden günümüze kadar intihar eden veya intihara teşebbüs eden 29 edebiyatçıyı ele almıştır. Bu incelemede, her bir edebiyatçının biyografisi, edebî kişiliği, eserleri, intihar nedenleri ve süreci detaylı bir şekilde analiz edilmiştir. Sümeýra, edebiyatçı intiharlarının nedenlerini psikolojik sorunlar, toplumsal baskılar, siyasi çalkantılar, ideolojik hayal kırıklıkları, varoluşsal kaygılar ve kişisel trajediler olarak sınıflandırmıştır. Özellikle 1980 sonrası dönemde, toplumsal ve siyasal değişimlerin sanatçılar üzerindeki etkisinin belirginleştiği vurgulanmıştır.

Hayatı Kurgulamak kitabında, Sümeýra’nın çeşitli edebî türler üzerine yazdığı eleştiri yazıları yer almaktadır. Bu bölümde, öykü, roman, şiir, biyografi, otobiyografi, seyahatname ve günlük gibi edebî türler incelenmiştir. Özellikle son dönem Türk öykücülüğünde insan ve toplumsal hayatın nasıl ele alındığı detaylı bir şekilde analiz edilmiştir. 1970’lerden günümüze kadar Türk öykücülüğünün gelişimi, dönemin sosyal ve politik meselelerinin eserlere yansması, aile içi ilişkiler, bireyselleşme ve yalnızlaşma süreçleri, kapitalizm ve sanayileşmenin getirdiği sorunlar gibi temalar ele alınmıştır. Kadın öykücülerin toplumsal hayata bakışı ve eserlerindeki yansmaları da ayrı bir başlık altında incelenmiştir. Nezihe Meriç, Adalet Ağaoğlu, Leyla Erbil, Füruzan gibi önemli kadın yazarların eserleri analiz edilmiş, kadın sorunları, aile içi iletişim, evlilik kurumu, kuşak çatışması gibi temaların nasıl işlendiği tartışılmıştır.

⁹⁵ E. Örgen, *Öykümüzün İzinde*, s.13.

Türk öyküsünde intihar teması da detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Samipaşazâde Sezai'den Necip Tosun'a kadar geniş bir yelpazedeki yazarların intiharı nasıl işledikleri incelenmiş, intiharın toplumsal bir eleştiri aracı olarak kullanılması, çaresizlik ve yalnızlaşmanın bir sonucu olarak gösterilmesi gibi yaklaşımlar analiz edilmiştir. Necati Mert, Vüs'at O. Bener, Ali Ulvi Temel, Ahmet Sarı gibi yazarların öykücülüğü de ayrı başlıklar altında incelenmiştir. Bu incelemelerde, yazarların üslupları, tema seçimleri, toplumsal meselelere yaklaşımları ve edebî kişilikleri detaylı bir şekilde analiz edilmiştir.

Seyahat ve Edebiyat kitabında ise seyahat edebiyatının Türk edebiyatındaki yeri ve önemi ele alınmıştır. Seydi Ali Reis'ten başlayarak günümüze kadar uzanan geniş bir yelpazede seyahatname yazarları ve eserleri incelenmiştir. Bu incelemede, seyahatnamelerin sadece gezi notları olmadığı, aynı zamanda dönemin sosyal, kültürel ve siyasi yapısını yansıtan önemli belgeler olduğu vurgulanmıştır.

Sümeıra'nın inceleme ve eleştiri yazılarında dikkat çeken bir diğer nokta, kullandığı analiz yöntemleridir. Betimleyici yöntem, karşılaştırmalı yöntem, tarihsel-biyografik yöntem, tematik inceleme, edebî analiz ve disiplinler arası yaklaşım gibi çeşitli yöntemler kullanılmıştır. Bu yöntemler, incelenen eserlerin çok boyutlu ve derinlemesine analizini mümkün kılmıştır. Sümeıra'nın çalışmalarında sosyolojik analizler de önemli bir yer tutmaktadır. Toplumsal yapı analizi, kültürel karşılaşmalar, cinsiyet rolleri analizi, sınıf yapısı, din ve inanç sistemleri, kentleşme ve modernleşme, ekonomik yapı ve gündelik hayat analizi gibi konular ele alınmıştır. Bu analizler, edebî eserlerin sadece bireysel deneyimlerin aktarımı değil, aynı zamanda toplumsal gerçekliğin çok boyutlu bir yansıması olduğunu göstermeyi amaçlamaktadır.

Sümeıra'nın çalışmalarında bütüncül ve panoramik analizlerin ön planda olduğu görülmektedir. Bu yaklaşım, incelenen eserleri geniş bir perspektiften ele alarak, çok yönlü ve kapsamlı bir değerlendirme yapmayı amaçlamaktadır. Tarihsel süreklilik, coğrafi çeşitlilik, sosyal değişim, kimlik algısı, disiplinler arası yaklaşım, tematik çeşitlilik, yazar çeşitliliği, karşılaştırmalı analiz, kültürel etkileşim ve edebî değer gibi unsurlar bu panoramik analizlerin temelini oluşturmaktadır.

Kısacası; Cemile Sümeıra'nın inceleme ve eleştiri yazıları, Türk edebiyatının çeşitli dönemlerini ve türlerini kapsamlı bir şekilde ele alan, derinlemesine analizler sunan ve çok yönlü bir bakış açısı geliştiren çalışmalardır. Bu çalışmalar, sadece edebî eserlerin incelenmesiyle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda Türk toplumunun sosyal, kültürel ve siyasi

dönüşümlerini de yansıtması açısından önemlidir. Sümeyra'nın kullandığı çeşitli analiz yöntemleri ve disiplinler arası yaklaşım, incelenen eserlerin daha geniş bir bağlamda değerlendirilmesine olanak sağlamıştır. Bu çalışmalar, Türk edebiyatı araştırmacıları için kaynak niteliği taşımaktadır.

3.1. KENDİ KALEMİNİ KIRANLAR

Türk toplumunda yeri bulunmayan intihar olgusu Batı kültürünün etkisiyle toplumumuza dâhil olmuştur. Gerek dinî gerek kültürel anlamda Türklere uzak bir kavram olan intiharın kültürler arasında yayılımı oldukça hızlı gerçekleşmiştir. Kültürümüze Batı'dan gelen bu olgunun incelemesi de ilk olarak Batı edebiyatında yapılmıştır. Kültürel yönden hoş karşılanmayan ve dinî yönden günah bir eylem olan intihar hakkında inceleme ve araştırma yapmanın hassasiyeti sebebiyle ele alınması uzun yıllar almıştır. Böylesine hassas bir konuyu Cemile Sümeyra lisans tezi olarak ele almıştır. Sümeyra hem intihar olgusunu incelemiş hem intiharın Türk edebiyatındaki yerini tespit etmiş hem de İntihar eden sanatçıları incelemiştir.

Cemile Sümeyra lisan tezi olarak Türk edebiyatındaki intihar eden yazarları ele almıştır. Bu çalışmasını yıllar geçtikçe yenilemiş yeniden düzenlemiş ve Kendi Kalemni Kıranlar başlığıyla yayımlamıştır. Eserde intihar eden sanatçıların kişiliklerini, dünya görüşlerini, hayata bakış açıların, intihara sürükleyen düşüncelerini ve bu hayatlarının işleyişini ele almıştır. Ölüm teması Cemile Sümeyra için oldukça hassas ve mühimdir. Bundandır ki bitirme tezi olarak böyle hassas ve derin bir konuyu tercih etmiştir. Çalışmasında yirmi dokuz sanatçıyı ve onları intihara götüren süreçleri ele almıştır.⁹⁶

3.1.1 EDEBİYAT VE İNTİHAR

3.1.1.1 İntiharı Açıklamak

İnsanın kendi yaşamına son vermesi olarak tanımlanan intihar, tarih boyunca farklı kültürlerde çeşitli şekillerde algılanmıştır.⁹⁷ Günümüzde intihar, önemli bir toplumsal sorun haline gelmiştir. Emile Durkheim, intiharı sosyolojik açıdan ele alarak onu toplumsal bütünleşme ve düzenleme kavramlarıyla açıklamıştır. Sigmund Freud ise intiharı psikanalitik

⁹⁶ C. Sümeyra, *Kendi Kalemni Kıranlar: Türk Edebiyatında İntihar*.

⁹⁷ Age., s.15-22.

açından incelemiş, egonun süperego tarafından cezalandırılması olarak açıklamıştır. Albert Camus başta olmak üzere varoluşçu filozoflar intiharı felsefi bir sorun olarak ele almışlardır.

İntihar, psikolojik, sosyolojik, felsefi ve biyolojik boyutları bulunan karmaşık bir olgudur. Edebiyat dünyasında intihar, hem bir tema olarak işlenmiş hem de birçok sanatçının yaşamını sonlandırma şekli olmuştur. Sanatçı duyarlılığı, toplumla uyumsuzluk, varoluşsal kaygılar gibi faktörler edebiyatçı intiharlarında öne çıkmaktadır. İntiharın edebiyatta ele alınış biçimi ve edebiyatçıların intiharları, toplum üzerinde önemli etkilere sebep olmaktadır.

3.1.1.2 İntihar Nedenleri

Çok boyutlu ve karmaşık bir olgu olan intiharın nedenleri arasında kentleşme, sosyal ve kültürel ayrışmalar, bireyselleşme, toplumsal çatışma, toplumsal değerlerin öneminin azalması, teknolojinin olumsuz etkileri, göç, yalnızlık ve uyumsuzluk sayılabilir.⁹⁸ Siyasi olaylar ile ekonomik krizler de intihar oranlarını etkileyebilmektedir. Psikolojik nedenler arasında depresyon, şizofreni, alkol ve madde bağımlılığı, kişilik bozuklukları ilk olarak öne çıkmaktadır.

Freud'a göre intihar, içe dönük bir saldırganlık ve kendini cezalandırma eğilimidir. Genetik yatkınlık, kronik hastalıklar ve nörolojik bozukluklar ise biyolojik nedenler arasındadır. Edebiyatçı intiharlarının başlıca sebepleri arasında aşırı duyarlılık, toplumla uyumsuzluk, varoluşsal kaygılar, sanatsal tıkanma ve hayal kırıklıkları ön plana çıkmaktadır. İntihar düşüncesi ve eylemi genellikle bu nedenlerden birkaçının bir araya gelmesiyle gerçekleşmektedir.

3.1.1.3 İntiharı Belirleyen Etkenler

İntihar kararını olumlu ve olumsuz yönde etkileyen çeşitli faktörler bulunmaktadır. Dinî inanç intiharı engelleyici bir rol oynayabilmektedir. Özellikle İslam dininin intiharı kesin olarak yasaklaması, Müslüman toplumlarda intiharın düşük oranda olmasında etkilidir. Evlilik hayatı da önemli bir faktördür; evli bireylerde intihar oranı genellikle daha azdır.⁹⁹ Cinsiyet açısından, erkeklerde intihar oranı daha yüksekken, kadınlarda intihar girişimi daha fazladır. Yaş faktörü göz önüne alındığında ise gençler ve yaşlılar arasında intihar riski daha yüksek

⁹⁸ Age., s.23-32.

⁹⁹ Age., s.33-42.

olmaktadır. Ayrıca, eğitim düzeyi arttıkça intihar oranının da arttığı gözlemlenmektedir. Hem aşırı yoksulluk hem de ani zenginleşme gibi ekonomik koşullar da intihar olasılığını artırabilmektedir. Mevsimsel değişiklikler dahi intihar ihtimallerini etkileyebilmektedir. Edebiyatçıların intihar kararları almalarında; içinde buldukları edebî çevre, sanatsal kaygı ve psikolojik durumlar etkilidir.

3.1.1.4 İntihar Yöntemleri

İntihar yöntemleri genellikle üç bölümde sınıflandırılmaktadır: pasif yöntemler, aktif yöntemler ve karma yöntemler.¹⁰⁰ Pasif yöntemler arasında ilaç ve gaz gibi zehirlenmeler yer alırken aktif yöntemler arasında; ateşli silahlar, kesici aletler kullanma gibi daha şiddetli yöntemler bulunmaktadır. Karma yöntemlerde ise; asılma, boğulma, yüksekten atlama gibi yöntemler bulunmaktadır. Yöntem seçiminde, kişinin psikolojik durumu ve erişilebilirlik gibi etkenler önemlidir. Edebiyatçıların intihar yöntemleri incelendiğinde, daha dramatik ve sembolik yöntemleri seçtikleri gözlemlenmektedir. Örneğin, Beşir Fuad'ın bileklerini keserek ve aynı anda hissettiklerini kâğıda dökerek intihar etmesi, edebiyatçı intiharlarının özgün yönünü gözler önüne sermektedir. Yöntem seçimi, kişinin intihar noktasındaki kararlılığını da göstermektedir; asılma veya ateşli silah kullanma gibi yöntemler genellikle daha kararlı intihar girişimlerinde kullanılmaktadır.

3.1.1.5 Edebiyatçı İntiharları

Sanatçı intiharları, genel intihar anlayışından bazı yönleriyle ayrılmaktadır. Sanatçı duyarlılığı, toplumla uyumsuzluk, varoluşsal kaygılar ve sanatsal tıkanma edebiyatçı intiharlarındaki önemli etkenlerdendir. Edebiyatçılar genellikle daha yoğun duygusal yaşantılara sahip oldukları için hayata karşı daha hassas ve kırılgan olabilmektedir. Göz önünde oldukları için toplumsal baskıyı daha yoğun yaşayabilmektedirler.¹⁰¹ Varoluşsal sorgulamalar ile anlam arayışı da edebiyatçıları intihara sürükleyebilmektedir. Edebiyatçı intiharları, toplum üzerinde daha büyük bir etki yaratmakta ve bazen salgın halini alabilmektedir. Örneğin, Beşir Fuad'ın intiharından sonra Türk edebiyat çevrelerinde intihar oranlarının arttığı gözlemlenmiştir. Edebiyatçı intiharları aynı zamanda estetik bir boyut da

¹⁰⁰ Age., s.43-44.

¹⁰¹ Age., s.45- 51.

taşıyabildiği için bazen son bir sanatsal performans olarak algılanabilmektedir. Bu durum, intiharın romantize edilmesi ve normalleştirilmesi riskini taşımaktadır.

Tanzimat'tan itibaren Türk toplumunun geçirdiği siyasi ve kültürel dönüşümler aydınların kimlik bunalımı yaşamasına sebep olmakta ve bu da intihar vakalarını arttırmaktadır. Özellikle dünya savaşları gibi büyük toplumsal olaylar, Avrupalı sanatçıların da intiharlarında önemli bir rol oynamaktadır. İntihar vakaları, 1932'den sonra azalma gösterirken 1955'ten sonra tekrar artış göstermektedir. Özellikle 1980 sonrasında intihar vakalarının hızla artmakta ve 1990'lardan sonra genç kuşak yazar ve şairlerin intiharlarında belirgin bir artış gözlemlenmektedir. Bu artışın sebebi ise; savaş, darbe gibi toplumsal değişmelerin insanları bencil, köksüz ve bunalımlı bir ruh haline sokmasıdır.

Edebiyatçılar arasında özellikle şairlerin intihar eğiliminin yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Bu durumun nedenleri arasında şairlerin aşırı duyarlı olmaları, düşünce ve duyarlılıklarını uç noktalarda yaşamaları etkilidir. Şairlerin intiharı onurlu bir davranış olarak algılamaları ve bunu bir tür ayrıcalık olarak içselleştirmeleri de önemli bir diğer noktadır.

3.1.2 MÜNTEHİR EDEBİYATÇILAR VE İNTİHARLARI

Bu kısımda, Türk edebiyatında intihar eden yahut intihara teşebbüs eden sanatçılar kronolojik sırayla incelenmiştir. Her bir edebiyatçı için ayrı bir alt başlık açılmış ve şu özellikler üzerinde durulmuştur:

- **Biyografik bilgiler:** Her edebiyatçının doğum yeri, tarihi, ailesi, eğitimi ve meslek hayatı hakkında bilgiler verilmiştir. Verilen bilgiler, edebiyatçıların yaşam öyküsünü ve intiharına giden süreci anlamak açısından önemlidir.
- **Sanatçıların edebî kişiliği ve eserleri:** Edebiyatçıların sanat anlayışı, etkisinde kaldıkları edebî akımlar, önde gelen eserleri ve edebiyat dünyasındaki yeri incelenmiştir. Edebiyatçı intiharının sanatlarıyla arasındaki ilişkiyi anlamlandırmaktadır.
- **İntihar süreci ve nedenleri:** İntihar öncesindeki ruh hali, yaşanan problemler, intihar kararının alınma süreci ele alınmıştır. İntiharın olası nedenleri üzerine düşünülmüş ve tartışılmıştır. Bu yönüyle, intiharın psikolojik ve sosyal yönlerini belirlemektedir.

- İntihar şekli ve son anlar: İntiharın nasıl gerçekleştiği, yazılmış ise intihar notu, son görüşmeler bulunmaktadır. Bu bilgiler, intiharın doğasını ve sanatçının son anlarındaki ruh halini gözler önüne sermektedir.
- İntiharın etkileri: İntiharın edebiyat alanında ve toplumda oluşturduğu etki ve değerlendirmeler ele alınmıştır. Edebiyatçı intiharlarının toplumsal ve kültürel etkileri belirlenmektedir.
- Eserlerinden örnekler: Edebiyatçının intihar temasını işlediği eserlerinden örnekler verilmiştir. Bu örnekler, sanatçıların iç dünyası ile intihar düşüncesinin sanatına yansımalarını gösterme noktasında önemlidir.

3.1.2.1 Yedikuleli Fâizî

Yedikuleli Fâizî, 18. yüzyıl divan edebiyatının önde gelen temsilcilerindendir. Doğum tarihi net olarak bilinmemekte, 1134 veya 1135 yılında intihar ettiği düşünülmektedir.¹⁰² Fâizî'nin hayatı hakkındaki bilgiler kısıtlıdır. İstanbul Yedikule'de doğmuş ve yaşamıştır. Dönemin önde gelen âlimlerinden eğitim alan Fâizî şiirlerinde aşk ve tabiat temalarını işlemiş, gazel formunda eserler kaleme almıştır. İntihar nedeni kesin olarak bilinmese de dönemin önde gelen tezkirecilerinden Ramiz Efendi, şairin üstün zekâ gücünün kuvvetli oluşu nedeniyle intihar ettiğini belirtmiştir. Bir başka rivayete göre ise şairin çektiği aşk acısı nedeniyle intihar etmiştir. Fâizî'nin kendini asma yöntemiyle intihar etmesi, Osmanlı'da büyük yankı uyandırmış ve sonraki dönemlerdeki edebiyatçı intiharlarının öncüsü olarak kabul görmüştür. Fâizî'nin intiharı, divan edebiyatında melankolik duyguların ve aşk acısının trajik bir yansı olarak kabul edilebilir. Şairin günümüze ulaşan az sayıdaki şiirinde hüznün ve yalnızlık teması öne çıkmaktadır.

3.1.2.2 Emîr Çelebi

Emîr Çelebi, 17. yüzyıl Osmanlı tıp ve edebiyat dünyasındaki önemli isimlerdendir. 1624 yılında yazdığı “Enmûzec-i Tıb” adlı eseriyle tanınan ve asıl adı Seyyid Mehmed olan Emîr Çelebi, tıp eğitiminin yanı sıra edebiyat, matematik ve ilahiyat alanlarında da çalışmalar yapmıştır.¹⁰³ Mısır'daki başhekimlik görevinden sonra İstanbul'a dönerek saray hekimbaşı

¹⁰² Age., s.53-54.

¹⁰³ Age., s.55-58.

olmuştur. 1638 yılında, bir saray entrikası sonucu intihar eden Çelebi'nin intiharı, dönemin siyasi çalkantılarının ve saray iç mücadelelerinin bir sonucu olarak gösterilebilir. Padişah IV. Murad'ın emriyle aşırı miktarda afyon yutturulan Emîr Çelebi kendi isteğiyle buzlu şerbet içerek ölümünü hızlandırmıştır. Bu olay, Osmanlı saray çevrelerinde ve tıp dünyasında ses getirmiştir. Emîr Çelebi'nin intiharı, bilim insanlarının ve sanatçıların siyasi baskılara karşı çaresizliği ile onur kavramının dönemin aydınları için taşıdığı önemini yansıtmaktadır. IV. Murad için yazdığı methiyeler günümüze ulaşan Emîr Çelebi'nin, saray çevreleriyle olan yakın ilişkisi ve sonunda vuku bulan ölümü daha da trajik kılmaktadır.

3.1.2.3 Beşir Fuad

Beşir Fuad, 19. yüzyıl Türk edebiyatının tartışmalı isimlerinden biridir. 1852-1853 yıllarında İstanbul'da doğan, 1887 yılında intihar eden Beşir Fuad askerlik mesleğini bırakarak kendini entelektüel çalışmalara adanmıştır.¹⁰⁴ Pozitivizmin ve materyalizmin Türkiye'deki öncülerinden bir olarak sayılan Beşir Fuad, Voltaire hakkında yazdığı biyografi ile Victor Hugo hakkındaki eleştirel çalışmasıyla tanınmaktadır. İntiharı, Türk edebiyat ve düşünce dünyasında büyük yankı uyandıran Fuad, Bileklerini keserek intihar ettiği sırada hissettiklerini kaleme almış, bilimsel deney yaparcasına kendi ölümünü gözlemlemiş ve aktarmıştır. İntiharının nedenleri arasında ailevi sorunlar, depresyon ve felsefi düşünceleri bulunan Beşir Fuad'ın intiharı, Türk edebiyatında materyalizm-spiritüalizm tartışmalarını alevlendirmiş ve kendinden sonra gelen birçok edebiyatçıyı etkilemiştir. Özellikle Ahmet Mithat Efendi'nin "Beşir Fuad" adlı eseri, bu intiharın edebiyat ve düşünce dünyasındaki yankılarını göstermesi açısından yönüyle önemlidir. Beşir Fuad'ın intiharı, Tanzimat döneminin kültürel çatışmalarını ve aydın bunalımını yansıtan sembolik bir olay olarak değerlendirilebilir.

3.1.2.4 Sadullah Râmi Paşa

19. yüzyıl Osmanlı siyaset ve edebiyat dünyasının önemli isimlerinden Sadullah Râmi Paşa, 1839'da Erzurum'da doğmuş, 1891'de Viyana'da intihar etmiştir. Devlet Şurası üyeliği, Ticaret Nazırlığı gibi önemli görevlerde bulunan Râmi Paşa, 1877'de Berlin Sefiri olarak atanmıştır. Şair kimliğiyle de tanınan Sadullah Râmi Paşa, özellikle "On Dokuzuncu

---

¹⁰⁴ Age., s. 59-64.

Asır” adlı şiiriyle iz bırakmıştır.¹⁰⁵ Bu şiirde, bilim ve tekniğin önemini vurgulayarak pozitivist bir bakış açısı sergilemektedir. Vatan hasreti ve siyasi baskılar nedeniyle intihar ettiği düşünülen Râmi Paşa, Viyana’daki sefarethanede havagazı ile yaşamına son vermiştir. Osmanlı’daki siyasi çalkantıların ve aydın bunalımının bir yansıması olarak kabul edilebilen Râmi Paşa’nın intiharı, dönemin edebiyat ve siyaset çevrelerinde üzüntü ve şaşkınlık yaratmıştır. Bu olay, Osmanlı aydınlarının Batı karşısındaki konumunu ve yaşadıkları iç çatışmaları yansıtmaktadır. Paşa’nın şiirleri ve düşünceleri, Tanzimat dönemi Türk edebiyatının modernleşme çabalarını ve bu süreçte yaşanan sancuları göstermektedir.

3.1.2.5 Mehmed Gâlib Efendi

19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başı Türk edebiyatının önemli isimlerinden biri olan Mehmed Gâlib Efendi, 1877 yılında Kayseri’de doğmuş ve 1906’da intihar etmiştir. Çivicizâde lakabıyla da tanınan Gâlib Efendi, aldığı medrese eğitiminin ardından öğretmenlik yapmıştır. Şiirlerinde hem klasik Türk şiiri geleneğini sürdürmüş hem de dönemin yenilikçi akımlarından etkilenen Gâlib Efendi’nin intiharının sebebinin aşk acısı ve onur kırıcı bir durum olduğu düşünülmektedir. Kendini tabanca ile vurarak intihar eden Gâlib Efendi’nin intiharı, dönemin edebiyat çevrelerinde derin üzüntüye yol açmıştır.¹⁰⁶

Şairin son şiirlerinde melankolik bir hava ve ölüm teması öne çıkmaktadır. Mehmed Gâlib Efendi’nin intiharı, Osmanlı’nın son dönemindeki toplumsal değişimlerin ve kültürel çatışmaların bireyler üzerindeki etkisini yansıtmaya ve geleneksel eğitim almış bir aydının modernleşme sürecinde yaşadığı iç çatışmaların sonucunu içermesi sebebiyle mühim bir durumdur.

3.1.2.6 Ömer İhyâüddin Efendi:

1874’te Tokat’ta doğan Ömer İhyâüddin Efendi 1909’da intihar etmiştir. Medrese eğitimi almış, hafızlığını tamamlamış, sonrasında öğretmenlik ve memurluk yapmıştır. Şiirlerinde klasik Türk edebiyatı geleneğini sürdüren ve aynı zamanda tasavvufi konulara da yer veren İhyâüddin Efendi’nin intiharında hassas ve alıngan kişiliği, etkili olmuştur. Kendini asarak intihar eden İhyâüddin Efendi’nin intiharı, sanatçı duyarlılığının vahim bir sonucudur. Şairin son dönem şiirlerinde yalnızlık ve ölüm teması öne çıkmaktadır. Ömer İhyâüddin

¹⁰⁵ Age., s. 65-68.

¹⁰⁶ Age., s. 69-72.

Efendi'nin intiharı, II. Meşrutiyet döneminin toplumsal ve siyasi sorunlarının aydınlar üzerindeki etkisini göstergesidir.¹⁰⁷

3.1.2.7 Şâkir Efendi

20. yüzyıl başı Türk edebiyatının önemli isimlerinden olan 1872'de Ankara'nın Ayaş ilçesinde doğan ve 1917'de intihar eden Şâkir Efendi, İstanbul Dârülmüallimîn'den mezun olmuş ve çeşitli okullarda öğretmenlik yapmıştır. Şiirlerinde hem klasik hem de modern unsurlara yer veren Şâkir Efendi aynı zamanda resim ve müzik gibi sanat dallarıyla da ilgilenmiştir. Uzun süre psikolojik sorunlar yaşayan Şâkir Efendi'nin intiharı, açlık grevi şeklinde gerçekleşmiştir. Onun intiharı, ruhsal hastalıkların sanatçılar üzerindeki etkisini göstermesi yönüyle önemlidir. Şairin "Düşündüm" redifli gazeli, ruh halini yansıtan önemli eserlerinden biridir. Bu şiir, şairin ölüm düşüncesiyle olan yakın ilişkisini gözler önüne sermektedir. Şâkir Efendi'nin intiharı, II. Meşrutiyet döneminin siyasi ve toplumsal çalkantılarının aydınlar üzerindeki etkisini yansıtması noktasında da önemli rol oynamaktadır. Aynı zamanda, dönemin eğitim sistemindeki değişimlerin ve modernleşme çabalarının bireyler üzerindeki psikolojik etkilerini göstermektedir.¹⁰⁸

3.1.2.8 Tokadizâde Şekib Efendi

20. yüzyıl başı Türk edebiyatının önemli isimlerinden biri olan Tokadizâde Şekib Efendi, 1871'de İzmir'de doğmuş ve 1932'de intihar etmiştir.¹⁰⁹ Geleneksel eğitimin yanı sıra Fransızca da bilen ve çeşitli devlet görevlerinde bulunan Şekib Efendi; şiirlerinde hem klasik hem de modern unsurları bir arada kullanmış, özellikle vatan sevgisi ve toplumsal konuları işlemiştir. Oğlunun ölümü üzerine büyük bir bunalıma girmiş ve kendini tabanca ile vurarak intihar eden Şekib Efendi'nin intiharı, kişisel buhranların sanatçılar üzerindeki yıkıcı etkisini göstermektedir. "Huzur-ı Hilkatte" adlı şiiri, şairin ölüm düşüncesiyle olan yakın ilişkisini yansıtmaktadır. Tokadizâde Şekib Efendi'nin intiharı, Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki toplumsal değişimlerin ve kültürel dönüşümlerin aydınlar üzerindeki etkisini göstermesi noktasında önemli bir yere sahiptir. Aynı zamanda, geleneksel değerlerle modernleşme arasında sıkışmış bir aydının yaşadığı iç çatışmaların ne gibi sonuçlar doğurabileceğini de göstermektedir.

¹⁰⁷ Age., s.73-76.

¹⁰⁸ Age., s.77-84.

¹⁰⁹ Age., s.85-88.

3.1.2.9 Rüştü Onur

1920 yılında İstanbul’da doğan ve 1942 yılında henüz yirmi iki yaşındayken intihar eden Rüştü Onur, kısa yaşamına rağmen, dikkat çeken şiirler yazmıştır. Uzun boylu, esmer ve sessiz bir kişiliği olan, içine kapanık, kimsenin duygularını incitmek istemeyen birisi olarak tanınan Rüştü Onur, eşinin tifo hastalığı sebebiyle ölmesi üzerine büyük bir bunalıma girmiş ve alkol alarak intihar etmiştir. Onur’un intiharı, genç şairlerin yaşadığı varoluşsal krizleri yansıtmaya açısından önemlidir. “Sen Varken” adlı şiiri, şairin yalnızlık ve aşk temalarını işleyiş biçimini göstermektedir. Aşk ve ölüm temalarının Türk şiirindeki yansımalarını ve genç şairlerin duygusal yoğunluğunu gösteren bir durumdur.¹¹⁰

3.1.2.10 Halil Nihat Boztepe

20. yüzyıl Türk edebiyatının önemli şair ve siyasetçilerinden olan Halil Nihat Boztepe, 1880’de Trabzon’da doğmuş ve 1949’da Ankara’da intihar etmiştir.¹¹¹ İstanbul’da eğitim görmüş, çeşitli devlet görevlerinde bulunmuş ve milletvekilliği yapmıştır. Şiirlerinde hiciv unsurunu sıklıkla ve başarıyla kullanan Boztepe, dönemin siyasi ve toplumsal olaylarını eleştirel bir şekilde işlemiştir. Yaşlılık ve sağlık sorunları sebebiyle bunalıma giren Boztepe uyku hapi alarak intihar etmiştir. Onun intiharı, yaşlılık ve hastalıkların sanatçılar üzerindeki etkisini göstermektedir. Boztepe’nin intiharı, Cumhuriyet dönemi siyasi ve toplumsal değişimlerinin aydınlar üzerindeki etkisini yansıtmaya açısından önemlidir. Aynı zamanda, siyaset ve edebiyat dünyasının kesiştiği noktada yaşanan çatışmaların ve hayal kırıklıklarının bir yansıması olarak da değerlendirilebilir.

3.1.2.11 Rabia Bayraktar

20. yüzyıl Türk edebiyatının genç yaşta yitirdiğimiz önemli kadın şairlerinden biri olan Rabia Bayraktar, 1929’da Ankara’da doğmuş ve 1955’te henüz 26 yaşındayken intihar etmiştir. Küçük yaşta evlendiği için eğitimini yarıda bırakmak zorunda kalan Bayraktar, kendi kendini yetiştirmiş bir şairdir.¹¹² Şiirleri ve hikâyeleri çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlanmıştır. İntiharının nedenleri tam olarak bilinmemekle birlikte, toplumsal baskılar ve kadın olmanın zorluklarıyla ilişkilendirilmektedir. Denize atlayarak intihar eden Bayraktar’ın

¹¹⁰ Age., s. 89-90.

¹¹¹ Age., s. 91-94.

¹¹² Age., s.95-96.

intiharı, kadın sanatçıların yaşadığı zorlukları, toplumsal baskıları, cinsiyet eşitsizliğinin etkilerini yansıtması noktasında mühim olmakla birlikte; edebiyat dünyasında kadın sesi olarak var olma mücadelesinin zorluklarını ve bu mücadelenin trajik sonuçlarını da yansıtmaktadır. “Denizde Şarkı” adlı şiiri, şairin denizle olan ilişkisini ve iç dünyasını yansıtmaktadır.

3.1.2.12 Güngör Rona

Güngör Rona, 1960’lı yılların Türk edebiyatında kısa ama etkili bir iz bırakan şairlerdendir. 1936’da Ankara’da doğmuş ve 1964’te henüz 28 yaşındayken intihar etmiştir. Eğitimini yarıda bırakarak gemici olarak çalışmış ve bu deneyimleri şiirlere dönüştürmüştür. Alkol ve uyururucu bağımlılığı sorunları yaşayan ve kendini asarak intihar eden Rona’nın intiharı, bağımlılık sorunlarının sanatçılar üzerindeki yıkıcı etkisini gözler önüne sermektedir. “Maviciler” çevresinde bulunan Rona, şiirlerinde toplumsal gerçekçilik ve bireysel bunalımları sıklıkla ele almıştır. “Bir Kötü Adam” adlı metni, şairin i dünyasını ve intihar düşüncesini yansıtmaktadır. Güngör Rona’nın intiharı, 1960’lı yılların toplumsal ve siyasal çalkantılarının genç aydınlar üzerindeki etkisini yansıtması açısından önemlidir. Aynı zamanda, bohem yaşam tarzının ve madde bağımlılığının sanatçılar üzerindeki yıkıcı etkilerini de göstermektedir.¹¹³

3.1.2.13 Can İren

Can İren, 1960’lı yılların sonunda Türk edebiyatında parlayan ve genç yaşta kaybedilen önemli şairlerdendir.¹¹⁴ 1941’de İstanbul’da doğmuş ve 1967’de henüz 26 yaşında Almanya’da doktora yaparken yaşadığı varoluşsal kaygılar ve toplumsal uyumsuzluk nedenleriyle siyanür içerek intihar eden İren’in intiharı, 1960’ların kuşak çatışmalarının, toplumsal ve siyasal atmosferinin genç şairler üzerindeki etkisini yansıtmaktadır. Aynı zamanda, Batı’da eğitim gören Türk aydınlarının yaşadığı kimlik krizlerini ve uyum sorunlarını da yansıtmaktadır. Şiirlerinde varoluőcu temaları ve toplumsal eleştiriyi harmanlayan İren, dönemin edebiyat dergilerinde  ne çıkmıştır.

¹¹³ Age., s. 97-98.

¹¹⁴ Age., s. 99-106.

3.1.2.14 Rasih Güran

20. yüzyılın ikinci yarısında Türk edebiyatına önemli katkılar sunmuş bir şair ve çevirmen olan Rasih Güran, 1915'te doğmuş ve 1972'de 57 yaşındayken intihar etmiştir. İntiharının nedenleri tam olarak bilinmeyen Güran, Hacettepe Hastanesi'nin üçüncü katından atlayarak hayatını sonlandırmıştır. Güran'ın intiharı, dönemin aydın bunalımını yansıtmaya açısından önemlidir. Can İren'in intiharından sonra yazdığı bir yazıda intiharı eleştirmesi, kendi intiharını daha da trajik kılmaktadır. Aynı zamanda, sol düşüncenin Türkiye'deki serüvenini ve bu süreçte yaşanan hayal kırıklıklarını yansıtmaktadır. Nâzım Hikmet'in yeğeni olan Güran, sosyalist düşünceye yakın durmuş ve bu doğrultuda eserler vermiştir. Steinbeck, Faulkner, Camus gibi önemli yazarların eserlerini çevirerek Türkçeye kazandırmıştır.¹¹⁵

3.1.2.15 Celâl Silay

20. yüzyılın ikinci yarısında Türk edebiyatında özgün bir ses olarak öne çıkan şairlerden biri olan Celâl Silay, 1914'te Bursa'da doğmuş, 1974'te 60 yaşında intihar etmiştir. Felsefe eğitimi almış ancak mezun olamamıştır. Şiirlerinde varoluşçu temaları işlemiş, "Yeni İnsan" adlı bir dergi çıkarmıştır. Yalnızlık ve toplumsal uyumsuzluk sorunları yaşayan Silay'ın intiharı, toplumsal değişimlerin sanatçılar üzerindeki etkisini göstermektedir. "Misafirlik" adlı şiiri, şairin yaşam ve ölüm hakkındaki düşüncelerini yansıtmaktadır. Celâl Silay'ın intiharı, 1970'li yılların toplumsal ve siyasal çalkantılarının aydınlar üzerindeki etkisini göstermesi yönüyle ve varoluşçu felsefenin Türk edebiyatındaki yansımaları ile bu düşüncenin sanatçılar üzerindeki etkilerini anlama noktasında önemlidir.¹¹⁶

3.1.2.16 Yetik Ozan (Turgut Günay)

"Yetik Ozan" mahlasıyla tanınan Turgut Günay, 20. yüzyılın ikinci yarısında Türk edebiyatına önemli katkılar sunmuş bir şair ve akademisyendir. 1942'de Manisa'nın Soma ilçesinde doğmuş, 1978'de henüz 36 yaşındayken intihar etmiştir. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı eğitimi almıştır. Şiirlerinde geleneksel Türk şiiri ile modern şiiri harmanlamış, halk şiiri formlarını çağdaş bir dille yeniden yorumlamıştır. Psikolojik sorunlar yaşayan ve kendini asarak intihar eden Günay'ın intiharı,

¹¹⁵ Age., s. 107-110.

¹¹⁶ Age., s. 111-114.

akademi dünyasındaki baskıların ve rekabet ortamının sanatçılar üzerindeki etkisini yansıtmaktadır. *Atmaca Uçurumu* adlı şiir kitabı, şairin iç dünyasını ve sanat anlayışını yansıtmaktadır, “Kervan” adlı şiiri, şairin geleneksel formları modern bir dille nasıl işlediğini göstermektedir.¹¹⁷

3.1.2.17 İlhami Çiçek

1980’li yılların başında Türk şiirine yeni bir ses getiren ancak genç yaşta yaşamına son veren önemli bir şairdir. 1954’te Erzurum’un Oltu ilçesinde doğmuş, 1983’te henüz 29 yaşındayken intihar etmiştir. Atatürk Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’nden mezun olmuş ve öğretmenlik yapmıştır. Çiçek, şiirlerinde İslami duyarlılığı modern bir dille ifade etmiş ve “Edebiyat” dergisi çevresinde yer almıştır. Psikiyatrik rahatsızlıklar yaşayan Çiçek, askerlik görevini yaparken, kaldığı binanın üst katından atlayarak intihar etmiştir. Çiçek’in intiharı, 1980 askeri darbesi sonrasında Türkiye’de yaşanan toplumsal travma ve baskı ortamının, ruhsal hastalıkların ve toplumsal baskıların genç şairler üzerindeki etkisini ve aynı zamanda, İslami duyarlılığa sahip modern Türk şiirinin yaşadığı iç çatışmaları ve varoluşsal krizleri yansıtmaktadır. *Satranç Dersleri* adlı şiir kitabı, ölümünden sonra yayımlanmış ve büyük ilgi görmüştür. “Veda” adlı şiiri, şairin ölüm düşüncesiyle olan yakın ilişkisini yansıtmaktadır.¹¹⁸

3.1.2.18 Kenan Özcan

1980’li yılların Türk şiirinde toplumsal duyarlılığı ve politik duruşuyla öne çıkan önemli şairlerden biri olan Kenan Özcan, 1959’da Ordu’nun Fatsa ilçesinde doğmuş ve 1985’te henüz 26 yaşındayken intihar etmiştir. Lise yıllarında siyasi aktivizme başlayan Özcan, 1979’da tutuklanmış ve altı yıl hapis yatmıştır. Ve bu hapishane deneyimi şiirlerine derin bir şekilde sirayet etmiştir. Hapisten çıktıktan kısa bir süre sonra ideolojik hayal kırıklıkları yaşayan Özcan, kendini asarak intihar etmiştir. Özcan’ın intiharı, 1980 darbesinin ve siyasi baskıların aydınlar üzerindeki etkisini gözler önüne sermekte ve aynı zamanda, sol düşüncenin 1980’lerdeki krizini ve bu krizin bireyler üzerindeki etkilerini yansıtmaktadır.

---

¹¹⁷ Age., s. 115-120.

¹¹⁸ Age., s. 121-130.

Sizinle Kaldı Sevdam adlı şiir kitabı, ölümünden sonra yayımlanmıştır. “Dayan” adlı şiiri, şairin politik duruşunu ve iç dünyasını yansıtmaktadır.¹¹⁹

3.1.2.19 Nilgün Marmara

1980’li yılların Türk şiirinde özgün sesiyle öne çıkan ve erken yaşta kaybedilen önemli kadın şairlerden biri olan Nilgün Marmara, 1958’de İstanbul’da doğmuş ve 1987’de henüz 29 yaşındayken intihar etmiştir. Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü’nden mezun olan, aynı üniversitede asistanlık yapan, Sylvia Plath üzerine yaptığı çalışmalarla tanınan Marmara, şiirlerinde varoluşçu temalarla feminist duyarlılığı harmanlamıştır. Varoluşsal kaygılar ve toplumsal uyumsuzluk yaşayan Marmara Evinin balkonundan atlayarak intihar etmiştir. Marmara’nın intiharı, kadın şairlerin yaşadığı zorlukları ve varoluşçu düşüncenin etkilerini yansıtmaları açısından önemli olmakla birlikte Türk şiirinde kadın sesinin güçlenmesi ve bu sesin karşılaştığı engelleri de yansıtmaktadır. *Daktiloya Çekilmiş Şiirler ve Kırmızı Kahverengi Defter* adlı eserleri ölümünden sonra yayımlanmıştır. “Kuğu Ezgisi” adlı şiiri, şairin ölüm düşüncesiyle olan yakın ilişkisini yansıtmaktadır.¹²⁰

3.1.2.20 Kaan İnce

1990’lı yılların başında Türk şiirine yeni bir soluk getiren Kaan İnce, genç yaşta hayatına son veren önemli bir şairdir. 1970’te Ankara’da doğmuş, 1992’de henüz 22 yaşındayken intihar etmiştir. Ankara Üniversitesi Sosyoloji Bölümü öğrencisiyken şiirleriyle dikkat çekmiş, çeşitli edebiyat dergilerinde şiirlerini yayımlamıştır. Varoluşsal kaygılar ve toplumsal uyumsuzluk yaşamakta olan İnce, otel odasında ilaç alarak intihar etmiştir. *Gizdüşüm* adlı şiir kitabı ölümünden sonra yayımlanmıştır. “Mektup” adlı şiiri, şairin iç dünyasını ve ölüm düşüncesini yansıtmaktadır. Kaan İnce’nin intiharı, 1990’lı yılların başında Türkiye’de yaşanan toplumsal ve kültürel değişimlerin genç aydınlar üzerindeki etkisini göstermesi açısından önemlidir. Aynı zamanda, post modern dönemde genç şairlerin yaşadığı kimlik krizlerini ve varoluşsal sorunları da yansıtmaktadır.¹²¹

¹¹⁹ Age., s. 131-136.

¹²⁰ Age., s.137-144.

¹²¹ Age., s. 145-150.

3.1.2.21 Metin Akbaş

20. yüzyılın ikinci yarısında Türk edebiyatına önemli katkılar sunmuş, ancak trajik bir şekilde hayatını sonlandırmış bir şair ve düşünür olan Metin Akbaş, 1937'de Kayseri'de doğmuş, 1992'de 55 yaşında intihar etmiştir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni yarıda bırakmış ve memur olarak çalışmıştır. Sosyalist düşünceye yakın duran Akbaş, şiirlerinde toplumsal konuları ve varoluşsal temaları işlemiştir. Sağlık sorunları ve ideolojik hayal kırıklıkları yaşayan Akbaş, apartman çatısından atlayarak intihar etmiştir. Akbaş'ın intiharı, sol ideolojinin çöküşünün aydınlar üzerindeki etkisini göstermektedir. “Kaçkın” adlı şiiri, şairin iç dünyasını ve toplumsal eleştirilerini yansıtmaktadır. Metin Akbaş'ın intiharı, 1990'lı yılların başında Türkiye'de yaşanan ideolojik kırılmaların ve Sovyetler Birliği'nin dağılmasının sol aydınlar üzerindeki etkisini göstermesi açısından önemlidir. Aynı zamanda, kronik hastalıkların ve toplumsal değişimlerin bireylerin psikolojisi üzerindeki yıkıcı etkilerini de göstermektedir. Akbaş'ın, Beşir Fuad üzerine yazdığı son yazı, intihar düşüncesiyle olan yakın ilişkisini göstermesi bakımından önemlidir.¹²²

3.1.2.22 Soysal Ekinci

1980 sonrası Türk şiirinde politik tavrı ve toplumsal duyarlılığıyla öne çıkan önemli şairlerden olan Soysal Ekinci, 1954'te Kars'ta doğmuş, 1994'te 40 yaşında intihar etmiştir. İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü yarıda bırakmış, çeşitli işlerde çalışmıştır. 1980 darbesinden sonra tutuklanmış ve altı yıl hapiste kalmıştır.¹²³ Hapishane deneyiminin şiirlerine etkisi belirgindir. Hapishanedan çıktıktan sonra ideolojik hayal kırıklıkları ve uyum sorunları yaşayan şair, kendini asarak intihar etmiştir. Ekinci'nin intiharı, 1980 sonrası Türkiye'sinde sol aydınların yaşadığı krizleri yansıtmaktadır. *Biri Yitik İki Ülke*, *Çağrı* ve *Yıkıntılar Altında* adlı şiir kitapları yayımlanmıştır. “Yıkıntılar Altında” adlı şiiri, şairin iç dünyasını ve toplumsal eleştirilerini yansıtmaktadır. Soysal Ekinci'nin intiharı, 1980 askeri darbesi sonrasında Türkiye'de yaşanan siyasi baskıların ve ideolojik kırılmaların aydınlar üzerindeki derin etkilerini göstermesi açısından önemlidir.

¹²² Age., s. 151-160.

¹²³ Age., s. 161-166.

3.1.2.23 İlhan Şevket Aykut

20. yüzyıl Türk düşünce ve edebiyat dünyasının en ilginç figürlerinden biri olan İlhan Şevket Aykut, 1907'de Bingazi'de doğmuş, 1991'de 84 yaşında intihar etmiştir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirmiş, kısa bir süre öğretmenlik yapmıştır. Ardından kısmi gizli bir hayat sürmüştür. Şiirlerinde felsefi derinlik ve varoluşsal sorgulamalar ön planda bulunan Aykut, yaşlılık ve bağımlılık korkusu yaşamasının etkisiyle ilaç alarak intihar etmiştir. Aykut'un intiharı, yaşlılık ve ölüm korkusunun sanatçılar üzerindeki etkisini gözler önüne sermektedir. *Kılıç Artığı* adlı şiir kitabı ölümünden sonra yayımlanmıştır. "Ölü" adlı şiiri, şairin ölüm düşüncesine karşı tavrını yansıtmaktadır. İlhan Şevket Aykut'un intiharı, Türkiye'nin modernleşme sürecine tanıklık etmiş bir aydının yaşadığı iç çatışmaları ve varoluşsal krizleri göstermesi açısından önemli olmakla birlikte toplumdan uzak yaşayan bir sanatçının iç dünyasını ve yaşlılıkla gelen korkularını da yansıtmaktadır.¹²⁴

3.1.2.24 Kemal Taştekin

1969'da Diyarbakır'ın Dicle ilçesinde doğan ve 1994'te henüz 25 yaşındayken kendini asarak intihar eden Kemal Taştekin, Hacettepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencisiyken şiirleriyle dikkat çekmiş, çeşitli edebiyat dergilerinde şiirler yayımlamıştır. Taştekin'in intiharı, 1990'ların toplumsal atmosferinin, Kürt kimliği ve politik şiir arasındaki gerilimli ilişkiyi ve bu gerilimin genç şairler üzerindeki etkisini göstermektedir. *Ortadoğu Diyalektiği* adlı şiir kitabı ölümünden sonra yayımlanmıştır. "İçimizdeki Uyku" adlı şiiri, şairin iç dünyasını ve toplumsal eleştirilerini yansıtmaktadır.¹²⁵

3.1.2.25 Erbay Bulver

1990'lı yılların Türk edebiyatında öykü ve şiirleriyle dikkat çeken Erbay Bulver, 1959'da doğmuş, 1994'te 35 yaşında intihar etmiştir. İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nden mezun olmuş, çeşitli işlerde çalışmıştır. Öykülerinde ve şiirlerinde toplumsal gerçekçilik ve bireysel bunalımları işlemiştir. Oğlunun ölümü üzerine büyük bir bunalıma giren Bulver, denize atlayarak yaşamına son vermiştir. Bulver'in intiharı, kişisel trajedilerin yazarlar üzerindeki yıkıcı etkisini göstermektedir. *Sevginin Zaferi* adlı öykü kitabı

¹²⁴ Age., s.167- 170.

¹²⁵ Age., s. 171-172.

yayımlanmıştır. Kitabındaki öykülerde, umutsuzluk, ölüm ve intihar temaları sıklıkla yer almaktadır.¹²⁶

3.1.2.26 Hüseyin Alacatlı

1990'lar ve 2000'lerin başında Türk edebiyatında özgünlüğüyle öne çıkan, ancak genç yaşta kaybedilen önemli bir şair ve akademisyen olan Hüseyin Alacatlı, 1967'de Erzincan'ın Refahiye ilçesinde doğmuş, 2002'de henüz 35 yaşındayken intihar etmiştir. Gazi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun olduktan sonra akademik kariyerine devam etmiştir. Şiirlerinde geleneksel Türk şiiri ile modern şiiri harmanlamış, hüznün ve yalnızlık temalarını sıklıkla işlemiştir. Varoluşsal kaygılar, toplumsal uyumsuzluklar yaşayan ve şofben gazıyla intihar eden Alacatlı'nın intiharı, akademi dünyasındaki baskıların ve akademisyenler üzerindeki etkisini yansıtmaktadır. *Harflerin Ülkesi* adlı şiir kitabı ölümünden sonra yayımlanmıştır. "Masal Çocukları" adlı şiiri, şairin iç dünyasını ve hayata bakışını yansıtmaktadır.¹²⁷

3.1.2.27 Nazir Akalın

2000'lerin başında Türk edebiyatına önemli katkılar sağlayan ve hayatını trajik bir şekilde sonlandıran Nazir Akalın Atatürk Üniversitesi Doğu Dilleri Bölümü'nden mezun olduktan sonra akademik kariyerine devam etmiş ve şiirler kaleme almıştır. 1964'te Erzurum'da doğmuş ve 2002 yılında henüz 38 yaşındayken arkadaşı -Hüseyin Alacatlı'nın intiharından etkilenmesi sonucu- trenin önüne atlayarak intihar etmiştir. Bu olay, edebiyat dünyasındaki intihar salgınının bir örneği olarak gösterilebilmekte ve edebiyat çevrelerindeki dostlukların ve etkilenmelerin trajik sonuçlarını yansıtmaktadır. Akalın'ın intiharı, arkadaşı Alacatlı'nın intiharından kısa bir süre sonra gerçekleşmesi nedeniyle, edebiyat dünyasında bir şok etkisi yaratmıştır. Akalın, şiirlerinde geleneksel formları modern bir dille yeniden yorumlamış, milliyetçi ve muhafazakâr bir çizgide ilerlemiştir. *Gerilla Türküleri* ve *Kanayan Simya* adlı şiir kitapları yayımlanmıştır. "Ağıt" adlı şiiri, şairin ölüm düşüncesine karşı tavrını göstermektedir.¹²⁸

¹²⁶ Age., s. 173-174.

¹²⁷ Age., s.175-178.

¹²⁸ Age., s. 179-184.

3.1.2.28 Zafer Ekin Karabay

Zafer Ekin Karabay, 1990'lar ve 2000'lerin başında Türk şiirine yeni bir soluk getirmiş, ancak çok genç yaşta aramızdan ayrılmış önemli bir şairdir. 1975'te Kayseri'de doğmuş, 2002'de henüz 27 yaşındayken intihar etmiştir. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirmiş, yüksek lisansını tamamlamıştır. Şiirlerinde toplumcu gerçekçi ve varoluşçu temaları işlemiş, çeşitli edebiyat dergilerinde şiir ve yazı yayımlamıştır. Varoluşsal kaygılar ve toplumsal uyumsuzluk yaşayan Karabay, kendini asarak intihar etmiştir. Karabay'ın intiharı, 2000'li yılların başındaki toplumsal atmosferin genç şairler üzerindeki etkisini ve bu olgunun bir tür "salgın" haline gelişini yansıtmaktadır. *Şubatta Saklambaç* adlı şiir kitabı ölümünden sonra yayımlanmıştır. İntiharından önce yazdığı mektupta, Nilgün Marmara ve Sylvia Plath'ten etkilendiğini belirtmiştir.¹²⁹

3.1.2.29 Özge Dirik

2000'li yılların başında Türk şiirine yeni bir ses getiren ve genç yaşta yaşamına son veren önemli bir şair olan Özge Dirik, 1978'de doğmuştur.¹³⁰ Bankacılık sektöründe çalışan Dirik, şiirlerini çeşitli dergilerde yayımlamıştır. Henüz 20'li yaşlarının başındayken yaşadığı psikolojik sorunlar nedeniyle daha önce de intihar girişiminde bulunan Dirik, oturduğu apartmandan atlayarak intihar etmiştir. Dirik'in intiharı, modern yaşamın genç bireyler üzerindeki baskısı ile yabancılaşma duygusunu yansıtmaktadır. Aynı zamanda, modern iş yaşamının ve kapitalist sistemin bireyleri yalnızlaştırması ve yabancılaşmasına vehim bir örnek teşkil eder. İntiharından önce "*Vasiyetimdir*" başlıklı bir not bırakmış ve otuz şiirinin bir kitapta toplanmasını istemiştir. Dirik'in şiirlerinde sıkça işlediği intihar ve ölüm temaları, kendi yaşamının trajik bir yansımasını oluşturmaktadır.

3.1.3 KENDİ KALEMİNİ KIRANLAR'A TOPLU BAKIŞ

Cemile Sümeyra bu lisans bitirme çalışmasında, Türk edebiyatında intihar olgusunu tarihsel bir perspektifle ele almış ve Tanzimat döneminden günümüze kadar intihar eden veya intihara teşebbüs eden edebiyatçıları incelemiştir. Araştırma sonucunda, intiharın Türk edebiyatında önemli bir tema olmanın ötesinde, birçok edebiyatçının hayatını sonlandırma şekli olduğunu ortaya çıkarmıştır.

¹²⁹ Age., s. 185-190.

¹³⁰ Age., s. 191-194.

İncelenen vakalarda, intiharın nedenleri çok çeşitlilik göstermektedir. Psikolojik sorunlar, toplumsal baskılar, siyasi çalkantılar, ideolojik hayal kırıklıkları, varoluşsal kaygılar ve kişisel trajediler, edebiyatçıları intihara sürükleyen başlıca faktörler olarak öne çıkmaktadır. Özellikle 1980 sonrası dönemde, toplumsal ve siyasal değişimlerin sanatçılar üzerindeki etkisi görünür hale gelmiştir.

Çalışma, sanatçı intiharlarının toplum üzerindeki etkisinin azımsanamayacak boyutlarda olduğunu ortaya koymaktadır. Beşir Fuad'ın intiharından sonra yaşanan tartışmalar ve intihar vakalarındaki artış, bu etkinin somut bir örneğini teşkil etmektedir. Aynı zamanda, bazı edebiyatçıların intiharlarının diğerlerini etkilediği ve bir tür “salgın etkisi” yarattığı da gözlemlenmiştir.

İntihar yöntemlerinin seçiminde, edebiyatçıların kişiliklerinin ve sanatsal yaklaşımlarının etkili olduğu görülmektedir. Bazı edebiyatçılar intiharlarını adeta son bir sanatsal performans olarak kurgularken bazıları ise daha ani kararlarla hayatlarına son vermişlerdir.

Çalışma, Türk edebiyatında intihar olgusunun, modernleşme sürecinin yarattığı kimlik krizleri, toplumsal değişimler ve bireysel bunalımlarla yakından ilişkili olduğunu göstermiştir. Özellikle genç şairlerin intiharları, toplumsal değişimlerin ve kuşak çatışmalarının yıkıcı etkilerini gözler önüne sermektedir.

Sonuç olarak, bu araştırma Türk edebiyatında intihar olgusunun çok boyutlu ve karmaşık yapısını ortaya koymaktadır. İntiharın bir toplumsal sorun olarak ciddiyeti vurgulanmış, özellikle sanatçı intiharlarının toplum üzerindeki olumsuz etkileri tartışılmıştır. Çalışma, edebiyatın intiharı estetize etme ve normalleştirme riskine karşı uyarılarda bulunurken, aynı zamanda intiharı önleme noktasında öneriler de sunmaktadır. İntiharın karmaşık bir olgu olduğu ve çok boyutlu yaklaşımlar gerektirdiği vurgulanmaktadır. Giriş bölümü, iki ana bölüm ve sonuç kısmından oluşan tez çalışmasının giriş bölümünde intihar olgusu genel hatlarıyla ele alınmış, tarihsel ve kültürel bağlamda intihar algısı incelenmiştir. Ayrıca, intiharın psikolojik, sosyolojik ve felsefi boyutları da tartışılmıştır.

“Edebiyat ve İntihar” başlıklı birinci bölümde, intihar kavramı detaylı şekilde incelenmiştir. Bu bölümde, intiharı açıklamak, intihar nedenleri, intiharı belirleyen etkenler, intihar yöntemleri ve edebiyatçı intiharları gibi alt başlıklar yer almaktadır. İntiharın bir edebî

tema olarak kullanımı, intihar eden karakterler ve intiharı konu alan eserler de çalışmaya dâhil edilmiştir.

“Müntehir Edebiyatçılar ve İntiharları” başlıklı ikinci bölüm, çalışmanın ana gövdesini oluşturmaktadır. Bu bölümde, Yedikuleli Fâizî’den başlayarak günümüze kadar gelen geniş bir yelpazede 29 edebiyatçının intihar süreci incelenmiştir. Her bir edebiyatçı için biyografik bilgiler, edebî kişilikleri, eserleri, intihar nedenleri ve süreçleri ayrıntılı şekilde ele alınmıştır.

Sonuç kısmında ise çalışmadan elde edilen bulgular değerlendirilmiş, Türk edebiyatında intihar olgusunun genel bir değerlendirmesi yapılmış ve gelecekteki araştırmalar için öneriler sunulmuştur.

Çalışmanın çerçevesi çizilirken tarihsel sınırlandırmadan yararlanılmıştır. Tanzimat döneminden başlayarak günümüze kadar gelen süreçte, intihar eden veya intihara teşebbüs eden edebiyatçılar kronolojik bir sırayla incelenmiştir. Bu yaklaşım, intihar olgusunun Türk edebiyatındaki seyrini ve değişimini gözleme imkânı sağlamaktadır. Ayrıca çalışma intiharı sadece bireysel bir eylem olarak değil, aynı zamanda toplumsal, kültürel ve tarihsel bağlamda ele almıştır. Her bir intihar vakası, dönemin toplumsal ve siyasal koşulları, edebî akımları ve düşünce hareketleri bağlamında değerlendirilmiştir. Bu sayede, edebiyatçı intiharlarının ardındaki çok boyutlu nedenler ve etkiler görünür kılınmaya çalışılmıştır.

Cemile Sümeyra çalışmasında; intihar olgusunu incelerken psikoloji, sosyoloji, felsefe ve edebiyat bilimlerinden de yararlanmıştır. Bu multidisipliner yaklaşım, konunun daha kapsamlı ve derinlikli bir şekilde ele alınmasına olanak sağlamıştır. Ayrıca, intiharın edebiyattaki yansımaları ile edebiyatçıların gerçek yaşam deneyimleri arasındaki ilişkiyi de ele almıştır. İntiharı sadece trajik bir son olarak değil, aynı zamanda edebiyatçıların yaşamları ve eserleri üzerindeki etkileri açısından da incelemiştir. Bu bağlamda, intihar düşüncesinin edebiyatçıların eserlerine nasıl yansıdığı, intihar öncesi ruh hallerinin eserlerine nasıl yansıdığı gibi konular da incelenmiştir.

İncelenen her edebiyatçı için sistematik bir yaklaşımın benimsendiği çalışmada kimi unsurlara yoğunlaşılmıştır: biyografik bilgiler, edebî kişilik ve eserler, intihar süreci ve nedenleri, intihar şekli, intiharın etkileri, eserlerinden örnekler. Bu sistematik yaklaşım, her bir edebiyatçının intiharını kapsamlı ve derinlemesine incelemesine olanak sağlamıştır. Ayrıca, farklı dönemlerde yaşamış edebiyatçıların intiharları arasında karşılaştırma yapma

imkânı sunmuştur. Bu sayede, Türk edebiyatında intihar olgusunun tarihsel seyri ve değişimi daha net bir şekilde ortaya konulmuştur.

Cemile Sümeýra çalışmasında, intihar olgusunu çok boyutlu ve karmaşık bir fenomen olarak ele almaktadır. İntihar, sadece bireysel bir eylem olarak değil, aynı zamanda toplumsal, kültürel ve tarihsel bağlamda incelenmesi gereken bir olgu olarak değerlendirilmektedir. İntiharın psikolojik, sosyolojik, felsefi ve edebî boyutları da detaylı bir şekilde irdelenmektedir. Psikolojik açıdan, intihar depresyon, anksiyete, kişilik bozuklukları gibi ruhsal sorunlarla ilişkilendirilirken, aynı zamanda bireyin yaşadığı travmalar, kayıplar ve stres faktörleri de göz önünde bulundurulmaktadır. Sosyolojik perspektiften, Durkheim’ın teorileri ışığında intiharın toplumsal bütünleşme ve düzenleme kavramlarıyla ilişkisi belirlenmiştir. Felsefi açıdan, varoluşçu düşünürlerin intihar üzerine görüşleri ele alınmakta, özellikle Albert Camus’nün intiharı “temel felsefi sorun” olarak gören yaklaşımı tartışılmaktadır. Edebî bağlamda ise intihar, hem bir tema olarak edebiyatta nasıl işlendiği, hem de edebiyatçıların kendi yaşamlarında nasıl deneyimledikleri yönüyle ele alınmaktadır.

İntihar olgusu, çalışmada eleştirel bir bakış açısıyla ele alınırken Bir yandan intiharın trajik doğası ve yıkıcı etkileri vurgulanmış, diğer yandan da intiharın edebiyat dünyasında zaman zaman romantize ve estetize edilmesi eleştirilmiştir. Çalışma, intiharı önleme ve ruh sağlığı konularında farkındalık yaratma amacı da gütmektedir.

Cemile Sümeýra, incelediği sanatçı intiharlarının arasında bazı ortak noktalar tespit etmiştir. Psikolojik Faktörler: Birçok vakada depresyon, anksiyete, bipolar bozukluk gibi ruhsal sorunların varlığı gözlemlenmiştir. Özellikle melankolik mizaç ve aşırı duyarlılık, birçok edebiyatçıda ortak bir özellik olarak öne çıkmaktadır. Toplumsal Uyumsuzluk: Pek çok edebiyatçının içinde yaşadıkları toplumla uyum sağlamakta zorlandıkları, kendilerini yabancılaşmış hissettikleri görülmektedir. Bu durum, özellikle toplumsal değişim dönemlerinde daha belirgin hale gelmektedir. Varoluşsal Kaygılar: Birçok edebiyatçının yaşamın anlamı, ölüm, özgürlük gibi varoluşsal meselelerle yoğun şekilde meşgul oldukları ve bu durumun intihar düşüncesini tetiklediği gözlemlenmiştir. Siyasi ve İdeolojik Hayal Kırıklıkları: Özellikle 1980 sonrası dönemde intihar eden edebiyatçılarda, siyasi baskılar ve ideolojik kırılmaların etkisi görülmektedir. Sanatsal Tıkanma: Bazı edebiyatçılarda yaratıcılık krizleri ve sanatsal ifade güçlükleri, intihar düşüncesini tetikleyen faktörler arasında yer almaktadır. Madde Bağımlılığı: Alkol ve uyuşturucu bağımlılığı, birçok edebiyatçının yaşamında ve intihar sürecinde önemli bir rol oynamıştır. Kişisel Trajediler: Sevilen birinin

kaybı, aşk acısı, ağır hastalıklar gibi kişisel trajediler, bazı edebiyatçıların intiharında tetikleyici rol oynamıştır. Ekonomik Zorluklar: Maddi sıkıntılar ve geçim derdi, bazı edebiyatçıların yaşamında önemli stres faktörleri olarak öne çıkmaktadır. Edebî Etkilenmeler: Bazı edebiyatçıların, intihar etmiş diğer yazarlardan etkilendikleri ve bu etkinin kendi intihar kararlarında rol oynadığı gözlemlenmiştir. İntihar Düşüncesinin Eserlere Yansıması: Birçok edebiyatçının, intihar etmeden önce eserlerinde ölüm ve intihar temalarını yoğun şekilde işledikleri görülmektedir.

Bu ortak noktalar, edebiyatçı intiharlarının karmaşık ve çok boyutlu doğasını ortaya koymaktadır. Aynı zamanda, farklı dönemlerde yaşamış edebiyatçıların benzer sorunlarla karşılaştıklarını ve bu sorunların intihar düşüncesini nasıl tetiklediğini göstermesini noktasında önem taşımaktadır.

Çalışma, intihar olgusuna dünya genelindeki bakış açılarını tarihsel ve kültürel bir çerçevede ele almaktadır. İntiharın algılanışı ve değerlendirilişi, farklı toplumlar ve dönemler arasında önemli farklılıklar göstermektedir. Antik dönemde, özellikle Yunan ve Roma kültürlerinde, intihar belirli koşullarda kabul edilmiş hatta onurlu bir eylem olarak görülmüştür. Örneğin, Sokrates'in ölümü ve Seneca'nın intiharı, felsefi ve etik bağlamda tartışılan konular olmuşlardır. Orta Çağ'da ise özellikle Hıristiyan dünyasında, intihar büyük bir günah olarak kabul edilmiş ve şiddetle kınanmıştır. Bu dönemde intihar edenlerin cenazeleri özel törenlerle gömülmüş, mallarına el konulmuş ve aileleri toplumsal dışlanmaya maruz bırakılmıştır. Aydınlanma döneminde, intihar üzerine felsefi tartışmalar artmış; David Hume gibi düşünürler, intiharın ahlaki açıdan savunulabilir olduğunu öne sürerken, Kant gibi filozoflar intiharı ahlaki açıdan kabul edilemez bulmuşlardır. 19. Yüzyıl itibarıyla Durkheim'in *İntihar* adlı çalışması, konuya sosyolojik bir perspektif getirmiş ve intiharın toplumsal boyutlarını ortaya koymuştur. Bu dönemde, intihar artık bireysel bir eylemden ziyade toplumsal bir olgu olarak ele alınmaya başlanmıştır. 20. yüzyılda, intihar önleme çalışmaları hız kazanmıştır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) gibi kuruluşlar, intiharı küresel bir halk sağlığı sorunu olarak tanımlamış ve önleme stratejileri geliştirmiştir.

Günümüzde, intihar olgusu disiplinler arası bir yaklaşımla ele alınmaktadır. Psikoloji, psikiyatri, sosyoloji, antropoloji, felsefe ve hukuk gibi farklı disiplinler, intiharı anlamak ve önlemek için işbirliği yapmaktadırlar. İntihar, artık sadece bireysel bir sorun değil, aynı zamanda toplumsal, ekonomik ve kültürel faktörlerle ilişkili bir olgu olarak kabul görmektedir. Bununla birlikte, intiharın algılanışı ve ele alınışı kültürler arasında hala önemli

farklılıklar göstermektedir. Bazı Doğu kültürlerinde (örneğin Japonya'da) intihar belirli koşullarda hala onurlu bir eylem olarak görülebilenken, birçok Batı toplumunda ve İslam dünyasında intihar genellikle olumsuz bir eylem olarak değerlendirilmektedir. Kısacası intihar olgusuna bakış, dünya genelinde tarihsel süreç içinde önemli değişimler geçirmiştir. İntiharı önleme çalışmaları, ruh sağlığı hizmetlerinin geliştirilmesi ve toplumsal farkındalığın artırılması, küresel ölçekte önem kazanan konular haline gelmiştir.

Çalışmada intihar eden edebiyatçılar arasında çağdaş isimlerin de yer alması, araştırmanın kapsamını genişletmekte ve bulgularının güncelliğini artırmak gibi önemli avantajlar sağlamaktadır. Bu durum, intihar olgusunun Türk edebiyatındaki tarihsel seyrini takip etme imkânı sunmakta ve konuya dair güncel bir görüş kazandırmakta ve Türk edebiyatındaki intihar eğilimlerini analiz etme açısından önemli avantajlar sağlamaktadır.

Cemile Sümeýra, intihar olgusuna dünya genelindeki bakış açılarını kapsamlı bir şekilde ele alırken, konuya karşı kanısını da net bir şekilde ortaya koymaktadır. Yazar, genel olarak intiharın karmaşık ve çok boyutlu bir olgu olduğu görüşünü benimsemekte ve bu konuda dünya genelindeki çağdaş bilimsel yaklaşımlara yakın görüştedir. Bununla birlikte, yazar intiharın edebiyat dünyasındaki yansımalarına ve edebiyatçıların intiharlarına özel bir önem yüklemektedir. Bu noktada, yazarın yaklaşımı genel intihar algılayışından bir ölçüde ayrılmakta ve özgün bir perspektif sunmaktadır. Yazar, edebiyatçıların intiharlarını sadece bireysel trajediler olarak değil, aynı zamanda dönemin toplumsal ve kültürel koşullarının bir yansıması olarak da değerlendirmektedir.

Sümeýra, intiharın romantize edilmesi ve estetize edilmesi konusunda eleştirel bir tutum sergilemekte ve bu tutumu, intiharı önleme çalışmalarının artırılması gerektiği yönündeki görüşlerle uyumludur. Bunların yanı sıra Sümeýra, edebiyatçıların intiharlarını incelerken, bu intiharların sanatsal yaratıcılık ve toplumsal eleştiri bağlamındaki rolüne ağırlık vermektedir. Ayrıca çalışmada, intiharın psikolojik, sosyolojik ve felsefi boyutları detaylı şekilde ele alınırken, Cemile Sümeýra'nın bu konudaki güncel bilimsel alanyazına hâkim olduğu ve bu bilgileri kendi araştırmasıyla bütünleştirdiği görülmektedir. Özellikle Durkheim, Freud ve varoluşçu filozofların intihar üzerine görüşlerinin ele alınış biçimi, yazarın konuya geniş bir bilgi birikimine sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca Sümeýra, intiharı önleme ve ruh sağlığı konularında farkındalık yaratma amacını da taşımaktadır.

Sonuç olarak, yazar intihar olgusuna dünyadaki genel bakışı büyük ölçüde benimsemekle birlikte edebiyat ve sanat bağlamında özgün bir bakış açısı sunmaktadır.

Yazarın yaklaşımı, çağdaş bilimsel görüşlerle uyumludur. Bununla birlikte, edebiyatçıların intiharlarını inceleyerek, konuya kültürel ve sanatsal bir boyut da katmaktadır.

3.2 HAYATI KURGULAMAK

Cemile Sümeyra Hece ve Heceöykü dergilerinde inceleme/ araştırma yazıları yazmış ve röportajlar yapmıştır. Yıllar içerisinde yaptığı bu çalışmalarını öykü anlayışı ve düzenli okumalarıyla harmanlayarak *Hayatı Kurgulamak* adlı kitabını oluşturmuştur. Cemile Sümeyra'nın edebî anlayışı, dönemine ilişkin düşünceleri, toplumsal olaylara bakışı, insanlara karşı tutumu eserine yansımaktadır.¹³¹

*“Cemile'nin roman ve öykü üzerine incelemelerinde psikolojik tahliller önemli yer tutar. Mesnevi hikâyeleri üzerinde çok durur, buradan psikolojik tahliller yapardı.”*¹³²

3.2.1 ÖYKÜ DÜNYALARI

3.2.1.1 Son Dönem Türk Öykücülüğünde İnsan ve Toplumsal Hayat

Bu bölüm, 1970'lerden günümüze kadar Türk öykücülüğünün gelişimini ve bu süreçte insan ve toplumsal hayatın nasıl ele alındığını incelemektedir. Öykücüler, yaşadıkları dönemin tanıklığını yaparak, kendi zamanlarının sosyal ve politik meselelerini eserlerine yansıtılmışlardır. 1970'li yılların öykü yazarları, dönemlerindeki hayat anlayışını ve insani özellikleri, devrim, ideoloji gibi kavramlar ile mücadeleciler karakterler, direnişler ve çözümler çerçevesinde işlemişlerdir. 1980'li ve 1990'lı yıllarda ise öykü yazarları, kendi dönemlerinin değişen değerlerini, bireyselleşen hayat anlayışını ve sorunlarını kaleme almışlardır.¹³³

Öykülerde, toplumun alt kesimindeki insanlarla, eğitim noktasında onlardan ayrılan küçük memuru bir arada kurgulayan yazarlar, başarılı psikolojik tahlil ve iç konuşmaları kullanarak söz konusu iki insan tipinin birbirine ayrı ve uzak düşen dünyalarını ustaca yansıtabilmişlerdir. Bu ilişkiler ekseninde yaşanan çağda, insanın içinde bulunduğu bireycilik, yalnızlık, güvensizlik gibi olumsuz insani duygulanımların okumuş, okumamış hemen her insanı kuşatmış olduğu vurgulanmıştır.

¹³¹ C. Sümeyra, *Hayatı Kurgulamak*.

¹³² B. Ş. Öztürk, *Cemile Bir Ukdendir Bende, Yaşamışsın Sevaplar Gibi* içinde, s.32.

¹³³ Age., s. 13-25.

Aile içi iletişim ve ilişkilerdeki aksaklıklar, sapkınlıklar, iletişim problemleri de yazarların dikkatini çeken konular olmuştur. Genelde sorunların temelinde sevgisizlik bir ana faktör olarak öne çıkmaktadır. Bu nedenle öykülerde anne-baba, anne-kız, baba-oğul arasındaki iletişim sorunu sıklıkla ele alınmıştır.

Son dönem Türk öykücülüğünde, kapitalizm ve sanayileşmenin Türkiye’de toplumsal yapıyı dönüştürdüğü 1980 sonrasında içeren öykülerde, küçük esnafın yaşadığı sıkıntılar da konu edilmiştir. Öykücüler, değişen koşullar içinde ortaya çıkan sosyo-ekonomik düzeydeki uçurumu vurgulamışlardır. Bu dönem öykülerinde, modern hayatın insanı tutsak eden yanlarını, aslan ve tilki alegorileriyle modern insanın korkaklık, körü körüne itaatkârlık, kölelik hâllerinin altı çizilmiştir.

Kısacası; son dönem Türk öykücülüğü, değişen toplumsal ve ekonomik koşulların insan üzerindeki etkilerini, aile içi ilişkileri, bireyselleşme ve yalnızlaşma süreçlerini, kapitalizm ve sanayileşmenin getirdiği sorunları işleyerek, dönemin insan ve toplum portresini çizmiştir.

3.2.1.2 Kadın Öykücüler ve Toplumsal Hayat

Bu bölüm, Türk edebiyatında kadın öykücülerin toplumsal hayata bakışını ve bu hayatı eserlerinde nasıl yansıttıklarını incelemektedir. İncelenen yazarlar arasında Nezihe Meriç, Adalet Ağaoğlu, Leyla Erbil, Füruzan, Tomris Uyar, Sevinç Çokum, İnci Aral, Nazlı Eray, Nursel Duruel, Jale Sancar, Cihan Aktaş, Fatma Karabıyık Barbarosoğlu, Nalan Barbarosoğlu, Melek Paşalı, Münire Daniş, Yıldız Ramazanoğlu, Sema Kaygusuz ve Selvigül Kandoğmuş Şahin gibi isimler yer almaktadır.¹³⁴

Kadın öykücüler eserlerinde insan sorununu; erkek, kadın ve çocuk ekseninde ele almışlardır. Genellikle kadın sorunlarını vurguladıklarından, öykülerinde geleneksel, ataerkil zihniyete sahip erkek karakterlerine yer vermeyi tercih etmişlerdir. Bu karakterlerin ortak özelliği; kadının iç dünyasından habersiz, geleneksel toplumun kendilerine bahsettiği gücü yitirmemek için, modern hayatın yüküyle ezilen kadının yorgunluğunu görmezden gelip, hayatın sorumluluklarını paylaşmak gibi bir duyarlılıklarının olmayışıdır. Kadın öykücüler, Türk toplumunda kadın olmanın zorluğunu, kadının cinselliğini özgürce yaşayamamasını, dahası hayatın hiçbir alanında özgürlüğünü elde edemeyişini işlemişlerdir.

¹³⁴ Age., s. 25-47.

Aile içi iletişim sorunları, evlilik kurumunun eleştirisi, kuşak çatışması gibi temalar kadın öykücülerin sıkça işlediği konular arasındadır. Özellikle anne-kız ilişkisi, baba-oğul arasındaki inatlaşma, evlilikte eşler arasındaki iletişimsizlik gibi konular öne çıkmaktadır. Kadın öykücüler, toplumsal yapıyı oluşturan temel kavram ve alanları da öykülerinde yoğun bir şekilde işlemişlerdir. Toplumsal yapının belirleyici öğeleri olarak öne çıkan gelenek, din, aile, siyaset, ekonomi gibi alanlar farklı bakış açılarıyla incelenmiştir. Örneğin, gelenek kimi öykücülerde eleştiri konusu olurken, bazı öykücülerde ise toplumun temel değerleri ve dayanakları arasında görülmüştür.

Ekonomik yapı ve sorunlar; sınıf farkı, zenginlik, yoksulluk, işçi, patron, burjuvazi, para, insan ilişkileri çerçevesinde değerlendirilmiştir. Toplumsal hayatta karşımıza çıkan ekonomik anlamda farklılaşma, sosyo-ekonomik uçurum, zengin ve yoksul arasındaki uçurum sebepleriyle birlikte öykücülere konu olmuştur. 12 Mart dönemi ve başörtüsü sorunu gibi konular, siyasi yapı ve olaylar da kadın öykücülerin eserlerinde yer bulmuştur.

Kısacası; kadın öykücüler eserlerinde toplumsal hayatın çeşitli yönlerini, özellikle kadın sorunlarını, aile içi ilişkileri, ekonomik ve siyasi meseleleri kendi bakış açılarıyla ele almış ve Türk toplumunun değişim sürecini yansıtmışlardır.

3.2.1.3 Türk Öyküsünde Ölüm Olarak İntihar

Bu bölüm, Türk öykücülüğünde intihar temasının nasıl işlendiğini incelemektedir. İntihar, modern zamanların önemli bir gerçeği olarak ele alınmış ve Türk öyküsünde ya tema ya da öykünün temel eksenindeki olay şeklinde öne çıkmıştır. İncelenen öyküler arasında Samipaşazâde Sezai'nin *Pandomima*, Halit Ziya Uşaklıgil'in *Aşka Dair*, Oğuz Atay'ın *Beyaz Mantolu Adam*, Rasim Özdenören'in *Hışırta*, Adalet Ağaoğlu'nun *Hadi Gidelim*, Füzûzan'ın *Ah Güzel İstanbul*, Necip Tosun'un *Hüzzam*, *Uçurumlar*, *Gün Devrildi Cadde-i Kebir'de* ve *İnci* başlıklı öyküleri yer almaktadır.¹³⁵

Öykülerde intihar, çoğunlukla toplumsal bir eleştiri bağlamında ele alınmıştır. Toplumsal yanlışlıklar intihar nedeni olarak resmedilmiştir. Toplum eleştirisi, insan ilişkilerindeki acımasızlık, duyarsızlık ve iletişimsizlik yanlışlıkların dillendirilmesi toplumsal hayatta öne çıkan çelişkilerin açıklanması ve ahlaki yapının sorgulanması şeklinde öne çıkmıştır. İntihar, bazı öykülerde dar gelirli insanların imkânsızlıklar nedeniyle insanca ve

¹³⁵ Age., s. 48-57.

özgürce yaşayamamalarının bir sonucu olarak işlenmektedir. Bu durumda intihar, çaresizlikten ve zorluktan kurtulmanın bir yolu olarak gösterilmiştir.

Kimi öykülerde genellikle toplumun yanlışlarının intihar nedeni olduğu görülürken, kimi öykülerde bireyin modern hayatın problemleri nedeniyle gitgide yalnızlaşması; güzelliklerini, güçlü değerlerini yitirmesi neden olarak ortaya görülmektedir. Aşk da kimi öykülerde bir intihar nedeni olarak işlenmiştir. Ancak, aşkın zaten var olan psikolojik sorunlara eklenmesiyle intihar kararını tetikleyen son unsur olduğu vurgulanmıştır.

İntiharı işleyen öykülerin çoğunluğu, intiharı umutsuzluk noktasına gelmiş insanlar için yok olma arzusu olarak kabul etmektedir. Bununla birlikte, intihar anını bütünüyle huzura kavuşmak olarak algılayan kararlı intiharları anlatan öykülerin yanı sıra müntehirlerin caydırılma arzusu taşıdığını ele veren öyküler de yer almaktadır.

Kısacası; Türk öyküsünde intihar teması, toplumsal eleştiri, bireysel bunalımlar, modern hayatın getirdiği yalnızlaşma ve yabancılaşma gibi çeşitli bağlamlarda ele alınmış, insan psikolojisinin derinliklerine inen analizlerle işlenmiştir.

3.2.1.4 Necati Mert'in Öykücülüğü

Bu bölüm, 1970'li yıllardan günümüze kadar Türk öykücülüğüne emek veren Necati Mert'in öykü anlayışını ve eserlerini incelemektedir. Necati Mert, yerli bir yazar olarak tanımlanmakta ve yaşadığı ülkenin iklimini ve insanların duyarlılıklarını içselleştirmiş bir öykücü olarak değerlendirilmektedir.¹³⁶ Mert'in öykülerinde, 1970'lerden 2000'lere değişen insan, toplum, eşya algısı yer almaktadır. Yazarın öykülerindeki karakterlerin en baskın özelliği kimlik sorunu yaşamaları, kimliklerini bulamamalarıdır. Öykülerde kim olduğunu, toplumsal aidiyetinin ne olduğunu sorgulayan bireyler sıkça karşımıza çıkmaktadır. Necati Mert'in öykülerinde çoğunlukla Adapazarı, zaman zaman İstanbul mekân olarak seçilmiştir. Söz konusu karakterler yine taşrada yaşayan taşralı aydınlar ve taşralı küçük esnaftan oluşmaktadır.

Yazarın öykülerinde, değişen koşullar içinde ortaya çıkan sosyo-ekonomik düzeydeki uçurum da vurgulanmaktadır. Bir tarafta fakirliğinin derecesini vurgularcasına çocuğunu yetimhaneye bırakan ebeveynler, diğer tarafta çocuğunu üzmemek için her türlü olanağını

---

¹³⁶ Age., s.56-69.

seferber eden anne babalar üzerinden Türkiye'deki sosyo-ekonomik uçurumun gözler önüne sunulmaktadır. Necati Mert'in öykülerinde, modern kent hayatının değiştirdiği insan ilişkilerindeki problemlere de dikkat çekilmiştir. Kent insanı kendi kabuğuna çekilmiş, yalnızlaşmış ve sığlaşmıştır.

Kısacası; Necati Mert'in öykücülüğü, Türk toplumunun 1970'lerden 2000'lere uzanan değişim sürecini, taşra ve kent yaşamını, kapitalizmin ve sanayileşmenin etkilerini, insan ilişkilerindeki dönüşümü yansıtan, yerli ve özgün bir öykü anlayışını temsil etmektedir.

3.2.1.5 Zamansız

Zamansız, Necati Mert'in 2011 yılında yayımlanan öykü kitabıdır. Bu eser, yazarın önceki öykü kitaplarındaki temaları ve üslubu devam ettirirken, 2000'li yılların Türkiye'sine ve insan ilişkilerine dair yeni gözlemler de sunmaktadır. Kitaptaki öykülerde; modern insanın önemli sorunlarına değinmekte, modern insanın çıkmazlarına; inanca, doğaya, yalınlığa dikkat çekerek çözüm önerileri sunulmaktadır. Ağırlıklı Adapazarı'ndaki insanlara yer verilmekte ve 'Ada'lı olarak adlandırılmaktadır. Göçmeninden yerlisine kadar yer bulan bu insanlar; aynı potada buluşmaktadır.¹³⁷

Kitaptaki öykülerde, kuşak çatışması mühim bir sorun olarak ele alınmaktadır. Mert'in bu kitabındaki karakterler, önceki kitaplarındaki gibi kimlik problemi yaşayan kişilerdir, bildiğimiz o kendi öykü tarzını sürdürmektedir. Karakterlerin kimlik problemi, toplumsal bir hayatın içinde yaşamaktan ziyade, yaşadıkları hayatın doğurduğu bireyselliğe dayanan açmazlarında bunalmış insanlar oluşlarıdır. Geriye dönüşün imkânsız olduğu bir hayatta, karakterler hayat ve düş arasında kendini toparlayamazlar.

Onun öykülerinde adeta okurun nasibi gizlenmiştir, bu anlamda öyküleri hisseli kısım kimliğine sahiptir. Geleneksel toplumu çocukluk döneminde tanıma şansını yakalamış olan yazar, geleneksel anlatının zenginliğiyle beslenmiştir ve bunun verimlerini okuruyla paylaşmıştır. Kısacası bu eser; Necati Mert'in öykücülüğünün olgunluk dönemini temsil eden, 2000'li yılların Türkiye'sine ve insan ilişkilerine dair derin gözlemler sunan, geleneksel anlatı ile modern öykü tekniklerini harmanlayan bir eserdir.

---

¹³⁷ Age., s. 70-78.

3.2.1.6 Vüs'at O. Bener Öyküsü

Vüs'at O. Bener, Türk öykücülüğünde zihinlerde iz bırakan öyküleriyle kendi öykü tarzını oluşturmayı başaran öykücülerden biridir. Bener; gerçekçilik çerçevesinde ancak, siyaset endişesinden uzak ve yalın insanı ve onun insani hallerini önceleyen, insani duygu ve düşünceleri, zaafı ve olanaklarıyla insanı bütün boyutlarıyla öykülerinin merkezine yerleştiren bir öykü anlayışına sahiptir. Öykünün öncelikle bir dil işi olduğunu çok iyi bilen Bener, etkili ve doğru bir Türkçe ile güzel öyküler yazmayı amaçlamıştır. Öykülerinde iç konuşmalar, başarılı diyaloglar ve özenli bir dil ile edebî kalitesi tartışılmaz öyküler kaleme almıştır.¹³⁸

Bener'in öykü dünyası ve temaları bağlamında öyküleri değerlendirilecek olursa, genellikle toplumun alt tabakası olarak nitelendirilen insanların psikolojik halleri, insani ilişkileri, toplumu ve dünyayı algılayışlarını merkeze aldığı söylenebilir. Büyük hayallerin ve ideallerin peşinde olmayan, yalın ve basit yaşamayı tercih eden, kafası çeşitli fikir ve ideolojilerden dolayı değil, gündelik hayatın gelgitlerinden ötürü karışmış olan, yoksulluk, sevgisizlik ve bilgisizlik nedeniyle hayat karşısında bocalayan, çareler arayan, kendilerini yaşadıkları dar ve karanlık dünyadan kurtarıp başka dünyalara götüreceğini zannettikleri küçük umut ışıkların ardından koşan insanlar, onun öykü dünyasının başlıca karakterleridir.

Bener'in öykülerinde, aile içi iletişim ve ilişkilerdeki sorunlar, sapkınlıklar, iletişim problemleri de bulunmaktadır. Söz konusu sorunları temsil eden öyküler kaleme almıştır. Genelde sorunların temelinde sevgisizlik bir ana faktör olarak öne çıkmaktadır. Kısacası; Vüs'at O. Bener öyküsünün gerek dil gerekse tema açısından Türk öyküsünde kendine bir yer açtığı söylenebilir. Ancak benzer temaların sıkça yazılmış olması, kendi yaşamının doğrudan öykülerin hem içeriğini hem arka planını oluşturması yazarın yazı alanını sınırlandırmaktadır.

3.2.1.7 Bildiri Öyküleri:

Ali Ulvi Temel'in *Bildiri Öyküleri* adlı öykü kitabında öykü anlayışı belirgin bir biçimde görülmektedir. Net bir öykü anlayışı ve öyküye yüklediği bir anlam vardır. Yazar, öykülerin genelinde imgesel bir öykü dili kullanmaktadır. Bu durum, ait olduğu Edebiyat dergisinin edebiyat ve sanat anlayışının etkisini göstermektedir. Kitabındaki öykülerde yazar,

¹³⁸ Age., s. 79-86.

1970’li yılların Türk toplumunun hayatında iz bırakan toplumsal olayları ve o dönemin daha çok entelektüel hayatının sıkıntılarını ele almaktadır. Korku, huzursuzluk, anlamlandıramamak gibi sorunlarla boğuşan entelektüel insanın bu halleri öykülere yansıtılmıştır.¹³⁹

Ali Ulvi Temel’in öykülerinde, entelektüel sadece kişisel problemlerini yahut ülke sorunlarını dert etmez, insanı evrensel anlamda bir varoluş alanında düşündüğünden, bir insanda bütün insanlığın sorunlarıyla ilgilendiği bilinci ve yaklaşımıyla yazar. Kitap; modern insanın önemli sorunlarına farklı yönlerle işaret eden, modern insanın çıkmazlarına kendince inanca, doğaya, yalınlığa dikkat çekerek çözüm önerileri sunan bir öyküler toplamıdır. Bu kitap; insanın özüyle yüzleşmesini, kaybolmayan hakikat karşısındaki konumunu hatırlamasını önermektedir.

3.2.1.8 Merhamet Dilercesine Gökyüzüne Bakmak

Merhamet Dilercesine Gökyüzüne Bakmak, Ahmet Sarı’nın ilk öykü kitabıdır. Uzun yıllardır öykü yazan Sarı, ilk kitabında merhamet bekleyen insanların hikâyelerine değinmiştir. Merhamet, kitabın özenle işlediği bir temadır. Yazar böylece merhametin insan ve toplum hayatındaki önemine işaret etmektedir. Kitaptaki öykülerde hayat bulan bütün insanlar acı duyan, kederli, hüznü, yalnız, korkulu, endişeli, suskun, öfkeli. Toplumun içinde, her an her yerde görebileceğimiz, acılarına tanık olduğumuz ancak anlayıp anlamadığımız tartışmalı olan, çoğunlukla da toplumunun ayrıştırdığı insanlardır. Öykü adları da hayatın ortasındaki sorunlu halleri, bu hallerde muhtaç olunan, beklenen çareyi, merhameti hatırlatmaktadır. Boşluk, deri dökülmesi, yalnızlık, dipsizlik, takma bacak, uyku, ölüm, korku, uluma, kambur, kan gibi kelimeler öykü adlarında yer almaktadır.¹⁴⁰

Ahmet Sarı, olayları kendi doğallığında ve gerçekliğinde sunmakta, gereksiz abartılardan uzak durmaktadır. İnsanı ve toplumu, değişmeyen sorunlar etrafında yargılamaksızın ele alan yazar, sorunların nedenlerine yönelerek yargılayıcı bir tavırdan uzak durmaktadır. Bu tavır karakterlerin tanıtımında da geçerlidir. Kitaptaki öykülerde, bütün insani sorunlar, bir geniş zaman çizgisi etrafında işlenmektedir. Şu ya da bu zamanın sorunları değildir bu sorunlar. Hemen her zaman, nasıl yaşanırsa yaşansın insanda aynı tip yıkıcı etkiler bırakmaktadır. Kısacası bu kitap; modern toplumda yalnızlaşan, acı çeken, merhamet arayan

¹³⁹ Age., s. 87-93.

¹⁴⁰ Age., s.94-99.

insanların hikâyelerini anlatan, insani duyarlılığı ön plana çıkaran, toplumsal eleştiriyi de içeren bir öykü kitabıdır. Ahmet Sarı, bu eseriyle insan ve toplum ilişkilerindeki merhamet eksikliğine dikkat çekmekte, okurları empati kurmaya ve merhamet göstermeye davet etmektedir.

3.2.2 YILDIZLARI SAYMAK

3.2.2.1 Nuri Pakdil: Çelik Adam'ın Dervişlik Serüveni

Nuri Pakdil'in *Derviş Hüneri* adlı eseri, hüner isteyen bir yaşama biçimini örnekleyen günce türünde yazılmış bir eserdir. Bu eser, yeryüzünde yaşama çabası içinde olan bir insanın günlüğünü sunmaktadır. İnsanın yeryüzünde hem kendiyle hem de çevresiyle mücadele ederek var olması söz konusu edilmektedir. Eserin kahramanı, yazarın kişiliğiyle benzeşen Çelik Adam karakteridir. Nuri Pakdil'e göre hayat ağırsıklettir ve daima her şeyden ağır çeker. Hayat karşısında duruşunu belirlemek, insani davranışını ve hallerini de belirlemek demektir. Pakdil, yaşadığı hayatı zor, acı ve hata olarak belirlemiş, yaşam tarzını ise bu zorluğu, acıyı yok etmek için mücadele etmek, savaşmak şeklinde yorumlamıştır. Böylece düşünce sisteminin önerdiği derviş karakterine ulaşmak için çelik adam olmak gerekmiştir hem zihinsel düzlemde hem de hayatın akıntısına karşı. Çelik Adam'ın hayat felsefesini belirleyen en önemli unsur, İslami tasavvura göre, insanın varoluş hikâyesidir.¹⁴¹

Çelik Adam için yeryüzünde en tehlikeli unsur olan zamanın mücadele edilecek bir unsur olarak algılanması dikkat çekicidir. Zamanın akış hızına karşı insan dikkatli davranmalı, her daim zamanla yarışmak zorundadır. Oyalanmaktan kaçmak, günahattan kaçmak kadar önemlidir. Nuri Pakdil, bu eserinde insanın yeryüzündeki konumunu, mücadelesini ve varoluş çabasını derviş-çelik adam karakteri üzerinden anlatmaktadır. Eser, modern dünyanın zorluklarına karşı manevi bir duruş sergilemenin, dervişçe bir yaşam tarzının önemini vurgulamaktadır.

3.2.2.2 Çöle İnen Nur

Necip Fazıl'ın *Çöle İnen Nur* adlı eseri, İslam Peygamberi Hz. Muhammed'in hayatını ve peygamberlik serüvenini anlatan önemli bir eserdir. Bu eser, Peygamber yazınının seçkin örneklerinden biridir. Necip Fazıl, bu eserini Peygambere karşı yoğun bir saygı, sevgi ve

---

¹⁴¹ Age., s. 101- 107.

ibadet huşuu ile kaleme almıştır. Bu nedenle *Çöle İnen Nur*, yalnızca ne bir ilmi eser ne de bir siyer olarak tanımlanabilir. Başından sonuna kadar bilgi itibariyle bir ilmi eser titizliği hâkim olsa da edebî dili ve yer yer kronolojiyi ihlal eden, ezelde ve ebedde gezinen söylemiyle de ilmi eserlerden ayrılmaktadır.

Necip Fazıl'ın Peygamber algısı aşk merkezlidir. Peygamber onun gönül dünyasında iki nedenden dolayı saygı ve sevgiyi hak etmektedir: Hem Allah'ı insana tanıtması ve sevdirmesi hem de Allah tarafından sevilmesi, emredilen kişi olmasıyla. Eserde, Peygamberin doğumuna kadar dünya üzerinde yaşanan bütün olaylar, ülkelerin mevcut portreleri çizilmektedir. Bu şekilde Peygamberin doğum tarihine tekabül eden asırda bütün dünyanın Peygambere duyduğu ihtiyaç anlatılmaktadır.

Eserde, Hz. Peygamberin hayatı boyunca attığı her adımın, yaptığı her eylemin büyük anlamlar içerdiği vurgulanmaktadır. Necip Fazıl eserinde, Müslümanların Peygamber bilincini doğru bir şekilde kazanmasını hedeflemiştir. Tek hakikat yolunun, tek hakikat yol göstericisi olarak Peygamberi ele almış ve bu doğrultuda anlatmıştır.¹⁴²

3.2.2.3 Zarif Masallar

Cahit Zarifoğlu'nun *Katıraslan, Yürekdede ile Padişah, Küçük Şehzade* adlı masal kitapları, yazarın çocuklar için kaleme aldığı önemli eserlerden birkaçıdır. Cahit Zarifoğlu adı geçen masal kitaplarını; olayı, temayı ve bakış açısını öne çıkaran ancak biçim kaygısı taşımayan bir anlatımla kaleme almıştır.¹⁴³

Katıraslan masalında yazar; modern hayatın kapitalist sistemle bütün unsurlarıyla insanı tutsak eden yanlarını anlatırken, sisteme dönük eleştirel tutumunu, aslan ve tilkinin peşine düşen insanların hal ve tavırlarına yansıtarak göstermiştir. *Yürekdede ile Padişah* adlı masal kitabında ise *Katıraslan* masalından farklı olarak, ideal toplumu ve ideal insanı yansıtmaya çabası görülmektedir. Masal, bütünüyle bir ideal hayat tasviridir. Bu ideal hayat, geçmişte, belirsiz bir zaman diliminde yaşanmıştır. Bu masalın *Katıraslan* masalından bir diğer farkı ise, masal boyunca hep olumlu tip ve karakterlere yer verilmiş olmasıdır. *Küçük Şehzade*, yazarın özellikle diğer iki masalıyla kıyaslanınca çocuksu yönü ve sadeliği ile dikkati çekmektedir. Masal; iyi huylu, güzel olduğu kadar da aceleci ve inatçı olan Şehzade'nin

¹⁴² Age., s. 108-115.

¹⁴³ Age., s.116-125.

başından geçen olaylar üzerine kurulmuştur. Bu kitap; küçük bir çocuğun içinde yaşadığı dünyayı, özelde sosyal çevreyi ve insani değerleri keşfedişini almaktadır.

Zarifoğlu'nun yazdığı masallar ve şiirler yalnız çocuklar için değil, aynı zamanda yetişkinlere de hitap etmektedir. Bunun nedeni Cahit Zarifoğlu'nun zaman ve mekânları kuşatan değerlerden ve bu değerlerin anlatımı dilinin yalınlığından hareket etmesidir.

3.2.2.4 Müşahedat: Bir Hayatın Tanıklığı

Hasan Aycın'ın *Müşahedat* adlı eseri, yazarın kendi yaşam öyküsünün, özellikle çocukluk yıllarına karşılık gelen bölümünü anlattığı bir eserdir. Eserde, yazarın kendi yaşam öyküsü anlatılırken, hayatlarına tanık olduğu yakın ve uzak çevresindeki insanların hayatları, serüvenleri, sevinç ve ıstırapları da anlatılmaktadır. Eser, bir çocuğun tanıklığının yanı sıra, baba ve dededen oluşan üç kuşağın tanıklıklarını da kapsamaktadır. Tanıklık, anne, baba, dede karakterlerinin nazarında bütün Muhacirlerin hayatlarını da kuşatmakta ve yansıtmaktadır. Çocuk büyürken, dedeyi ve köyün yaşlılarını dinlerken, etrafında olup bitenleri izlerken adeta şahitlik yapmakta ve birçok hayata tanık olmaktadır.¹⁴⁴

Hasan Aycın'ın yakın çevresindeki insanların hayata bakışı ve halleri, yakın çevresinin kültürel ve psikolojik yapısı hem o dönemin insanının kimlik özelliklerini vurgulaması hem de modern insanın açmazlarını hissettirmesi bakımından önemlidir. Eserde, köy hayatını, paralel hayatlar gibi besleyen kaynak; hayatın algılanışı, hayata bakış ve bu algının gelenek çerçevesinde korunmasıdır. Bu kitap, aynı zamanda toplumsal ve kültürel değişimleri de yansıtmaktadır. Modern hayatın meşguliyetleriyle boğuşan anne ve babaların ihmal edilen çocuklarının duygu dünyaları, kuşak çatışması, değişen ekonomik ve sosyal koşulların insan ilişkilerine etkisi gibi konular eserde yer almaktadır.

Sonuç olarak bu kitap; bir çocuğun gözünden Türkiye'nin yakın tarihine, toplumsal değişimlere, insan ilişkilerine ve değerlerin dönüşümüne tanıklık eden, hem bireysel hem de toplumsal bir hayat hikâyesi sunmaktadır. Eser, bir dönemin panoramasını çizerken, aynı zamanda insani değerlerin önemini vurgulamakta ve modern hayatın getirdiği sorunlara da dikkat çekmektedir.

---

¹⁴⁴ Age., s.126-131.

3.2.2.5 Bir Çözülüşün Romanı: Bir Düğün Gecesi

Adalet Ağaoğlu'nun *Bir Düğün Gecesi* adlı romanı, 12 Mart darbesine tanıklık etmiş devrimci sol gençliğin toplumla ve kendi içlerindeki çatışmayla yüzleşmesi ve bu çatışmadan doğan kişisel ve toplumsal çözülüşün anlatıldığı bir eserdir. Roman, bir toplumu yeniden yapılandırmayı amaçladığına inanılan bir ideolojinin savunucusu olan devrimci sol gençlik ve aydınların, coşkularını, farklı boyut ve biçimde başkaldırılarını, mücadele ve çözülüşlerini anlatmaktadır.¹⁴⁵

Maskeli balo etrafında şekillenen romandaki bütün karakterler maskelerine sıkı sıkı yapışarak gerçek kimliklerini gizlemek için özel bir çaba harcamaktadır. Bu bağlamda yazar, iki kutuptan insanı 12 Mart'ın yarattığı soğukluğa rağmen bir araya getirmiştir. Devrimci solun aydınları ve öğrencileri ile kapitalist sistemin bir ürünü olan sivil ve askeri bürokrasinin çıkarıcı, iktidarla göbek bağı kurmuş burjuva tabakası bir aradadır. Romanın her bölümünde farklı kişilerin ağzından konuşulmaktadır. Her bölümün üslubu, kişilerin algılayışlarına ve o anki zihinsel gündemine göre farklılaşmaktadır. Adalet Ağaoğlu'nun roman, hikâye ve oyunlarında kurduğu diyaloglarla kişilerini ne denli ustaca konuşturabildiği ortadadır.

Romanda yer yer belirli tavır, düşünce ve kesimleri bazı imgeler aracılığıyla çözümlenmeye tabi tutmaktan yazar, bu eserinde farklı karakterlerin iç dünyalarını ve bakış açılarını yansıtarak dönemin panoramasını çizmiş, toplumsal ve bireysel çözülüşü çarpıcı bir şekilde ortaya koymuştur.

3.2.2.6 Frankfurt Seyahatnamesi

Ahmet Haşim'in *Frankfurt Seyahatnamesi* adlı eseri, şairin hem şair hem de denemeci yönünü gözler önüne sermektedir. Şair, kendine has üslubu ve gözlemleriyle bu eserini özgün bir seyahat eseri haline getirmiştir. Ahmet Haşim, eserin mukaddimesinde, insanın seyahat etme niyetini açıklar. Ona göre insan, hayatının tatsızlığından ve etrafta görüp bıktığı şeylerin o yorucu sıradanlığından bir müddet kurtulabilmek ümidiyle seyahate çıkar. Endişe, seyyahın taşıdığı olmazsa olmaz duygulardan biridir. Zaten zorunlu bir seyahati yaşayan insan, aidiyet

---

¹⁴⁵ Age., s. 132-148.

duygusunun verdiği güven ve huzur duygusundan bir türlü kendini kurtaramaz. İnsanın seyahat halindeyken yaşadığı endişe ve tedirginlik duyguları bu açmazdan doğar.¹⁴⁶

Zaman zaman şehir dışına çıkan Ahmet Haşim, dağları, ormanları, bahçeleri gezmekten hoşlanır. Şehri bir de bu açılardan görmek ister. Ancak buralara giderken dahi şehrin düzeni ve yapısı onu hayrete düşürür. Caddelerde dolaşan şair, dikkatini sadece binalara ve yapılara vermez; en az binalar kadar insanlar da onun dikkatini çeker. Şehrin gecesinde bütün caddeleri dolduran kadınlar, Haşim'in Almanya hakkında olumsuz düşünmesine yol açar. Ona göre Almanya pembe, büyük ve kurtlu bir elmadır.

Seyahat metninin aynı zamanda bir düşünce metni olduğu Ahmet Haşim'in eserinde net olarak görülür. Kısacası, *Frankfurt Seyahatnamesi*, Ahmet Haşim'in keskin gözlemleri, edebî üslubu ve felsefî derinliğiyle Türk seyahat edebiyatının önemli örneklerinden biridir. Eser, sadece bir gezi notları derlemesi değil, aynı zamanda bir düşünce ve kültür eseri niteliği taşımaktadır.

3.2.2.7 Müntehir Şairler

Bu bölüm, Türk edebiyatında intihar eden yahut intihar teşebbüsünde bulunan şairleri ve bu şairlerin intiharlarını incelemektedir. Araştırma, Türk edebiyatında intihar eden sanatçılar içinde şairlerin ilk sırada yer aldığını göstermektedir. Yedikuleli Faizi'den başlayarak Zafer Ekin Karabay'a kadar uzanan geniş bir zaman diliminde intihar eden Türk şairleri ele alınmıştır. Her bir şairin biyografisi, edebî kişiliği ve intiharına sebep olan muhtemel faktörler detaylı bir şekilde incelenmiştir.¹⁴⁷

İntihar eden şairler arasında Yedikuleli Faizi, Emir Çelebi, Esad Muhlis Paşazade Sadullah Rami Paşa, Galip Efendi, Ömer İhyaüddin Efendi, Şakir Efendi, Tokadizade Şekib Efendi, Halil Nihat Boztepe, Rabia Bayraktar, Güngör Rona, Can İren, Celal Silay, Yetik Ozan, İlhami Çiçek, Nilgün Marmara, Kaan İnce, Kenan Özcan, Metin Akbaş, İlhan Şevket Aykut, Soysal Ekinci, Kemal Taştekin, Özge Dirik gibi isimler yer almaktadır.

İntiharların nedenleri genellikle üç ana başlık altında toplanmaktadır:

¹⁴⁶ Age., s. 149-154.

¹⁴⁷ Age., s. 155-170.

1) Toplumsal sebepler; yaşanan siyasi ve sosyal olaylar sonrasında gerçekleşen intiharlar.

2) Kişisel sebepler; fizyolojik rahatsızlıklardan kaynaklanan intiharlar, psikiyatrik rahatsızlıklar sonucunda görülen intiharlar, bağımlılık yapan maddelerden kaynaklanan intiharlar.

3) Zorlanma sebepleri; bireysel ve toplumsal etmenler sonucunda ortaya çıkan yabancılaşma, iletişimsizlik, yalnızlaşma, küskünlük nedeniyle gerçekleşen intiharlar.

Şairlerin intihara karşı bu denli dayanıksız olmasının temelinde yatan nedenler de sorgulanmaktadır. Aşırı duyarlı olma hali, şairlerin duygularını sınırlarda yaşamalarının ve dolayısıyla intihara yakın durmalarının nedeni olarak gösterilmektedir. Ayrıca, şairlerin zihinlerinde intihara dair felsefi yaklaşımlar geliştirerek kendileri için intiharı meşrulaştırmaları da bir sebep olarak sunulmaktadır.

Sanatçı intiharları en fazla Tanzimat döneminde ve II. Dünya Savaşı sonrasında görülmektedir. Bu iki dönem arasında kalan Cumhuriyet'in kuruluş ve kurumsallaşma döneminde sanatçı ve entelektüel intiharlarının sayısının az olduğu görülmektedir. Kısacası, bu çalışma Türk edebiyatında intihar olgusunun tarihsel seyrini ve şairlerin psikolojik durumlarını anlamak açısından önemli bir kaynak niteliğindedir. Aynı zamanda, Türk edebiyatı ve toplumsal tarih açısından da değerli veriler sunmaktadır.

3.2.2.8 Hikâye ve Romanlarıyla Mehmet Rauf

Mehmet Rauf, Osmanlı Devleti'nin siyasi ve sosyal olaylar bakımından en karışık döneminde yaşamış, kadına, musikiye olan büyük tutkusuyla tanınmış bir yazardır. Edebiyat tarihinde önemli bir yere sahip olan Mehmet Rauf, ilk psikolojik Türk romanı olarak bilinen *Eylülün* yazarıdır.¹⁴⁸

Mehmet Törenek imzasıyla yayımlanan *Roman ve Hikâyeleriyle Mehmet Rauf* adlı eser, yazarın hayatını ve edebî kişiliğini kapsamlı bir şekilde incelemektedir. Üç bölümden oluşan bu eserde bölüm başlıkları “Mehmet Rauf’un Hayatı”, “Mehmet Rauf’un Hikayeciliği”, “Mehmet Rauf’un Romancılığı” şeklindedir.

¹⁴⁸ Age., s. 171-172.

Mehmet Rauf'un hayat hikâyesini içeren birinci bölümde ailesinden, özel yaşamından, memuriyetinden, mizacından ve edebî hayatından bütün ayrıntılarıyla bahsedilmektedir. Kitap; Rauf'un fırtınalı ömrüne sığdırmayı başardığı on altı romanın zaman, şahıs, mekân, tema, olay örgüsü gibi temel unsurlarına göre yapılan tahlillerden oluşmaktadır. Mehmet Rauf'un hikâyeciliği, sınıflandırılarak değerlendirilmektedir. Bu iki bölüm, hikâyeci ve romancı Mehmet Rauf'un edebî kimliğinin zamanla nasıl biçimlendiğini gösteren son derece önemli yazılardır.

Mehmet Rauf'un edebî kişiliği, Servet-i Fünun dönemi Türk edebiyatının önemli temsilcilerinden biri olarak şekillenmiştir. Halit Ziya'nın etkisiyle Avrupai tarzda roman ve hikâye yazmaya başlayan Rauf, özellikle psikolojik tahlilleriyle öne çıkmıştır. Aşk, kadın-erkek ilişkileri, toplumsal değişim, bireyin iç dünyası gibi temalar eserlerinde sıkça işlenen konular arasındadır. Rauf'un en ünlü eseri olan *Eylül*, Türk edebiyatında ilk psikolojik roman olarak kabul edilmektedir. Bu roman, evli bir çiftin ve onların arkadaşının arasındaki karmaşık ilişkileri, iç dünyalarını ve psikolojik çatışmalarını derinlemesine incelemektedir. Rauf'un diğer romanları ve hikâyeleri de genellikle aşk, evlilik, toplumsal değişim ve bireyin iç dünyası gibi temaları içermektedir.

Mehmet Rauf'un üslubu, detaylı psikolojik tahliller, güçlü betimlemeler ve akıcı bir anlatımla karakterize edilmektedir. Özellikle karakterlerin iç dünyalarını yansıtmadaki başarısı, onu döneminin diğer yazarlarından ayıran önemli bir özelliktir. Kısacası; *Roman ve Hikâyeleriyle Mehmet Rauf* adlı eser, Türk edebiyatının bu önemli yazarının hayatını, edebî kişiliğini ve eserlerini kapsamlı bir şekilde inceleyerek, hem Mehmet Rauf'u anlamak hem de Servet-i Fünun dönemi Türk edebiyatını değerlendirme noktasında önemli bir kaynaktır.

3.2.2.9 Annem Belkıs

Gündüz Vassaf'ın *Annem Belkıs* adlı eseri, Gündüz Vassaf tarafından annesiyle yapılan söyleşilerin ışığında ve uzun bir süreçte kendisinin yaptığı araştırmalar doğrultusunda oluşmuştur. Yazar, kitaba sonradan eklenen kısımlar dışında birinci tekil şahıs anlatımı kullanmıştır. Bu şekilde yazar kendisini değil, anlatıcı olan annesini ön plana almış, bir biyografi olan bu eseri otobiyografiye dönüştürmüştür.

Aynı zamanda genç bir Cumhuriyet kadınının devrimlere bakışını da işleyen eserde Belkıs, kılık kıyafet devrimini "Kadının Esaretten Kurtuluşu" olarak nitelendirmektedir. Ancak Geçmiş zedelediği düşüncesiyle harf inkılabını doğru bulmamaktadır. Bir dönem

Amerika’da da bulunan Belkıs Halim’in Amerika’daki üniversite yaşamı, Amerikan toplumu ve insanları hakkındaki görüşleri ve burada çektiği vatan özlemi de eserde yer almaktadır. Bunların yanı sıra kadın olarak var olma mücadelesi öne çıkmaktadır.¹⁴⁹

Annem Belkıs, Osmanlı ve Cumhuriyet tecrübesine tanık olmuş, yeni kimliğin getirdikleri ve götördüklerini kendi yaşamında göstermiş bir kadının hatıralarıyla süslü bir eserdir. Onun hikâyesi toplumu yansıtmaktadır. Eser, bir dönemin panoramasını çizerken, Türkiye’nin modernleşme sürecini, kadının toplumdaki konumunun değişimini, eğitim sistemindeki dönüşümleri ve Cumhuriyet ideolojisinin bireyler üzerindeki etkisini de yansıtmaktadır. Belkıs Halim’in yaşam öyküsü üzerinden, Osmanlı’dan Cumhuriyet’e geçiş sürecinde yaşanan toplumsal, kültürel ve siyasi değişimler de gözler önüne serilmektedir.

Kısacası; sadece bir biyografi olmaktan ziyade, bir dönemin sosyal tarihine ışık tutan, kadın bakış açısıyla yazılmış eser, tarih çalışmalarına da örnek kaynaklık edebilecek niteliktedir. Bu kitap; bireysel bir yaşam öyküsü üzerinden toplumsal dönüşümleri yansıtan, Türkiye’nin yakın tarihine ışık tutan, kadın deneyimini merkeze alan bir eserdir. Bu eser, tarih, sosyoloji, psikoloji ve edebiyat gibi birçok disipline hitap etmektedir.

3.2.3 HAYATI KURGULAMAK’A TOPLU BAKIŞ

İki bölümden oluşan kitapta yazar; roman, öykü, şiir, biyografi, otobiyografi, seyahatname ve günlük gibi çeşitli edebî türler için eleştiri yazıları kaleme almıştır. Kitabın ilk bölümü öykü türünün incelenmesine ayrılmıştır. İkinci bölümündeyse, farklı edebî türlerin incelenmesine yer verilmiştir.

Kitabın yapısı, kronolojik bir sıra izlemekten ziyade, tematik bir düzenleme prensibine dayanmaktadır. Her bir yazı, belirli bir eser, yazar veya edebî akım üzerine yoğunlaşmakta, böylece okuyucuya Türk edebiyatının zengin panoramasını sunmaktadır. Bu yaklaşım, eserin sadece bir edebiyat tarihi olmaktan öte, eleştirel bir bakış açısıyla Türk edebiyatının derinliklerine inme çabasını yansıtmaktadır.

Eserde ele alınan yazarlar arasında Adalet Ağaoğlu, Necati Mert, Vüs’at O. Bener, Ali Ulvi Temel, Ahmet Haşim ve Nuri Pakdil gibi Türk edebiyatının önemli isimleri bulunmaktadır. Bu seçki, yazarın geniş bir edebiyat bilgisine sahip olduğunu ve farklı dönemleri, akımları ve yazım tarzlarını kapsayan bir perspektif sunduğunu göstermektedir.

¹⁴⁹ Age., s.173-176.

Kitaptaki eleştiri yazıları, sadece eserlerin içerik analizini yapmakla kalmayıp, aynı zamanda bu eserlerin yazıldıkları dönemin sosyal, politik ve kültürel bağlamını da ele almaktadır. Örneğin, Adalet Ağaoğlu'nun *Bir Düğün Gecesi* romanı incelenirken, 12 Mart döneminin Türkiye'sinin toplumsal ve siyasi atmosferi de detaylı bir şekilde analiz edilmektedir. Bu yaklaşım, edebî eserlerin sadece metin olarak değil, aynı zamanda toplumsal bir belge olarak da okunabileceğini vurgulamaktadır.

Yazar, eleştiri yazılarında hem biçimsel hem de içerik odaklı bir analiz yöntemi benimsemiştir. Eserlerin dilsel özellikleri, anlatım teknikleri ve yapısal unsurları incelenirken, aynı zamanda tematik boyutları, karakterlerin psikolojik derinlikleri ve eserlerin toplumsal yansımaları da ele alınmaktadır. Bu çok yönlü yaklaşım, kitabın sadece edebiyat eleştirmenleri için değil, aynı zamanda sosyologlar, tarihçiler ve kültür araştırmacıları için de değerli bir kaynak olmasını sağlamaktadır.

Kitabın dikkat çeken özelliklerinden biri de, intihar eden Türk şairlerine ayrılan bölümdür. "Müntehir Şairler"¹⁵⁰ başlığı altında sunulan bu inceleme, Türk edebiyatında genellikle göz ardı edilen veya yüzeysel olarak ele alınan bir konuya derinlemesine eğilmektedir.

Eserin bir diğer önemli özelliği, sadece çok bilinen ve tanınmış eserleri değil, aynı zamanda edebiyat çevrelerinde yeterince ilgi görmemiş yazarları ve eserleri de ele almasıdır. Bu yaklaşımla, Türk edebiyatının ana akımının yanı sıra, keşfedilmeyi bekleyen gizli hazinelerine de ışık tutmaktadır.

Kitaptaki eleştiri yazıları, akademik bir derinliğe sahip olmakla birlikte, anlaşılır ve akıcı bir dille kaleme alınmıştır. Bu özellik, eserin hem akademisyenler hem de genel okuyucu kitlesi tarafından ilgiyle okunabilmesini sağlamaktadır. Yazar, edebî terimleri ve kavramları kullanırken, bunları okuyucunun anlayabileceği şekilde açıklamaya özen göstermiştir.

Kitap incelediğinde, öykü türünün diğer türlere göre daha fazla ön plana çıktığı görülmektedir. Necati Mert'in öykücülüğü üzerine yapılan kapsamlı inceleme, Vüs'at O. Bener'in öykülerine dair detaylı analiz ve Ali Ulvi Temel'in *Bildiri Öyküler* kitabının ele

---

¹⁵⁰ Age., s. 155-170.

alınışı, öykü türüne verilen önemi göstermektedir. Ayrıca, bu incelemelerin diğer türlere göre daha uzun ve detaylı olması da öykü türünün öne çıktığını desteklemektedir.

Öykü türünün bu eleştiri yazılarında daha fazla öne çıkmasının birkaç sebebi olabilir:

- Türk edebiyatında öykü geleneğinin güçlü olması: Özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Türk edebiyatında öykü türü büyük bir gelişme göstermiştir. Bu durum, eleştirmenlerin ve edebiyat araştırmacılarının öykü türüne olan ilgisini artırmış olabilir.
- Öykünün çağdaş Türk edebiyatındaki yeri: Öykü, modern Türk edebiyatının önemli ifade araçlarından biri haline gelmiştir. Toplumsal değişimlerin, bireysel deneyimlerin ve çağdaş sorunların yansıtılmasında öykü türü etkili bir araç olarak kullanılmaktadır.
- Öykünün analiz edilmeye elverişli yapısı: Öykü, kısa ve yoğun yapısıyla derinlemesine analiz için uygun bir türdür. Bu özellik, eleştirmenlerin öykü üzerine daha detaylı incelemeler yapmasına olanak sağlamaktadır.
- Yazarın kişisel ilgisi: Cemile Sümeyra'nın öykü türüne özel bir ilgi duyması ve bu alanda daha fazla okuma ve araştırma yapmış olması da etkindir.
- Öykü yazarlarının çeşitliliği: Türk edebiyatında farklı kuşaklardan ve ekollerden çok sayıda önemli öykü yazarının bulunması, bu türe dair daha fazla eleştiri yazısı yazılmasına yol açmış olabilir.
- Öykünün dönemin ruhunu yansıtmaya gücü: Öykü türü, yazıldığı dönemin toplumsal, siyasal ve kültürel atmosferini yansıtmada oldukça etkili bir araçtır. Bu özellik, eleştirmenlerin öykü üzerinden dönem analizleri yapmasına imkân tanımaktadır.

Öykü türünün öne çıkması, hem Türk edebiyatındaki öykü geleneğinin gücünü hem de yazarın bu türe olan özel ilgisini yansıtmaktadır. Bu durum, aynı zamanda öykünün çağdaş Türk edebiyatındaki merkezi konumunu da gözler önüne sermektedir.

Bu kitaptaki eleştiri yazıları incelendiğinde; edebiyat sosyolojisi, öznel eleştiri ve olumlu-olumsuz eleştiri yaklaşımlarının kullanımı hakkında kimi kanılara varmak mümkündür:

1. Edebiyat sosyolojisi: edebî eserleri toplumsal bağlamları içinde inceleyen ve edebiyat ile toplum arasındaki karşılıklı etkileşimi araştıran bir yaklaşımdır. Kitaptaki eleştiri

yazılarında, edebiyat sosyolojisi yaklaşımının yaygın olarak benimsendiği ve etkili bir şekilde kullanıldığı görülmektedir.

2. Toplumsal analiz: eleştiri yazılarında, incelenen edebî eserlerin yazıldıkları dönemin toplumsal, siyasal ve kültürel bağlamı içinde değerlendirildiği görülmektedir. Türk toplumunda yaşanan siyasal, toplumsal ve bireysel değişimlerin öykülere nasıl yansıdığı detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bu yaklaşım, edebî eserlerin içinde üretildikleri toplumsal koşullardan bağımsız düşünülmemeyeceği anlayışına dayanmaktadır.
3. Yazar-toplum ilişkisi: eleştiri yazılarında, yazarların toplumsal konumları, dünya görüşleri ve bunların eserlerine yansımaları üzerinde durulmuştur. Bu yaklaşım, yazarın içinde yaşadığı toplumun bir ürünü olduğu kadar, o toplumu etkileyen bir faktör olduğu anlayışına dayanmaktadır.
4. Edebiyat-toplum etkileşimi: eleştiri yazılarında, edebî eserlerin toplumsal değişimleri nasıl yansıttığı ve aynı zamanda bu değişimleri nasıl etkilediği üzerinde durulmuştur. Bu yaklaşım, edebiyat ve toplum arasındaki karşılıklı etkileşimi vurgulamaktadır.
5. Toplumsal cinsiyet: özellikle kadın yazarlar ve kadın karakterler üzerine yapılan incelemelerde, toplumsal cinsiyet meselelerine özel bir önem verilmiştir. Örneğin, Fûruzan'ın öykülerindeki kadın karakterler incelenirken, Türk toplumundaki kadın-erkek ilişkileri, kadının toplumdaki konumu ve kadına yönelik baskılar gibi konular ele alınmıştır. Bu yaklaşım, edebiyatın toplumsal cinsiyet rollerinin anlaşılmasına olanak sağlamaktadır.
6. Sınıfsal analiz: bazı eleştiri yazılarında, edebî eserlerdeki karakterlerin ve olayların sınıfsal boyutları üzerinde durulmuştur. Örneğin, Necati Mert'in öyküleri incelenirken, taşra ve kent yaşamı arasındaki sınıfsal farklılıklar ve bunların karakterler üzerindeki etkileri ele alınmıştır. Bu yaklaşım, edebiyatın toplumsal sınıf ilişkilerini nasıl yansıttığını ve yorumladığını anlamamıza yardımcı olmaktadır.
7. Tarihsel perspektif: eleştiri yazılarında, incelenen eserlerin yazıldıkları dönemin tarihsel koşulları içinde değerlendirildiği görülmektedir. Örneğin, *Annem Belkis* adlı eserin incelemesinde, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş sürecinin toplumsal ve kültürel etkileri üzerinde durulmuştur. Bu yaklaşım, edebî eserlerin tarihsel bağlamını anlamak ve edebiyat tarih ilişkisini çözümlemek açısından önemlidir.

8. Öznel eleştirinin kullanımı: eleştirmenin kişisel görüş, duygu ve değerlendirmelerini ön plana çıkaran bir yaklaşımdır. Kitaptaki eleştiri yazılarında, genel olarak nesnel bir yaklaşım benimsenmiş olsa da, zaman zaman öznel eleştiri unsurlarına da yer verildiği görülmektedir:
- Kişisel yorumlar: bazı eleştiri yazılarında, Sümeyra'nın incelenen eserler hakkındaki kişisel yorumlarına ve değerlendirmelerine yer verilmiştir. Örneğin, Vüs'at O. Bener'in öyküleri incelenirken, eleştirmenin Bener'in üslubuna ilişkin beğeni ifadeleri yer almaktadır. Bu tür kişisel yorumlar, eleştiri yazılarına öznel bir boyut katmaktadır.
  - Duygusal tepkiler: kimi eleştiri yazılarında, eleştirmenin incelenen eserlere verdiği duygusal tepkilere yer verilmiştir. Örneğin, "Müntehir Şairler" başlıklı bölümde, intihar eden şairlerin hayat hikayeleri anlatılırken, eleştirmenin bu duruma ilişkin üzüntü ve empati ifadeleri yer almaktadır. Bu tür duygusal tepkiler, eleştiri yazılarına insani bir boyut katmaktadır.
  - Değer yargıları: bazı eleştiri yazılarında, incelenen eserlerin edebî değerine ilişkin kişisel değerlendirmelere yer verilmiştir. Örneğin, Ahmet Haşim'in *Frankfurt Seyahatnamesi* incelenirken, eserin Türk seyahat edebiyatındaki önemine ilişkin değer yargıları ifade edilmiştir. Bu tür değerlendirmeler, eleştiri yazılarına öznel bir nitelik kazandırmaktadır.
  - Karşılaştırmalı değerlendirmeler: kimi eleştiri yazılarında, farklı yazarların veya eserlerin karşılaştırılmasında eleştirmenin kişisel tercihlerini yansıtan ifadelere yer verilmiştir. Bu tür karşılaştırmalar, eleştiri yazılarına öznel bir boyut katmaktadır.

Öznel eleştiri yaklaşımlarının kullanımı; eleştiri yazılarına canlılık ve samimilik katmakta, aynı zamanda okuyucuya farklı bir perspektif sunmaktadır. Ancak, bu yaklaşımın akademik nesnelliği zedelemeyecek ölçüde kullanılmasına özen gösterildiği de gözlemlenmektedir.

9. Olumsuz eleştirinin kullanımı: olumsuz eleştiri, incelenen eserlerin zayıf yönlerini, eksikliklerini veya sorunlu yanlarını ortaya koyan bir yaklaşımdır. Kitaptaki eleştiri yazılarında, genel olarak olumlu ve yapıcı bir yaklaşım benimsenmiş olsa da, zaman zaman olumsuz eleştiri unsurlarına da yer verildiği görülmektedir.

10. Teknik eleştiriler: bazı eleştiri yazılarında, incelenen eserlerin teknik açıdan zayıf yönlerine değinilmiştir. Örneğin, bazı öykülerin kurgu tekniğindeki zayıflıklar veya dil kullanımındaki sorunlar eleştirel bir şekilde ele alınmıştır. Bu tür teknik eleştiriler, eserlerin edebî niteliğini değerlendirme noktasında önem arz etmektedir.
11. Tematik eleştiriler: bazı eleştiri yazılarında, incelenen eserlerin tematik açıdan sorunlu yanlarına değinilmiştir. Örneğin, bazı eserlerdeki karakter derinliğinin yetersizliği veya tema işleyişindeki tutarsızlıklar eleştirel bir şekilde ele alınmıştır. Bu tür tematik eleştiriler, eserlerin içerik açısından değerlendirilmesine katkı sağlamaktadır.
12. İdeolojik eleştiriler: bazı eleştiri yazılarında, incelenen eserlerin ideolojik açıdan sorunlu yanlarına değinilmiştir. Örneğin, bazı eserlerdeki toplumsal cinsiyet yaklaşımının sorunlu yanları veya siyasi mesajların aşırı didaktik sunumu eleştirel bir şekilde ele alınmıştır. Bu tür ideolojik eleştiriler, eserlerin toplumsal ve siyasal bağlamını değerlendirme noktasında önemlidir.
13. Tarihsel bağlam eleştirileri: Kimi eleştiri yazılarında, incelenen eserlerin tarihsel bağlamı yansıtmadaki eksikliklerine değinilmiştir. Örneğin, bazı tarihsel romanlardaki tarihsel gerçekliklerle çelişen unsurların eleştirel bir şekilde ele alındığı görülmektedir. Bu tür eleştiriler, eserlerin tarihsel gerçekliğe uygunluğunu değerlendirmek açısından önemlidir.

Kısacası; bu kitaptaki eleştiri yazılarında edebiyat sosyolojisi yaklaşımının yaygın olarak kullanıldığı, öznel eleştiri unsurlarına sınırlı ölçüde yer verildiği ve olumlu-olumsuz eleştirilerin de dikkatli ve yapıcı bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Bu çok yönlü yaklaşım, incelenen eserlerin hem edebî nitelikleri hem de toplumsal işlevleri açısından kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır.

Kitaptaki eleştiri yazıları incelediğinde, hem analiz hem de hükme varma yaklaşımlarının kullanıldığı görülmektedir. Sümeyra'nın yazılarında analiz yaklaşımının baskın olduğu görülmektedir. Bu yaklaşım, incelenen eserleri çeşitli açılardan derinlemesine incelemeyi, parçalarına ayırmayı ve bu parçalar arasındaki ilişkileri ortaya koymayı amaçlamaktadır. Analiz yaklaşımının kullanımında; yapısal analiz, tematik analiz, karakter analizi, dil ve üslup analizi, bağlamsal analiz, karşılaştırmalı analiz yer almaktadır. Yazar ele aldığı eserleri bu bağlamda incelemiş ve çıkarımlarda bulunmuştur.

Analiz yaklaşımı kadar yoğun olmamakla birlikte, hükme varma yaklaşımının da kullanıldığı görülmektedir. Bu yaklaşım, incelenen eserler veya yazarlar hakkında kesin yargılara varmayı, değer biçmeyi ve sonuçlara ulaşmayı amaçlamaktadır. Hükme varma yaklaşımında bazı unsurlar öne çıkmaktadır: edebî değer hükümleri, yazarların konumlandırılması, dönem değerlendirilmesi, tematik hükümler, ideolojik hükümler.

Hem analiz hem de hükme varma yaklaşımının kullanılması, eleştiri yazılarının akademik niteliğini ve nesnellliğini artırmaktadır. Analiz yaklaşımının ağırlıklı olarak kullanılması, incelenen eserlerin ve yazarların derinlemesine ve çok boyutlu bir şekilde değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır. Hükme varma yaklaşımının ise daha kontrole dayalı olarak kullanıldığı gözlemlenmektedir. Bu dengeli yaklaşım, eleştiri yazılarının hem detaylı bir inceleme sunmasına hem de belirli sonuçlara ulaşmasına imkân tanımaktadır.

Kısacası, *Hayatı Kurgulamak* Türk edebiyatının farklı dönemlerini, türlerini ve temsilcilerini kapsamlı ve derinlemesine inceleyen, çağdaş eleştiri yöntemlerini kullanan, akademik niteliği yüksek bir eserdir. Türk edebiyatının zenginliğini, çeşitliliğini ve derinliğini ortaya koyarken, aynı zamanda edebiyat ile toplumsal değişimler arasındaki ilişkiyi de gözler önüne sermektedir. Kitap, Türk edebiyatının farklı dönemlerine, türlerine ve temsilcilerine ışık tutarken aynı zamanda edebiyat eleştirisinin nasıl yapılması gerektiğine dair de örnek bir çalışma niteliğindedir. Bu kitap, Türk edebiyatı araştırmacıları, öğrencileri ve edebiyat meraklıları için zengin bir kaynak niteliğindedir.

3.3. SEYAHAT VE EDEBİYAT

Cemile Sümeýra'nın üçüncü inceleme/ araştırma kitabı *Seyahat ve Edebiyat* adlı çalışmasıdır. 2017 yılında yayımlanan kitabı ölümünden sadece birkaç ay önce yayımlanmıştır. Sümeýra, Seyahatnameleri ele aldığı bu eserinde gezi edebiyatı hakkındaki düşünce ve çıkarımlarını bir araya toplamıştır. Otuz dört seyahat metnini ve yazarlarını tek tek incelemiştir.¹⁵¹

---

¹⁵¹ C. Sümeýra, *Seyahat ve Edebiyat*.

3.3.1 SEYAHAT NEDİR?

3.3.1.1 Seyahatin Genel Haritası

Yürümek, yol almak, gezmek ve dolaşmak gibi eylemleri kapsayan seyahat, insanın var oluşundan bu yana süregelen ve insanın yaradılış ve oluş serüveninin bir parçası olan bir eylemdir. Seyahat, insanın kendini ve başkalarını tanınması, dünyayı keşfetmesi ve yeni deneyimler kazanması noktasında sınırsız imkânlar sağlamaktadır. Seyahatin genel haritası, insanın farklı amaçlarla ve farklı şekillerde gerçekleştirdiği yolculukları içermektedir. Bu harita, fiziksel seyahatlerden manevi yolculuklara, kısa mesafeli gezilerden uzun soluklu keşiflere kadar geniş bir yelpazeyi barındırmaktadır.¹⁵²

Fiziksel seyahatler, bir bölgeden başka bir bölgeye yapılan yolculukları kapsar. Bu tür seyahatlerin temelinde, yeni yerler görme, farklı kültürlerle tanışma ve dünyayı keşfetme arzusu yatmaktadır. Manevi seyahatler ise insanın iç dünyasında gerçekleştirdiği yolculuklardır. Bir hâlden başka bir hâle, bir boyuttan başka bir boyuta geçiş olarak nitelendirilebilecek bu seyahatler, insanın kendini keşfetmesi ve ruhsal olgunluğa erişmesi noktasında önem arz etmektedir. Seyahatin motivasyonları arasında aşk, gurbet, merak gibi duygular bulunmakta ve insanın gezme arzusunu uyandırarak farklı coğrafyaları tanıma fırsatı sunmaktadır.

3.3.1.2 Seyahatin Kısa Tarihi

İnsanlık tarihi kadar eski olan seyahat tarihi, hayatta kalma ve yeni yaşam alanları bulma amacıyla yapılan göçlerle başlamıştır. Zamanla seyahatin amacı ve niteliği değişmiş, keşif, ticaret, din ve bilim gibi faktörler seyahatin öncü amaçları haline gelmiştir.¹⁵³

İslami kaynaklara göre ilk seyahat, Hz. Âdem'in seyahatidir. Ruhlar âleminden cennete, cennetten de dünyaya olan yolculuğu, insanlığın seyahat serüveninin başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Tarih boyunca büyük seyyahlar, dünyayı keşfetmek ve bilinmeyenleri anlamak için uzun yolculuklara çıkmışlardır. Marco Polo, İbn Battuta, Kristof Kolomb gibi isimler, seyahat tarihinin önemli figürleri arasında yer almaktadır. Modern çağda seyahatin anlamı ve

¹⁵² Age., s. 17- 29.

¹⁵³ Age., s.30-32.

biçimi değişmiş, ulaşım imkânlarının artması ve küreselleşme, seyahati daha erişilebilir kılmıştır.

3.3.1.3 Seyahat İnsanları

Seyahat insanları, yolculuğu bir yaşam biçimi olarak benimsemiş kişilerdir. Bu kişiler arasında seyyah, turist, gezgin, flanör ve aylak gibi tipler öne çıkmaktadır. Seyyah, seyahati bir iş edinmiş, yolculuğu amaç haline getirmiş kişidir. Seyyah için seyahat, bir düşünme, tefekkür etme ve farklı deneyimlerle buluşma imkânıdır.¹⁵⁴ Seyyahlar seyahati bir yaşam biçimi olarak benimsemiş, bunu adeta bir meslek haline getirmiş kişilerdir. Onlar için seyahat etmek sadece gezip görmek değil, aynı zamanda keşfetmek, öğrenmek, deneyimlemek ve aktarmaktır. Seyyahlar gittikleri yerlerin kültürünü, tarihini, coğrafyasını derinlemesine incelemeyi amaçlarlar. Turist ise genellikle belirli bir süre için seyahat eden, eğlence veya dinlenme amacıyla yolculuk yapan kişidir. Turistin seyahati çoğunlukla planlı ve programlıdır. Flanör ve aylak tipleri ise daha çok kentsel mekânlarda gezinen, gözlem yapan kişilerdir. Şehrin sokaklarında gayesizce dolaşan, gözlem yapan ve şehrin ritmini hisseden kişiler olarak tanımlanabilir.

Sonuç olarak, seyahat insanları çeşitli amaçlarla hareket eden, farklı seyahat deneyimleri yaşayan kişilerdir. Onların seyahat pratikleri ve deneyimleri, seyahat ve gezi edebiyatının temeli oluşturmaktadır. Seyahat insanlarının gözlemleri ve anlatıları, farklı coğrafyaların, kültürlerin ve toplumsal yapıların anlaşılması noktasında katkı sağlamaktadır.

3.3.1.4 Seyahat Mekânları

Seyahat mekânları, insanın yolculuk sırasında uğradığı, konakladığı veya geçtiği yerlerdir. Bu mekânlar arasında şehirler, kasabalar, köyler, doğâl alanlar ve tarihi yerler bulunmaktadır. Seyahat mekânları arasında özel bir yere sahip olan şehirler, kendine has atmosferi, tarihi ve kültürü ile seyyahı kendisine çekmektedir. İstanbul, Paris, Roma gibi şehirler, yüzyıllardır seyyahların ilgisini çeken mekânlar arasında varlığını korumaktadır. Doğâl mekânlar da seyahat için önemli bir kaynaktır.¹⁵⁵ Dağlar, çöller, ormanlar, okyanuslar seyyahın keşif arzusunu tetikleyen mekânlar arasındadır ve insanın doğâ ile bağ kurmasını ve kendini keşfetmesini sağlamaktadır. Tarihi mekânlar, geçmişin izlerini taşıyan ve seyyaha bir

¹⁵⁴ Age., s. 33-38.

¹⁵⁵ Age., s. 39- 44.

nevi zaman yolculuğu yaptıran yerlerdir. Antik kentler, kaleler, tapınaklar gibi yapılar, insanlık tarihinin tanıkları olarak seyahat mekânları arasında önemli bir teşkil etmektedir.

Sonuç olarak, seyahat mekânları, insanın dünyayı anlaması, farklı kültürleri tanınması ve kendini keşfetmesi hususunda birer araçtır. Her mekân, kendine has hikâyesi ve atmosferi ile gezgine farklı deneyimler sağlamaktadır.

3.3.2. SEYAHATNAMELER VE GEZİ EDEBİYATI

3.3.2.1 Seyahatnameler

Seyahatnameler, seyyahların yaptıkları yolculuklar sırasında gördüklerini, yaşadıklarını ve gözlemlediklerini anlattıkları edebî eserlerdir. Bu eserler, yazıldıkları dönemin sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi yapısı hakkında önemli bilgiler sunmakta ve aynı zamanda farklı coğrafyaların, toplumların ve kültürlerin tanınmasına katkı sağlamaktadır.¹⁵⁶

Seyahatnamelerin en önemli özelliklerinden biri, yazarın gözlemlerine ve deneyimlerine dayalı olmasıdır. Seyyahlar gittikleri yerlerin coğrafi özellikleri, iklimi, bitki örtüsü, hayvan varlığı gibi doğal unsurlarının yanı sıra, o bölgede yaşayan insanların gelenek ve görenekleri, yaşam biçimleri, inanç sistemleri, ekonomik faaliyetleri gibi kültürel ve toplumsal özelliklerini de detaylı bir şekilde ele alırlar.

Seyahatnameler aynı zamanda tarihsel birer belge niteliği taşırlar. Yazıldıkları dönemin siyasi, ekonomik ve toplumsal yapısı hakkında önemli bilgiler sunarlar. Bu nedenle tarih, sosyoloji, antropoloji gibi sosyal bilim dalları için önemli birer kaynak oluştururlar. Örneğin, Evliya Çelebi'nin Seyahatname'si Osmanlı İmparatorluğu'nun 17. yüzyıldaki durumu hakkında çok değerli bilgiler içermektedir.

Seyahatnamelerin bir diğer önemli özelliği, farklı kültürler ve toplumlar arasında bir köprü görevi görmesidir. Seyyahlar gittikleri yerlerdeki farklı yaşam biçimlerini, inanç sistemlerini, gelenek ve görenekleri kendi okuyucularına aktararak kültürler arası etkileşime katkı sağlarlar.

Seyahatnamelerin edebî değeri de göz ardı edilmemelidir. Birçok seyahatname yazarı, gözlemlerini ve deneyimlerini edebî bir dille aktarır. Bu nedenle seyahatnameler aynı

---

¹⁵⁶ Age., s. 45-49.

zamanda edebî eserler olarak da değerlendirilirler. Örneğin, Cenap Şahabettin'in Hac Yolunda adlı eseri, hem bir seyahatname hem de edebî bir eser olarak kabul görmektedir.

Türk edebiyatında seyahatname geleneği oldukça zengindir. Evliya Çelebi'nin Seyahatname'si bu geleneğin başlıca örneğidir. Bunun yanı sıra Seydi Ali Reis'in Mir'atü'l-Memalik'i, Şair Nabi'nin Hicaz Seyahatnamesi, Yirmi Sekiz Mehmet Çelebi'nin Sefaretname'si, Ahmet Mithat Efendi'nin Avrupa'da Bir Cevelan'ı gibi eserler Türk seyahatname türünün önemli örneklerindedir.

3.3.2.2 Gezi Edebiyatı

Gezi edebiyatı, yazarların seyahat deneyimlerini, gözlemlerini ve izlenimlerini edebî bir üslupla aktardıkları bir edebî türdür. Bu tür, seyahatname geleneğinin modern hali olarak değerlendirilebilir. Gezi edebiyatı, yazarın gezdiği yerlerdeki doğal, kültürel ve toplumsal unsurları kendi bakış açısıyla ve edebî bir dille aktarmasıyla oluşur.¹⁵⁷

Bu türün temel özelliklerinden biri, yazarın öznel bakış açısını yansıtmasıdır. Yazar, gezdiği yerleri kendi deneyimleri, düşünceleri ve duyguları çerçevesinde anlatır. Bu nedenle gezi yazıları, nesnel bir coğrafya veya tarih anlatısından ziyade, yazarın kişisel izlenimlerini ve yorumlarını barındırır. Ve genellikle betimleyici bir anlatım tarzına sahiptir. Yazarlar, gezdikleri yerlerin doğal güzelliklerini, mimari yapılarını, insanların yaşam biçimlerini, gelenek ve göreneklerini detaylı bir şekilde tasvir ederler. Bu tasvirler sırasında yazarın gözlem gücü ve edebî yeteneği ön plana çıkar. Farklı bölgeleri ve kültürleri yazıya döken gezi edebiyatı kültürlerin birbirlerini tanımalarına da katkı sağlar. Bunun yanı sıra; Tarih, coğrafya, sosyoloji, antropoloji gibi birçok disiplinle ilişki içinde olan gezi edebiyatı, hem bu alanlardan beslenmekte hem de bu alanlara kaynak olmaktadır.

Türk edebiyatında gezi yazısı türünün önemli temsilcileri arasında yer alan Falih Rıfkı Atay, Ahmet Haşim, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Reşat Nuri Güntekin gibi yazarlar, gezi serüvenlerini edebî bir üslupla yorumlayarak Türk gezi edebiyatının gelişimine önemli katkılarda bulunmuşlardır.

---

¹⁵⁷ Age., s. 50-53.

3.3.2.3 Dünya Edebiyatında Seyahat ve Gezi

Antik çağlardan günümüze kadar önemini koruyan seyahat ve gezi teması farklı kültürlerin, coğrafyaların ve toplumların tanınmasına katkı sağlarken, aynı zamanda insanın kendini keşfetme ve dünyayı anlamlandırma gayesine de hizmet etmiştir. Bu türün ilk örneklerinden biri olarak Homeros'un *Odyseia*'sıdır. Bu eser, Odysseus'un on yıl süren yolculuğunu anlatırken, aynı zamanda farklı coğrafyaları ve kültürleri de tasvir etmektedir. Antik Yunan'da Herodotos'un *Tarih* adlı eseri de önemli bir seyahat anlatısı örneğidir. Herodotos, bu eserinde gezdiği yerlerin coğrafi özellikleri, toplumsal yapısı ve kültürel özellikleri hakkında detaylı bilgiler vermektedir.¹⁵⁸

Orta Çağ'da seyahat ve gezi teması çoğunlukla dinî motiflerle birleşmiştir. Hac yolculuklarını anlatan eserler bu dönemde ağırlık kazanmıştır. İslam dünyasında İbn-i Battuta'nın *Seyahatname*'si, Batı'da ise John Mandeville'in *Seyahatler Kitabı* bu dönemin önemli örneklerindedir.

Rönesans ve Keşifler Çağı ile birlikte seyahat ve gezi edebiyatı farklı boyut kazanmış, yeni keşfedilen coğrafyalar hakkında bilgi vermeyi amaçlamıştır. Marco Polo'nun *Seyahatname*'si ve Kristof Kolomb'un *Seyir Defterleri* bu dönemin önemli eserlerindedir.

18. ve 19. yüzyıllarda altın çağını yaşayan seyahat ve gezi edebiyatı, sadece farklı coğrafyaları ve kültürleri tanıtmakla kalmamış, aynı zamanda yazarın iç dünyasını ve düşünce yapısını yansıtan eserlere dönüşmüştür. 19. yüzyılda ve günümüzde seyahat ve gezi edebiyatı, gelişmelerin etkisiyle gelişmeye devam etmiştir. Bu dönemde yazılan gezi yazıları, küresel sorunlara, kültürler arası etkileşime ve insanın varoluşsal sorgulamalarına da değinmektedir. Bruce Chatwin'in *Patagonya*'da eserleri modern gezi edebiyatının önemli örnekleri arasında yer almaktadır.

3.3.2.4 Türk Edebiyatında Seyahat ve Gezi

Türk edebiyatında zengin bir geleneğe dayanana seyahat ve gezi yazıları halk edebiyatından modern döneme kadar çeşitli türlerde yer bulmuştur. Destanlar, masallar, halk hikâyeleri ve âşık edebiyatı gibi türlerde seyahatin önemi vurgulanmıştır. Divan edebiyatında ise seyahatname türü öne çıkarken Tanzimat ve Servet-i Fünun dönemlerinde; Batılılaşma

¹⁵⁸ Age., s. 54-56.

etkisiyle seyahat yazıları farklı bir boyut kazanarak yenilenmiştir. Cumhuriyet döneminde Falih Rıfkı Atay, Reşat Nuri Güntekin ve Yakup Kadri Karaosmanoğlu gibi yazarlar Anadolu ve dünya üzerine önemli seyahat yazıları kaleme almıştır. Modern Türk edebiyatında ise seyahate ek olarak kültürel analiz, sosyal eleştiri ve felsefi düşünceler de yer bulmuştur.¹⁵⁹

Kısacası Türk edebiyatında tarihsel süreç içerisinde gelişerek, edebiyatın önemli bir dalı haline gelen seyahat ve gezi yazıları, sadece gezilen yerlerin tasvirini yapmakla kalmayıp, yazarların dünya görüşlerini, kültürel analizlerini ve felsefi düşüncelerini de yansıtan edebî ve tarihi belgeler haline gelmiştir.

3.3.2.5 Halk edebiyatı ve Seyahat

Halk edebiyatında seyahat teması, toplumun bilinçaltını ve kültürel değerlerini yansıtan önemli bir unsurdur. Sözlü geleneğe dayanan halk edebiyatı ürünlerinde, seyahat türü genellikle kahramanların zorluklarla mücadelelerini ve kendilerini keşfetme yolculuklarını simgelemede kullanılır. Örneğin kahramanlar sevgililerini bulmak için sadece fiziksel bir yer değiştirme değil, aynı zamanda kahramanların ruhsal olgunlaşma süreçlerini de temsil eden uzun yolculuklara çıkarlar.¹⁶⁰

Destan geleneğinde de önemli bir konuma sahip olan seyahat; kahramanların yeni yurtlar keşfetmek, düşmanlarla savaşmak veya maceralar yaşamak için çıktıkları uzun yolculuklar olarak yer alır. Bu yolculuklar, Türk toplumunun göçebe geçmişini de yansıtmaktadır.

Halk şiirinde, özellikle âşık edebiyatında sıklıkla yer bulan seyahat teması; âşıkların saz çalıp şiir söyleyerek diyar diyar gezmesi ve bu geziler sırasında gördüklerini, yaşadıklarını şiirlerine aktarması şeklinde görülmektedir. Örneğin, Karacaoğlan'ın şiirlerinde Anadolu'nun farklı yörelerinin tasvirleri ve yolculuk izlenimleri yer almaktadır.

Masal kahramanlarının sevgiliye kavuşmak, hazine bulmak, sihirli bir nesneyi ele geçirmek gibi amaçlarla başladıkları uzak diyarlar yolculukları da seyahat türünün örneğini teşkil eder. Bu tür masallar, insanın hayattaki mücadelesini ve kendini gerçekleştirme sürecini sembolik bir dille anlatmaktadır. Efsanelerde de seyahat teması önemli bir yer tutar. Özellikle kuruluş efsanelerinde, bir topluluğun veya şehrin kurucusu olarak kabul edilen kişilerin uzak

¹⁵⁹ Age., s.57-58

¹⁶⁰ Age., s. 59-63

diyarlardan geldiğinin ele alındığı anlatılar, toplumun kökenine dair inançları ve kültürler arasındaki etkileşimi de göstermektedir. Halk edebiyatında seyahat teması, aynı zamanda kültürel etkileşimin ve bilgi aktarımının bir aracıdır. Farklı yöreleri gezen âşıklar ve ozanlar, bölgelerdeki kültürel özellikleri, yaşam biçimleri ve gelenekleri taşırlar.

Kısacası; halk edebiyatında seyahat teması, bireyin kendini keşfetme sürecini, toplumun kolektif bilinçaltını, kültürel etkileşimi ve insanın evrensel arayışını yansıtan çok boyutlu bir motif olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.3.2.6 Divan edebiyatı ve Seyahat

Divan edebiyatında seyahat teması, İslami kültür ve geleneklerle harmanlanmış ve sembolik anlatımlarla zenginleştirilmiş bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Bu edebiyat geleneğinde seyahat, sadece fiziksel bir yer değiştirme olarak değil, aynı zamanda ruhani bir yolculuk, kendini keşfetme ve olgunlaşma süreci olarak da ele alınmaktadır. Divan şiirinde seyahat teması çoğunlukla sefer ve gurbet kavramları etrafında işlenmekte ve şairler, sevgiliden veya vatandan ayrı kalmanın verdiği hüznü, gurbet duygusu ve sıla hasretini dile getirmektedir. Bu bağlamda seyahat, çoğu zaman acı veren, ancak aynı zamanda olgunlaştıran bir deneyim olarak kabul görmektedir.¹⁶¹

Kasideler ve methiyeler, padişahların veya devlet büyüklerinin seferlerini, fetihlerini ve zaferlerini anlatmakta yararlanılan eserlerdir. Bu tür şiirlerde seyahat, güç ve ihtişamın bir göstergesi gibidir. Divan edebiyatında önemli bir yer tutan seyahatnameler, yazarların gezdikleri yerleri, gördükleri şehirleri, karşılaştıkları insanları ve yaşadıkları olayları aktardıkları edebî metinlerdir. Evliya Çelebi'nin *Seyahatname'si* bu türün başlıca örneğidir. Bu eser, sadece bir gezi yazısı olmasının yanı sıra dönemin sosyal, kültürel ve siyasi yapısını hakkında da bilgiler barındırmaktadır.

Divan edebiyatında tasavvufî bir boyuta da sahip olan seyahat türü kimi zaman manevi yolculuğu da ifade etmektedir. Bu bağlamda seyahat, insanın Allah'a ulaşma yolundaki manevi yolculuğunu da sembolize etmektedir. Örneğin, Fuzuli'nin *Leyla ve Mecnun* mesnevisinde Mecnun'un çöllerde dolaşması, aslında Allah aşkı yolundaki manevi bir yolculuğu temsil etmektedir. Divan edebiyatında önemli bir yer tutan şehir tasvirlerine

---

¹⁶¹ Age., s. 64-65.

Şehrengiz adı verilmekte ve bu tür eserlerde, şairler gezdikleri şehirleri, bu şehirlerin özelliklerini anlatmaktadırlar.

3.3.2.7 Tasavvuf Edebiyatı ve Seyahat

Tasavvuf edebiyatında seyahat teması, manevi olgunlaşma ve hakikate ulaşma yolculuğunun sembolik bir ifadesi gibidir. Bu edebiyat geleneğinde seyahat, fiziksel bir geziden ziyade, insanın iç dünyasında gerçekleşen ruhani bir yolculuğu temsil etmektedir. Ve seyahat, insanın nefsinin terbiye etmesi, kötü huylarından arınması ve ilahi aşka ulaşması sürecini kapsamaktadır.¹⁶²

Mevlâna Celâleddin Rûmî'nin *Mesnevî*'si, tasavvuf edebiyatında seyahatin en önemli örneklerinden biridir. Eserde yer alan hikâyeler, insanın manevi yolculuğunu yansıtmaktadır. Aynı şekilde Yunus Emre'nin şiirlerinde de seyahat teması çoğunlukla içsel bir yolculuğu ifade eder. Tasavvuf edebiyatında bir diğer önemli kavram da gurbet, insanın asıl vatanından ayrı düşmesini ve dünya hayatındaki yabancılığını ifade etmektedir. Şairler, bu gurbet duygusunu ve asıl vatana dönme özlemini şiirlerinde sıkça dile getirmektedir.

Kısacası, tasavvuf edebiyatında seyahat teması, insanın manevi olgunlaşma sürecini, hakikate ulaşma yolculuğunu ve ilahi aşka erişme çabasını sembolize etmekte, fiziksel bir yer değiştirmeden ziyade, insanın iç dünyasında gerçekleşen ruhani bir yolculuğu ifade etmektedir.

3.3.2.8 Modern Türk Edebiyatı ve Seyahat

Modern Türk edebiyatında seyahat teması, Tanzimat döneminden başlayarak önemli bir yer tutmuş ve zaman içinde çeşitli gelişmiştir. Bu dönemde, Batı'ya yapılan seyahatler ve bu seyahatlerin anlatıldığı eserlerin önemi hız kazanmış ve yazılanlar Osmanlı aydınlarının Batı medeniyetini tanımlarını ve bunun yarattığı etkileri yansıtmıştır. Örneğin, Ahmet Mithat Efendi'nin *Avrupa'da Bir Cevelan* adlı eseri, yazarın Avrupa seyahatini anlatırken aynı zamanda Batı medeniyetine dair gözlemlerini ve düşüncelerini de aktarmaktadır. Bu tür

---

¹⁶² Age., s. 66-67.

eserler, Osmanlı aydınlarının Batı'ya bakışını yansıtırken, aynı zamanda modernleşme sürecindeki Osmanlı toplumunun iç çatışmalarını da ortaya koymaktadır.¹⁶³

Servet-i Fünun döneminde seyahat teması, daha çok bireysel deneyimler ve izlenimler üzerinden işlenmiş ve dönemin yazarları, seyahati bir kaçış ve kendini keşfetme aracı olarak kullanmıştır. Örneğin, Cenap Şahabettin'in *Hac Yolunda* adlı eseri, yazarın Hicaz seyahatini anlatırken, aynı zamanda kişisel gözlem ve duygularını da yansıtmaktadır. II. Meşrutiyet döneminde seyahat yazıları, toplumsal ve siyasal meseleleri ele almanın bir aracı haline gelmiştir. Bu dönemde yazılan seyahatnamelerde, ülkenin farklı bölgelerindeki sorunlarını ve çözüm önerilerini dile getirilmiştir. Örneğin, Ömer Seyfettin'in Balkan savaşları sırasında yazdığı gezi yazıları, dönemin siyasi ve toplumsal meselelerini yansıtmaktadır.

Cumhuriyet döneminde seyahat yazıları, yeni kurulan Cumhuriyet'in değerlerini yansıtmakta ve Anadolu'nun farklı bölgelerini tanıtmayı amaçlamaktadır. Örneğin, Reşat Nuri Güntekin'in *Anadolu Notları* adlı eseri, yazarın Anadolu gezilerini anlatırken, aynı zamanda yeni rejimin ideallerini de yansıttığı bir eserdir.

1950'lerden sonra seyahat edebiyatı, daha çok bireysel deneyim ve kültürel etkileşime odaklanmıştır. Bu dönemde yazılan seyahat yazıları, farklı kültürleri tanıma, kendini keşfetme ve dünyayı anlama çabasını yansıtmaktadır. Modern Türk edebiyatında seyahat teması, sürgün ve göç deneyimlerini de kapsamaktadır. Özellikle 1980 sonrası dönemde, siyasi nedenlerle yurt dışına çıkmak zorunda kalan yazarların eserlerinde seyahat, bir zorunluluk ve yabancılaşma deneyimi olarak ele alınmaktadır. Örneğin, Nazım Hikmet'in sürgün yıllarında yazdığı şiirler, seyahatin bu boyutunu yansıtmaktadır. Günümüz Türk edebiyatında kimlik sorunlarını ve kültürler arası etkileşimi konu alan seyahat yazıları kaleme alınmaktadır. Örneğin, Elif Şafak'ın *Araf* adlı romanı, farklı kültürler arasında sıkışmış karakterlerin deneyimlerini anlatmaktadır.

3.3.2.9 Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı ve Seyahat

Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatında seyahat edebiyatı; ulusal kimlik, Anadolu'nun keşfi ve modernleşme sürecinin bir yansımasıdır.¹⁶⁴ Bu dönemde seyahat yazıları, toplumsal değişimi gözlemlenme, ulusal değerleri keşfetme ve yeni kurulan Cumhuriyet'in ideallerini

¹⁶³ Age., s. 68-76.

¹⁶⁴ Age., s. 77-82.

yayma amacı taşımaktadır. 1923-1950 arası dönemde, Anadolu'yu tanıma ve tanıtmaya amacıyla yazılan seyahat eserlerinde yeni kurulan Cumhuriyet'in değerleri vurgulanmakta ve Anadolu insanının yaşam koşulları, sorunları ele alınmaktadır. Örneğin, Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun *Ankara* romanı, başkentin kuruluş sürecini ve modernleşme çabalarını bir seyahat çerçevesinde anlatmaktadır. Falih Rıfkı Atay'ın *Zeytin Dağı*, *Tuna Kıyıları* ve *Taymis Kıyıları* gibi eserleri, Cumhuriyet döneminin önemli seyahat kitapları arasındadır. Atay, bu eserlerinde sadece gezi izlenimlerini aktarmakla kalmamış, aynı zamanda tarihsel ve kültürel analizler de yapmıştır.

1950'lerden sonra, seyahat edebiyatında bireysel deneyimler ve kültürel etkileşim daha ön plana çıkmaya başlamış ve dönemin yazarları Anadolu dışına çıkarak dünyanın farklı bölgelerini de anlatmaya başlamışlardır. Örneğin, Aziz Nesin'in *Dünya Kazan Ben Kepçe* adlı eseri, yazarın dünya gezilerini ve gözlemlerini mizahi bir dille aktardığı eseridir.

1980 sonrası dönemde, seyahat edebiyatında sürgün ve göç temaları ön plana çıkmaya başlamıştır. Siyasi nedenlerle yurt dışına çıkmak zorunda kalan yazarların eserlerinde, seyahat bir zorunluluk ve yabancılaşma deneyimi olarak yansımıştır. 2000'li yıllarda seyahat edebiyatı eserlerinde, kültürler arası etkileşim, kimlik sorunları ve küresel meselelere dair gözlemler ön plana çıkmıştır. Bu yönüyle seyahat yazıları, dönemin anlama noktasında önemli birer kaynak niteliğindedir.

3.3.3. SEYAHATNAME YAZARLARI VE ESERLERİ

3.3.3.1 Seydi Ali Reis (1498-1562) *Mir'at'ül-Memâlik*

Seydi Ali Reis'in *Mir'at'ül-Memâlik* (Ülkelerin Aynası) adlı eseri, 16. yüzyıl Osmanlı denizciliği ve coğrafyası hakkında önemli bilgiler sunan bir seyahatnamedir. Eser, yazarın Basra'dan Süveyş'e donanmayı götürme görevi sırasında yaşadıklarını konu almaktadır. Eserde, yer alan bölgelerin coğrafi özellikleri, iklimi, bitki örtüsü, şehirleri, toplumsal yapısı ve kültürel özellikleri hakkında detaylı bilgiler bulunmaktadır. Seydi Ali Reis, uğradığı yerlerdeki yöneticilerle yaptığı görüşmeleri, katıldığı edebî sohbetleri ve şiir meclislerini de eserine dâhil etmiştir. Bu yönüyle *Mir'at'ül-Memâlik*, sadece bir gezi anlatısı değil, aynı zamanda dönemin siyasi, sosyal ve kültürel yapısını yansıtan önemli bir tarihsel belge niteliğindedir. Eser, 16. yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu'nun doğu coğrafyasıyla ilişkilerine, denizcilik faaliyetlerine ve diplomasi anlayışına da ışık tutmaktadır. Seydi Ali Reis'in

gözlemlerini akıcı ve canlı bir dille aktarken şiirlere de yer vermiş olması eserin edebî yönünü güçlendirmektedir.¹⁶⁵

3.3.3.2 Evliya Çelebi (1611-1682) *Seyahatname*

Evliya Çelebi'nin *Seyahatname* adlı eseri, Türk ve dünya seyahat edebiyatının şüphesiz en önemli örneklerindedir. On ciltlik bu dev eser, 17. yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu'nun ve detaylı bir portresini çizmektedir.¹⁶⁶

Gördüğü bir rüya üzerine seyahate çıkmaya karar veren ve yaklaşık kırk yıl boyunca Osmanlı İmparatorluğu'nun dört bir yanını ve komşu ülkeleri gezen Evliya Çelebi, seyahatlerinde; Anadolu, Rumeli, Kafkasya, Orta Doğu, Kuzey Afrika ve Orta Avrupa'yı dolaşmış ve bu yerlerin coğrafi özellikleri, tarihi, mimarisi, sosyal ve ekonomik yapısı, kültürel özellikleri, dilleri, gelenekleri, gündelik yaşamı hakkında ayrıntılı bilgiler sunmuştur. Gözlemlerini son derece detaylı canlı bir şekilde aktaran Çelebi; şehirlerin nüfusunu, mahalle sayısını, cami, medrese, han, hamam gibi yapıların sayısını ve özelliklerini, çarşıların durumunu, üretilen malları, yemek kültürünü ve hatta yerel ağız özelliklerini bile not etmiştir. Gözlemlerini aktarırken zaman zaman abartılı ve fantastik unsurlara da yer veren Evliya Çelebi oldukça dikkat çekici bir üsluba sahiptir.

Bu eser içerdiği geniş bilgiler doğrultusunda tarih, coğrafya, sosyoloji, antropoloji, dilbilim, sanat tarihi gibi pek çok farklı disiplin için önemli bir kaynak niteliği taşımakta ve Osmanlı İmparatorluğu'nun çok kültürlü yapısını, farklı etnik ve dinî gruplar arasındaki ilişkileri de yansıtmaktadır.

3.3.3.3 Şair Nabi (1641-1712) *Hicaz Seyahatnamesi*

Şair Nabi'nin 18. yüzyıl başlarında gerçekleştirdiği hac yolculuğunu anlatan "*Hicaz Seyahatnamesi*" hem gezi anlatısı hem de edebî bir değer taşımaktadır. Nabi, Üsküdar'dan başlayan yolculuğunu İznik, Eskişehir, Konya, Adana, Halep üzerinden devam ettirmiş ve sonunda Mekke ve Medine'ye ulaştığı gezisindeki şehirleri, menzilleri, ziyaret edilen türbeleri ve kutsal mekânları detaylı ve başarılı tasvirlerle kaleme almıştır. Şair kimliğinin etkisiyle

¹⁶⁵ Age., s. 83-90.

¹⁶⁶ Age., s. 91-100.

güçlü bir edebî üsluba sahip olan Nabi izlenimlerini şiirsel bir dille manzum parçalara da yer vererek aktarmıştır. ¹⁶⁷

Nabi'nin hac yolculuğunu, manevi bir yolculuk olarak da ele almak mümkündür. Yazar, kutsal topraklara yaklaştıkça artan heyecanını ve manevi duygularını da eserine yansıtmıştır. Duygusal yoğunluğunun yanı sıra dönemin ulaşım ve konaklama koşulları hakkında da bilgiler vermektedir. Kervan yolculuğunun zorlukları, menzillerin durumu, yolculuk sırasında karşılaşılan sorunlar gibi detaylar, 18. yüzyıl başlarındaki seyahat koşullarını anlamak açısından değerlidir. Kısacası bu eser hem edebî hem de tarihsel ve kültürel önem arz etmektedir.

3.3.3.4 Yirmi Sekiz Mehmet Çelebi (1667?-1732) *Sefaretnâme*

Yirmi Sekiz Mehmet Çelebi'nin *Sefaretnâme*'si, 18. yüzyıl Osmanlı diplomasi tarihinin ve seyahat edebiyatının önemli eserlerinden biridir. Batı medeniyetini yakından tanıma ve Osmanlı'nın modernleşme çabalarına katkıda bulunacak gözlemler yapma amacıyla Fransa'ya elçi olarak gönderilen ve bu sıradaki gözlemlerini kaleme alan Çelebi, Osmanlı İmparatorluğu'nun Batı'ya açılma sürecinde önemli bir rol oynamıştır. Fransa'nın siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel yapısı hakkında detaylı bilgiler sunan Çelebi, Paris'teki sarayları, bahçeleri, hastaneleri, okulları ve diğer kurumları başarılı bir şekilde tasvir etmiştir. Gözlemlerini aktarırken sık sık Osmanlı İmparatorluğu ile karşılaştırmalar yapan Çelebi'nin çalışması karşılaştırmalı medeniyet analizi niteliğindedir. ¹⁶⁸

Dönemin Fransız toplumu ve kültürü hakkında da önemli bilgiler veren Çelebi, objektif bakış açısını koruyarak gördüklerini eleştirel bir gözle değerlendirmiş, olumlu ve olumsuz yönleri dengeli bir şekilde aktarırken akıcı ve anlaşılır bir dil kullanmıştır.

3.3.3.5 Ahmet Mithat Efendi (1844-1912) *Avrupa'da Bir Cevelan*

Avrupa'da Bir Cevelan adlı eserinde, 1889 yılında Stockholm'deki Oryantalistler Kongresi'ne katılmak üzere çıktığı Avrupa seyahatini kaleme alan Ahmet Mithat Efendi seyahati boyunca gördüğü şehirleri, toplumları ve kültürleri detaylı bir şekilde gözlemiş ve

¹⁶⁷ Age., s. 101-103.

¹⁶⁸ Age., s. 104-105.

yorumlamıştır.¹⁶⁹ Mithat Efendi, Paris, Berlin, Viyana gibi şehirlerin mimari yapılarını, sosyal hayatını, eğitim sistemlerini ve teknolojik gelişmelerini ayrıntılı bir şekilde ele alırken kendi Türk ile Batı kültürü arasında karşılaştırmalar yapmış ve Osmanlı toplumunun modernleşmesi için öneriler sunmuştur. Kısacası, *Avrupa'da Bir Cevelan*, dönemin Osmanlı-Batı ilişkilerini ve Osmanlı aydınınının Batı algısını yansıtan önemli bir seyahatname örneğidir.

3.3.3.6 Ahmet Rasim (1865-1932) *Romanya Mektupları*

Ahmet Rasim, Romanya cephesine yaptığı seyahati ve bu seyahat esnasında Tasvir-i Efkâr gazetesine gönderdiği yazıları konu alan *Romanya Mektupları* adlı eserinde gözlemlerini detaylı bir şekilde aktarmıştır. Seyahati boyunca Plevne, Varna, Mecidiye gibi şehirleri ziyaret eden Ahmet Rasim, bu şehirlerdeki yaşamı, mimariyi ve savaşın etkilerini detaylı bir şekilde betimlemiş, bölgelerin tarihsel konumunu ve savaşlarla geçen geçmişini de değerlendirmiştir. Yazar, seyahati esnasında cephe durumlarını gözlemlemek üzere Silistre Muharebesi'ne katılmış ve orduyla birlikte İbrail'e gitmiştir. Bu süreçte Romen toplumu ve kültürü hakkında da değerlendirmelerde bulunmuştur.¹⁷⁰

Ahmet Rasim'in gözlemleri sadece fiziksel mekânlarla sınırlı kalmamış, aynı zamanda toplumsal ve kültürel konuları da kapsamıştır. Örneğin, Sofya'daki bir kilise ziyaretinde İslam ve Hristiyanlık arasındaki farkları değerlendirmiştir. Ayrıca, geçtiği bölgelerdeki şehitlikleri ziyaret ederek duygusal anlar yaşamıştır. Eserin sonunda yazar, Bükreş'teki gözlemleriyle seyahatini tamamlamıştır. Burada şehrin düzensiz yapısı ve toplumsal sorunlar hakkında endişelerini de dile getirmekten geri kalmamıştır.

3.3.3.7 Cenap Şahabettin (1870-1934) *Avrupa Mektupları, Hac Yolunda, Irak, Suriye*

Mektupları

Cenap Şahabettin'in seyahat yazıları, Osmanlı'nın son dönemindeki farklı coğrafyaları ve kültürleri yansıtmaktadır. *Avrupa Mektupları*'nda yazar, Avrupa şehirlerini, özellikle Paris'i detaylı bir şekilde anlatmaktadır.¹⁷¹ Şahabettin, Avrupa'nın kültürel ve teknolojik gelişmişliğine hayran kalmasına eleştirel bakış açısını korumuştur. *Hac Yolunda* eseri, yazarın Hicaz bölgesine yaptığı seyahati sırasında İslam dünyasının kutsal mekânlarını ve Müslüman

¹⁶⁹ Age., s. 106-114.

¹⁷⁰ Age., s. 115-117.

¹⁷¹ Age., s. 118-128.

toplumların yaşayışını gözlemlemiştir. *Afâk-ı Irak* adlı eserinde ise Ortadoğu'ya, özellikle Irak bölgesine yaptığı seyahati anlatmaktadır. Betimleyici ve edebî bir üsluba sahip olan Şahabettin, gözlemlerini şiirsel bir dille aktarmış, mekânların ve insanların ruhunu yansıtmayı amaçlamıştır. Eserin bir diğer önemli özelliği ise; Osmanlı aydınının farklı coğrafyalara ve kültürlere bakışını ve dönemin siyasi ve kültürel atmosferini yansıtmasıdır.

3.3.3.8 Ahmet Haşim (1884-1933) *Frankfurt Seyahatnamesi, Bir Seyahatin Notları*

Frankfurt Seyahatnamesi adlı eserinde 1932 yılında tedavi amacıyla gittiği Frankfurt deneyimlerini anlatan Haşim, eserinde seyahatin anlamı üzerine felsefi düşüncelerini dile getirmiştir. Haşim eserinde, Frankfurt'u kusursuz bir geometri olarak tasvir etmesi ve şehrin caddeleri, binaları ve insanları hakkında detaylara yer vermesinin yanı sıra Alman kültürü ve toplumu üzerine eleştirel düşüncelerine de yer verir.¹⁷²

Bir Seyahatin Notları ise Haşim'in 1928'deki Paris seyahatini konu almaktadır. Yazar, yaptığı deniz yolculuğundan başlayarak Napoli ve Marsilya üzerinden Paris'e uzanan rotasını anlatmaktadır. Paris'i hem övgüyle hem de eleştiriyle tasvir eden Haşim, şehrin mimarisi, kalabalığı, kültürel zenginliği ve potansiyel tehlikeleri hakkındaki fikirlerini de paylaşmaktadır. Her iki eserde de Haşim'in başarılı gözlem yeteneği ve edebî üslubu ön plana çıkmaktadır. Gezi yazılarını sadece mekân tasvirleriyle sınırlamayan; aynı zamanda insan, toplum, kültür ve medeniyet üzerine düşüncelerini belirten Haşim'in seyahatnameleri, birer düşünce eseri olarak da değerlendirilebilir.

3.3.3.9 Halide Edip Adıvar (1884-1964) *Hindistan'a Dair*

Halide Edip Adıvar'ın *Hindistan'a Dair* adlı eseri, yazarın 1935 yılında Hindistan'a yaptığı seyahati konu almaktadır. Adıvar, bu seyahatinde Hindistan'ın siyasi, sosyal ve kültürel yapısını detaylı bir şekilde gözlemlemiş ve analiz etmiştir. Eser, Hindistan'ın bağımsızlık mücadelesi döneminde yazılmış olması bakımından önemlidir.¹⁷³ Yazar, Hint milliyetçiliği, Müslüman-Hindu ilişkileri, kadın hakları ve eğitim gibi konulara odaklanmıştır. Dönemin önemli şahsiyetleriyle yaptığı görüşmelere de yer veren Adıvar'ın eseri; gözlem, Doğu-Batı karşılaştırması ve modernleşme sürecindeki Türkiye ile Hindistan arasındaki benzerlikler ve farklılıklar üzerine düşüncelerini içermektedir. Hindistan'ın zengin kültürel

¹⁷² Age., s. 129-136.

¹⁷³ Age., s. 137-143.

mirası, dinî çeşitliliği ve sosyal yapısı canlı betimlemelerle aktarmıştır. Bu eser bir seyahatname olmanın yanı sıra dönemin sömürgecilik karşıtı hareketleri ve Doğu toplumlarının modernleşme süreçleri hakkında önemli analizler sunan bir eser niteliğindedir.

3.3.3.10 Reşat Nuri Güntekin (1889-1956) *Anadolu Notları*

Reşat Nuri Güntekin'in *Anadolu Notları* adlı eseri, yazarın 1930'lu yıllarda Anadolu'ya yaptığı seyahatleri konu almaktadır. Güntekin, bu seyahatlerinde Anadolu'nun çeşitli şehir ve kasabalarını gezmiş, buralardaki sosyal ve kültürel yaşamı gözlemlemiş ve eserine konu almıştır.¹⁷⁴ Eser, Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki Anadolu gerçeğini yansıtması açısından önem arz etmektedir. Yazar, köy enstitüleri, yeni açılan okullar, sağlık hizmetleri gibi modernleşme çabalarını anlatmasının yanı sıra geleneksel yaşam biçimlerini ve kültürel değerleri de betimlemiştir. Güntekin'in gözlemleri, Anadolu insanının yaşam koşulları, eğitim durumu, ekonomik zorlukları ve kültürel zenginlikleri üzerine odaklanmıştır. Yolculuk sırasında karşılaşılan ilginç karakterler ve olaylar da esere dâhil edilmiştir. Bu eser, bir seyahatname yazısı olmanın ötesinde, dönemin sosyal ve kültürel karakterini sunmakta, edebiyat ve sosyoloji açısından önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır.

3.3.3.11 Falih Rıfkı Atay (1894-1971) *Gezerek Gördüklerim, Zeytindağı*

Falih Rıfkı Atay'ın seyahat yazıları, Osmanlı'nın son dönemi ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında yapılan gezileri konu almaktadır. Atay, başta Avrupa, Amerika ve Ortadoğu bölgeleri olmak üzere çeşitli ülkelere yaptığı seyahatlerde gezdiği yerlerin tarihi, coğrafi, kültürel ve sosyal özelliklerini detaylı bir şekilde gözlemlemiş ve *Gezerek Gördüklerim* adlı eserinde bir araya getirmiştir.¹⁷⁵

Yazarın, I. Dünya Savaşı sırasında Suriye ve Filistin cephesindeki anılarını bir araya getirdiği eser ise *Zeytindağı*'dir. Atay eserinde; savaş dönemi Osmanlı coğrafyasının durumunu, askeri ve siyasi gelişmeleri; akıcı ve betimleyici bir üslupla kaleme almıştır. Gözlemlerini eleştirel bir bakış açısıyla sunan ve kültürler arası karşılaştırmalara yer veren Atay'ın seyahatnameleri, dönemin siyasi, sosyal ve kültürel atmosferini yansıtması açısından önemli bir tarihi belge niteliğindedir. Dolayısıyla bu eser; edebiyat, tarih ve sosyoloji araştırmaları için bir kaynak niteliğindedir.

¹⁷⁴ Age., s. 144-145.

¹⁷⁵ Age., s. 146-151.

3.3.3.12 Nahid Sırrı Örik (1895-1960) *Bir Edirne Seyahatnamesi*

Birçok gezi yazısı bulunan Nahid Sırrı Örik, 1939 yılında İstanbul'dan başlayarak Edirne'ye yaptığı ilk seyahatini ve seyahat sırasındaki gözlemlerini ayrıntılı bir şekilde aktardığı *Bir Edirne Seyahatnamesi* adlı eserinde; Edirne'nin tarihi yapıları, çarşıları, gündelik yaşamı ve kültürel özelliklerini kaleme almıştır. Kitabın "Anadolu'da Yol Notları" bölümünde ise Ankara'nın Elmadağ, Gölbaşı, Haymana, Polatlı gibi çevre beldeleri hakkında gözlemleri vermiştir. Bu bölümde yazar, sadece şehir merkezlerini değil, köy ve kasabaları da gezerek farklı bir seyahat deneyimi sunmuştur.¹⁷⁶ Örik'in seyahat yazıları, sadece mekân tasvirleriyle sınırlı kalmayıp, ziyaret ettiği yerlerin tarihi, kültürü, ekonomisi ve gündelik yaşamı hakkında da bilgiler içermektedir. Yazarın ayrıntılara olan düşkünlüğü ve keskin gözlem yeteneği, eserlerini Anadolu'nun 20. yüzyıl ortalarındaki durumu hakkında önemli bir kaynak haline getirmektedir.

3.3.3.13 Şükûfe Nihal (1896-1973) *Domaniç Dağlarının Yolcusu*

Şükûfe Nihal'in 1930'lu yıllarda Batı Anadolu'ya yaptığı seyahatini *Domaniç Dağlarının Yolcusu* adlı eserine çevirmiştir. Seyahatinde özellikle Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluş yeri olan Domaniç ve çevresini gezen Nihal, Türk tarihinin kökenlerine bir yolculuk niteliği taşıyan bir eser oluşturmuştur. Bölgenin doğal güzelliklerini, tarihi mekânlarını ve yerel halkın yaşayışını canlı betimlemelerle aktaran Nihal, Domaniç'in Osmanlı tarihindeki önemini vurgulamış ve bölgenin kültürel mirasını da incelemiştir.¹⁷⁷

Nihal'in gözlemleri, Anadolu'nun kırsal kesimindeki yaşam, gelenekler ve kültürel değerler üzerine odaklanmıştır. Eserde, yazar kendi iç dünyası ve duygularıyla gezdiği yerlerin ruhu arasında bağlantılar kurarak milli kimlik ve tarih bilinci üzerine düşüncelerini kaleme almıştır.

3.3.3.14 Necip Fazıl Kısakürek (1904-1983) *Hac'dan Çizgiler, Renkler ve Sesler*

Necip Fazıl Kısakürek'in *Hac'dan Çizgiler, Renkler ve Sesler* adlı eseri, yazarın 1947 yılında gerçekleştirdiği hac yolculuğunu konu alır. Bu eser, klasik bir seyahatname olmaktan

¹⁷⁶ Age., s.152- 156.

¹⁷⁷ Age., s. 157-160.

öte, manevi bir yolculuğun felsefi ve edebî bir anlatımıdır. Kısakürek, hac ibadeti sırasında yaşadığı deneyim, gözlem ve düşüncelerini şiirsel bir dille kaleme almıştır.¹⁷⁸

Yolculuğun fiziksel aşamalarının yanı sıra iç dünyasındaki manevi yolculuğu da yansıtan Kısakürek; Mekke, Medine, Arafat gibi kutsal mekânların tasvirlerini, hem fiziksel hem de taşıdıkları ruhani anlamlarla birlikte ele almıştır. Kısakürek, İslam tarihinin önemli olaylarını ve şahsiyetlerini de eserine dâhil etmesi sayesinde okuyucuya tarihsel ve kültürel bir perspektif sunmaktadır. Hac ibadeti sırasında karşılaştığı farklı milletlerden Müslümanları gözlemleyen ve İslam dünyası hakkındaki düşüncelerini paylaşan Kısakürek, İslam birliği ve ümmet kavramı üzerine felsefi tartışmalara da zemin hazırlamıştır.

Kısakürek'in bu seyahatnamesi, Türk edebiyatında hac seyahatnameleri geleneğinin modern bir örneği olarak kabul edilmektedir. Kısakürek'in güçlü şiirsel dili ve derin düşünceleri, eseri edebî açıdan da güçlü kılmaktadır. Aynı zamanda eser, 20. yüzyıl ortalarında Türk aydınının İslam dünyasına bakışını yansıtan önemli bir tarihi belge niteliğindedir.

3.3.3.15 Samiha Ayverdi (1905-1993) *Yeryüzünde Birkaç Adım*

Samiha Ayverdi'nin *Yeryüzünde Birkaç Adım* adlı eseri, yazarın çeşitli Avrupa ülkelerine yaptığı seyahatleri konu alan bir gezi kitabıdır. Ayverdi, gezdiği şehirlerin tarihi, kültürel ve manevi boyutlarını ele almıştır.¹⁷⁹ Özellikle İslam medeniyetinin Avrupa'daki izlerini araştıran yazar, Batı medeniyetini kendi İslami dünya görüşü çerçevesinde değerlendirmiş ve karşılaştırmalar yapmıştır. Ayverdi'nin bu eseri, sadece bir gezi anlatısı değil, aynı zamanda Doğu-Batı sentezi üzerine düşünceler içeren felsefi bir çalışmadır. Ayverdi'nin gözlemleri ve analizleri, kültürler arası diyalog ve medeniyet tartışmaları açısından önemli bir kaynak niteliğindedir.

3.3.3.16 Haldun Taner (1915-1986) *Düşsem Yollara Yollara*

Haldun Taner, 1956-1979 yılları arasında Yunanistan, İtalya, Belçika, İngiltere, İran, Fransa, Macaristan, Avusturya, Almanya, Rusya, Hindistan, Polonya, Hollanda, Romanya,

¹⁷⁸ Age., s. 161-166.

¹⁷⁹ Age., s. 167-169.

Çekoslovakya ve İsveç gibi çeşitli ülkelere yaptığı seyahatleri *Düşsem Yollara Yollara* adlı eserinde keskin gözlem gücü, ince mizah anlayışı ve derin kültür birikimiyle anlatmıştır.¹⁸⁰

Ülkelerin kültürel, sosyal ve siyasi yapısını detaylı bir şekilde gözlemleyen ve analiz eden Taner, bölgelerin turistik yönlerinin yanı sıra gündelik yaşamını, insanların davranışlarını ve kültürel özelliklerini de ele almıştır. Taner, gittiği ülkelerdeki yazarlar, şairler ve sanatçılarla yaptığı görüşmelere ve de edebiyat, tiyatro ve sanat dünyasına ilişkin gözlemlerine de yer vermiştir.

Yazar, seyahatini kaleme alırken kendi kültürü ile gezdiği ülkelerin kültürleri arasında karşılaştırmalar yapması sayesinde okuyucuya geniş bir perspektif sunmuş, gözlemlerini ince esprileriyle süslemiştir. Bu gözlemleri, Soğuk Savaş dönemi Avrupa'sı, Doğu-Batı çatışması gibi dönemin önemli siyasi ve sosyal meselelerine de ışık tutmaktadır.

3.3.3.17 Attila İlhan (1925-2005) *Abbas Yolcu*

1950'li ve 1960'lı yıllarda Avrupa, Amerika ve Afrika'ya yaptığı seyahatleri *Abbas Yolcu* adlı eserinde derleyen Attila İlhan, şairliğinden kaynaklanan zengin bir dil ve üslupla, gözlemlerini ve düşüncelerini aktardığı özgün bir seyahatname oluşturmuştur. Özellikle Paris, New York ve Cezayir gibi şehirlerin; sosyal, kültürel ve siyasi yapısını derinlemesine gözlemleyen İlhan, seyahatlerini anlatırken kendi kişisel deneyimlerini ve duygularını da aktarmaktadır. Yazarın, gördüğü yerleri betimlerken şiirsel bir dil kullanması, esere edebî bir değer katmaktadır.¹⁸¹

Dünya görüşünü, siyasi fikirlerini ve kültürel analizlerini eserine yansıtan İlhan, Batı medeniyeti ile Doğu kültürü arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri irdelemekte, emperyalizm ve sömürgecilik gibi konulara eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşmaktadır. İlhan'ın gözlemleri, Soğuk Savaş dönemi, Üçüncü Dünya ülkelerinin bağımsızlık mücadeleleri, Batı'daki kültür-sanat hareketleri gibi dönemin önemli meselelerine de ışık tutmaktadır.

3.3.3.18 Füzûzan (1932-2024) *Balkan Yolcusu*

1970'li yılların sonlarında Balkan ülkelerine yaptığı seyahatleri *Balkan Yolcusu* adlı eserinde toplayan Füzûzan, keskin gözlem gücüyle Balkanlar'ın tarihini, kültürünü ve

¹⁸⁰ Age., s. 170-178.

¹⁸¹ Age., s. 179-180.

insanlarını derinlemesine incelemiştir. Yazar, gezdiği şehirlerin mimari dokusunu, gündelik yaşamını ve insanların davranışlarını gözlemlemiş, Balkanlar'daki Türk-Müslüman topluluklarının yaşamına odaklanmış, onların kimlik mücadelelerini ve kültürlerini anlatmıştır.¹⁸²

Balkanlar'ın karmaşık tarihine, etnik ve dinî çeşitliliğine, siyasi gerilimlerine dair derin bir inceleme sunan Füzûzan, Osmanlı sonrası dönemde Balkanlar'daki toplumsal ve kültürel değişimleri, milliyetçilik akımlarının etkilerini ve rejimlerin toplum üzerindeki etkilerini de irdlemiştir. Yazarın karakteristik üslubuyla, duygu yüklü betimlemeleri ve hikâyeleriyle dolu olan eserinde Füzûzan, karşılaştığı insanların yaşam öykülerini, acılarını ve umutlarını etkileyici bir dille aktarmıştır. Füzûzan'ın gözlemleri sayesinde bu eser; Soğuk Savaş döneminin son yıllarında Balkan ülkelerinin durumu, etnik ve dinî çatışmalar, kültürel miras ve kimlik meseleleri gibi konulara ışık tutmakta ve Türk edebiyatında Balkanlar'a dair yazılmış en önemli eserlerden biri olarak kabul edilmektedir.

3.3.3.19 Nuri Pakdil (1934-2019) *Batı Notları*

Klasik bir seyahatnameden ziyade bir düşünce ve kültür eleştirisi niteliğindeki *Batı Notları* adlı eserinde 1970'li yıllarda Fransa'ya yaptığı seyahati konu alan Nuri Pakdil, Batı medeniyetini içeriden gözlemleyerek, İslam dünyası ile Batı arasındaki kültürel, felsefi ve sosyal farklılıkları irdellemektedir. Yazarın Paris'teki gözlemlerini, düşüncelerini ve çeşitli konulardaki analizlerini içeren kitapta Pakdil, Batı medeniyetinin temel değerlerini, kapitalist sistemin işleyişini ve yaşam tarzını eleştirel bir bakış açısıyla ele alır ve aynı zamanda, İslam medeniyetinin değerleri ve Doğu kültürünün özellikleri üzerine düşüncelerini paylaşmaktadır.¹⁸³

İslami dünya görüşü çerçevesinde Batı medeniyetine yönelik sorgulamalar yapan Pakdil, Batı'nın teknolojik ilerlemesi ve maddi refahı karşısında, manevi değerlerin kayboluşunu eleştirmektedir. Modernleşme ve küreselleşme süreçlerinin İslam dünyası üzerindeki etkilerini de tartışmaktadır. Eser, yazarın özgün üslubuyla, felsefi derinliği olan gözlemleri ve keskin eleştirileriyle doludur. Pakdil, Paris'in gündelik yaşamını, kültür-sanat ortamını, entelektüel çevrelerini gözlemlerken bunları kendi düşünce sistemi içinde

¹⁸² Age., s. 181-182.

¹⁸³ Age., s. 183-185.

yorumlamaktadır. Batı medeniyetinin çelişkilerini ve krizlerini vurgularken, İslam dünyasının değerlerini de öne çıkarmaktadır.

3.3.3.20 Gülten Dayıoğlu (1935 -) *Meksika'ya Yolculuk, Okyanuslar Ötesine Yolculuk*

Gülten Dayıoğlu'nun *Meksika'ya Yolculuk* ve *Okyanuslar Ötesine Yolculuk* adlı eserleri, yazarın Latin Amerika ve Güney Amerika'ya yaptığı seyahatleri konu alan gezi kitaplarıdır. Bu eserler, Dayıoğlu'nun keskin gözlem gücü ve akıcı anlatımıyla, uzak coğrafyaların kültürlerini, tarihlerini ve güncel yaşamlarını detaylı bir şekilde inceleyen özgün seyahatname örnekleridir.¹⁸⁴

Dayıoğlu; Meksika'nın zengin tarihini, Aztek ve Maya uygarlıklarının izlerini ve modern Meksika'nın karmaşık sosyal yapısını gözlemlediği *Meksika'ya Yolculuk* kitabında Meksika'nın renkli kültürünü, geleneklerini, sanatını ve gündelik yaşamını canlı betimlemelerle aktarmaktadır. Yazar, antik piramitlerden modern şehirlere, yerel pazarlardan sanat galerilerine kadar geniş bir yelpazede Meksika'yı tanıtmaktadır. *Okyanuslar Ötesine Yolculuk* ise yazarın Güney Amerika ülkelerine, özellikle Brezilya, Arjantin, Peru ve Venezuela'ya yaptığı seyahatleri konu almaktadır. Bu kitapta Dayıoğlu, Latin Amerika'nın çeşitli kültürlerini, tarihsel zenginliklerini ve doğal güzelliklerini keşfetmekte ve İnkâ medeniyetinin izlerinden Amazon ormanlarına, And Dağları'ndan Rio karnavalına kadar geniş bir coğrafyayı ve kültür yelpazesini sunmaktadır.

Her iki eserde de Dayıoğlu, gezdiği yerlerin sadece turistik yönlerini değil, aynı zamanda sosyal ve ekonomik gerçekliklerini; yoksulluk, eşitsizlik, çevre sorunlarını, zengin kültürel mirasını ve doğal güzelliklerini de vurgulamaktadır. Dayıoğlu'nun üslubu, okuyucuyu adeta kendisiyle birlikte seyahat ediyormuş hissiyatı veren canlı ve betimleyici bir nitelik taşımaktadır. Anlatımını karşılaştığı insanların hikâyeleri, yerel efsaneler ve tarihsel anekdotlarla zenginleştiren Dayıoğlu, Türk okuyucusuna uzak coğrafyaları tanıtan önemli kaynaklar arasındadır.

3.3.3.21 Erdal Öz (1935-2006) *Allı Turnam*

Erdal Öz'ün *Allı Turnam* adlı eseri, yazarın 1970'lerin sonlarında Sovyetler Birliği'ne yaptığı seyahati konu alan bir gezi kitabıdır. Bu eser, Öz'ün keskin gözlem gücü ve edebî

---

¹⁸⁴ Age., s. 186-195.

üslubuyla, dönemin Sovyetler Birliği'nin sosyal, kültürel ve siyasi panoramasını sunan özgün bir seyahatname örneğidir. Moskova ve çeşitli Orta Asya cumhuriyetlerine yaptığı seyahatlerde Sovyet sisteminin işleyişini, gündelik yaşamı, kültürel yapısını ve tarihi mekânları detaylı bir şekilde analiz eden Erdal Öz, Sovyet toplumunun yaşam tarzını, ideolojik yapısını ve sosyal düzenini incelerken, aynı zamanda bu sistemin insanlar üzerindeki etkilerini de ele almaktadır.¹⁸⁵ Özellikle Orta Asya cumhuriyetlerindeki Türk kökenli halkların yaşamına, kültürel kimliklerine ve Sovyet sistemi içindeki konumlarına odaklanan bu eser Sovyetler Birliği'nin son dönemlerine dair derin bir inceleme sunmakta; sosyalist sistemin başarıları ve çelişkileri, kültürel politikalar, eğitim sistemi, sanat ve edebiyat dünyası gibi konularda gözlemlerini ve düşüncelerini paylaşmaktadır. Türk edebiyatında Sovyetler Birliği'ne dair yazılmış en önemli eserlerden biri olarak kabul edilen bu eser aynı zamanda, Türkiye ile Sovyetler Birliği arasındaki ilişkileri ve Orta Asya Türk cumhuriyetleriyle olan bağları inceleyen önemli bir kaynak niteliğindedir.

3.3.3.22 Yavuz Bülent Bakiler (1936 -) *Üsküp'ten Kosova'ya*

Yavuz Bülent Bakiler'in *Üsküp'ten Kosova'ya* adlı eseri, yazarın Balkanlar'a yaptığı seyahatleri konu alan bir gezi kitabıdır. Bakiler, Osmanlı İmparatorluğu'nun izlerini taşıyan Balkan şehirlerini gezer ve bu coğrafyanın tarihi, kültürel ve sosyal yapısını incelemiştir. Özellikle Üsküp, Prizren, Kosova gibi Türk ve Müslüman nüfusun yoğun olduğu bölgelere odaklanmıştır. Yazar, Osmanlı mimarisinin örneklerini, camileri, türbeleri ve diğer tarihi yapıları detaylı bir şekilde anlatmış, aynı zamanda bölgedeki Türk ve Müslüman toplulukların yaşam koşullarını, kültürel kimliklerini koruma çabalarını ve karşılaştıkları zorlukları ele almıştır. Balkanlar'daki Türk kültürünün izlerini süren eser, aynı zamanda bölgenin güncel siyasi ve sosyal durumuna da ışık tutmaktadır.¹⁸⁶

3.3.3.23 Nedim Gürsel (1951-) *Pasifik Kıyısında*

Nedim Gürsel'in *Pasifik Kıyısında* adlı eseri, yazarın Amerika seyahatlerini konu alan bir gezi kitabıdır. Gürsel, özellikle Kaliforniya'daki deneyimlerini aktardığı kitabında; San Francisco, Los Angeles gibi şehirlerden hareketle Amerikan kültürü ve toplumu üzerine gözlemler yapmaktadır. Yazar, Amerikan yaşam tarzını, kültürel çeşitliliği, şehirlerin

¹⁸⁵ Age., s. 196-200.

¹⁸⁶ Age., s. 201-203.

atmosferini ve doğal güzellikleri edebî bir dille betimlemiş ve aynı zamanda, Amerikan edebiyatı ve sanatı üzerine düşüncelerini de aktarmıştır. Gürsel'in eseri, sadece bir gezi anlatısı değil, aynı zamanda Amerikan toplumu ve kültürü üzerine derin bir inceleme sunmaktadır.¹⁸⁷

3.3.3.24 Enis Batur (1952 -) *İki Deniz Arası Siyah Topraklar: Bordeaux Seyahatnamesi*

Enis Batur'un *İki Deniz Arası Siyah Topraklar: Bordeaux Seyahatnamesi* adlı eseri, yazarın Fransa'nın Bordeaux şehrine yaptığı seyahati konu almaktadır. Batur, şehrin tarihini, kültürünü, mimarisini ve gündelik yaşamını detaylı bir şekilde gözlemlemekte ve analiz etmektedir. Yazar, Bordeaux'nun şarap kültürü, tarihi binaları, müzeleri ve sanat galerileri hakkında bilgiler vermesinin yanı sıra şehrin edebî ve felsefi geçmişine de değinmektedir. Batur'un entelektüel birikimi ve edebî üslubuyla sıradan bir gezi kitabının ötesinde olan bu seyahatname, bir şehrin kültürel ve tarihi dokusunu derinlemesine inceleyen felsefi bir deneme niteliğindedir.¹⁸⁸

3.3.3.25 Beşir Ayvazoğlu (1953 -) *Alatav'dan Şardağı'na*

Beşir Ayvazoğlu'nun farklı tarihlerde çeşitli ülke ve şehirlere yaptığı gezilerin notlarını içeren *Alatav'dan Şardağı'na* adlı eseri, Orta Asya, Ortadoğu ve Balkanlar'ı kapsayan geniş bir coğrafyayı ele almaktadır. Mısır, Yugoslavya, Orta Asya, Bosna Hersek, Kazan, Şam ve Kosova gibi yerleri gezen yazar; gezdiği yerlerin tarihi, kültürel ve sosyal özelliklerini aktarırken, aynı zamanda gözlemlerini ve düşüncelerini de aktarmaktadır. Özellikle Osmanlı mirasına ve İslam kültürüne odaklan Ayvazoğlu, kitabında; Üsküp, Saraybosna, Mostar gibi Osmanlı geçmişi olan şehirlerin yanı sıra Kahire, Şam gibi İslam dünyasının önemli merkezlere de yer vermiştir. Yazar gezdiği yerlerdeki camileri, çarşıları, tarihi yapıları detaylı bir şekilde anlatmakta ve bölgenin geçmişiyle bugünü arasında bağlantılar kurmaktadır. Ayrıca yerel halkla yaptığı görüşmelere ve gözlemlendiği sosyal hayata dair izlenimlerini de paylaşmaktadır. Eser, yazarın kültürel ve tarihi mirasa duyduğu ilgiyi yansıtırken, aynı zamanda bu coğrafyaların güncel durumlarına dair tespitler de içermektedir.¹⁸⁹

¹⁸⁷ Age., s. 204-205.

¹⁸⁸ Age., s. 206-213.

¹⁸⁹ Age., s. 214-217.

3.3.3.26 Rıdvan Canım (1955 -) *Şehir ve İnsan, Mostar'dan Tiflis'e*

Rıdvan Canım'ın *Şehir ve İnsan* ve *Mostar'dan Tiflis'e* adlı eserleri, yazarın gezi notlarını içeren önemli seyahatnamelerdir. *Şehir ve İnsan* kitabında Türkiye'nin çeşitli şehirlerinin yanı sıra Rumeli, Avrupa, Balkanlar ve Asya'dan seçilmiş şehirleri anlatan yazar; gezdiği şehirlerin tarihi, kültürel ve sosyal özelliklerini aktarırken, gözlemlerini ve düşüncelerine de yer vermektedir. Rıdvan Canım, özellikle Osmanlı mirasına ve İslam kültürüne odaklanmaktadır. *Mostar'dan Tiflis'e* kitabında ise yazar, Balkanlar'dan Kafkasya'ya uzanan geniş bir coğrafyayı ele almaktadır. Mostar, Üsküp, Saraybosna, Prizren gibi Osmanlı geçmişi olan şehirlerin yanı sıra Tiflis gibi Kafkasya'nın önemli merkezlerini de anlatmaktadır. Rıdvan Canım her iki eserde de gezdiği yerlerdeki camileri, çarşıları, tarihi yapıları detaylı bir şekilde tasvir etmekte ve bölgenin geçmişiyle bugünü arasında bağlantılar kurmaktadır. Ayrıca yerel halkla yaptığı görüşmelere ve gözlemlendiği sosyal hayata dair izlenimlerini de paylaşmaktadır. Eserler, yazarın kültürel ve tarihi mirasa duyduğu ilgiyi yansıtırken, aynı zamanda bu coğrafyaların güncel durumlarına dair tespitler de içermektedir.¹⁹⁰

3.3.3.27 Buket Uzuner (1955 -) *Bir Siyah Saçlı Kadının Gezi Notları*

Buket Uzuner'in yazarın gençlik yıllarında Avrupa, Amerika ve Afrika'ya yaptığı gezilerin anlatımını içeren *Bir Siyah Saçlı Kadının Gezi Notları* adlı eseri, yazarın seyahat deneyimlerini, kültürel gözlemlerini ve kişisel düşüncelerini barındırmaktadır. Uzuner, kitabında ırkçılık, cinsiyet ayrımcılığı ve kültürel önyargılar gibi konulara değinmektedir. Norveç'te yaşadığı ve kadın kimliğinin hor görülmesi gibi deneyimlerini paylaşan yazar; gezdiği yerlerin kültürel özelliklerini, sosyal yapılarını ve günlük yaşamlarını detaylı bir şekilde anlatmaktadır. Uzuner'in New York, Paris, Londra, Cezayir, Rusya gibi farklı şehir ve ülkelerdeki gözlemlerini aktaran kitap, sadece bir gezi anlatısı değil, aynı zamanda yazarın kişisel gelişim sürecini ve dünya görüşünün şekillenme sürecini de yansıtmaktadır.¹⁹¹ Seyahati bir düşünme ve felsefe yapma aracı olarak gören Uzuner, okuyucuya da bu perspektifi sunmaktadır. Eser, yazarın akıcı ve samimi üslubuyla, hem bir seyahatname hem de bir kişisel gelişim kitabı niteliği taşımaktadır.

¹⁹⁰ Age., s. 218-225.

¹⁹¹ Age., s.226-229.

3.3.3.28 Yıldız Ramazanoğlu (1958 -) *İçimden Geçen Şehirler, Şehrin Gizli Öznesi*

Yıldız Ramazanoğlu'nun *İçimden Geçen Şehirler* ve *Şehrin Gizli Öznesi* adlı eserleri, yazarın çeşitli şehirlere yaptığı seyahatlerin izlenimlerini içermektedir. *İçimden Geçen Şehirler*'de, Ankara, İstanbul, Tahran, Londra, New York, Saraybosna, Şam, Frankfurt, Erivan ve Kıbrıs gibi şehirleri anlatan Ramazanoğlu, bu şehirlerin tarihi, kültürel ve sosyal özelliklerini aktarırken, kendi duygularını ve düşüncelerini de paylaşmaktadır. *Şehrin Gizli Öznesi*'nde ise Mekke, Busra, Şam, Kudüs, Bağdat, Tahran, İsfahan, Kurtuba, Marburg, Amsterdam, Belfast, Brüksel ve Türkiye'den bazı şehirler ele alan Ramazanoğlu, şehirleri sadece fiziksel özellikleriyle değil, aynı zamanda onların ruhunu ve gizli öznelerini de keşfetmeyi amaçlamaktadır.¹⁹² Her iki kitapta da İslam medeniyetinin izlerini taşıyan şehirlere özel bir ilgi gösteren yazar, bu şehirlerin geçmişiyle bugünü arasında bağlantılar kurmaktadır. Ramazanoğlu'nun gözlem yeteneği ve edebî üslubu, bu seyahatnameleri sadece gezi notları olmaktan çıkarıp, şehirler üzerine düşünsel bir yolculuğa dönüştürmektedir.

3.3.3.29 Arif Dülger (1963 -) *Günlerin İçinden*

Arif Dülger'in *Günlerin İçinden* adlı eseri, yazarın ağırlıklı olarak Balkanlar'a yaptığı seyahatleri anlatan bir gezi kitabıdır. Bunun yanı sıra Almanya, Azerbaycan, İran ve Tataristan gezileri de kitapta yer almaktadır. Kendisi de bir Balkan göçmeni ailenin çocuğu olan Dülger, Balkan coğrafyasına derinden bağlı ve duyarlıdır. Kitapta özellikle Makedonya, Üsküp, Tetova (Kalkandelen), Gostivar, Ohrid, Kosova, Prizren gibi Balkan şehirlerini detaylı bir şekilde anlatan yazar, bu şehirlerdeki Osmanlı mirasına, camilere, tekkelere, çarşılara özel bir ilgi gösterir ve bu yapıların günümüzdeki durumlarını gözlemlemektedir.¹⁹³ Bulgaristan gezisinde kendi aile köklerini araştıran ve akrabalarıyla buluşan Dülger, gezdiği yerlerin tarihi, kültürel ve sosyal özelliklerini aktarırken kendi duygularını ve düşüncelerini de paylaşmaktadır. Özellikle Balkanlar'daki Türk ve Müslüman nüfusun durumu, kimlik meseleleri ve kültürel mirasın korunması gibi konulara odaklanan kitap, yazarın kişisel tarihiyle Balkanlar'ın tarihini iç içe geçiren, duygusal ve düşünsel bir seyahatname örneğidir.

¹⁹² Age., s. 230-236

¹⁹³ Age., s. 237-140.

3.3.3.30 Atıf Bedir (1965 -) *Yarasını Saklayan Şehirler*

Atıf Bedir'in *Yarasını Saklayan Şehirler* adlı eseri, yazarın çeşitli şehirlere yaptığı seyahatlerin izlenimlerini içeren bir gezi kitabıdır. Kitabında İstanbul, Ankara, Maraş, Kudüs, Mekke, Üsküp, Beyrut, Kahire, Agra, Oslo gibi şehirleri anlatan Yazar, bu şehirleri sadece fiziksel özellikleriyle değil, aynı zamanda taşıdıkları tarihsel ve kültürel yaralarla birlikte ele almaktadır. Özellikle İslam coğrafyasındaki şehirlere odaklanan Bedir, bu şehirlerin yaşadığı dramları, savaşları, işgalleri ve kültürel değişimleri “yara” metaforu üzerinden anlatmaktadır. Örneğin, Kudüs'ü anlatırken şehrin yaşadığı işgali ve acıları, Beyrut'u anlatırken iç savaşın izlerini, Üsküp'ü anlatırken Osmanlı mirasının yok oluşunu ele almaktadır. Bedir'in üslubu şiirsel ve düşünseldir; şehirleri sadece gözlemlemekle kalmaz, onların ruhunu ve acılarını da hissetmeye amaçlar. Kitap, gezilen şehirlerin tarihi, kültürel ve sosyal özelliklerini aktarırken, aynı zamanda bu şehirlerin yaşadığı değişimleri de derinlemesine incelemektedir. Bu özellikleriyle *Yarasını Saklayan Şehirler* klasik bir seyahatnameden ziyade, şehirler üzerine duygusal ve felsefi bir yolculuk niteliğindedir.¹⁹⁴

3.3.3.31 Mesut Doğan (1968 -) *Can Kadar Yakın Şehirler*

Mesut Doğan'ın *Can Kadar Yakın Şehirler* adlı eseri, yazarın çeşitli şehirlere yaptığı seyahatlerin izlenimlerini içeren bir gezi kitabıdır. Kitabında Türkiye'den ve dünyadan birçok şehri anlatan Doğan, seyahati bir düşünce ve felsefe olarak değerlendirmekte ve yolculuğun insanın kendini anlamasında, hayata bakış açısının değişmesinde önemli bir faktör olduğunu vurgulamaktadır. Kitapta İstanbul, Bursa, Safranbolu, Sivas, Karadeniz bölgesi gibi Türkiye şehirlerinin yanı sıra Amsterdam, Brugge, Paris, Venedik, Verona, Floransa, Prag, Kazan gibi yurtdışı şehirleri de yer almaktadır.¹⁹⁵ Doğan, gezdiği şehirlerin tarihi, kültürel ve sosyal özelliklerini aktarırken, kendi duygularını ve düşüncelerini de paylaşmaktadır. Özellikle şehirlerin ruhu, kimliği ve insanlar üzerindeki etkileri üzerine felsefi değerlendirmeler yapmaktadır. Yazar, şehirleri sadece fiziksel özellikleriyle değil, aynı zamanda onların insanlar üzerinde bıraktığı izler ve duygular üzerinden de anlamaya çalışmaktadır.

¹⁹⁴ Age., s.241-244.

¹⁹⁵ Age., s. 245-252.

3.3.3.32 Mehmet Kurtoğlu (1969 -) *Ruhumu Kuşatan Şehirler, Eski Dünyaya Seyahat*

Mehmet Kurtoğlu'nun *Ruhumu Kuşatan Şehirler* ve *Eski Dünyaya Seyahat* adlı eserleri, yazarın çeşitli şehirlere yaptığı seyahatlerin izlenimlerini içeren gezi kitaplarıdır. *Ruhumu Kuşatan Şehirler*'de Kurtoğlu, Türkiye'nin Adıyaman, Antakya, Ankara, Amasya, Edirne, İzmir, Diyarbakır, Bursa, Konya, Mardin, Urfa gibi birçok şehrini anlatan yazar; bu şehirlerin tarihi, kültürel ve sosyal özelliklerini aktarırken, kendi duygularını ve düşüncelerini de paylaşmaktadır. *Eski Dünyaya Seyahat* ise Suriye, Ürdün ve Mısır gibi kadim uygarlık beldelerine yapılan seyahatleri anlatmaktadır.¹⁹⁶ Kurtoğlu, bu ülkelerin Türkiye ile olan tarihi ve kültürel bağlarına özel bir vurgu yapmaktadır. Her iki kitapta da yazar, şehirleri sadece fiziksel özellikleriyle değil, aynı zamanda onların ruhu ve kimliğiyle de anlamaya çalışmaktadır. Özellikle İslam medeniyetinin izlerini taşıyan şehirlere odaklanan ve bu şehirlerin geçmişiyle bugünü arasında bağlantılar kuran Kurtoğlu'nun üslubu betimleyici ve düşünseldir; şehirleri anlatırken tarihsel, kültürel ve sosyolojik analizler de yapmaktadır.

3.3.3.33 Mehmet Harmancı (1973 -) *Son Şam*

Mehmet Harmancı'nın *Son Şam* adlı eseri, yazarın 2001-2002 yıllarında Şam'da geçirdiği süre zarfında tuttuğu notları ve gözlemlerini içeren kapsamlı bir seyahatname çalışmasıdır. Bir gezi kitabı olmanın ötesinde, Şam'ın tarihsel, kültürel ve sosyal dokusunu derinlemesine inceleyen akademik bir çalışma niteliğindeki eserinde Şam'ın İslam medeniyetindeki merkezi konumuna özellikle vurgulayan Harmancı, şehrin tarihini, burada yaşamış peygamberleri, sahabeleri, velileri, âlimleri ve şairleri detaylı bir şekilde ele almaktadır. Bu bağlamda, Şam'la ilgili çeşitli kıssaları ve anlatıları da eserine dâhil ederek, şehrin manevi ve kültürel zenginliğini ortaya koymaktadır.¹⁹⁷

Harmancı, Şam'ın fiziksel özelliklerini anlatırken aynı zamanda şehrin ruhunu ve kimliğini de kavramaya çalışmıştır. Camiler, çarşılar, sokaklar, evler gibi şehrin önemli mekânlarını detaylı bir şekilde tasvir ederken bu mekânların tarihsel ve kültürel bağlamını da okuyucuya sunan Harmancı'nın üslubu, betimleyici olduğu kadar da analitiktir; şehrin mimarisini anlatırken aynı zamanda bu mimarinin arkasındaki felsefeyi ve yaşam tarzını da incelemektedir. Şam'ın gündelik hayatına dair zengin gözlemler içeren kitapta yazar, şehrin

¹⁹⁶ Age., s. 253-257.

¹⁹⁷ Age., s. 258-259.

insanlarını, kütüphanelerini, kültür merkezlerini, kahvehanelerini anlatırken aynı zamanda Şam'ın sosyal ve kültürel dinamiklerini de analiz etmektedir. Bu bağlamda, *Son Şam* yalnızca bir seyahatname değil, aynı zamanda bir şehir sosyolojisi çalışması olarak da değerlendirilebilir.

Kısacası, Mehmet Harmancı'nın *Son Şam* eseri, Şam'ın İslam medeniyetindeki önemli yerini vurgulayan, şehrin ruhunu ve kimliğini anlamaya çalışan, tarihi, kültürel ve sosyolojik analizlerle zenginleştirilmiş akademik bir seyahatname örneğidir. Bu eser, Şam'ı anlamak ve Ortadoğu'nun kültürel mirasını kavramak isteyenler için değerli bir kaynak niteliğindedir.

3.3.3.34 Abdullah Harmancı (1974 -) *Avrupa Yollarında*

Abdullah Harmancı'nın *Avrupa Yollarında* adlı eseri, yazarın 2015 yılında gerçekleştirdiği kapsamlı Avrupa seyahatinin izlenimlerini içeren edebî bir gezi kitabıdır. Bu eser, klasik bir seyahatname formatından ziyade, yazarın şehirler üzerine düşüncelerini ve duygularını aktardığı, kültürel ve sosyal gözlemlerle zenginleştirilmiş bir çalışma niteliğindedir.¹⁹⁸

İzmir'den başlayıp Yunanistan üzerinden Avrupa'nın çeşitli şehirlerine uzanan Harmancı, Kavala, Selanik, Üsküp, Viyana, Münih, Paris, Brüksel, Brugge, Amsterdam, Prag, Budapeşte, Belgrad ve Sofya gibi tarihi ve kültürel açıdan zengin şehirlerini gözlemlemiştir. Yazar, bu şehirlerin her birini kendine has özellikleriyle ele alırken aynı zamanda Avrupa'nın kültürel ve sosyal dokusuna dair genel gözlemler de sunmuştur.

Klasik bir seyahatnameden ziyade, edebî bir gezi yazısı niteliğindeki çalışmasında Harmancı, detaylı mekân ve mimari tasvirlerinden kaçınarak, şehirlerin kendisinde uyandırdığı duygu ve düşünceleri ön plana çıkarmıştır. Bu yaklaşımı sayesinde eserini salt bir gezi yazısından farklılaştırarak, okuyucuya daha derin ve kişisel bir okuma deneyimi sunmaktadır.

Kitapta özellikle dikkat çeken bir diğer nokta, yazarın Balkanlar'daki şehirlerde Osmanlı mirasına ve Türk-İslam kültürünün izlerine gösterdiği ilgidir. Harmancı, bu bölgelerdeki tarihi yapıları, camileri, çarşıları ve sosyal yaşamı anlatırken, aynı zamanda bu

---

¹⁹⁸ Age., s. 260-262.

kültürel mirasın günümüzdeki durumunu da değerlendirmektedir. Bu bağlamda eser, Avrupa'daki Türk ve İslam kültürünün izlerini süren bir çalışma olarak da değerlendirilebilir.

Yazar, gezdiği şehirleri sadece fiziksel özellikleriyle değil, aynı zamanda tarihsel, kültürel ve sosyal bağlarıyla da ele almıştır. Örneğin, Viyana'yı anlatırken şehrin Habsburg İmparatorluğu dönemindeki rolüne, Paris'i anlatırken şehrin sanat ve edebiyat tarihindeki önemine değinmesi; eseri basit bir gezi anlatısından çıkarıp, kültürel bir inceleme düzeyine taşımaktadır. Yazar, gezdiği şehirleri kendi ülkesindeki şehirlerle kıyaslamakta, benzerlik ve farklılıkları üzerine düşüncelerini paylaşmaktadır. Bu karşılaştırmalar, okuyucuya Avrupa ve Türkiye arasındaki kültürel benzerlikleri ve farklılıkları anlama fırsatı sağlamaktadır. Kısacası bu eser, Avrupa'nın kültürel ve sosyal dokusunu anlamak, Osmanlı mirasının izlerini sürmek ve farklı şehirlerin ruhunu kavramak isteyenler için değerli bir kaynak niteliğindedir.

3.3.4 SEYAHAT VE EDEBİYAT'A TOPLU BAKIŞ

Üç ana bölümden oluşan bu çalışmasının birinci bölümünde seyahat kavramı çeşitli başlıklar altında detaylı olarak ele alınmaktadır. İkinci bölümde Seyahat edebiyatının tarihsel gelişimi dönemler ve kültürler doğrultusunda incelenmektedir. Üçüncü ve son bölümde ise; başlıca seyahatname yazarlarından olan toplan otuz dört yazarı ve eserlerini inceleyen Cemile Sümeyra, yaptığı detaylı analizler sırasında yazarların eserlerinden alıntılar da yapmaktadır.

Türk edebiyatının ve dünya edebiyatının farklı dönemlerinden ve farklı edebî akımlarından önemli seyahat yazarları klasik dönemden modern döneme kadar uzanan geniş bir yelpazede ele alınmaktadır. Klasik dönem Osmanlı seyyahlarından modern Türk edebiyatının önde gelen isimlerine kadar geniş bir yelpazede yazarlar seçilmiştir.

Seyahat yazısı olduğu halde yer vermediği yazarlar ve yer vermediği eserlerde olmuştur. Bu durumun bazı sebepleri bulunmaktadır:

- Zaman ve mekân sınırlaması: Kitap, ağırlıklı olarak 19. yüzyıl sonrası ve 20. yüzyıl yazarlarına odaklanmıştır. Bu nedenle, daha erken dönemlere ait bazı seyahat yazıları dışarıda kalmıştır. Örneğin, 18. yüzyıl Osmanlı seyyahlarından İbrahim Müteferrika'nın seyahat yazıları veya Kâtip Çelebi'nin *Cihannüma* adlı coğrafya eseri bu kapsamda değerlendirilmemiştir.

- edebî değer, popülerlik ve tanınırlık: Seçilen eserlerin edebî değeri ve Türk edebiyatına katkısı göz önünde bulundurulmuş olabilir. Bu nedenle, daha az tanınan veya edebî açıdan daha az önemli görülen bazı seyahat yazıları dışarıda bırakılmıştır.
- Tekrara düşmeme: Yazar, bir başka çalışmasında ele aldığı kitabı veya yazarı tekrara düşmemek adına yeni eserine dâhil etmemiş olabilir.
- Tematik odaklanma: Kitapta ağırlıklı olarak Anadolu, Balkanlar, Orta Doğu ve Avrupa seyahatlerine odaklanıldığı görülmektedir. Bu nedenle, diğer coğrafyalara yapılan seyahatleri anlatan bazı eserler kapsam dışı kalmıştır.
- Erişilebilirlik: Bazı seyahat yazıları, yeterince yaygın olmadığı veya baskıları tükendiği için erişilmesi zor olabilir. Bu durum, bu eserlerin kaynakta yer almamasına sebep olmuş olabilir.
- Yayın tarihi: Kaynağın hazırlandığı tarihten sonra yayımlanmış seyahat yazıları doğal olarak kapsam dışında kalmıştır.
- Yazarın tercihi: Kaynağı hazırlayan kişinin kişisel tercihleri ve değerlendirmeleri de bu kaynak seçiminde etkilidir.

Verilen kaynakta, seyahat yazılarının incelenmesinde çoğunlukla betimleyici ve karşılaştırmalı bir yöntem tercih edildiği görülmektedir. Bu inceleme yöntemi, seyahat yazılarının doğasına ve amacına uygun bir seçim olarak değerlendirilebilir. Tercih edilen yöntemin özellikleri ve tercih nedenleri:

1. Betimleyici yöntem: Seyahat yazılarının incelenmesinde en sık kullanılan yöntem, betimleyici yöntemdir. Bu yöntem, yazarın gezdiiği yerleri, gördüğü insanları, yaşadığı deneyimleri ayrıntılı bir şekilde tasvir etmesine dayanır. Örneğın, Evliya Çelebi'nin *Seyahatname*'si incelenirken, onun şehirleri, binaları, insanları nasıl tasvir ettiği üzerinde durulmuştur. Bu yöntemin tercih edilme nedeni, seyahat yazılarının temel amacının okuyucuya gezilen yerleri ve yaşanan deneyimleri aktarmak olmasıdır.
2. Karşılaştırmalı yöntem: Seyahat yazılarının incelenmesinde sıkça başvurulanan bir diğer yöntem, karşılaştırma yöntemidir. Bu yöntemde, farklı yazarların aynı yerlere dair izlenimleri veya aynı yazarın farklı zamanlarda aynı yere dair gözlemleri karşılaştırılır. Örneğın, Ahmet Haşım'ın ve Falih Rıfkı Atay'ın Avrupa izlenimleri karşılaştırılarak

incelenmiştir. Bu yöntemin tercih edilme nedeni, farklı bakış açılarını ortaya koymak ve seyahat yazılarının öznel doğasını vurgulamaktır.

3. Tarihsel-biyografik yöntem: Seyahat yazılarının incelenmesinde yazarın yaşadığı dönem ve kişisel deneyimleri de göz önünde bulundurulmuştur. Örneğin, Yirmi Sekiz Mehmet Çelebi'nin *Sefaretname*'si incelenirken, yazarın diplomatik görevi ve dönemin siyasi koşulları da değerlendirilmiştir. Bu yöntemin tercih edilme nedeni, seyahat yazılarının yazıldıkları dönemin koşullarından ve yazarın kişisel deneyimlerinden bağımsız düşünülmemeyeceği gerçeğidir.
4. Tematik inceleme: Seyahat yazıları belirli temalar etrafında incelenmiştir. Örneğin, yazarların şehir algıları, doğa tasvirleri, kültürel karşılaşmalar hakkında inceleme yapılmıştır. Bu yöntemin tercih edilme nedeni, seyahat yazılarının çok boyutlu doğasını ortaya koymak ve farklı yazarların ortak veya farklılaşan yönlerini belirlemektir.
5. Edebî analiz: Seyahat yazıları aynı zamanda birer edebî metin olarak ele alınmış ve yazarların üslup özellikleri, anlatım teknikleri, dil kullanımları incelenmiştir. Örneğin, Ahmet Haşim'in şiirsel üslubu veya Evliya Çelebi'nin mizahi anlatımı üzerinde durulmuştur. Bu yöntemin tercih edilme nedeni, seyahat yazılarının sadece içerik olarak değil, edebî olarak da mahiyetidir.
6. Disiplinler arası yaklaşım: Seyahat yazılarının incelenmesinde tarih, coğrafya, sosyoloji, antropoloji gibi farklı disiplinlerden de yararlanılmıştır. Bu yaklaşım, seyahat yazılarının çok boyutlu doğasını anlamak ve farklı açılardan değerlendirmek için tercih edilmiştir.

Bu inceleme yöntemlerinin tercih edilmesinin temel nedeni, seyahat yazılarının çok yönlü ve zengin içeriğini en iyi şekilde analiz etmek, bu yazıların hem edebî hem de belgesel değerini ortaya koymaktır. Ayrıca, bu yöntemler seyahat yazılarının tarihsel, kültürel ve sosyal bağlamını anlamaya da yardımcı olmaktadır.

Seyahat yazıları incelenirken çeşitli sosyolojik analizlere yer verildiği görülmektedir. Bu analizler, seyahat yazılarının sadece edebî metinler olarak değil, aynı zamanda toplumsal gerçekliğin yansımaları olarak da okunabileceğini göstermektedir. Yapılan sosyolojik analizlerin bazı önemli yönleri şunlardır:

- Toplumsal yapı analizi: Seyahat yazarlarının gezdikleri yerlerdeki toplumsal yapıyı nasıl gözlemledikleri ve aktardıkları incelenmiştir. Örneğin, Evliya Çelebi'nin *Seyahatname* adlı eserinde 17. yüzyıl Osmanlı toplumunun farklı kesimlerinin yaşam biçimleri, meslekleri, gelenek ve görenekleri sosyolojik açıdan değerlendirilmiştir.
- Kültürel karşılaşmalar: Seyahat yazılarında, farklı kültürlerin karşılaşması ve etkileşimi üzerine yapılan gözlemler incelenmiştir. Örneğin, Ahmet Mithat Efendi'nin Avrupa'da Bir Cevelan adlı eserinde, Osmanlı aydınının Batı kültürüyle karşılaşması ve bu karşılaşmanın yarattığı etkiler analiz edilmiştir.
- Cinsiyet rolleri analizi: Seyahat yazılarında kadın ve erkek rollerinin nasıl yansıtıldığı incelenmiştir. Örneğin, Halide Edip Adıvar'ın *Hindistan'a Dair* adlı eserinde, Doğu toplumlarındaki kadın-erkek ilişkileri ve cinsiyet rolleri üzerine yaptığı gözlemler analiz edilmiştir.
- Sınıf yapısı: Seyahat yazarlarının gezdikleri yerlerdeki sınıf yapısını nasıl gözlemledikleri ve aktardıkları incelenmiştir. Örneğin, Ahmet Haşim'in *Frankfurt Seyahatnamesi*'nde Alman toplumunun sınıf yapısına dair gözlemleri analiz edilmiştir.
- Din ve inanç sistemleri: Seyahat yazılarında farklı din ve inanç sistemlerinin nasıl gözlemlendiği ve aktarıldığı incelenmiştir. Örneğin, Şair Nabi'nin *Hicaz Seyahatnamesi*'nde İslam dünyasının dinî pratikleri ve inanç sistemleri üzerine yaptığı gözlemler analiz edilmiştir.
- Kentleşme ve modernleşme: Seyahat yazılarında şehirlerin ve toplumların modernleşme süreçlerinin nasıl gözlemlendiği ve aktarıldığı incelenmiştir. Örneğin, Cenap Şahabettin'in *Avrupa Mektupları*'nda Avrupa şehirlerinin modernleşme süreçlerine dair gözlemleri analiz edilmiştir.
- Ekonomik yapı: Seyahat yazarlarının gezdikleri yerlerin ekonomik yapısını nasıl gözlemledikleri ve aktardıkları incelenmiştir. Örneğin, Yirmi Sekiz Mehmet Çelebi'nin *Sefaretname*'sinde Fransa'nın ekonomik yapısına dair gözlemleri analiz edilmiştir.
- Gündelik hayat analizi: Seyahat yazarlarının gezdikleri yerlerdeki gündelik hayatı nasıl gözlemledikleri ve aktardıkları incelenmiştir. Örneğin, Evliya Çelebi'nin farklı şehirlerdeki gündelik yaşama dair ayrıntılı tasvirleri analiz edilmiştir.

Bu sosyolojik analizler, seyahat yazılarının sadece bireysel deneyimlerin aktarımı değil, aynı zamanda toplumsal gerçekliğin çok boyutlu bir yansıması olduğunu göstermektedir. Bu analizler sayesinde, farklı dönemlerde ve farklı coğrafyalarda yaşayan toplumların yapısı, değerleri, normları ve değişim süreçleri hakkında önemli bilgiler elde edilmiştir.

Cemile Sümeyra'nın bu çalışmasında bütüncül ve panoramik analizlerin ön planda olduğu görülmektedir. Bu yaklaşım, seyahat yazılarını geniş bir perspektiften ele alarak, çok yönlü ve kapsamlı bir değerlendirme yapmayı amaçlamaktadır. Tarihsel süreklilik, coğrafi çeşitlilik, sosyal değişim, kimlik algısı, disiplinler arası yaklaşım, tematik çeşitlilik, yazar çeşitliliği, karşılaştırmalı analiz, kültürel etkileşim, edebî değer; panoramik analizlerin varlığının dayanaklarıdır.

Seyahatnamelerin tarih yazımında kullanılması birçok avantaj sunmaktadır. Öncelikle, seyahatnameler dönemin gündelik yaşamı, kültürel pratikleri ve sosyal yapısı hakkında birinci elden bilgi sağlamaktadırlar. Bu bilgiler, resmi tarihin kaydetmediği detayları içerebilmektedir. Ayrıca, seyahatnameler farklı kültürlerin karşılaşma anlarını belgeleyerek, kültürel etkileşim süreçlerini anlamamıza yardımcı olmaktadır.

Seyahatnamelerde şehir algısı, yazarın kültürel arka planı, seyahatin amacı ve dönemin genel dünya görüşü çerçevesinde şekillenmektedir. Örneğin, Evliya Çelebi'nin *Seyahatname*'sinde şehirler genellikle fiziksel özellikleri, tarihi yapıları ve ekonomik faaliyetleri üzerinden tanımlanırken, modern dönem seyahat yazılarında şehirlerin atmosferi, kültürel yapısı ve gündelik yaşamı daha ön planda yer almaktadır. Zaman içinde şehir algısındaki en belirgin değişim, modernleşme ve küreselleşme süreçlerinin etkisiyle ortaya çıkmıştır. Erken dönem seyahatnamelerinde egzotik ve yabancı olarak algılanan şehirler, 20. yüzyıl seyahat yazılarında daha tanıdık ve erişilebilir mekânlar olarak betimlenmeye başlanmıştır. Ayrıca, şehirlerin kimliği ve karakteri üzerine yapılan gözlemler de zaman içinde çok katmanlı bir hal almıştır.

SONUÇ

Cemile Sümeýra'nın hayatı, edebî kişiliği ve öykücülüğü üzerine yapılan bu inceleme, Türk edebiyatının çağdaş döneminde önemli bir yere sahip olan Cemile Sümeýra'nın çok yönlü kişiliğini ve eserlerini anlamayı hedeflemektedir. Bu çalışma, Sümeýra'nın edebî üretimini, düşünce dünyasını ve Türk edebiyatına katkılarını anlamaya çalışmıştır.

Edebiyatımızda henüz kıymeti tayin edilmemiş değerli yazar Cemile Sümeýra'nın edebî kişiliği ve öykücülüğünü incelediğimiz bu çalışma; yazarın hayatı, eserleri ve edebî kişiliğini incelemeyi, anlamayı hedeflemiştir. 1978 yılında Ankara'da doğan Sümeýra'nın, edebiyat dünyasına erken yaşlarda adım attığı ve özellikle öykü ve inceleme yazılarıyla dikkat çektiği görülmektedir. Sümeýra'nın eğitim hayatı -özellikle üniversite yılları- edebî yönelimlerinin belirginleştiği ve yazarlık yeteneğinin geliştiği bir dönem olmuştur.

Sümeýra'nın edebî kişiliğini besleyen unsurlar arasında ailesinin etkisi, öğretmenlik deneyimi, geniş okuma yelpazesi ve yaşadığı şehirlerin kültürel atmosferi sayılabilir. Özellikle babasının zengin kütüphanesi ve edebî çevresi, Sümeýra'nın erken yaşlardan itibaren nitelikli eserlerle tanışmasını sağlamıştır. Bu durum, onun edebî zevkinin ve bilgi birikiminin oluşmasında etkili olmuştur. Cemile Sümeýra'nın bireysel ve edebî kişiliğinin oluşumunda ailesinin etkisi büyüktür. Edebiyata ilgi duymasında babası Hüseyin Su'nun etkileri yadsınamaz. İlk edebî zevki babasının kitaplarında yakalayan Sümeýra, ilk öykü denemelerini de babasına sunmuştur. Babası ile arasındaki güçlü bağın etkileri iki sanatçının da eserlerine yansımıştır. Özellikle Sümeýra yazılarında ve öykülerinde babasına olan sevgisini ve minnetini sıklıkla vurulmaktadır. Edebiyat dünyasıyla erken yaşta tanışan Sümeýra, babasının kütüphanesinde büyümüş, çocuk yaşlardan itibaren klasik ve modern edebiyatın önemli eserlerini okuma fırsatı bulmuştur. Bu durum, onun edebî zevkinin ve düşünce dünyasının şekillenmesinde kritik bir rol oynamıştır. Ancak, Sümeýra'nın sadece babasının gölgesinde kalmadığını, kendi özgün sesini ve tarzını geliştirmeyi başardığını da vurgulamak gerekir. Nitekim yazar, babasının tercih ettiği olay öykülerinden ziyade, durum öykülerine yönelmiş, böylece kendi edebî kimliğini oluşturma yolunda önemli bir adım atmıştır.

Yazarın kişilik özellikleri incelendiğinde, hassas ve içli bir yapıya sahip olduğu, ölüm temasına özel bir ilgi duyduğu görülmektedir. Bu durum, eserlerine de yansımış, özellikle *Kendi Kalemimi Kıranlar* adlı çalışmasında belirgin bir şekilde ortaya çıkmıştır. Sümeyra'nın çalışkanlığı, disiplini ve sürekli kendini geliştirme arzusu, onun kısa yaşamına rağmen önemli eserler bırakmasını sağlamıştır. Sanatın farklı alanlarıyla ilgilenen Cemile Sümeyra için en önemli uğraş edebiyat okumalarıdır. Günlük sohbetlerini dahi bu okumalar üzerinden yürütmeyi seven bilgilerini aktarmayı ve yenilerini öğrenmeyi amaçlayan bir karaktere sahiptir.

Sümeyra'nın bireysel ve edebî kişiliğinin şekillenmesinde ailesinin etkisi büyüktür. Babası Hüseyin Su'nun edebiyat öğretmeni ve yazar olması, evlerinde zengin bir kütüphane bulunması, çocukluğundan itibaren edebiyat dünyasıyla iç içe olmasını sağlamıştır. Özellikle Sezai Karakoç, Nuri Pakdil, Rasim Özdenören gibi yazarların etkisi altında büyümesi, düşünce dünyasının şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. Cemile'nin babasıyla arasında yalnızca baba-kız ilişkisi değil, aynı zamanda bir usta-çırak ilişkisi de vardı. Babasının kütüphanesinde geçirdiği zamanlar, onun erken yaşlardan itibaren nitelikli eserlerle tanışmasını ve okuma alışkanlığı kazanmasını sağlamıştır.

Onun eğitim hayatı, edebî kişiliğinin şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Türkçe Öğretmenliği bölümünde okuması, edebiyat teorisi ve eleştiri alanlarında derinleşmesini sağlamıştır. Üniversite yılları, edebî yönelimlerinin belirginleştiği ve yazarlık yeteneğinin geliştiği bir dönem olmuştur. C. Sümeyra'nın edebiyat öğretmeni olarak çalışması, hem edebî bilgi birikimini derinleştirmesine hem de farklı yaş gruplarından okurlarla etkileşim içinde olmasına olanak sağlamıştır. Bu deneyim, eserlerindeki karakter çeşitliliğini ve derinliğini artırmış, özellikle genç karakterlerin iç dünyalarını daha gerçekçi bir şekilde yansıtabilmesini sağlamıştır.

C. Sümeyra'nın geniş bir okuma yelpazesine sahip olduğu, klasik ve modern edebiyatı yakından takip ettiği bilinmektedir. Türk edebiyatının önemli isimlerinin yanı sıra dünya edebiyatından önemli yazarların eserlerini de okumuştur. Ayrıca, tasavvufi eserlere, özellikle Mesnevi'ye olan ilgisi de dikkat çekicidir. Bu geniş okuma yelpazesi, eserlerindeki derinliğe ve çok yönlülüğe olanak sağlamıştır.

Yaşadığı şehirler, özellikle Ankara ve Konya onun edebî kişiliğini etkilemiştir. Ankara'nın zengin kültürel ve edebî ortamı, üniversite yıllarında edebî çevrelerle tanışmasına ve kendini geliştirmesine olanak sağlamıştır. Konya ise, Türk-İslam kültürünün önemli

merkezlerinden biri olarak, manevi atmosferi ve köklü tarihiyle Sümeyra'nın düşünce dünyasını etkilemiştir. Sümeyra'nın dinî ve felsefi düşünceleri, eserlerinin tematik yapısını ve karakterlerin iç dünyalarını şekillendiren önemli bir unsurdur. İslami düşünce ve tasavvufi felsefe ile yakından ilgilenmesi; eserlerindeki varoluşsal sorgulamalara ve manevi arayışlara derinlik katmıştır. Dinî değerlere önem veren ve ibadetlerini yerine getirmeye özen gösteren Cemile'nin dinî değerlere gösterdiği hassasiyet eserlerine de yansımaktadır. Hem hayatını hem de sanat anlayışını dinî değerlere göre şekillendirmeye çalışmış ve çocuklarını da bu doğrultuda yetiştirmeye özen göstermiştir.

Hassas ve içli bir yapıya sahip olan Sümeyra, başkalarının acısını ve sevincini derinden hisseden, çevresindeki insanların dertleriyle yakından ilgilenen bir kişiliğe sahiptir. Bu duygusal derinlik, eserlerine de yansımış, karakterlerini ve olayları işlerken derin bir empati ve anlayışla yaklaşmasını sağlamıştır. Sümeyra'nın en belirgin özelliklerinden biri, olağanüstü çalışkanlığı ve disiplindir. Sürekli okuyan, araştıran ve yazan biri olan Sümeyra'nın; öğretmenlik mesleğini icra ederken bir yandan da akademik çalışmalarını ve yazarlık faaliyetlerini aksatmadan sürdürmesi, bu çalışkanlığın bir göstergesidir.

Sakin ve uysal mizacı, Cemile Sümeyra'nın bir diğer önemli özelliğidir. Olaylara tepkisini kırıncı olmayan bir şekilde veren, çatışmalardan kaçınan bir yapıya sahiptir. Bu özelliği, onun çevresiyle uyumlu ilişkiler kurmasını sağlamış, aynı zamanda edebî çalışmalarında da dengeli ve objektif bir bakış açısı geliştirmesine yardımcı olmuştur. Cemile Sümeyra'nın tabiatında, belirli bir içe dönüklük ve yalnızlığı tercih etme eğilimi de gözlemlenmekte; özellikle yazı yazarken kendini dünyadan soyutladığı bilinmektedir. Bu yalnızlık tercihi, onun derinlikli düşünme ve yaratım süreçlerini besleyen bir unsur olarak değerlendirilmektedir.

Yazılarında açık ve sade bir dil kullanmayı tercih eden Cemile Sümeyra, anlaşılır olmaya özen göstermiş, duyguları açık ve net iletme amacını gütmüştür. Cemile Sümeyra'nın eleştirmen kimliği, akademik birikimi ve disiplinli çalışma alışkanlığı ile şekillenmiştir. Eleştirilerinde çok boyutlu ve derinlikli bir eleştiri anlayışı benimsemiştir. Etik ve estetik değerlerin bir sentezini yapmayı amaçlamıştır. Okurlarıyla samimi ve içten bir iletişim kurmayı hedefleyen Sümeyra'nın farklı yaş gruplarından insanlarla iletişim kurma becerisi farklı okur kitlelerine hitap etmesini sağlamıştır. Eserlerindeki derin psikolojik tahliller ve insani durumları ele alış biçimi, okurlarıyla duygusal bir bağ kurmasını sağlamıştır.

Cemile Sümeýra, bir kadın yazar olarak çeşitli zorluklarla karşılaşmıştır. Türkiye’de kadın yazarların karşılaştığı genel sorunların yanı sıra muhafazakâr bir çevreden gelen bir yazar olarak kendine özgü zorlukları da deneyimlemiştir. Edebiyat dünyasında kabul görme ve sesini duyurma konusunda zorluklar yaşadığı düşünülebilir. Aynı zamanda bir anne ve eş olarak, yazarlık kariyerini sürdürme konusunda ve sorumluluk paylaşımı gibi zorluklarla karşılaşmış olması muhtemeldir. Bu zorluklar, eserlerinde kadın karakterlerin daha güçlü ve derinlikli bir şekilde işlenmesine yol açmıştır. Kadınların iç dünyalarını, hayallerini, hayal kırıklıklarını ve mücadelelerini yansıtmalarının yanı sıra toplumsal cinsiyet rolleri, kadınların eğitimi ve kamusal alandaki varlığı gibi temaları sıklıkla ele almıştır.

Cemile Sümeýra’nın edebiyat dışındaki ilgi alanları, edebî kişiliğini ve eserlerini zenginleştiren önemli faktörlerdendir. El sanatlarına, özellikle dantel, nakış ve ahşap boyama gibi el işlerine ilgi duyduğu bilinmektedir. Bu uğraşlar, onun sabır ve titizlik gerektiren çalışmalar yapmasına katkıda bulunmuş ve yazarlığına da yansımıştır. Ayrıca, sosyoloji ve psikoloji alanlarına olan ilgisi, eserlerindeki karakter analizlerinin derinliğini ve toplumsal meseleleri ele alış biçimini etkilemiştir. Seyahat etmeye olan merakı, *Seyahat ve Edebiyat* adlı eserinin ortaya çıkmasına vesile olmuştur. Bu ilgi alanı, eserlerindeki mekân tasvirlerini zenginleştirmiş ve farklı kültürleri anlama ve yansıma becerisini geliştirmiştir.

Sümeýra’nın eserlerinin Türk edebiyatındaki yerini ve önemini anlamak için, onun yazdığı dönemin edebî atmosferini ve hâkim eğilimlerini de göz önünde bulundurmak gerekir. 1990’lar Türk öykücülüğünde yeni arayışların, deneysel yaklaşımların ve çeşitli anlatım tekniklerinin ön plana çıktığı bir dönemdir. Sümeýra’nın eserleri, bu kuşağın deneyimlerini, kaygılarını ve umutlarını yansıması bakımından önemlidir. Bu dönemde, postmodern anlatı teknikleri, metinlerarasılık, üstkurmaca gibi yöntemler Türk öykücülüğünde daha sık kullanılmaya başlanmıştır. Aynı zamanda, bireysel konuların, psikolojik çözümlerinin ve toplumsal eleştirilerin öykülerde daha fazla yer bulduğu görülmektedir. İşte Cemile Sümeýra, böyle bir edebî ortamda kendi sesini bulmayı ve geliştirmeyi amaçlamıştır.

İkinci bölümde, Cemile Sümeýra’nın öykücülüğü incelenmiştir. *Derin Dalış* adlı öykü kitabında yer alan yirmi beş öykü, anlatıbilim yöntemleri doğrultusunda analiz edilmiştir. Bu analizler, Sümeýra’nın öykü tekniğini, tema seçimlerini ve üslup özelliklerini ortaya koymaktadır.

Sümeýra öykülerinde kadın ve Müslüman duyarlılığını evrensel temalarla birleştirerek, geniş bir konu yelpazesi sunmaktadır. Yirmi beş öyküden oluşan bu kitap, insanın varoluş

gayesi ve kulluk bilinci gibi derin konuları ele alırken, aynı zamanda merhamet, kanaat, tevekkül gibi önemli değerlere de vurgu yapmaktadır. Sümeyra'nın öykülerinde işlenen konular, bireysel varoluştan toplumsal meselelere, gündelik yaşamın sıradanlığından varoluşsal sorgulamalara kadar geniş bir yelpazeye yayılmaktadır. Bu çeşitlilik, okuyucuya insan deneyiminin farklı yönlerini keşfetme imkânı sunmaktadır.

Öykülerin merkezinde yer alan kendini keşfetme ve varoluşsal sorgulamalar, karakterlerin iç dünyalarına yaptıkları yolculuğu, varoluşlarının anlamını sorgulamalarını ve kendilerini keşfetme süreçlerini kapsamaktadır. Metaforik yolculuklarla, karakterlerin bilinçaltını keşfetmesini, bastırılmış duygularıyla yüzleşmesini ve kendini daha bütüncül bir şekilde anlamasını sağlamaktadır. Varoluşsal sorgulama, karakterlerin “Neden varım?”, “Yaşamımın amacı nedir?”, “Ölüm karşısında yaşamın anlamı nedir?” gibi temel sorularla yüzleşmelerini içerir. Bu süreç, karakterlerin geçmişleriyle yüzleşmelerini, şimdiki zamanlarını sorgulamalarını ve gelecek hakkında düşünmelerini sağlar. Sümeyra, bu konuyu işlerken psikolojik ve felsefi boyutları bir araya getirerek, insan deneyiminin karmaşıklığını ve derinliğini ortaya koymaktadır. Öykülerde, bireyin kimlik arayışı, kendini tanıma ve kabul etme süreci işlenmektedir. Bu konu, varoluşçu felsefenin temel sorularıyla ve modern psikolojinin benlik kavramı üzerine yaptığı çalışmalarla yakından ilişkilidir. Sümeyra, karakterlerin iç dünyalarında yaşadıkları çatışmaları, çelişkileri ve psikolojik mücadeleleri detaylı bir şekilde ele almaktadır. Bu iç çatışmalar, karakterlerin kimlik oluşumunu ve kişisel dönüşümlerini de etkilemektedir.

Sanatsal yaratım süreci, karakterlerin iç dünyalarını dışa vurma ve kendilerini keşfetme aracı olarak işlev görmektedir. Karakterlerin diğer insanlarla olan ilişkileri, nesiller arası iletişim, modern aile yapısının sorunları bağlanma süreçleri ve bu ilişkilerin bireyin iç dünyasına olan etkileri öykülerde sıklıkla yer almaktadır. Modern yaşamın getirdiği yabancılaşma ve iletişimsizlik konuları; değişen mahalle yapısı ve modern kent yaşamında insanın kendini arayış süreciyle birlikte ele alınmaktadır. Ayrıca; kadın olmanın zorlukları, toplumsal cinsiyet rolleri ve kadının toplumsal konumu eleştirel bir bakış açısıyla ele alınmaktadır. Öykülerde sıklıkla yer alan bir diğer konu ise çocukluktur. Bu bağlamda; yetişkinliğe, geçmişe duyulan özleme ve toplumsal olayların çocuk gözünden algılanışına değinilmektedir. Yazar, bireysel deneyimlerden toplumsal meselelere, gündelik yaşamın detaylarından varoluşsal sorgulamalara kadar geniş bir yelpazede konuları işlemektedir. Bu çeşitlilik okura; insan doğası, toplumsal yaşam ve varoluşun anlamı üzerine derinlemesine düşünme fırsatı sunmaktadır.

Derin Dalış adlı öykü kitabı, tematik açıdan zengin bir yapıya sahiptir. Yazar, insan deneyiminin çeşitli yönlerini kapsayan temalar aracılığıyla, okuyucuya derinlikli bir düşünme ve sorgulama imkânı sunmaktadır. Bu temaların her biri, modern insanın karşı karşıya kaldığı çeşitli zorlukları, çelişkileri ve arayışları ustalıkla yansıtmaktadır.

Kendini gerçekleştirme ve bireyselleşme; öykülerin genelinde karşımıza çıkan temel bir unsurdur. Karakterlerin kendini keşfetme, özgün kimliklerini oluşturma ve toplumsal beklentilerle kendi arzuları arasında denge kurma çabaları bu temanın farklı yönlerini oluşturmaktadır. Bireyselleşme süreci, aynı zamanda toplumsal beklentilerle kişisel arzular arasında bir denge kurma çabasını da içermektedir. Bu da bireyin hem kendi iç sesine sadık kalma hem de toplumun bir parçası olma arasındaki hassas dengeyi yansıtmaktadır.

Varoluşsal kaygı ve anlam arayışı, karakterlerin yaşamın anlamını sorgulama ve varoluşsal kaygılarla yüzleşme süreçlerini barındıran bir temadır. İnsanın kendi varlığının amacını anlamaya ve yaşama anlam katma çabası bu temanın merkezinde yer alır. Bu sorgulama süreci; karakterin geçmişini, şimdiki zamanını ve geleceğini yeniden değerlendirmesine ve yaşamın geçiciliği karşısında kendi varoluşunun anlamını aramasına yol açmaktadır. Bu arayış, bireyin kendini ve dünyayı anlamlandırma çabasını temsil eder ve varoluşsal sorgulamaların insan yaşamındaki merkezi rolünü vurgular. Varoluşsal kaygı teması, aynı zamanda bireyin ölüm gerçeğiyle nasıl başa çıktığını da incelemektedir. Karakterler, kendi sonluluklarının farkına vardıkça, yaşamlarına nasıl anlam katacaklarını ve geride nasıl bir iz bırakacaklarını sorgulamaktadırlar. Bu, yaşamın kısalığı ve değeri üzerine derin düşüncelere yol açar ve karakterlerin yaşamlarını daha anlamlı kılma çabalarını tetikler.

İç dünya ile dış gerçeklik arasındaki gerilim teması, karakterlerin iç dünyaları ile dış gerçeklik arasında yaşadıkları çatışmayı ele almaktadır. Bireyin kendi düşünce ve duyguları ile toplumsal beklentiler ve dış dünyanın gerçekleri arasındaki uyumsuzluk, bu temanın merkezinde yer almaktadır. Bu tema aynı zamanda, bireyin iç dünyasındaki zenginlik ve karmaşıklık ile dış dünyanın sınırları ve kısıtlamaları arasındaki gerilimi de incelemektedir.

Zaman ve kimlik ilişkisi, zamanın insan kimliği üzerindeki etkisini ve bireyin zaman içinde kendini nasıl konumlandığını göstermektedir. Öykülerde, karakterlerin zaman algısı ve bu algının yaşamlarını nasıl şekillendirdiği detaylı bir şekilde incelenmektedir. Bu seçici zaman algısı, karakterin yaşam deneyimini ve kendini nasıl tanımladığını belirlemektedir. Bu tema, aynı zamanda geçmişe takılı kalma, şimdiki zamanı yaşama ve geleceğe yönelik beklentiler arasındaki karmaşık ilişkiyi de yansıtmaktadır.

Sanatsal İfade teması, sanatın bireyin kendini ifade etme ve anlamlandırma sürecindeki rolünü incelemektedir. Sanatçı karakterin iç dünyası ile eserleri arasındaki ilişki, yaratıcılık süreci ve sanatın bireysel ve toplumsal işlevi ele alınmıştır. Sanatın öznel doğası ile sanatçının kendini ifade etme arzusu arasındaki gerilim işlenmektedir. Bu tema, karakterin iç dünyasını dış dünyaya yansıtma aracı olarak işlev görmektedir. Sanatsal yaratım süreci, sanatçının kendi duygularını, düşüncelerini ve deneyimlerini eserleri aracılığıyla somutlaştırmasını içerir. Sümeyra, sanatın sadece estetik bir üretim değil, aynı zamanda bir kendini keşfetme ve ifade etme aracı olduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda, sanat eseri, sanatçının iç dünyasının bir aynası haline gelir.

Manevi arayış ve öz farkındalık teması, bireyin kendini tanıma sürecinin manevi boyutunu ele almaktadır. Bu tema, kendini bilmenin Yaratıcı'yı bilmeye giden yol olduğu düşüncesini vurgulamakta ve öz farkındalık ile manevi arayış arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Bu arayış, karakterlerin varoluşsal sorgulamalarının bir parçası olarak ortaya çıkmaktadır. Bu süreçte karakterler, sadece kim olduklarını değil, aynı zamanda evrendeki yerlerini de sorgularlar. Bu sorgulama, bireyin kendini aşan bir gerçeklikle bağlantı kurma arzusunu yansıtmaktadır.

Öykülerde sıklıkla yer alan değişim ve dönüşüm teması; karakterlerin geçirdiği içsel süreçleri içermektedir. Öykülerde karakterler, yaşam deneyimleri sonucunda nasıl değiştiklerini, yeni bakış açıları kazandıklarını ve bu değişimlerin kimliklerini nasıl şekillendirdiğini keşfetmektedir. Bu süreç genellikle zorlu ve acı verici olabilir ancak sonuç olarak karakterin kişisel gelişimine ve olgunlaşmasına katkı sağlamaktadır.

Yalnızlık ve bağlanma arasındaki denge, karakterlerin yalnızlık duygusu ile başkalarına bağlanma ihtiyacı arasında yaşadıkları gerilimi ele alan temadır. İnsanın hem bireyselliğini koruma hem de diğerleriyle anlamlı ilişkiler kurma arzusu arasındaki dengeyi yansıtmaktadır. Yalnızlık, karakterlerin iç dünyalarına dönmelerine ve kendilerini keşfetmelerine olanak tanıyan bir durum olarak işlenir. Ancak aynı zamanda, aşırı yalnızlık duygusu, karakterlerin başkalarıyla bağ kurma ihtiyacını tetikler. Bu iki zıt duygu arasındaki gerilim, karakterlerin iç dünyalarındaki çatışmaları ve dış dünyayla ilişkilerini de şekillendirmektedir. Ayrıca, modern toplumda bireyin yalnızlaşması ve bunun sonuçları üzerine de durulmaktadır. Karakterler, kalabalıklar içinde bile yalnızlık hissedebilir ve gerçek ilişkiler kurma konusunda zorluk yaşayabilirler. Kısacası bu tema, modern yaşamın paradokslarını ve insanın temel ihtiyaçlarını sorgulamaya yönelir.

Anlatıcı bakış açısı konusunda Sümeyra, çeşitli teknikleri ustaca kullanmıştır. Birinci tekil şahıs anlatıcı, üçüncü tekil şahıs anlatıcı ve ilahi bakış açısı gibi farklı anlatım teknikleri, öykülerin içeriğine ve amacına göre tercih edilmiştir. Öyküler incelendiğinde yazmaya yakın çevresinden ve kendinden yola çıktığı buradan evrensel soru ve konulara yöneldiği gözlemlenmektedir. Öykülerinde insanın ruhsal süreçleri ve içsel yolculuğu önemli bir yere sahiptir. Ölüm teması öykülerinde sıklıkla hissedilmektedir. Ölüm, duygu karmaşası, kulluk bilinci, tevekkül, çocuk, yazma süreci, yazar ve kadın yazar olanın zorlukları Sümeyra'nın öykülerinde sıklıkla yer alan konulardır. Sümeyra'nın öykülerinde, kendini keşfetme ve varoluşsal sorgulama, kimlik arayışı, iç çatışmalar, zaman algısı, ilişkiler, aile bağları, yabancılaşma, manevi arayış ve öz farkındalık vb. temalar ön plana çıkmaktadır. Bu temalar, modern insanın iç dünyasını ve toplumsal konumunu derinlemesine yansıtmaktadır. Öykülerin olay örgüsü incelendiğinde, Sümeyra'nın genellikle durum öyküsü tarzını benimsediği görülmektedir. Klasik bir giriş, gelişme, sonuç yapısından ziyade, karakterlerin zihinsel ve duygusal yolculuğunu yansıtan bir akış tercih edilmiştir. Bu yaklaşım, öykülerin psikolojik derinliğini artırmakta ve okuyucunun karakterlerle daha güçlü bir bağ kurmasını sağlamaktadır.

Cemile Sümeyra'nın eserlerinin bir diğer önemli özelliği, kişisel deneyimleriyle edebî üretimi arasındaki güçlü bağıdır. Özellikle öykülerinde, kendi yaşamından izler bulmak mümkündür. Sümeyra, bu kişisel deneyimleri evrensel temalara ulaşmak için bir araç olarak kullanmayı başarmıştır. Evrensel temalarla yerel unsurları başarıyla harmanlaması, onun öykülerinin hem samimi hem de genel geçer bir nitelik kazanmasını sağlamıştır. Türk toplumunun ve kültürünün özgün yönlerini evrensel insani deneyimlerle ilişkilendirerek ele alması, Türk edebiyatının evrensel edebiyat içindeki konumunu güçlendiren bir katkı olarak değerlendirilebilir.

Karakterler açısından bakıldığında, Sümeyra'nın genellikle sınırlı sayıda karaktere yer verdiği ve bu karakterlerin psikolojik durumlarını derinlemesine işlediği görülmektedir. Yazarın eserlerinde, Türk toplumunun farklı kesimlerinden karakterlere yer verilmesi, Türk toplumunun çok kültürlü yapısını yansıtmaya ve farklı toplumsal grupların sesini duyurması açısından önemlidir. Özellikle kadın karakterler, yazarın öykülerinde önemli bir yer tutmaktadır. Bu karakterler aracılığıyla, toplumsal cinsiyet rolleri, kadınların yaşadığı zorluklar ve varoluşsal sorunlar ele alınmıştır. Bu yaklaşım, Türk edebiyatında kadın yazarların sesini güçlendiren önemli bir katkı olarak değerlendirilebilir. Cemile'nin eserlerinde ele aldığı temalar, çağdaş Türk toplumunun sorunlarını ve bireylerin iç dünyalarını

yansıtması açısından önemlidir. Özellikle kadın karakterlerin iç dünyalarını ve toplumsal konumlarını ele alış biçimi, Türk edebiyatında kadın bakış açısının güçlenmesine katkıda bulunmuştur. Bu yaklaşım, Türk edebiyatında feminist eleştiri ve kadın yazını açısından önemli bir kaynak oluşturmaktadır.

Zaman ve mekân kullanımı, Sümeyra'nın öykülerinde genellikle sınırlı ve belirli bir amaca hizmet eder şekilde kullanılmıştır. Öykülerde zaman, çoğunlukla karakterlerin iç dünyasındaki akışa paralel olarak ilerlemektedir. Mekân ise çoğunlukla ev, okul ve mahalle gibi günlük yaşam alanları olarak karşımıza çıkmaktadır. Anlatım teknikleri açısından C. Sümeyra, iç monolog, bilinç akışı, geriye dönüş ve ileriye sıçrama gibi modern anlatım tekniklerini başarıyla kullanmıştır. Bu teknikler, karakterlerin iç dünyalarını daha etkili bir şekilde yansıtmaya ve okuyucuyu, karakterlerin zihinsel süreçlerine dâhil etmeye fayda sağlamaktadır.

Yazarın üslup özellikleri incelendiğinde, sade ve anlaşılır bir dil kullanımı, duygu yoğunluğu ve içtenlik öne çıkmaktadır ve bu da okuyucuyla doğrudan bir bağ kurmasını sağlamaktadır. Bununla birlikte, zaman zaman şiirsel ve imgesel bir dile de başvurmuştur. Öykülerinde kullandığı şiirsel dil ve imgesel anlatım, metinlerine edebî bir derinlik katmıştır. İnceleme yazılarında ise analitik düşünce yapısı, karşılaştırmalı yaklaşımı ve disiplinler arası bakış açısı dikkat çekmektedir. Cemile'nin dili kullanma biçimi, onun edebî dünyasını anlamak açısından önemli ipuçları sunmaktadır.

Ayrıca eserlerinde güncel ve siyasi olaylara değinmekten çekinmemiştir. Dinî değerlere gösterdiği hassasiyet eserlerine de yansımıştır. Öyküleri İslami değer ve duyarlılıklar içerisinde şekillenmektedir. C. Sümeyra'nın yazıları otobiyografik unsurlar barındırmaktadır. Kendi yaşamından aldığı, çevresinden dinlediği ve gözlemlediği olayları kurmaca dünyasına aktarmıştır. O, işlediği konuları İslami değer ve kadın duyarlılığıyla yorumlamış ve eserlerine taşımıştır. Öykülerde, iç monolog, bilinç akışı, geriye dönüş gibi tekniklerin ustaca kullanıldığı görülmektedir.

Cemile'nin öykülerinde, gündelik yaşamın sıradan gibi görünen ancak derin anlamlar taşıyan anları, insan ilişkilerinin karmaşık doğası ve bireyin iç dünyasındaki çatışmalar ön plandadır. Cemile'nin öykülerinde sıklıkla işlediği temalar arasında ölüm, yalnızlık, aile ilişkileri, kimlik arayışı ve varoluşsal sorgulamalar yer almaktadır. Bu temaları işlerken yazar, keskin gözlem gücünü, psikolojik çözümlerdeki başarısını ve insani durumlara karşı duyarlılığını ortaya koymaktadır.

C. Sümeyra'nın inceleme ve eleştiri yazıları üç alt başlıkta ele alınmıştır. Bu bölüm, yazarın edebî kişiliğinin farklı bir yönünü ortaya koymaktadır. Cemile'nin inceleme ve eleştiri yazıları, onun geniş okuma yelpazesini, analitik düşünce yapısını ve edebiyata olan derin ilgisini yansıtmaktadır.

Kendi Kalemini Kıranlar adlı eseri, C. Sümeyra'nın en dikkat çekici çalışmalarından biridir. Bu eser, Türk edebiyatında intihar eden veya intihara teşebbüs eden edebiyatçıları incelemektedir. Çalışma, intiharın Türk edebiyatındaki yerini ve etkilerini geniş bir perspektiften ele almaktadır. Cemile, bu hassas konuyu hem edebî hem de psikolojik açıdan incelemiş, intiharın sanatçılar üzerindeki etkisini derinlemesine analiz etmiştir. *Kendi Kalemini Kıranlar* adlı eseri, Türk edebiyatında intihar eden yazarları inceleyen özgün ve kapsamlı bir çalışmadır. Bu eser, edebiyat tarihi, psikoloji ve sosyoloji disiplinlerini bir araya getirerek, intihar olgusunu çok boyutlu bir şekilde ele almaktadır. Cemile, bu çalışmasında intiharı sadece bireysel bir eylem olarak değil, aynı zamanda toplumsal, kültürel ve tarihsel bağlamda incelenmesi gereken karmaşık bir olgu olarak değerlendirmektedir. Bu yaklaşım, Türk edebiyatı çalışmalarına yeni bir bakış açısı getirmiştir.

C. Sümeyra, bu çalışmasında intiharı sadece bireysel bir eylem olarak değil, aynı zamanda toplumsal, kültürel ve tarihsel bağlamda incelenmesi gereken karmaşık bir olgu olarak değerlendirmektedir. Beşir Fuad'ın intiharından sonra yaşanan tartışmalar ve intihar vakalarındaki artış, bu etkinin somut bir örneği olarak sunulmaktadır. Ayrıca, bazı edebiyatçıların intiharlarının diğerlerini etkilediği ve bir tür “salgın etkisi” yarattığı da gözlemlenmektedir. Cemile; intihar yöntemlerinin seçiminde edebiyatçıların kişiliklerinin ve sanatsal yaklaşımlarının etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bazı edebiyatçılar intiharlarını adeta son bir sanatsal performans olarak kurgularken, bazıları daha ani kararlarla hayatlarına son vermişlerdir. Cemile, Türk edebiyatında intihar olgusunun, modernleşme sürecinin yarattığı kimlik krizleri, toplumsal değişimler ve bireysel bunalımlarla yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Özellikle genç şairlerin intiharları, toplumsal değişimlerin ve kuşak çatışmalarının yıkıcı etkilerini gözler önüne sermektedir.

Hayatı Kurgulamak adlı eser, C. Sümeyra'nın çeşitli edebî türler üzerine yazdığı eleştiri yazılarından oluşmaktadır. Bu eserde yazar, roman, öykü, şiir, biyografi, otobiyografi, seyahatname ve günlük gibi farklı türleri incelemiştir. Bu çalışma, C. Sümeyra'nın geniş edebî bilgisini ve ilgisini ortaya koymaktadır. Bu kitapta yer alan yazılar, yazarın edebî birikimini, analitik düşünce yapısını ve çağdaş Türk edebiyatına dair gözlemlerini

yansıtmaktadır. Cemile, bu yazılarda modern Türk öykücülüğünün gelişimini, kadın yazarların edebiyattaki yerini, çeşitli yazarların eserlerini ve edebî akımları incelemektedir.

Bu kitap, C. Sümeyra'nın geniş edebî bilgi ve ilgisini ortaya koymaktadır. Bu kitapta yer alan yazılar, yazarın analitik düşünce yapısını ve çağdaş Türk edebiyatına dair gözlemlerini yansıtmaktadır. Cemile'nin eserlerin içerik analizini yapmakla kalmayıp aynı zamanda bu eserlerin yazıldıkları dönemin sosyal, politik ve kültürel bağlamını da çizmektedir. Örneğin, Adalet Ağaoğlu'nun Bir Düşün Gecesi romanı incelenirken, 12 Mart döneminin Türkiye'sinin toplumsal ve siyasi atmosferi de detaylı bir şekilde analiz edilmektedir.

O, eleştiri yazılarında hem biçimsel hem de içerik odaklı bir analiz yöntemi benimsemiştir. Eserlerin dilsel özellikleri, anlatım teknikleri ve yapısal unsurları incelenirken, aynı zamanda tematik boyutları, karakterlerin psikolojik derinlikleri ve eserlerin toplumsal yansımaları da ele alınmaktadır.

C. Sümeyra'nın eleştiri yaklaşımında edebiyat sosyolojisi, öznel eleştiri ve olumlu-olumsuz eleştiri yaklaşımlarının dengeli bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Edebiyat sosyolojisi yaklaşımı, eserleri toplumsal bağlamları içinde inceleyerek, edebiyat ile toplum arasındaki karşılıklı etkileşimi araştırmaktadır. Öznel eleştiri unsurları, yazarın kişisel yorumlarını ve değerlendirmelerini içerirken, olumsuz eleştiri yaklaşımı, eserlerin zayıf yönlerini ve sorunlu yanlarını ortaya koymaktadır.

Ayrıca; kitapta öykü türünün diğer türlere göre daha fazla ön plana çıktığı görülmektedir. Bu durum, Türk edebiyatında öykü geleneğinin güçlü olması, öykünün çağdaş Türk edebiyatındaki yeri ve yazarın kişisel ilgisi gibi faktörlerle açıklanabilir.

Seyahat ve Edebiyat adlı eseri ise, Türk edebiyatındaki seyahat yazını geleneğini kapsamlı bir şekilde ele alan önemli bir kaynaktır. Bu çalışmada C. Sümeyra, seyahat edebiyatının tarihsel gelişimini, türün önemli temsilcilerini ve eserlerini detaylı bir şekilde incelemiştir. Yazar, seyahat edebiyatını sadece bir tür olarak değil, aynı zamanda kültürler arası etkileşimin, kimlik oluşumunun ve dünya algısının bir yansıması olarak ele almıştır. Yazarın seyahat edebiyatı üzerine yaptığı çalışmalar, seyahat yazınının Türk edebiyatındaki yerini ve önemini ortaya koymuştur. Bu kitap, Türk edebiyatında seyahat yazını üzerine yapılacak sonraki çalışmalar için önemli bir kaynak ve referans noktası oluşturmuştur. Ayrıca seyahat yazılarını incelemede kullandığı yöntemler, seyahat yazılarının çok yönlü ve zengin

içeriğini en iyi şekilde analiz etmeyi, bu yazıların hem edebî hem de belgesel değerini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Eserde, seyahat yazılarının sosyolojik analizine de yer verilmiştir. Bu analizler, seyahat yazılarının sadece bireysel deneyimlerin aktarımı değil, aynı zamanda toplumsal gerçekliğin çok boyutlu bir yansıması olduğunu göstermektedir. Yazar, seyahat edebiyatını sadece bir tür olarak değil, aynı zamanda kültürler arası etkileşimin, kimlik oluşumunun ve dünya algısının bir yansıması olarak ele almıştır. Yazarın seyahat edebiyatı üzerine yaptığı çalışmalar, seyahat yazınının Türk edebiyatındaki yerini ve önemini ortaya koymuştur. Bu kitap, Türk edebiyatında seyahat yazını üzerine yapılacak sonraki çalışmalar için bir referans noktası oluşturmuştur.

C. Sümeyra'nın inceleme ve eleştiri yazıları, onun edebiyata çok yönlü bakışını ortaya koymaktadır. Yazar, edebî eserleri sadece estetik açıdan değil, aynı zamanda toplumsal, psikolojik ve felsefi boyutlarıyla da ele almıştır. Bu yaklaşım, onun eleştiri yazılarına derinlik ve çok boyutluluk katmıştır. Cemile'nin eleştiri anlayışında, metinlerin tarihsel ve toplumsal bağlamını göz önünde bulundurma, yazarın dünya görüşünü ve edebî yaklaşımını analiz etme, eserlerin biçimsel ve içerik özelliklerini inceleme gibi unsurlar ön plana çıkmaktadır. Bu çok yönlü yaklaşım, onun eleştiri yazılarını zengin ve derinlikli kılmaktadır.

Yazar, edebiyat incelemelerinde psikoloji, sosyoloji, tarih, felsefe gibi farklı disiplinlerden yararlanmışır. Bu yaklaşım, onun eleştiri yazılarına geniş bir perspektif kazandırmış ve edebî eserlerin çok boyutlu analizine olanak sağlamıştır.

Cemile Sümeyra'nın edebî kişiliğini ve eserlerini incelerken, onun düşünce dünyasını şekillendiren felsefi ve entelektüel etkileri de göz önünde bulundurmak gerekir. Yazarın eserlerinde, varoluşçu felsefenin izlerini görmek mümkündür. Özellikle ölüm, yalnızlık, özgürlük ve sorumluluk gibi varoluşçu temalar; Cemile'nin öykülerinde sıkça işlenmektedir. Bunun yanı sıra, İslami düşüncenin ve tasavvuf felsefesinin de yazarın düşünce dünyasını etkilediği görülmektedir. Bu etki, özellikle Cemile'nin insan ve evren algısında, ahlaki değerlere yaklaşımında kendini göstermektedir.

C. Sümeyra'nın edebî üretiminde, Türk ve dünya edebiyatının önemli isimlerinin etkisini de görmek mümkündür. Yazar, çeşitli röportajlarında ve yazılarında, Ahmet Hamdi Tanpınar, Sezai Karakoç, Nuri Pakdil gibi Türk edebiyatının önemli isimlerinden

etkilendiğini belirtmiştir. Bu etkiler, Cemile'nin edebî tarzının oluşumunda ve tematik tercihlerinde önemli rol oynamıştır.

28 Nisan 2017'de, henüz otuz dokuz yaşındayken Konya'da hayata gözlerini yuman Cemile, geride bıraktığı eserlerle edebiyat dünyasında yer kazanmayı başarmıştır. C. Sümeyra'nın edebî mirasının önemli bir parçası da, onun eğitimci kimliğidir. Uzun yıllar öğretmenlik yapan Cemile, bu deneyimini edebî üretimine yansıtmıştır. Öykülerinde ve inceleme yazılarında, eğitim sistemine, öğrenci-öğretmen ilişkilerine ve gençlerin sorunlarına dair gözlemler ve değerlendirmeler bulmak mümkündür. Bu yönüyle Cemile, edebiyat ve eğitim arasında bir köprü kurmuş, her iki alanı da zenginleştiren bir yaklaşım sergilemiştir. Hastalığının etkisiyle yorgun düşen Cemile edebiyattan ve öğretmenlikle arasına mesafenin girmesine engel olmuştur. Kısacası Cemile Sümeyra neredeyse bütün ömrünü okumalarına, edebiyat araştırmalarına ve eser üretmeye adanmış ve hayatına -biri yayımlanmayı bekleyen- beş kitap sığdırmıştır.

KAYNAKÇA

AKBULUT, Hatice E., “Bir Yürek Çağrısı: Derin Dalış” *Yaşamışsın Sevaplar Gibi: Cemile Sümeýra Kitabı* içinde, Şule Yay., İstanbul, 2019.

_____, “Cemile Sümeýra’ya: Yokluğunun Takviminde Düşülmüş Notlar” *Yaşamışsın Sevaplar Gibi: Cemile Sümeýra Kitabı* içinde, Şule Yay., İstanbul, 2019.

_____, “Ön Söz” *Yaşamışsın Sevaplar Gibi: Cemile Sümeýra Kitabı* içinde, Şule Yay., İstanbul, 2019.

_____, “Seyahat ve Edebiyat’a Dair” *Yaşamışsın Sevaplar Gibi: Cemile Sümeýra Kitabı* içinde, Şule Yay., İstanbul, 2019.

AKÇA, Nesime C., “Sunuş”, *Derin Dalış* içinde Şule Yay., İstanbul, 2018.

_____, *Ziyaret, Yaşamışsın Sevaplar Gibi: Cemile Sümeýra Kitabı* içinde, Şule Yay., İstanbul, 2019.

AKIN, Şahika, “Cemile Demek...” *Yaşamışsın Sevaplar Gibi: Cemile Sümeýra Kitabı* içinde, Şule Yay., İstanbul, 2019.

AYAZ, Kezban, “Cemile Sümeýra’ya Dair İki Sahne” *Yaşamışsın Sevaplar Gibi: Cemile Sümeýra Kitabı* içinde, Şule Yay., İstanbul, 2019.

AYDIN, Cahide, “Ondan Çok Şey Öğrendim” *Yaşamışsın Sevaplar Gibi: Cemile Sümeýra Kitabı* içinde, Şule Yay., İstanbul, 2019.

BEYAZLI, Vahdettin O., “Hayatta Kalmaya Kendini İkna Edemeyenlerin Kitabı: Kendi Kalemini Kıranlar” *Yaşamışsın Sevaplar Gibi: Cemile Sümeýra Kitabı* içinde, Şule Yay., İstanbul, 2019.

CEMAL, Ahmet, *Sanat Üzerine Denemeler*, Can Yay., İstanbul, 20015.

ÇAĞIRAN, H. Hüseyin, “Cemile Hoca’yla Bir Hasbihal” *Yaşamışsın Sevaplar Gibi: Cemile Sümeýra Kitabı* içinde, Şule Yay., İstanbul, 2019.

ÇİL, Hüseyin, “Seyahatler Arasında Bir Seyahat: Seyahat ve Edebiyat Üzerine Bir Değerlendirme” *Yaşamışsın Sevaplar Gibi: Cemile Sümeýra Kitabı* içinde, Şule Yay., İstanbul, 2019.

DAYI, Afra, “Kitap, Kalem, Zarafet”, *Yaşamışsın Sevaplar Gibi: Cemile Sümeýra Kitabı* içinde, Şule Yay., İstanbul, 2019.

_____, “Bir Arayış Öyküsü”, *Yaşamışsın Sevaplar Gibi: Cemile Sümeýra Kitabı* içinde, Şule Yay., İstanbul, 2019.

DEMİRCİ, Bünyamin “Ölüm Diyorlar Bu Derinliğin Adına”, *Yaşamışsın Sevaplar Gibi: Cemile Sümeýra Kitabı* içinde, Şule Yay., İstanbul, 2019.

DİK, Şerife, “Cemile Gerçekten Anlattığımız Gibi” *Yaşamışsın Sevaplar Gibi: Cemile Sümeýra Kitabı* içinde, Şule Yay., İstanbul, 2019.

DİREK, Zeynep, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Modernleşme ve Batıcılık*, İletişim Yay., İstanbul, 2002.

ERKOVAN, Naime, *İçten Dışa Doğru Ölenler*, Karabatak, S.39 Temmuz-Ağustos 2018, s.130-131.

EROL, Metin, “Yüreği Derin Yaralı Bir Yazar: Cemile Sümeýra” *Yaşamışsın Sevaplar Gibi: Cemile Sümeýra Kitabı* içinde, Şule Yay., İstanbul, 2019.

ERTÜRK, Güzide, “Hayatın Vazgeçilmez Aynası Kurgu” *Yaşamışsın Sevaplar Gibi: Cemile Sümeýra Kitabı* içinde, Şule Yay., İstanbul, 2019.

FORSTER, E. M., *Aspect of the Novel*, Penguin Books, Cambridge 1994 (Roman Sanatı, çev. Ü. Aytür, Milenyum Yay., İstanbul 2016.

GEZEROĞLU, Senem, “Kendi Kalemini Kıranlar’a Dair” *Yaşamışsın Sevaplar Gibi: Cemile Sümeýra Kitabı* içinde, Şule Yay., İstanbul, 2019.

GÖKÇEN, Ahmet, “Kendi Kalemini Kıranlar” *Yaşamışsın Sevaplar Gibi: Cemile Sümeýra Kitabı* içinde, Şule Yay., İstanbul, 2019.

GÖNÜLLER, Yağız, “Toparlanmak İçin Dağılmak: Yola Çıkmak” *Yaşamışsın Sevaplar Gibi: Cemile Sümeýra Kitabı* içinde, Şule Yay., İstanbul, 2019.

İŞİK, Ali, *Sayılı Gündü Geçti: Hüseyin Su'yla Nehir Söyleşi*, Şule Yay., İstanbul, 2019.

KAHRAMAN, Mehmet, “Hayatı Kurgulamak”, *Mahalle Mektebi*, S.17, Mayıs-Haziran 2014, s.18.

KARAARSLAN, Faruk, “Seyahat ve Edebiyat” *Yaşamışsın Sevaplar Gibi: Cemile Sümevra Kitabı* içinde, Şule Yay., İstanbul, 2019.

KESTANE, Nuran, “Tanısanız, Anneliğine Hayran Olurdunuz” *Yaşamışsın Sevaplar Gibi: Cemile Sümevra Kitabı* içinde, Şule Yay., İstanbul, 2019.

KHAN, Jalal Uddin, (çev. A. Çalışkan) *İslami Bir Bakış Açısı ile Edebiyat Okuma*, Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi II, S.4, 2002, s.215-222.

KOÇ, Canan O., “Babasının Elma Gözülü Kızları Anne Olur, Anne Kuşlar Uçar Gider” *Yaşamışsın Sevaplar Gibi: Cemile Sümevra Kitabı* içinde, Şule Yay., İstanbul, 2019.

KOTAN, Feyza, “Ölüm Gelir, Her Şey Susar” *Yaşamışsın Sevaplar Gibi: Cemile Sümevra Kitabı* içinde, Şule Yay., İstanbul, 2019.

KOYUNCU, Kafiye, “Gidişinle Mahzunuz Cemile” *Yaşamışsın Sevaplar Gibi: Cemile Sümevra Kitabı* içinde, Şule Yay., İstanbul, 2019.

KULA, Hatice, “Onu İçimden Hiç Uğurlamadım” *Yaşamışsın Sevaplar Gibi: Cemile Sümevra Kitabı* içinde, Şule Yay., İstanbul, 2019.

KAHRAMAN Mehmet, “Hayatla Edebiyat Arasında: Hayatı Kurgulamak” *Yaşamışsın Sevaplar Gibi: Cemile Sümevra Kitabı* içinde, Şule Yay., İstanbul, 2019.

KAPLAN, Mehmet, *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar*, C.1, Dergah Yay., İstanbul, 2021.

KARADENİZ, Ebru, “Yitik Aile Değerlerimize Derin Dalış Denemesi” *Yaşamışsın Sevaplar Gibi: Cemile Sümevra Kitabı* içinde, Şule Yay., İstanbul, 2019.

MORAN, Berna, *Edebiyat Kuramlar ve Eleştiri*, İletişim Yay., İstanbul, 2022.

_____, *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış*, C. 1, İletişim Yay., İstanbul, 2021.

NARLI, Mehmet, *Öykü Burcu* İz Yay., İstanbul, 2016.

ÖRGEN, Ertan, İz Yay., İstanbul, 2015.

ÖZÇELİK, Talip, “Derin Dalış ve Cemile” *Yaşamışsın Sevaplar Gibi: Cemile Sümeýra Kitabı* içinde, Şule Yay., İstanbul, 2019.

ÖZTÜRK, Betül Ş., “Cemile Bir Ukdedir Bende” *Yaşamışsın Sevaplar Gibi: Cemile Sümeýra Kitabı* içinde, Şule Yay., İstanbul, 2019.

RAMAZANOĞLU Yıldız, “Çağla Uyumsuzluğun Derin Sularında” *Yaşamışsın Sevaplar Gibi: Cemile Sümeýra Kitabı* içinde, Şule Yay., İstanbul, 2019.

RÜYA, Aziza, *Derin Dalış*, Karabatak, S.39, Temmuz-Ağustos 2018, s.132-133.

_____, “Derin Dalış” *Yaşamışsın Sevaplar Gibi: Cemile Sümeýra Kitabı* içinde, Şule Yay., İstanbul, 2019.

SU, Hüseyin, “Hayat Ağır, Ölüm Hafif” Şule Yay., İstanbul, 2023.

_____, *Öykümüzün Hikâyesi*, Hece Yay., Ankara, 2000.

_____, “Takvim Yırtıkları” Şule Yay., İstanbul, 2017.

SÜMEYRA, Cemile, *Bir Çözülüşün Romanı: Bir Düğün Gecesi*, Hece, S.65, Mayıs-Temmuz 2002.

_____, *Derin Dalış*, Şule Yay., İstanbul, 2018.

_____, *Edebiyatçının İntiharı*, Bizim Külliye Dergisi, S.66, Ocak-Şubat 2016, s.40.

_____, *Eş Olmak*, Mahalle Mektebi, S.21, Ocak-Şubat 2015, s.73.

_____, “Hayatı Kurgulamak” Şule Yay., İstanbul, 2013.

_____, “Kendi Kalemını Kıranlar” Şule Yay., İstanbul, 2018.

_____, “Seyahat ve Edebiyat” Şule Yay., İstanbul, 2018.

SÜMEYRA, Cemile ve USLU, Aliye, *Mehmet Çınarlı İle Bir Söyleşi*, Cemre Dergisi, S. 8, Mayıs- Haziran, Ankara, 1998. s. 28-30.

SÜMEYRA, Cemile ve ALVER, Köksal, *Kadın Öykücüler ve Toplumsal Hayat* Hece Öykü, S.8, Nisan- Mayıs 2005, s.74-80.

ŞAHİN, Mustafa, “Cemile’yi Nasıl Bilirdim” *Yaşamışsın Sevaplar Gibi: Cemile Sümevra Kitabı* içinde, Şule Yay., İstanbul, 2019.

ŞAHİN, Selvigül K., “Cemile Sümevra’yı Anmak”, *Yaşamışsın Sevaplar Gibi: Cemile Sümevra Kitabı* içinde, Şule Yay., İstanbul, 2019.

TEKİN, Hatice, “İnsanın Kişisel Kıyameti” *Yaşamışsın Sevaplar Gibi: Cemile Sümevra Kitabı* içinde, Şule Yay., İstanbul, 2019.

TEKİN, Mehmet, *Roman Sanatı 1*, 16. bs., Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2018.

USLU, Banu, “İhlamur Koy, Geliyorum” *Yaşamışsın Sevaplar Gibi: Cemile Sümevra Kitabı* içinde, Şule Yay., İstanbul, 2019, s.55-57.

UYGUR, Nermi, “İnsan Açısından Edebiyat” Yapı Kredi Yay., İstanbul, 2021.

ÜSTTEN, Aliye U., “Birkaç Güzel Zaman”, *Yaşamışsın Sevaplar Gibi: Cemile Sümevra Kitabı* içinde, Şule Yay., İstanbul, 2019.

Ü. KAPANZADE, Dilek, *Vygostky’nin Sosyo- Kültürel ve Bilişsel Gelişim Teorisi Bağlamında Türkçe Öğretiminin Değerlendirilmesi*, SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, S. 47, Ağustos 2019 s. 181 – 195.

DEVELİ, Yunus, “Ba’de Harabu’l-Basra” *Yaşamışsın Sevaplar Gibi: Cemile Sümevra Kitabı* içinde, Şule Yay., İstanbul, 2019.

ZARİÇ, Mahfuz, Cemile Sümevra Öykülerinde Duyarlıklar ve Değerler, 1. Uluslararası Ankara Multidisiplinler Çalışmalar Kongresi, Ankara, Ağustos 2020.

İNTERNET KAYNAKLARI

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/cemile-sumeyra> (Erişim: 05.05.2024).

<https://www.kitaphaber.com.tr/kendi-kalemini-kiranlar-cemile-sumeyra-k166.html> (Erişim: 23.01.2024).

<https://celalfedai.wordpress.com/2017/06/10/sanat-bir-musulman-icin-nedir-ve-hasan-aycinin-sanati-nicin-buyuk/#respond> (Erişim: 10.06.2024).

<https://www.tyb.org.tr/cemile-sumeyraya-yoklugunun-takviminde-dusulmus-notlar-33963h.htm> (Erişim: 28.04.2018).

<https://islamansiklopedisi.org.tr/ashab-i-kehf> (Erişim: 13.05.2024).

<https://www.yenisafak.com/ashab-i-kehf-nedir-konusu-nedir-kuran-i-kerimde-geciyor-mu-ashab-i-kehf-nerede-yasadi-h-4538995> (Erişim: 13.05.2024).

<https://islamansiklopedisi.org.tr/islam#6-dusunce-ilm-ve-sanat> (Erişim: 16.05.2024).

<https://www.hiwellapp.com/blog/yakinsal-gelisim-alani> (Erişim: 13.14.2024).

<https://islamansiklopedisi.org.tr/sehl-i-mumteni> (Erişim: 14.09.2024)

EK-1

HÜSEYİN SU İLE 11 EYLÜL 2024 TARİHLİ GÖRÜŞME

1. Cemile Sümeýra'nın çocukluk yıllarını nasıl hatırlıyorsunuz? Onun edebiyatla tanışması nasıl oldu?

Çocukluk yıllarını hatırlamaktan daha çok galiba onunla sürekli sürekli yaşıyorum. Bu konuda Takvim Yırtıkları ve Hayat Ağır, Ölüm Hafif adlı kitaplarımda yeterince ortak yaşantı bulabileceğinizi düşünüyorum. Dokunaklı bir çocuktü Cemile. Her hâli dokunurdu insana. Sadece bana değil, tanıyan herkese. Gülüşü, ağlayışı, sevinci, hüznü... her bir hâli dokunurdu. Şımarıklığı bile dokunurdu. Öyle pek şımarık bir çocuk olmasa da. Varlığı, ortalıkta dolanışı, civıltısı, kendi kendine oyunlar kurup oynayışı, sırnaşması, bir evin her hâlini olağanlaştırırdı. Hani bazıları için “pozitif insan” derler ya, bu ifade Cemile için çok az şey ifade eder ama yine de o, bu sözün anlamının tecessüm ettiğı bir çocuktü. Daha sonraki hayatında da böyle bir insan olarak yaşadı.

Edebiyatla çok ama çok erken yaşlarda, daha ilkokulun ilk yıllarında tanıştı. Kardeşleri de öyleydi ama Cemile bu tanışıklığı çok içselleştirmişti. Sekiz on yaşlarındaki bir çocuk için ne derece doğrudü bu, şimdi pek emin olamıyorum bundan. İncelik, hüznü, içli olma vb. açılardan onun izacına da çok uygun düşmüştü belki edebiyat. Suç ve Ceza romanını okuduğunda henüz ilkokul dördüncü sınıftaydı. Kaldı ki Dostoyevsk'inin romanları büyük insanlar için bile bir tür kıyma makinesinden geçirme işlevi görür. Kim bilir dokuz on yaşlarındaki bir çocuk için nasıl bir etki yapar...

2. Edebiyatla ilgilenmeye başladığı ilk anlardan bahseder misiniz? İlk yazma denemelerini hatırlıyor musunuz?

Doğal olarak okur olarak başladı. Okumayı söktüğünde Cin Ali serileri çok yaygındı, onlarla başladı. Sonra çocuk kitapları, özellikle yabancı (Cem Yayınları) seriler. Edebiyat dışı çocuk kitaplarını hemen hemen hiç okumadı. Kemalettin Tuğcu'yu da hiç okumadı örneğın. Ömer Seyfettin'in bütün kitaplarını çocuk kitapları olarak algılayarak okumuştü. Hem evimizde hem de yakın çevremizde zaten bir edebiyat atmosferi içinde büyüdü. Hem okuma hem de yazma konusunda Cemile'yle yeterince ilgilendiğimi, yönlendirebildiğimi söyleyemem. Şimdi bunlar da bana dokunuyor tabii. Hemen hemen bütünüyle evimizdeki

kitaplığımdan, çevremizde gördüğü okur yazarlardan ve dinlediklerinden kendine bir okurluk ve sonra da yazma arzusu edindi. İlk yazma denemelerini hatırlıyorum. Lise ve üniversite yıllarında. Hep bir koşturmaca içindeydi. Daha çok öğretmenliğe başladıktan sonra yazdı ve ben de o zamanlar ilgilendim. Kitap konuları belirlerdik çalışması için. Bitirince hemen bir konu daha isterdi. Ne yazık ki kısa sürdü bu dönem. Son konu da başlı kaldı: Öykü Kahramanları... İnşallah tamamlayıp yayımlamak nasip olur.

3. Cemile Sümeyra'nın eğitim hayatında edebî kişiliğinin gelişiminde hangi faktörler etkili oldu?

Benim meslek olarak edebiyat öğretmenliği yapmam, arkadaş çevremizin bütünüyle yazar, şair olması, evimize her ay en az on adet dergiyle bir iki gazete girmesi, iyi bir edebiyat kitaplığının içinde doğup büyümesi... Şüphesiz bütün bunların bulunduğu evlerde doğan ve büyüyen çocuklar edebiyatla okur ve yazar olarak ilgilenmiyor. Kendi kişisel eğilimlerinin de buralarla ilgili olması gerekir. Cemile'de bu da vardı. Ayrıca ve en önemlisi de sanırım edebiyatın, sanatın işleviyle mizacının ve idealizminin örtüşmesiydi.

4. Üniversite yıllarında hangi yazarlar ve eserler onun üzerinde derin etki bıraktı?

Bizim kuşağın ağabeyi konumundaki Sezai Karakoç, Nuri Pakdil, Rasim Özdenören, Atasoy Müftüoğlu gibi isimlerin hem efsaneleri hem de eserleri birinci dereceden etkindi. Cemile de bunları okuyarak büyüdü demek hiç yanlış olmaz. Belirttiğim gibi klâsikleri de çok erken yaşlarda tanıyıp okumuştur. Üniversiteye gittiğinde bir hocası hariç diğerlerinin hiç kitap okumadıklarını, hatta edebiyatla asla ilgilerinin olmadığını söylerdi. Diriliş ve Edebiyat dergileriyle ve bu dergilerin düşünce çizgileri, etkileri en belirgin olanlardı.

5. Cemile Sümeyra'nın yazar olarak gelişimini nasıl gözlemlediniz? Onun yazma sürecine dair gözlemlerinizi nelerdir?

Gereği gibi gözlemlediğimi söyleyemem. Ne yazık ki böyle... İnsanın bu dünyada en çok ihmal ettiği önce kendisi, sonra da yakınları. Benim gibi Cemile de daha çok okurdu ve iyi bir okurdu. Evet, gerçek anlamda çok okurdu. Stendhal'ın Kırmızı ve Kara romanını öyle bir okumuştur ki onun okurken çizdikleri yerleri ben bir kez daha okudum; bu da romanın yüzde ellisiydi. Küçük yaşlardan itibaren okuduklarını çok konuşurduk. İkimizin okuduğu kitabı üçüncü bir kişi artık okuyamazdı. Yazmaya başladığı dönemde öğretmen olduğu ve evlendiği için ayrı şehirlerde yaşadığımızdan çok sık söyleşemiyorduk ama dosyalarını mutlaka bana

okuturdu. Kitap isimlerinin hemen hepsini ben koydum Yeni kitap için bir konu belirledik ve hemen çalışmaya başladık. Bir iki gün içinde dosyasının ana çerçevesi belirginleşmiş olurdu. Benim gibi değildi o. Çok hızlı çalışırdı. Nesime'nin ifadesiyle "çok hızlı yaşadı kısacık ömründe." Geride kalansa çok uzun sürüyor hem de hayattan çok daha uzun sürüyor. Elbette geride bıraktıklarımıza bağlı olarak.

6. Yazdığı ilk eseri hakkında ne düşünüyorsunuz? Bu eser onun edebî yolculuğunda nasıl bir yer tutuyor?

Ne yazmışsa çok seviyorum şüphesiz, çok değerli benim için. Benimki dışarıdan bir değerlendirme olamaz. Hele hele de şimdilerde. Dosyalarını okurken çok eleştirirdim ama. İlk kitabı Kendi Kalemimi Kıranlar, hocası M. Kayahan Özgül'ün rehberliğinde yaptığı bitirme tezinin kitaplaşmasından ibaret. M. Kayahan Özgül boşta çalıştırmaz öğrencilerini. Mutlaka bir eser çıkar onun yaptırdığı tezlerden. Tez başlığı, Türk Edebiyatında İntihar ve Müntehir Edebiyatçılar... gibi bir şeydi galiba. Lisans teziydi, bir lisans tezi için çok fazla olsa bile. Kendi Kalemimi Kıranlar adını ben vermiştim. Çok emek vermişti Cemile de teze. Aylarca kütüphanelerde çalıştı, araştırdı. İyi bir başlangıç oldu kanaatimce bu kitap.

7. Baba-kız ilişkiniz, onun edebî üretimine nasıl yansdı? Birbirinize nasıl destek oldunuz?

Baba-kız olmamızın en önemli etkisi sanırım edebiyatı sevmesi hususunda belirleyici olmuştur. Gözünü açtığı günlerden itibaren bizi hep okurken ve yazarken gördü. Evin her tarafında kitapları gördü. Sonraları odasına taşımaya hevesle etti ama elbette baş edemedi. Yazarları ve kitapları çok konuşmamız, bizlerden hep yazarların, kitapların hikâyelerini dinlemesi sanki bunlardan başka bir dünya yokmuş gibi geldi galiba ona da. Okumaktan ve yazmaktan başka bir şey düşündüğünü hatırlamıyorum. Başka bir hevesi de olmadı. Cemile'ye yeterince destek olduğumu düşünmüyorum maalesef. Ama Cemile, varlığıyla ve sevgisiyle benim dünyamı doldurdu... Bu da bir baba için bu dünyada yeterli...

8. Hastalık sürecinin Cemile Sümeyra'nın edebî üslubunu ve tarzını nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?

Hüzün, diyeceğim ama hüznün onun mizacında zaten mündemiçti. Hüznle rahatsızlığı belki de buluştu onun hayatında. Gülerken bile incecik, tatlı bir hüznle güldüğünü görür, hissederdiniz. Hayat, sağlaması yapılamayacak kadar çok büyük bir toplam, çok büyük... Hayatta yaşadıklarımızın, bu toplamın içindekilerin çoğunu bilmiyoruz, tanımıyoruz. Bu

toplama ömrümüz içinde ayırtmamız, ayıklamamız ve anlamamıza insan için pek mümkün olmuyor. Belki kul için böylesi daha hayırlı...

9. Bu zorlu dönemde yazmaya nasıl devam etti? Yazılarında bu sürecin izlerini nasıl görebiliyoruz?

Yazmadığı zamanlar oluyordu tabii. Yazmasına okumasına engel olmayan zamanlarda hep çalışıyordu. Çalışkan ve çok sıcak kanlıydı. Daha çok Derin Dalış'ta bazı izlere rastlıyoruz. Sanırım o da o günlerde bunun farkında değildi. Biz de değildik. Hece taşına aldığımız ölümle ilgili birkaç cümlesi var, işte bunlardan birisi: "Doğumdan daha önemliymiş ölüm. Ölüm herkesin kendi kıyametiymiş. Meğer kıyamet, ölümün ta kendisiymiş. Bir de herkes için ayrı ayrı kopuyormuş, birden çokmuş kıyamet. Nasıl ölüneceği daha mühimmiş. Doğdum ama nasıl öleceğim..."

10. Cemile Sümevra ile ilgili unutmadığınız bir anınızı bizimle paylaşır mısınız?

Otuz sekiz yıllık bir hayat... Hepsi...

11. Cemile Sümevra'nın mahallesinde hâlâ çocuk iftarları düzenleniyor mu?

Bilmiyorum doğrusu... Sanmıyorum da. Güzellikler hep sevap gibi yaşamak duygusu ve gayretiyle devam eder. Değilse, bu niyetle, böyle yaşayarak yapıp edenler yoksa devam etmez. Cemile böyle yaşıyor ve böyle yapıyordu, çevresine de böyleydi. Cemile'den sonra o mahalleye hiç girmedik, bilmiyorum.

12. Onunla edebiyat üzerine yaptığınız özel bir sohbeti veya paylaştığınız bir anıyı anlatabilir misiniz?

Bitirip bana getirdiği dosyası Seyahat ve Edebiyat'tı. Okumam için getirmişti. Çalışmak için yeni bir konu istedi benden. Ben de Öykü Kahramanları başlıklı bir kitap çalışmasını önerdim. Çok heyecanlandı bu kitap başlığını duyar duymaz. Bu başlığı hemen defterinin ilk sayfasına yazdı, kalktı kitaplıktaki öykü kitaplarının çoğunu indirdi ve otuz kadar öykü adı yazdı. Bu öykülerinin kahramanları üzerine çalışacaktı. İki gün sonra gitti. Yirmi gün sonra da bizden bütünüyle ayrıldı. Hepsiyle ilgili notlar almıştı. Tamamlanacak bu notlar inşallah ve bir kitaba dönüşecek.

13. Onun hayatında ve edebî kariyerinde sizi en çok gururlandıran an nedir?

İnsan çocuklarının varlığıyla, sağlıklı, hayırlı bir ömür sürmeleriyle daha çok mutlu oluyor. Zaman zaman onların başarıları, buldukları yerler... gibi zahiren insanların ilgisini çeken hususlarla sevinsek de asıl olan birer insan olarak geride bıraktıkları izlerin silinmez oluşudur. Bu açıdan Cemile, geçtiği her yeri yeşerten bir insan olarak yaşadı. Yaşadıkları her yerde izi kaldı. İnsanlara diliyle, eliyle ve ilişkileriyle dokunmasını bilen ve bunu çok iyi becerebilen biri olarak yaşadı. Kısa öğretmenlik hayatında karşılaştığı öğrenciler, komşuları, komşularının çocukları hâlâ beni ararlar. Bunlarla daha çok mutlu oluyorum. Bugün de en az bizim kadar onu ziyaret edenler var bu insanlar arasında.

14. Cemile Sümeyra'nın çocukken en sevdiği kitap veya hikâye neydi? Bu kitapların onun üzerinde nasıl bir etkisi oldu?

İlkokulda okumayı söktükten sonra Cin Ali serisini çok severek okumuştum. Dördüncü sınıftan itibaren birden Türk ve dünya edebiyatının klâsiklerine geçti ve okumaya oradan devam ettim. Sanki benimle birlikte bir yerden ve düzeyden okuyordu. Kitaplığıma alt üst ederdi. Okurluğuna yeterince kılavuzluk edemedim sanırım. Sanki birden daldı kitap deryasına ve öyle de devam ettim. Söylemişim sanırım, bu durumun olumlu yanları da oldu, olumsuz yanları da. Özellikle gençlik döneminde insanın, sanat, edebiyat ve düşünce dünyasının oluşması açısından bir okuma müfredatının olması gerektiğini düşünürüm. Ne kadar insan bunu başarır bilemiyorum ama gerekli olduğu kanaatindeyim...

15. Cemile Sümeyra'nın gençlik yıllarında yazdığı ilk hikâyelerden birini hatırlıyor musunuz? Bu hikâyeyi okuduğunuzda neler hissettiniz?

Okul dergisinde bir öyküsü yayımlanmıştı, birinci veya ikinci sınıftayken. O da biz de sevinmiş ve çok mutlu olmuştuk. Ne var ki bu öyküyü unuttuğumuz için çoğu yarım kalan öykü çalışmalarının dosyasını Derin Dalış adıyla yayıma hazırlarken bu öyküyü koymayı imal etmişiz. Sınıf arkadaşı Aliye Uslu fark etmiş ve bulup getirdi. İnşallah Derin Dalış'ın ikinci baskısına ekleyeceğiz.

16. Cemile Sümeyra'nın yazma sürecine dair en ilginç veya sıra dışı alışkanlığı neydi?

Daha önce de belirttiğim gibi çok hızlı, âdeta koşarcasına çalışma yöntemi vardı. Sanki bir acelesi vardı... Bunun için hep uyarırdım sakın olması için. Yazmak böyle bir şey değil, derdim. Yazmanın insanın mizacıyla ilgisini ihmal ederdim belki de. Benimki de ne kadar

doğru o da ayrı bir husus elbet. Böyle düşünürüm ama sular seller gibi yazanlara da hep imrenirim. Şartları uygun olsa ve ömrü elverse çok fazla eser verebilirdi. Çoğu yarım kaldı.

17. Yazdığı bir eseri tamamladığında sizinle paylaşma anı nasıldı? İlk tepkileriniz ve düşünceleriniz nelerdi?

Coşkuluydu, çok coşkuluydu. Hem de çok... Telefonda anlatır anlatırdı. Geldiğinde de saatlerce anlatırdı dosyasını. Okumama gerek kalmadı, derdim. Okurdum tabii yine de. Önerilerime, uyarılara karşı çıkmazdı pek. Çoğunu dikkate alırdı. Seyahat ve Edebiyat ardından yayımlandı. Hızlı çalışmasının dosyasındaki kusurlarını gösterirdim ve gülererek geçiştirirdi. Ama daha sonra onları öğrendiğini görürdüm.

18. Cemile Sümeýra'nın yazılarında sizinle ilgili olarak doğrudan ya da dolaylı olarak yer alan bir anekdot veya karakter var mı?

Derin Dalış kitabındaki yarım kalan kısa öykülerin birinde benimle, iki tanesinde de çocukları Elif Neva ve Aziz Taha ile ilgili göndermeler var. Diğer kitaplarında yok bildiğim kadarıyla.

19. Baba-kız olarak birlikte edebiyat üzerine yaptığınız en unutulmaz sohbet hangisiydi?

Kitapları fark ettiği ve okumaya başladığı ilk okul yıllarından itibaren hep edebiyattan ve kitaplardan konuşurduk uzun uzun. Lise ve üniversite yıllarında okuldan eve geldiğinde yine beni yoruncaya dek anlatırdı. Hocalarının ve arkadaşlarının arasında kimler okuyor, kimler okumuyor, kimler yazıyor, kimler yazmıyor saatlerce anlatırdı. Bu hiç bitmedi, son bir haftada ben bir geziye çıkmıştım konuşamadık.

20. Cemile Sümeýra'nın eserlerinde işlediği temalar arasında en kişisel bulduğunuz ve sizi en çok etkileyen tema hangisiydi?

Ben böyle ayrıştırıcı bir gözle bakamıyorum belki. O nedenle hepsini, yarım kalanları, zayıf olanları da çok seviyorum. Benim için birer edebiyat metni değil hiçbirisi.

21. Cemile Sümeýra'nın eserlerini ilk kez okuyan birinin en çok hangi duyguyu veya düşünceyi hissetmesini isterdiniz?

Sanırım yakınlık ve samimiyet duygusunu. Sıcak kanlı ve sıcak dilli bir insan oluşunu. Bunlar sadece yazdıklarında değil, onu tanıyan, az veya çok onunla bir biçimde ilişkisi olan

herkesin bu duyguları fark edebileceğini düşünüyorum. Bir öğrencisi bana, “Bize öyle bir dokunmuş ki Cemile hocayı hiç unutuyoruz,” diye yazmıştı.

22. Cemile Sümeyra'nın yazılarında, onun kişiliğini ve yaşam felsefesini en iyi yansıtan cümle veya paragraf hangisiydi?

Benim gözümle hepsi...

23. Ortak çalışmanız olan Öykü Kahramanları kitabı ne zaman yayımlanacak?

Söz etmiştim bu kitap dosyasının adının nasıl doğduğundan. Aslında ortak çalışmamız değil. Onun yazmaya başladığı bir kitaptı. On beş yirmi gün çok az notlar almış ve öylece kalmış. Adına yayımlanmasını çok istiyorum ama ben tamamlayacağım. Bir de bu kitabın kapağında Cemile'nin adıyla birlikte benim adımın da yazılmasını istiyorum.

24. Onunla ilgili sizin henüz paylaşmadığınız ve insanların bilmesini istediğiniz özel bir hikâye veya anı var mı?

Otuz sekiz yıllık hayatının her ânı benim için son derece özel ya da hiçbir parçası özel olamayacak kadar tamamı tek bir bütün...

EK-2

SELVİGÜL KANDOĞMUŞ ŞAHİN İLE 23 TEMMUZ 2024 TARİHLİ GÖRÜŞME

1. Cemile Sümevra ile tanışma hikâyenizi anlatır mısınız? Onunla olan arkadaşlığınız nasıl başladı?

Kıymetli dostum Cemile'yi tanımadan önce Hüseyin Su hocamla tanışmıştım. Sonrasında ikimiz de aynı mahalleye Bahçelievler'e gelin geldiğimizi öğrendim. Eşi Köksal Bey, eşimin hem mahalleden kadim dostu hem de okuldan arkadaşı olması hasebiyle, benim de Yedi İklim Dergisi'nde ilk yazdığımız zamanlar kendi kuşağımdan, yazı yolculuğumda yollarımızın kesişmesi vesilesiyle de anlamlı bir bağ vardı aramızda. Aynı mahallede ortak olduğumuz dostlarımız vardı. Ayrıca Hüseyin Su Hocam bizim için çok kıymetli idi. Cemile yazın dünyamızda bize katkılar sunan, edebiyatın yıkılmaz kalesi gibi her dem bize örnek ve önder olan bu güzide ağabeyimizin de kızıydı. Yani Cemile ile yollarımız kesişmişti, kader bir yol bulmuştu onun yüreğinden benim yüreğime. Onunla çok kısa süreli de görüşsek o saatler coşkun ve dolu dolu geçer, bize yetmeyen dakikalara neler neler sığdırmak isterdik. Edebiyattan, hayattan, çocuklardan her şeyden konuşurduk.

Tanışma anını tam olarak hatırlamıyorum ama ilk tanıştığımızdan itibaren birbirimizi çok iyi anlayan iki edebiyat ve yazı aşığı olan ve aynı zamanda evlilikle çocuklarla bu sevdayı sürdürmeye çalışan hanımlardık. Belki de bizi birbirimize bağlayan ve birbirimizi anlamamıza iten en önemli sebep buydu. Çünkü evliliğin sorumluluklarıyla aynı zamanda çocuk büyütürken yazı yazmak bizi zorluyordu. Ama ikimiz de bu konuda azimliydik. Geleneksel aile yapılarına sahiptik. Bizden gelin olmamızı isteyen büyükler vardı. Oysa biz üniversite bitirmiş, entelektüel anlamda kendini geliştirmeye çalışan ve gerçekten sağlam okumalar yapan kuşaktık. Tabi Cemile benden yaş olarak küçüktü ama yaşının üzerindeki olgunluğu ve içtenliğiyle bulduğumuzda zor ayrılıyor ve ortak pek çok konuda saatlerce konuşuyorduk. Muhabbetinden tat aldığım, gerçekten anlaşıldığımı hissettiğim nadir dostlarımdandı. Biz hiç Cemile ile planlı programlı görüşmedik. Ama Rabbim onunla yollarımızı hep buluşturdu. Kimi zaman Konya'ya bir toplantı için gittiğimde büyük bir otel lobisinde içtiğimiz dostluk çayıyla sınırlı dakikaları uzattık uzattık... Bahçelievler'de çıkmaz sokaktaki evimize gelirdi yanında küçük kızıyla. Çarnaçar konuşurduk, dertleşirdik.

Dakikalara, saatlere sığmayan bir dostluğumuz, kardeşliğimiz vardı Cemile ile. En son Köksal Bey’le İstanbul’a geldiklerinde Başakşehir’deki evimizde misafir etmiştim kendilerini.

2. Cemile Sümeýra’nın edebî kişiliğini ilk fark ettiğiniz anı bizimle paylaşır mısınız?

Hüseyin Su hocam Cemile ile ilk tanıştığım zamanlarda Beyazıt Kütüphanesi’nde görevli idi. Ara ara kendisini ziyarete gidiyor, öykülerimi gösteriyordum. Hüseyin hocam az ve öz konuşurdu. Cemile ile tanıştığımızda ilk olarak konumuz yazmak ve edebiyat olmuştu. Bizim için çok önemli ortak bir yöndü edebiyat. Onun edebî kişiliği beni etkilemişti. Hem eğitimini almış hem de derinlikli okumalar yapmış, entelektüel duyarlılığı olan birisiydi. İkimizin de yazıyor olması bizi derecesiz heyecanlandırıyordu. Bizi birbirimize edebî kimliklerimiz yaklaştırmıştı. Ortak yönümüz buydu. Ama pek çok konuda anlaşır, konuşurduk.

3. Cemile Sümeýra’nın yazma sürecine tanıklık ettiniz mi? Onun yazı ritüelleri veya alışkanlıkları nelerdi?

Biz kendisi ile çok sık görüşemezdik. Ayrı şehirlerde yaşıyorduk. Ama İstanbul’a geldiğinde mutlaka görüşürdük. Misafir olarak ailece ağırlardık. Ben de bir toplantı için Konya’ya gitmiştim. İzin alıp kaldığım otele gelmişti. Yine buluşmuştuk bu anlar bizim için çok kıymetliydi. Cemilenin dostluğu ve kardeşliği benim için eşi bulunmaz bir hazine gibiydi. Bu tabi bana değer vermesinden, beni anlamasından da kaynaklanıyordu. Yazı sancularından, projelerinden bahsedirdi. Zor ama verimli yazan birisiydi.

4. Edebiyat üzerine yaptığınız sohbetlerden aklınızda kalan özel bir anıyı bizimle paylaşır mısınız?

Hece Dergisi’nin Paris ziyareti dönüşü İstanbul’da buluşmuştuk kendisiyle. O günü hiç unutmam hatta onun hazırlanmış olan “Yaşamışsın Sevaplar Gibi” kitabında bu buluşmayı uzun uzun anlatmıştım. O yazıdan bir bölüm paylaşabilirim:

Biz ancak o zaman sahiden yaşamaya- ruhumuz la yaşamaya – başlıyorduk” diyor ya Kürk Mantolu Madonna’da Sabahattin Ali... Kaç kişiyle ruhumuz örtüşüyordu ki şu yalan dünyada. İşte ruhumun örtüştüğü, dostluğu ve sevgiyi yılların, yolların, mesafelerin eritmediği dostuma gidiyordum. Ayakkabılarım rahat mıydı, ben böylesine nasıl yürüyordum bu yolları? İstanbul’da bazen mesafeler kısılır, an’lar yakınlaşır. Divanyoluna çıkıyorum ve aynı hızla yürüyorum. Ne kaldı ki şurada, İstanbul Üniversitesi’nin önünden hemen

Süleymaniye'nin arkasına doğru yürüyeceğim ve Cemile'ye kavuşacağım. Durmaksızın yürüyorum, şimdi hiçbir tramvay, hiçbir otobüs benden daha hızlı olamaz. Üniversite yıllarımda koştuğum, yürüdüğüm bu sokaklar, bu kadim yollar beni Vefa'ya çıkartıyor. Bilim Sanat Vakfı'nın arkasında, tarihin derin soluğunu duyumsayarak nihayet Köksal Bey'in tarif ettiği evi buluyorum. Cemileyi buluyorum. Nasıl koşmuştum, nasıl o yolları yürümüş te, Eminönü'nden, o insan selinin kalabalığından sıyrılıp bu kadim mimarinin ortasında, Süleymaniye'nin koynunda küçük apartman dairesinde Cemile'yi bulmuştum. Buluşmamız yine gerçekleşmiş Rabbim hiç planlamadığım halde bizi buluşturmuştu. Çok şaşırılmıştı bu ani ziyarete Cemile ama çok da sevinmişti. Yine bir ikindi serinliğinde, boğaza, İstanbul'a bakan bu küçük evde buluşmuş, çocuklardan, edebiyattan, konuşmuş, dertleşmiştik.

5. Cemile Sümeýra'nın öykülerinde işlediği temalar hakkında ne düşünüyorsunuz? Sizi etkileyen temalar hangileri?

Cemile'nin öyküleri nahif, derin ve daha çok ben merkezli günlük tadında olsa da gizli kurgular barındıran öyküler. İnsanın ruhunun derinliklerine yolculuk yapan kalemiyle etkili, özenli bir dille yazdığı öyküler gerçekten az ama öz bir miras olarak kaldı. Rabbim nasip etse idi inanyorum ki bu öykülere aynı özen ve titizlikle nice öyküler ekleyecekti. Ama kısa ve bereketli yazın hayatına yazdığı eserlerle de Türk Edebiyatında yerini alan ender yazarlardandır kendisi.

6. Onun yazılarında yer alan karakterlerin gerçek hayatta tanıdığımız insanlarla benzerlikleri var mıydı?

Hayatın içinden gibi olsa da Cemile'nin kendi küçük dünyasından bakarak, sakınarak, özenle kurduğu bir öykü evreni var. Aslında kahramanları da bu özenli, hassas dünyaya aitler. Duyarlı, nahif kadınlar, sakın erkekler... Mutlaka dikkat ettiğimde onun kahramanlarına rastlamak mümkündür tabi. Kendisi gibi özel, titiz ve nahif, yıpranmış karakterler bunlar. İnce ruhlular...

7. Onunla birlikte yaptığımız edebî etkinlikler veya projeler hakkında bilgi verebilir misiniz?

Farklı şehirlerde yaşıyor oluşumuz ortak proje yapmamıza elvermiyordu. Hece Dergisi'nde benimle öykü üzerine söyleşi yapmıştı. İlk öykü kitaplarım üzerine yaptığı söyleşi benim için çok anlamlı olmuştu.

8. Cemile Sümeýra'nın edebî mirası hakkında ne düşünöyorsunuz? Eserlerinin gelecekte nasıl bir etki yaratacağını öngöröyorsunuz?

Cemile Sümeýra, ince ruhlu, nahif, nezaket sahibi, konuşurken dahi özenli ve nezahat sahibiydi. Şahsiyeti onun eserlerine de yansımıştır. Özellikle “Kendi Kalemini Kıranlar” kitabında müntehir yazarları tez olarak seçmesi beni derinden etkilemişti. Müntehir yazarların dünyalarını merak edip onlarla empati kurarak, onların hassas dünyalarına eğilmesi onun ne kadar ince ruhlu ve hassas bir edip olduğunu da gösteriyor. Goethe, “Dünya, hassas kalpler için bir cehennemdir” diyor. Müntehir şair ve yazarlar için bu durum kaçınılmaz olmuştur. Cemile'nin hassas ve duyarlı kalbiyle, kitabında oluşmuş olan melankoliyle, yazmış olduğu şahsiyetlere merhametle ve onları anlayarak yaklaşması, onları yargılamadan, dünyalarını ve yaşadıkları acıları anlamaya çalışması manidardır. Yazdığı tüm eserler çok özeldir. Önemli ve hassas konuları seçerek önemli bir miras bırakmıştır. Kısa ömrüne Slvia Plath neredeyse bir roman sığdırmıştır. “Sırça Fanus” ve şiirleri vardır. Ama Slvia derin bir iz bırakmıştır. Cemile Sümeýra da, Müslüman duyarlılığıyla, tefekkür yüklü yazıları ve öyküleri ile önemli bir yazı mirası bırakmıştır.

9. Onun eserlerinin yeni nesil okuyucular için nasıl bir ilham kaynağı olabileceğini düşünöyorsunuz?

Cemile Sümeýra'nın özenli ve derinlikli dili, hassas ruhunun heyecanı ve merhametiyle yazdığı eserler samimidir. Bu eserler gerçekten edebiyat dünyasında yer edebilecek ve özgün konuları işleyen eserlerdir, samimi yüreğinin yankısını ilmek ilmek dokumuştur. Gençler için her bir satırı büyük ilham kaynağı olacaktır ve onların dünyasında yankı uyandıracaktır diye düşünüyorum.

10. Cemile Sümeýra ile ilgili paylaşmak istediđiniz başka özel bir bilgi veya düşünce var mı?

Yaşının üzerinde bir olgunluğa sahipti. Babasına çok düşküdü, Hüseyin hocamızı çok severdi. Onu kendine idol olarak seçmiş gibiydi.

11. Onunla ilgili bilinmeyen veya az bilinen bir yönünü bizimle paylaşır mısınız?

Bence onun bu yönünü evine misafir olarak gelenler, yakınları bilirler ama yine de bahsetmek istiyorum. Genelde bayramlarda görüşürdük. O bayramlara çok önem verirdi.

Bayramda yapılan hazırlıklar önemliydi onun için. “Okuduk ama annem, sarma sarmasını da, baklava yapmasını da bize öğretmişti, evlenince de zorlanmadım” demişti. Geleneksel bir yapıya sahip ve beklentileri olan gelin gittiği hanede bu maharetlerini ortaya koymuş yazıdaki ve konuşmadaki yetkinliğini ev hanımlığında da göstermişti. Cemile çok merhametli, şefkatli bir anne aynı zamanda özenli, maharetli bir ev hanımıydı.

EK-3

AFRA BELVİRANLI İLE 13 AĞUSTOS 2024 TARİHLİ GÖRÜŞME

1. Cemile Sümeyra ile tanışma hikâyenizi anlatır mısınız? Onunla olan arkadaşlığınız nasıl başladı?

Aynı okulda çalışıyorduk. Tanışma anımızı hatırlamıyorum işin doğrusu ancak ortak boş derslerimizde oturup koyu sohbetlere daldık. Bu durum da çok uzun süremedi zaten Cemile Sümeyra sene sonu gelmeden hastalığı sebebiyle ayrılmak zorunda kaldı. Bir daha da çalışmaya hayatına dönemedi.

2. Edebiyat üzerine yaptığınız sohbetlerden aklınızda kalan özel bir anıyı bizimle paylaşır mısınız?

Elif Şafak'la ilgili konuştuğumuzu hatırlıyorum. Cemile Sümeyra bazı temaların edebî ürünlerde işlenmemesi gerektiğini düşünüyordu. Ben yazarın yetişkinlere hitap ettiğine göre özgür olduğunu ama okuyucunun da okuyup okumama konusunda özgür olduğunu düşünüyordum –hala öyle düşünüyorum ☺ - uzlaşmamıştık kısacası. Bir de Elif Şafak'tan yola çıkarak yazarın kendi eserinin reklamını yapıp yapamayacağı konusu üzerinde konuşmuştuk aynı gün. O tüm zarafetiyle bunun kabul edilemez olduğunu düşünüyordu tabii ki. Bu konuda mutabık kalmıştık.

3. Cemile Sümeyra'nın öykülerinde işlediği temalar hakkında ne düşünüyorsunuz? Sizi etkileyen temalar hangileri?

Yaşadıklarından yola çıkarak yazıyordu. Bizim sohbet ettiğimiz dönemlerde Derin Dalış henüz yayımlanmamıştı. Daha sonra okuduğumda konuştuklarımızın yahut gündelik hayatından anlattıklarının yansımalarını gördüm kitapta. Bu da ayrı bir güzelliği benim için.

4. Onun yazılarında yer alan karakterlerin gerçek hayatta tanıdığımız insanlarla benzerlikleri var mıydı?

Muhakkak vardı ama gerçek kişileri kendi süzgecinden geçirerek oluşturmuş tabii ki tüm karakterlerini.

5. Onunla ilgili bilinmeyen veya az bilinen bir yönünü bizimle paylaşır mısınız?

Son iki soruya onunla ilgili yazmış olduğum bir yazı cevap olur diye düşünüyorum. Yaşamışsın Sevaplar Gibi isimli kitapta yer almıştı. Afra Dayı ismiyle yazmıştım, o vakit soyadım o şekildeydi.

EK-4

NESİME CEYHAN AKÇA İLE 25 AĞUSTOS 2024 TARİHLİ GÖRÜŞME

1. Cemile Sümeýra ile tanışma hikâyenizi anlatır mısınız? Onunla olan arkadaşlığınız nasıl başladı?

1995-1996 eğitim öğretim yılı olmalı ikimiz de Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi'nde öğrenci idik. Ben Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği'nde o Türkçe Öğretmenliği Bölümünde idi. Keçiören'e giden dolmuşların durağında tanıştık hatırladığım kadarıyla, ikimiz de Keçiören'de oturuyorduk. Bölümümüzü söyler söylemez arkadaş olduk. O da Yeni Türk Edebiyatı dersine özel ilgi duyuyordu. Kayahan Özgül Hoca ile yakın diyalogu olması da bizi tanışma ardından sık sık bir araya getirdi; çünkü Yeni Edebiyat meraklılarının merkezi Kayahan Hocanın odasıydı.

2. Cemile Sümeýra'nın edebî kişiliğini ilk fark ettiğiniz anı bizimle paylaşır mısınız?

Tanıştıktan sonra sık sık çantamızdaki, elimizdeki kitaplardan söz etmeye başlayınca otomatik olarak sen de bir şeyler yazıyor musun, sorusu sorulmuş olmalı ki birbirimize yazdıklarımızı okumaya başladık. Yazdıklarımızı birbirimize verme yoktu, illa kendi sesimizle bir tenha sınıf bulur okurduk. Birkaç arkadaş daha vardı böyle. Gece tamamlanan bir yazı, sabahın erken vaktinde bir sınıf köşesinde okunur, şurası şöyle mi olsa, burası böyle mi olsa diye eleştirilirdi Çok beğendiklerimiz, az beğendiklerimiz, acaba bir yerde yayımlanabilir mi üzerine sohbetlerimiz olurdu.

3. Cemile Sümeýra'nın yazma sürecine tanıklık ettiniz mi? Onun yazı ritüelleri veya alışkanlıkları nelerdi?

Direkt şöyle yazardı diyemem elbette; ancak çok okuduğunu, bazen günde bir romanı bitirdiğini söyleyebilirim. Yazmak için zaman kolladığını, derslerden bizar olduğunu, sadece okuyup yazmak istediğine şahidim.

4. Edebiyat üzerine yaptığımız sohbetlerden aklınızda kalan özel bir anıyı bizimle paylaşır mısınız?

Öyle özel nokta atışı bir olay söyleyemeyeceğim. Ama Batı klasiklerini art arda bitirmeye çalıştığı bir evreyi iyi hatırlıyorum. Hatta bir ara hiç Türk yazar okumadığını düşünüp onunla da paylaşmışım bu düşüncemi. Okuma listesinde yahut sırasında babasının etkisi olduğunu o zaman öğrenmişim. Hatta HECE dergisi ile ilgili İbrahim Çelik isminin bir araya gelişini, onunla tanıştıktan epey sonra öğrendim. Benim son senemde de birlikte dergiye gidip geliyorduk. Dergi, yanılmıyorsam 1997'nin ilk aylarında kurulmuştu. Ben Yüksek Lisans yaparken Cemile hâlâ öğrenci idi ve benim tezimin konusu sebebiyle HECE'nin kütüphanesinden, Cemile'nin babasının evdeki kitaplığından çok faydalanmışım.

5. Cemile Sümeýra'nın öykülerinde işlediği temalar hakkında ne düşünüyorsunuz? Sizi etkileyen temalar hangileri?

Cemile Sümeýra, birçok kadın yazar gibi kendi içerisinde kendini anlamaya çalıştığı metinler yazmıştır. Bir olaya, bir duruma dışarıdan bakıyor gibi yazdığı metinlerde bile kendinde gördüğü ve dışarıda rastladığı hallerini bu sefer de dışarıdan anlamlandırmaya çalışıyordur diyebilirim. Basit, anlaşılır ve kolay yazdığı düşünülebilir metinlerini, oysa bir felsefeye dayanır ve çoğu zaman çok düşünülmüş meselelerin sehl-i mümteni söyleyişini hissedersiniz onda. Aile, eş, çocuklar, var oluş kaygısı, yazan kadın halleri, anlaşılammama, Tanrı'ya teslimiyet yazdıklarının genel manzarasıdır.

6. Onun yazılarında yer alan karakterlerin gerçek hayatta tanıdığınız insanlarla benzerlikleri var mıydı?

Aile bireyleri ile ilgili yazdıkları zaten etrafında mevcut şahıslardı. Benim tanımadığım ancak onun çevresinde olduğunu düşünebileceğim kimseler de karakter kadrosunda vardır. Çok hayâli durumlar ve olaylar etrafında kalem oynatmaz Cemile Sümeýra. Belki bir rüya anlatımı, yahut yakaza hali, onun dışında gerek hayatın içinde görüyorum yazdıklarını.

7. Onunla birlikte yaptığınız edebî etkinlikler veya projeler hakkında bilgi verebilir misiniz?

Üniversitede öğrenciliğimiz sırasında şiir dinletileri ve tiyatro faaliyetleri içerisinde o da bulunurdu. Bilhassa Türkçe Öğretmenliği Bölümünün Tiyatro faaliyetleri çok canlı idi. Onu, şiir okurken yahut bir tiyatro gösterisinde oyuncu olarak görebilirdiniz. Bunun dışında ayrıca birlikte yaptığımız bir proje yahut faaliyet olmadı.

8. Cemile Sümeyra'nın edebî mirası hakkında ne düşünüyorsunuz? Eserlerinin gelecekte nasıl bir etki yaratacağını öngörüyorsunuz?

Cemile Sümeyra, araştırma inceleme, deneme, hikâye türünde eserler vermiş genç bir yazardı. Bugün, ailesinin ve arkadaşlarının katkısıyla yazdığı tüm metinler bir araya getirilmeye çalışılmış, büyük ölçüde de başarılı olunmuştur. Her cümle yaşadığımızı dair bir işarettir neticede. Onun gibi erkenden yükünü toplayıp gidenlerin ardından da tek teselli, yazdıkları oluyor elbette. Yazdıkları okunduğu müddetçe araştırmacılara yardımcı olacağı, ufuk açacağı gibi, edebî metinleriyle de kalplere, ruhlara tesir edecektir inancındayım.

9. Onun eserlerinin yeni nesil okuyucular için nasıl bir ilham kaynağı olabileceğini düşünüyorsunuz?

Yazma faaliyetinin herkese yayılmasını desteklemek adına bu metinler nazara verilebilir. Bir genç kadın yaşadı ve dünya sınavından çekilip gitti. Bu kadar olmamalı diye düşünüyor insan. Yazmak, bu dünyada gerçekten yaşanmış olunduğunun yegane ispatı ve her bir kişinin Allah'ın bir arzusu üzerine var olup görevini tamamlayıp yine O'na döndüğünü düşünürken, kişi hangi hâlde burada bulundu, ne yaptı, ne düşündü, nasıl var oldu, sorularını yazdıklarımızda buluruz. Her genç kendisine çok uzak görünen bu var ve yok oluşu bu metinlerin sahibini tanıyarak kavrayabilir ve kendi var oluşunu yapılandırabilir diye düşünüyorum.

10. Cemile Sümeyra ile ilgili paylaşmak istediğiniz başka özel bir bilgi veya düşünce var mı?

Cemile, dünyaya merakla bakan hem kendisini hem karşısındakini derinlemesine anlamaya çalışan biri idi. Bu, çok okuyanlarda gayri ihtiyari gelişen bir hâldir. Bu anlama çabasında karşısındakini yargılayıcı bir taraf göremezdiniz. Karşıya hak vermeyi, merhametli olmayı bilirdi. Doğa karşısında coşkulu bir hâli vardı. Sevgi dolu olarak tanımlayabilirim her hâlini. Sürekli tebessüm eder, dost arasında kahkaha atardı. Öfkelenir, ama öfkesi çabuk geçerdi.

11. Onunla ilgili bilinmeyen veya az bilinen bir yönünü bizimle paylaşır mısınız?

Az bilinen yanını zaten az insan bilmeli. Bazı şeyleri paylaşmasak daha güzel bence.

EK-5**GUPSE UZUN İLE 14 EYLÜL 2024 TARİHLİ GÖRÜŞME**

Cemile ile, öğretmen olmaya başladığım ortaokulda tanıştım, benim ilk onun ikinci yılıydı meslekte... Yani çiçeği burnunda iki öğretmen, ben İngilizceci, o Türkçeci... ve O da ben de idealist. Lisansı yeni bitirmiş, dünyayı kurtarmaya kararlı halimle mesleğimin ilk zamanlarında gerçeklerle yaşamaya başladığım çelişkileri çok iyi anlardı Cemile... Benden bir sene daha tecrübeli oluşu ve daha savaştı yönüyle sarsıldığım zamanlarda onu yanımda bulurdum. Tabii ben de onun arkasındaydım. Arkadaşlığımız çok sıkı fıkı olmadığı halde frekanslarımız buluşmuştu; konuşmadan anlaşabildiğimiz, içi dolu sohbetler edebildiğimiz hoş bir iletişimimiz vardı. Birlikte tiyatro da çalıştırdık. Hiç vazgeçmeden, kendinden emin ve disiplinli çalışırdı. Hep kitaplardan, yazarlardan ve babasından bahsederdi. Hece dergisiyle onun sayesinde tanıştım. Çeviri yapmam, yazı yazmam, düzenli olarak farklı okumalar yapmam konusunda hep yüreklendirirdi.

Öğrencilerle iletişimi sevgi, hoşgörü ve merhamet doluydu. Onları yakından tanımak isterdi. Hikâyeler yazdırır, otobiyografiler yazdırır, yazılanları satır satır okurdu; kitap okumalarını planlar, takip ederdi. Çocuklar için sadeleştirilmiş Mesnevi hikayelerini derslerde okutur, öğrencilerle hikâye hakkında söyleşirlerdi. Hep bir koşuşturmaca ve telaş içindeydi, hep yapılacak bir işi vardı, boş konuşmalardan, zamanın boşa harcanmasından hoşlanmazdı.

Ne güzel bir edebiyat öğretmeni idi. Şimdi 24. yılımı çalışırken, onun kadar duyarlı, hassas, savaştı, üretken ve alanına hâkim, edebiyatı onun kadar seven ve öyle adanmış öğretmen çok fazla görmedim...

Cemile, daima iyi olan seçeneği gören ve ona yönlendiren, geliştiren, kollayan, kendinizi emanet edebileceğiniz çok ideal bir arkadaştı. Hassaslığı, sevgi ve merhamet dolu oluşunu dimdik duruşuyla birlikte taşırdı. Basit tartışmalara, polemiklere, iddialaşmalara pek yanıt vermezdi, ya sessiz kalır duymamazlıktan gelip işiyle meşgul olurdu ya da odadan çıkar giderdi. Bazen de, gerekirse, açık net ve özenli seçilmiş kelimelerle konuşur, susturur, taşı gedğine koyar çıkar giderdi.

İnsanın eceli, dünyada yiyeceği lokma sayısı belli derler... Bir de ömrün bereketli olması var. Cemile yaptıklarında ve yaşayışında o kadar samimiymiş ki bütün hepsi ömrünün bereketi olmuş da dokunduklarının anısında hala canlı...